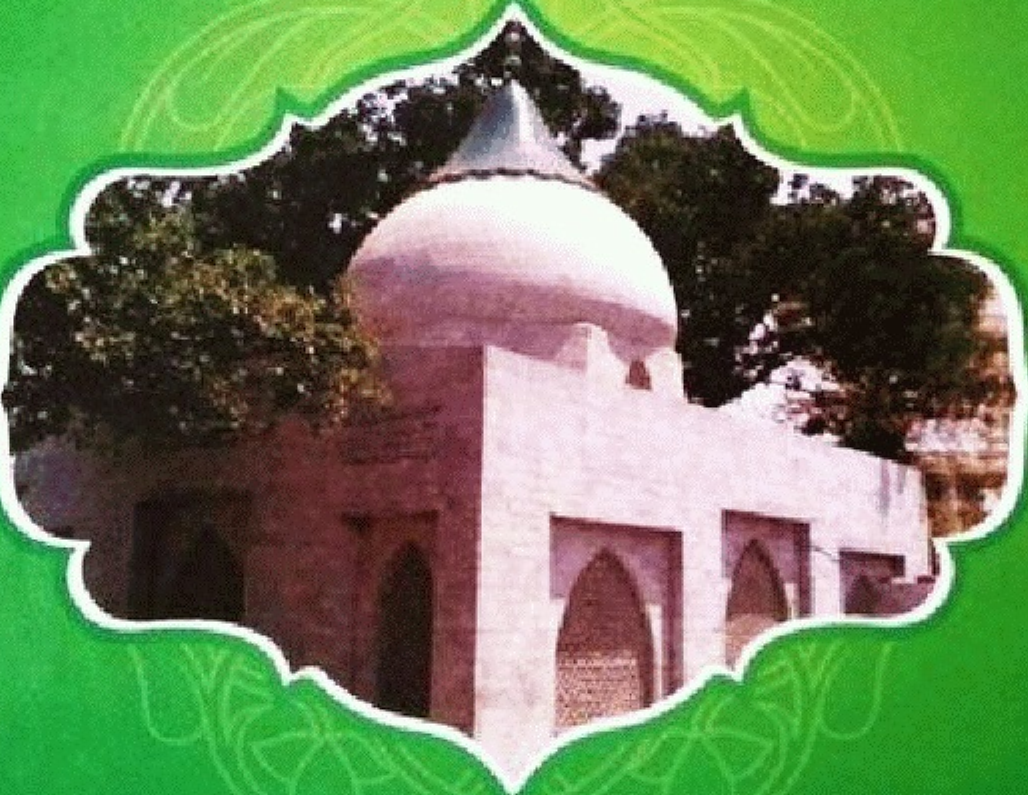
حکمت اوس خداوند والی مالک ملک فلک دا   لکھ کروڑ کرن چترائیاں کوئی پچھان نہ سکدا
قدرت نال رہے سرگرداں دائم چرخ فلک دا   ہاشم خوب ہوئی گل کاری فرش فناہ خلق دا

کلام سیّد ہاشم شاہؒ

(پنجابی کلام)

ہاشم شاہؒ میموریل ٹرسٹ (تھرپال تحصیل وضلع نارووال)

نام کتاب : کلام سیّد ہاشم شاہ (پنجابی کلام)

تدوین : سائیں احسان باجوہ

زیرنگرانی : سیّد مشتاق احمد ہاشمی تھرپالوی

ناشر : صاحبزادہ سیّد ناصر محمود ہاشمی تھرپالوی

اشاعت اوّل : جنوری ۲۰۱۶

بہ سعی واہتمام : سیداویس علی سہروردی

طابع : اورینٹل پبلی کیشنز

ملنے کے پتے

☆...... ہاشم شاہ میموریل ٹرسٹ : تھرپال ضلع نارووال

فون-0346-6611634

فون-0344-6840660

☆...... مجلس ہاشم شاہ: نارووال

فون-0345-6362362

☆......اورینٹل پبلی کیشنز: ۳۵ رائل پارک، لاہور

فون-042-3636300۹

فہرست عنوانات

حضرت سیّد ہاشم شاہؒ

تے اوہناں دا ''پنجابی کلام''

جگت مشاہور ہفت زبانی شاعر، اجل حکیم اتے کامل ولی اللہ حضرت سیّد مُحمد ہاشم شاہؒ ہوری 22 رجب 1148 ہجری مُطابق 27 نومبر 1735 سن عیسوی توں مدینہ پاک وِچ پیدا ہوئے اتے آپ سن ہجری موجب 111 سالاں اتے سن عیسوی موجب 108 سالاں دی عُمر بھوگ کے 26 رمضان 1259 ہجری مُطابق 21 اکتوبر سن 1843 عیسوی نوں جگ دیو کلاں (نزد امرتسر) وِچ اللہ نوں پیارے ہو گئے اتے اوہناں دی وصیت موجب اگلے دِن 22 اکتوبر 1843 سن عیسوی نوں اوہناں نوں تھرپال ہاشم شاہ، ضلع نارووال (اوس ویلے دے ضلع سیالکوٹ) وِچ لیا کے دفنا دِتا گیا۔ ہور کلاسیکی شاعراں وانگر بابا جی سیّد ہاشم شاہؒ ہوراں دیاں جمن اتے وفات دیاں تاریخاں وِچ وی دکھ دکھ کھوجکاراں نے چوکھا جھمیلا پا دھریا اے۔ اُتے وَرج کیتیاں گئیاں بابا جی سیّد مُحمد ہاشم شاہؒ ہوراں دے جنم اتے وفات دیاں تاریخاں دی کاڈھ مان جوگ ڈاکٹر ہرنام سنگھ شان ہوراں نے اپنے پی ایچ ڈی دا مقالہ ''سسّی ہاشم'' رچن ویلے کڈھی اتے بابا جی ہاشم شاہؒ ہوراں دے وارثاں نے اپنیاں خاندانی یادداشتاں راہیں وی ایہناں تاریخاں نوں ای سُدھ منیا اے۔ بابا جی ہاشم شاہؒ ہوراں دے جمن ویلے ایہناں دے مان جوگ والد حضرت حاجی سیّد مُحمد شریف ہاشمی ہوری عرب شریف وِچ ای رہندے سن اتے ہرنام

سنگھ شاں ہوراں دی کھوج موجب اوہ عربستان دے ای وسنیک سن۔ حضرت سید محمد ہاشم شاہؒ ہوری جدوں چار سالاں دے سن تاں ایہناں دے والد ہوری اسلام دے پرچار لئی سنے بال بچے اوس ویلے دے ہندوستان وچ، ضلع امرتسر، تحصیل اجنالہ دے سبھ توں وڈے پنڈ ''جگ دیو کلاں'' وچ آن وسے۔

بابا جی سید محمد ہاشم شاہؒ ہوراں مڈھلی پڑھائی اپنے کرنی والے والد ہوراں کولوں ای پراپت کیتی اتے ساری عمر اوسے پنڈ وچ ای لنگھا دِتی۔ اوہناں نے عربی، فارسی، حکمت، ہندی، سنسکرت، پنجابی، جوتش، نجوم، رمل اتے ہور بڑا کُجھ اوسے پنڈ وچ رہ کے پڑھیا اتے امیر اُللہ بٹالوی دی شاگردی وی کیتی۔ اوہناں نے اُتے دسے سارے علماں دی نہ بس اُچ کوٹی سکھیا لئی سگوں اوہناں نے ایہناں ساریاں علماں بارے بڑیاں جانکاری بھرپور کتاباں وی لکھیاں۔ جتھے اوہناں دی فارسی، ہندی اتے اُردو شاعری نے پورے ہندوستان وچ دُھماں پا دتیاں، اوتھے اوہناں دی پنجابی شاعری نے وی دھرتی پیاریاں دے دلاں اُتے محبت دے پورنے پا دِتے۔ ایتھوں تائیں پئی اوس ویلے دے حکمران مہاراجہ رنجیت سنگھ ہوراں نال وی اوہناں دی چنگی جان پچھان سی اتے ایہ وی دسیا جاندا اے پئی اِک واری مہاراجہ اینے کو بیمار ہو گئے پئی اوہناں دے بچن دی کوئی آس نہ رہ گئی تاں اوہناں بابا جی ہاشم شاہؒ ہوراں نوں سد کے اوہناں کولوں دوہڑے سُنے اتے مہاراجہ اوہ دوہڑے سُندیاں سار ای اُٹھ کے بہ گئے اتے مگروں اُنھیں سالیں فوت ہوئے۔ مہاراجہ رنجیت سنگھ ہوراں بابا جی ہاشم شاہؒ ہوراں نوں ضلع نارووال دے پنڈ تھرپال ہاشم شاہ وچ 17 گھماواں دی جاگیر وی دِتی سی، جو اج وی شاہ ہوراں دے وارثاں دی مالکی وِچ اے۔

بابا جی بڑے اُگھے حکیم وی سن اتے اوہناں دی حکمت دی دور دور تائیں دُہائی پئی ہوئی سی۔ حکمت وِچ اوہناں دی ہندی زبان دی ان چھپی کتاب ''پوتھی حکمت'' فارسی وِچ ''طبِ ہاشم'' بڑیاں علمی کتاباں نیں۔ دھرم اتے اِنسانی کردار دی اُساری اتے راج حکومت کرن دے گُراں بارے اوہناں دیاں ہندی وِچ کتاباں ''نکہ پنچ گرنتھی'' ''چیتاہر'' ''گیان پرکاش'' اتے ''راج نیتی'' اُچ کوٹی علمی کتاباں نیں، جیہڑیاں ہالی تائیں چھاپیاں نہیں چڑھیاں اتے میرے کول سی ڈی اُتے سانبھیاں ہویاں نیں۔ فارسی وچ اوہناں دی کتاب ''چہار بہار'' تہران یونیورسٹی وِچ پڑھائی جاندی اے اتے ''گنجِ معانی'' جاں ''فقرنامہ'' ''مثنوی ہاشم'' اتے ''دیوان ہاشم'' ہالی چھپن دی اُڈیک وِچ نیں۔ اِنج اوہناں دا چوکھا مشکل کلام وی وکھ وکھ زباناں وِچ ہے دے جو ہالی تیک نہیں چھپ سکیا۔

پنجابی وِچ اوہناں دیاں جگ جانیاں کتاباں وِچوں کُجھ ہندوستان وِچ گُرمکھی اندر اتے کُجھ پاکستان اندر شاہ مکھی لپی وِچ چھاپیاں گئیاں۔ پر میں جدوں اوہناں نوں ویکھیا ساں تاں اوہناں دے متن وِچ کُجھ خرابیاں دسدیاں سن۔ چنگے بھاگاں نوں مینوں بابا جی دے خاندان دے اِک بزرگ جناب سیّد انوار الحق ہاشمی نظامی ہوراں راہیں اوہناں دیاں اُتے دسیاں ساریاں کتاباں دے ہتھ لکھتی مسودیاں دیاں فوٹو کاپیاں لبھ گئیاں، جیہناں نوں میں سکین کرکے سی ڈی اُتے سانبھ لیا۔

ہتھلی کتاب ''کلام سیّد ہاشم شاہؒ'' وِچ حضرت سید ہاشم شاہؒ ہوراں دیاں چھ کتاباں ''دوہڑے اتے ڈیوڈھاں'' ''قِصہ سسی پنوں'' ''قِصہ سوہنی مہینوال'' ''قِصہ شیریں فرہادؔ'' ''ست سی حرفیاں'' اتے حضرت غوث الاعظم ہوراں بارے لکھے گئے

قصیدے نوں اکٹھیاں کر دِتا گیا اے۔ ایس کتاب وِچ ورتیا گیا متن سگواں اوہ اے جو اوہناں دے ہتھ لکھتی مسودیاں اندر سی۔

حضرت سید ہاشم شاہؒ ہوراں دی جگ جانی کتاب "سسی ہاشم شاہ" دے متن وِچ دی وکھ وکھ چھپتاں وِچ اندر دو ہڑیاں دی سودھ اتے سیدھ اندر چوکھا فرق دِسدا سی، جیہنوں ایہناں مسودیاں مُطابق سُدھ کر دِتا گیا اے۔ اِنج ای اُتے دسیاں دُوجیاں پنجابی کتاباں دی سودھ کرن ویلے اوہناں دے متن دی سیدھ اتے سودھ ول چوکھا دھیان رکھیا گیا اے، تانجو پڑھنہارنوں اوس دے پڑھن اتے بُجھن وِچ کوئی اوکھت نہ آوے۔ ہتھ لِکھتی مسودیاں نوں پڑھنا چوکھا اوکھا کم سی اتے مُڑ اوس ویلے دے لِکھن دے ڈھنگ نوں مُکھ رکھ کے لفظاں نوں پچھانناں اتے اوس دی سیدھ اتے سودھ دا خیال رکھنا، ایہ سارا کم کردیاں میں نوں چوکھے سال لگ گئے۔ دوجی اوکڑ ایہ وی سی جو اوس زمانے وِچ ڈ، ٹ، ڑ، ورگے حرفاں دے اُتے ٹوپی پان دا رواج ہالی نہیں سی پیا، ایس لئی مسودے نوں پرکھدیاں لفظاں دی بُنتر وِچ وار وار بھلیکھا پین دا ڈر رہندا سی۔ ایس کم دے ہر پکھوں پنج کلیانی ہون دا دعویدار تاں نہیں بن سکدا، پر میری جاچے ایہ متن ہُن تائیں چھاپیاں گئیاں ساریاں ایڈیشناں نالوں بہتر ثابت ہووے گا۔ ایس کتاب دے اخیر اُتے ایہناں ساریاں کتاباں اندر پنجابی دے اوکھے لفظاں دے معنے وی دے دِتے نیں تاں جو پڑھنہارنوں معنے دی سوکھے سمجھ آسکن۔

حضرت سید محمد ہاشم شاہؒ ہوراں دے کلام توں لوکائی نوں جانو کران لئی 1993 سن عیسوی وِچ نارووال اندر "مجلس ہاشم شاہؒ" بنائی گئی جیہدا موڈھی سیوک ہون دا میں نوں مان حاصل اے۔ ایس مجلس راہیں ہر سال بابا جی دے کلام دیاں پرتاں کھولن دے نال

نال پنجابی دے اٹھ دس سیوکاں نوں ''ہاشم شاہؒ ایوارڈ'' وی دِتے جاندے نیں۔ اوہناں دا عرس مبارک ہر سال 4 جون، اتے جیٹھ دی 22 تریخ نوں منایا جاندا اے۔

آخر تے مَیں شکر گذار آں دربار حضرت سیّد مُحمد ہاشم شاہؒ ہوراں دے خادم جناب سیّد مشتاق احمد ہاشمی اتے اوہناں دے پتّر جناب سیّد محمد ناصر محمود ہاشمی ہوراں دا، جیہناں ایس کتاب نُوں چھاپن دی حامی بھرلئی اتے الحمدُ لِلہ کتاب تُہاڈے ہتھ وِچ اے۔

مَینوں اپنے کیتے کم اُتے کوئی مان وی نہیں اتے نہ مَیں ایس سِلسلے وِچ کسے ہور سودھن ہار دے مند چنگ نُوں گولن دار تجھوان آں۔ مَیں وی اِنسان آں اتے بُھل چُک بندیاں کولوں ہو وی سکدی اے، پر میں دِلوں بجانوں ایس کلام دی سودھ وِچ اپنے دلوں کوئی کسر نہیں چھڈی۔ ایس دے مند چنگ دا فیصلہ تاں ویلے دے پارکھ کردے رہن گے، مَیں حضرت ہاشم شاہؒ ہوراں دے ایس مصرعے اُتے گل مُکا واں گا:

''ہاشم نہیں فقیر اس لائق بُرا کسے نُوں کہنا''

احسان باجوہ
(صدر، مجلس ہاشم شاہؒ رجسٹرڈ نارووال)
گکھڑ والی، ڈاکخانہ قلعہ کالروالا، تحصیل پسرور
ضلع سیالکوٹ (پنجاب) پاکستان
03456362362,03044236814
ahsanbajwaa@gmail.com

منقبت ہفت زبانی شاعر

سیّد ہاشم شاہ تھرپالوی

از: سائیں احسان باجوہ

اوہ ہاشم شاہ سردار ہے وِچ سُخوراں دے شیر
جد اکھریں پینگھاں پاوندا اوہ لین ہلارے فیر
لفظاں دے محل بناوندا وِچ بحراں رمزاں گھیر
آکھ احسانا سچیاں وِچ حشمت مرد دلیر

اوہ سسی سوہنی سرج دا وِچ دوہڑے رنگ وکھا
اوہ حرفیں کلیاں پاوندا انبراں تے دوے چڑھا

اوہ چیلا میراں غوثؒ دا وِچ نوشو پاکؒ دی راہ
آکھ احسانا سچیاں اوہ سُخن وراں دا شاہ

وِچ شیریں رنگت دوہڑیاں اوہ کردا درد بیان
وِچ ہندی لکھدا فارسی کویاں چوں اُچی شان

وِچ کامل سُخن کلامیاں لفظوں نہ ٹٹے تان
آکھ احسانا سچیاں فکراں دا کرنی وان

وِچ رملاں علم نجومیاں اوہ کردا کرت اخیر
وِچ حرف کلام شناسیاں اوہ واہ دھردا تصویر

آ نظریں پینگھاں پاوندے جد حرف چلاون تیر
آکھ احسانا سچیاں کجھ ہاشمؒ دی تصویر

جد لوری دیندا حرف نوں تد دیندا لفظ بنا
اوہ جوڑے بحر نویکلی حرفاں تھیں پینگھاں پا

اوہ ٹھیٹھ پنجابی واچدا جد کردا سُخن ادا
آکھ احسانا سچیاں سُخناں دا ہاشم شاہؒ

وِچ پنج زباناں بولیا اوہ کردا سُخن کلام
بس فکراں انبریں چاڑھیا جا آپ بٹھاوے بام

جد سُخن مجالس لاوندا آ حرف پیاون جام
آکھ احسانا سچیاں اوہ سُخناں دا وریام

وِچ تولاں بول برابری وِچ سچیاں سُخن گذار
اوہ دوے مثال نویکلی وِچ زمزاں رنگ ہزار

سبھ اکھر جلیاں پاوندے اوہ شاعر اپر اپار
آکھ احسانا سچیاں اوہ سُخناں دا اسوار

غوث الاعظم

حضرت عبدُ القادر جیلانیؓ

ہوراں دے ناں

الف

اِک تُوں ہیں کئی لکھ تُوں ہیں جیا جت تُوں ہیں سبھ نور تیرا
پُھل پات تُوں ہیں دِن رات تُوں ہیں لوح قلم تمام ظہور تیرا

دستگیر جہاز ملاح تُوں ہیں دریا توں ہیں سبھ پُور تیرا
غوثؒ پاک جیہا جیہدا اپر ہا قسم کرے واجبی مان غرور تیرا

دوہڑے اتے ڈیوڈھاں

1

کر کر سمجھ رہیا وِچ حیرت، مینوں دِل دا بھیت نہ آوے
کدے تاں تخت بہے بَن حاکم، اَتے کدی کنگال کہاوے
سخت بیزار ہووے خود جسموں، سبھ کُجھ خاک رلاوے۔۔
دیگر کوئن کہے میں ہاشم، جیہڑا روز دُکان چلاوے

2

ایہہ اکھیں بن فوج حُسن دی سُتی کلا جگاون
عقلمنداں نوں کر منصوبے وس بے درداں پاون
حاکم حُکم کرن دِن لشکر بے تقصیر کُہاون
ہاشم مَن نہ آئی اکھیں مت سولی پکڑ چڑھاون

3

سوز فراق نصیب اساڈے اسی بھا پیا دُکھ بھرساں
جے دِن رَین رہاں گرلیندی اتے وانگ پپیہے ترساں
کر تدبیر ہووے چھُٹکارا مت موَت حرام نہ مرساں
ہاشم طلب رہے جند جاوے تاں میں شکر ہزاراں کرساں

4

دِل دِلگیر ہویا تقدیروں اوہنوں کون دیوے دم سُکھ دا
بیٹھے یار بے درد لباسی کر گیان سُناون مُکھ دا
دردی درد ونڈایا لوڑن ہتھوں آن دُکھاون دُکھ دا
کامل یار مِلے کوئی ہاشم تاں سرد ہووے دِل دُکھ دا

5

بُوٹے سیب انار لگائے کر مُنصف لوک گواہی
آئی جدوں بہار پُھلاں دی تاں پُھل ہوئے کاہی
کھادی داکھ دِتی کنڈیاری جیہدی ذرا اُمید نہ آہی
ہاشم دیکھ خیال زمانے اتے اوس دی بے پرواہی

6

سُنبل کھیت سنبھال عِشق دا جد نکلے تیغ میانوں
کھا مر زہر پیاری کرکے جے لئی ہے ایس دُکانوں
سِر دیون دا ساک عِشق دا ہور نفع نہ عقل گیانوں
ہاشم باجھ مویاں نہیں بن دی اساں ڈِٹھا بید قرآنوں

7

زحمت تاپ سراپوں بج دا اتے ظالم ڈھاہ متراں دے
دارو باجھ دیدار متر دے اساں بہت ڈِٹھے مر جاندے
پلک دیدار نہ حاصل ہووے تاں مردے مرجاندے
ہاشم شاہ شہید نیناں دے سوئی ہون نصیب جیہناں دے

8

سو دُکھ جان میری نت جردی جیہڑا پلک نہ جاوے جریا
جاری زخم جگر دا ہویا ویکھو خون اکھیں وِچ بھریا
میرا حال پچھاتے مجنوں جس دُکھ لیلیٰ دا جریا
ہاشم یار مِلگ کہ ناہیں میرا ہجر ولوں دِل ڈریا

9

عاشق آن دیکھاں کس خاطر نت چربی ماس سُکاون
چاہون حرف ہجر دا لِکھیا اوہ کاغذ صاف بناون
رگ رگ سُوت پوے مِسطر دا اتے ثابت قلم چلاون
ہاشم عاشق ایس کتابوں نت سمجھ سلوک کماون

10

کیہی پریم جڑی سر پائی میرا دِل جانی کھس لیتا
نیناں نوک سُوئی دے وانگوں میرا دِل سوہنے نال سیتا
مائے! بھُوت برہوں دا مینوں جِن مینوں مجنوں کیتا
ہاشم جیون بچن اوکھیرا جِن زہر پیالہ پیتا

11

پارس نال مِلے رنگ بدلے کرن عاشق صاف نِگاہوں
جِس جا سیر کرن نِت عاشق اوہ دُور مکان فناہوں
دِلبر مُکھ تصویر عاشق دی ہوون مُحکم کوٹ پناہوں
ہاشم پاک کیتے لکھ دفتر کرن عاشق پاک نِگاہوں

12

دِلبر یار کہی ٹُدھ کیتی میرے سانس لباں پر آئے
ظاہر کراں ہوواں جگ رسوا تے ہویا خاموش نہ جائے
میں کر شرم وڑاں وِچ ویہڑے اتے برہوں ڈھول وجائے
ہاشم شیر وڑے جِس ویہڑے بھلا کُجرک کوئی لُکائے

13

ایس سرائے مُسافر خانے کئی آن مُسافر رہندے
رات رہے کوئی اِک پل ٹھہرے ہوش آئے اُٹھ وہندے
آون نال ہولاس ہسیندے اتے جان سبھے دِل ڈھہندے
ہاشم سمجھ ویہار قدیمی اسیں کاس تیچھے دُکھ سہندے

14

جان جہان دوویں دم کوئی اتے جرص ہزار چوفیرے
مارن راہ سدا دن راتیں اتے فوج رہے بنت نیڑے
ثابت جان محال دسیوے اسی آن مُسافر گھیرے
ہاشم آپ کرگ سوئی ہوسی ہور وس نہیں کُجھ میرے

15

جے دُکھ پریم تینوں ہتھ آیا ایس دِلبر دی سرکاروں
خوش دِل ہو کر شکر خُدا دا ہُن بچیوں لاکھ ہزاروں
اِک دُکھ توں دُکھ جان ہزاراں دیکھ حاصل ایس پیاروں
ہاشم شاہ دُکھ ڈھونڈ عشق دا کسے کامل پاس ہزاروں

13

ایس سرائے مُسافر خانے کئی آن مُسافر رہندے
رات رہے کوئی اِک پل ٹھہرے ہوش آئے اُٹھ وہندے
آون نال ہولاس ہسیندے اتے جان سبھے دِل ڈھہندے
ہاشم سمجھ ویہار قدیمی اسیں کاس پچھے دُکھ سہندے

14

جان جہان دوویں دم کوئی اتے جرص ہزار چوفیرے
مارن راہ سدا دن راتیں اتے فوج رہے نت نیڑے
ثابت جان محال دسیوے اسی آن مُسافر گھیرے
ہاشم آپ کرگ سوئی ہوسی ہور وس نہیں کُجھ میرے

15

جے دُکھ پریم تینوں جتھ آیا ایس دِلبر دی سرکاروں
خوش دِل ہو کر شکر خُدا دا ہُن بچیوں لاکھ ہزاروں
اِک دُکھ توں دُکھ جان ہزاراں دیکھ حاصل ایس پیاروں
ہاشم شاہ دُکھ ڈھونڈ عشق دا کسے کامل پاس ہزاروں

16

جت واس قدیم کمینہ کیتا بھیڑا پھڑیا سوگ اُداسی
قسمت آن سُتی نہیں سمجھے فیر رِکت ول ٹور لے جاسی
چاوڑ چا مُسافر کیہا جیہڑا آن لتھا شب واسی
ہاشم سمجھ نہ کرتوں دعوئٰ مت ہور پوے گل پھاسی

17

تسی بہُت بھواون کسی جیہناں دام فریب وچھایا
کر کر گیان سُناون سیانے نہ اِت بد شیخ کہایا
مطلب جو اسرار الٰہی اوہناں ہرگز موُل نہ پایا
ہاشم سمجھ رسائی والے کدی اپنا آپ لکھایا

18

بھانبھڑ درد ہدایت والا جیہڑا بل بل بل بُجھ دا
گھایل آپ ہویا دُکھیارا بھلا ہور بنے کد رُجھ دا
مجنوں سوز لیلٰی دے جلیا اوہنوں کھان گوشت کد سُجھ دا
ہاشم عِشق کھڑے جگ وِس توں بھلا کون کسے کول پُچھ دا

19

حاکم حکم نصیبوں کردا پر لشکر پاس کھلووے

گھایل عشق دِلاں نوں کردا پر نین وسیلہ ڈھووے

ہے تقدیر ولوں سبھ لِکھیا پر وِن تدبیر نہ ہووے

ہاشم باجھ ملاح نہیں بیڑی اتے پاس ندی بہ رووے

20

رانجھا یار غریب ہیرے دا اُن کن پڑوائے تاہیں

صاحب زور نہ عاجز ہوندے اوہ زور کرن سبھ تھائیں

اوہو عِشق کمایا ہرزے پر عاجز نویوں ناہیں

ہاشم عِشق کنگالاں والا نِت رودن مارن ہائیں

21

وگ وائے پر سوارتھ بھریے توں جائیں تخت ہزارے

آکھیں یار رانجھن نوں مِل کے اسیں تُوں کیوں منوں وسارے

بس ہُن نیوں کما لیو ای ایہو چا آہا دِن چارے

ہاشم ایس مُحبت بدلے سانوں خوار کیتا جگ سارے

22

عاشق جیڈ بے عقل نہ کوئی وِچ جان سمجھ ہت تپنا
وید قرآن پڑھے جگ سارا اُس نام جانی دا جپنا
آتش لے پرائے گھر دی تے پھوک دین گھر اپنا
ہاشم شاہ کیہ حاصل عشقوں ایویں مُفت بری وِچ کھپنا

23

راہی یار رانجھن نوں آکھیں کوئی حال اساڈے دردوں
چتر گ زور کماویں بے توں جان تلی پر دھر دوں
ہر زے یار واٹگوں دِن اِکسے یاں مِلدے یاں مردوں
ہاشم شاہ اج جان بچاویں جاں توں نیوں نہ کردوں

24

پھرک پاپ الاہمیوں ڈر کے اسی شہروں مار کھدیڑے
بے اعتبار ہوئے جگ سارے ہُن کرن وساہ نہ کھیڑے
ترسن نین رانجھنا تینوں اسی کیوں تدھ یار سہیڑے
ہاشم کون دِلاں دیاں جانے میرا صاحب نیاں نبیڑے

25

دولت نال جہان پیارا اساں ڈھونڈ لدھا اِک پیارا
سو بھی لوک نہ دیکھن دیندے جگ سڑ دا ہنسیارا
دِل وِچ شوق بخیل چوفیرے میرا ہووگ رِکویں چھٹکارا
ہاشم آ ملادو رانجھے میرا سُکھ دِل دا دُکھ سارا

26

کافر نین تیرے دِل ڈنگیں جیہڑے ڈِسن بال ایانے
چاہل چڑھن کرن نِت شوخی اتے سودا کرن دھگانے
ہانسی پا دِتی گل پھانسی ہُن روندی وقت وہانے
ہاشم ویکھ اوہیں نیناں نوں کوئی جانے بھیت نہ پانے

27

اج رس راگ بھلی چھب بانکی تینوں آکھن لوک عطاری
جے بِسر درد ہووے جگ سارا تیری آن کرے دِلداری
اے دِل جان نہیں نِت ایویں تیری ترسی کار گذاری
ہاشم ہوگ خواری بھلکے ٹوں نہ کر حِرص پیاری

28

اے دِل ڈھونڈ پھرے جگ پایا پر ڈھونڈن بہُت اوکھیرا
نیچی داکھ نہ ہوون کنڈے تُوں نہ کر ویکھ ہنیرا
کر کُجھ درد بیگانیوں دردوں مت درد کرے رب تیرا
ہاشم ڈھونڈ گیو دم ایویں اجے ہُن وی وقت بتھیرا

29

کوَڈی مُول نہیں بِن پارکھ لکھ پارس اُچ کہاوے
ہووے قدر معلُوم لیلیٰ دی پر جے مجنُوں مُل پاوے
قیمت قدر شناس پھُلاں دی کوئی بھوَر دے جا پُچھاوے
ہاشم باجھ پچھانن والے کوئی کیہ گُن کاڈھ دِکھاوے

30

چمک مروڑ محبوباں والی جے تُوں سمجھن لایق ہوویں
جس توں وار سُٹے لکھ ہاسے تُوں رون ایہو بہہ رووّیں
وصلوں آن ہجر دے پیارے اساں ویکھ ڈِٹھے رس دوویں
ہاشم توڑ زنجیر مذہب دے اتے ہو تروپر کھلوویں

31

نہ کر ہور علاج طبیبا مینوں فرق نہیں اک تِل دا
دارو سیک لگے جل جائے جد بھڑک اُٹھے دُکھ دِل دا
مائے مگرے ہرول عشق دا مینوں پلک آرام نہ مِل دا
ہاشم شوق جنھیں دا دِل نوں پر ہرگز رزق نہ مِل دا

32

چاکا وے مت چاکاں والی تیری دیکھ لئی چترائی
ایہو عشق کماون سکھیں توں انگ بھبھوت لگائی
آوا دُرد نامرداں والی تینوں کِن ایہ چال سکھائی
ہاشم آکھ رانجھن نوں مِل کے میں واری گھول گھمائی

33

رکھیں لاج علاج نہ ہوویں ایتھے پیر تکھانہ نہ دھرنا
زہر خوراک بنایا اپنا اتے مرن کولوں کیوں ڈرنا
چمکے چتا عشق دی پیارے ایتھے ثابت ہو جل مرنا
ہاشم ایہو کمال عشق دا جو سیس اگانہاں دھرنا

34

بُدھ سُدھ جِنہاں سمجھی کُجھ تھوڑی سو کھاندا خُون جگر دا
جس نے لئی بہار وصل دی سو ہویا اسیر ہجر دا
طوطی حُسن کلام نہ سِکھ دی کیوں پیندا نام پنجر دا
ہاشم شاہ رس مُول دُکھاں دا جس رس بدلے دُکھ مر دا

35

ثابت ہو جس درس عشق دے لیا حرف حقیقت والا
ہو بیزار گیا سبھ عِلموں اتے تسی رہی نہ مالا
نہ اوہ سُگھڑ نہ مُورکھ ہووے اُن پھڑیا پنتھ نرالا
ہاشم زُہد عبادت کولوں اُن مطلب لیا سُکھالا

36

میں وِچ دوش نہیں کُجھ مُولوں مینوں لِکھیا لیکھ بُھلاوے
جس نُوں نفر کیتا تقدیروں اوہنوں صاحب کون بناوے
میں گُڈی آں ہتھ ڈور کھڈاری مینوں خاہش نال بُھواوے
ہاشم نرد ہووے وس پاسے اوہنوں پرت پوے جِس آوے

37

جس نے ایہ گل پُختہ جانی اوہ خاص ہویا وِچ خویشاں
لذت ہجر وصل دی دیکھی اتے کیتا حال پریشان
برہوں جنبور چڑھے ہر طرفوں اوہنوں لاکھ لگاون نیشاں
ہاشم ہو قُربان اوہناں دے جیہڑے صاحب درد ہمیشاں

38

میں وِچ تے وِچ صاحب میرے مینوں فرق ایہو دِس آوے
کراں گُناہ کروڑ ہمیشہ مینوں شرم ذرہ نہ آوے
بھی دُرکار نہ سُٹ دا ورتوں اتے پالے عیب چُھپاوے
ہاشم دیکھ چھنار سوہاگن اوہدا پاپ سبھے چھپ جاوے

39

بے بُنیاد جہان پچھانے تد جوش کرے دِل میرا
چاہے ترک کیتی ہر طرفوں اتے کرے گیان بتھیرا
پر ایہ حرص ہوا جہانی بھیڑا توڑن بہت اوکھیرا
ہاشم نیند اوکھاڑ سویرے نہیں دِس دا سُول بھلیرا

40

قابل کار معشوق جے ہووے تاں عاشق وی تر دا
ثابت چشم رہے دِلبر دی تا ویکھ عاشق جل مر دا
اِک چاہے اِک مُول نہ چاہے اوہ ہرگز نیُوں نہ سر دا
ہاشم مُول نہ مرے سپاہی جتھے قدر نہیں کوئی کر دا

41

دام زُلف وِچ ہیرے موتی جد اُلٹ اُلٹ وِچ دھر دے
ہنس ہاتھ چھوہیاں کر پھس دے اتے پٹک پٹک سر مر دے
خُون زخم گھایل دِل دردی نت سہن سُول دِلبر دے
ویکھو لیکھ ہاشم مُشتاقاں سوہنے قدر نہیں پھر کر دے

42

دِلبر دام وچھا زُلف دی وِچ چوگ حُسن دی پائی
دیکھ خوراک جناور دِل دا اوہ جا پھس دا وِچ پھاہی
ہے بکت حال غریب وچارا مُڑ دِل دی خبر نہ آئی
ہاشم مُڑن محال اوہناں نُوں جیہناں سر وِیچ کھیڈ مُکائی

43

کافر قہر نزول وچھوڑا اِس دِلبر یار سجن دا
ترس نین نہیں وس چلدا اتے دِل وِچ شوق مِلن دا
زحمت ایس نہیں بھرواسہ مینوں اِک دِن ہور بچن دا
ہاشم باجھ اجل مر جاندا بھیڑا اجلی ایس مِلن دا

44

جیوں جیوں نفس موڑے تقدیروں تیوں تیوں ایہہ مَن پھوٗلے
جم دا اُٹھ اڑاون لگ دا پھر بھار نہ جھل دا مُولے
ہونی ہوگ سوئی کُجھ ہوسی کوئی لاکھ پیا سِر جھولے
ہاشم شاہ کر صبر بتھیرا تینوں خیر پوگ اِس سُولے

45

دِلبر دیکھ رہیا وِچ شیشے اوہنوں صورت نظر نہ آوے
پانی دے وِچ صحی نہ ہووے جد آئینہ عکس مِلاوے
دیپک کول پتنگا دے دھریا اوہدی چمک چمک مِل جاوے
ہاشم آپ ہووے لکھ شیشہ اوہنوں شیشہ کون وکھاوے

46

شیریں نام دھرایا شیریں پر کوڑی زہر ہمیشہ
دیندی زہر پیالہ بھر کے نت خون کرن دا پیشہ
اِک گُھٹ لے فرہاد وچارا مار مویا سر تیشہ
ہاشم سمجھ پیار محبوباں اتے گل گل دا رگ ریشہ

47

کاری روگ بیماری بھاری میری کوئی نہ کردا کاری
ہاری عُمر جوانی ساری تیری صورت توں بلہاری
ڈاری لوک کہن بُریاری بھیڑی گونج پھرے بن ڈاری
واری گھول گھمائی ہاشم میری وات پچھیں اِک واری

48

جس دِن شہر محبوباں والے کوئی عاشق پیر دھریندا
جان خوراک بناوے غم دی اتے پل پل سُول سُہیندا
سیس اُتار پیالہ کرکے اتے لے ہتھ بھیکھ منگیندا
ہاشم ترس محبوباں آوے اتے تاں کُجھ خیر پوبندا

49

اِکسے تار بہار نہ رہندی نہیں اِکسے تار زمانہ
رووَن سوگ ہمیش نہ ہووے نہیں نت نت راگ شہانہ
ہر دِن چال نہیں اربیلی نہیں ہر دم زور جوانا
ہاشم بیٹھ گئیاں لکھ ڈاراں جگت مُسافر خانہ

50

توڑ زنجیر شریعت نس دا جد رچ دا عِشق مجازی
دِل توں چوٹ لگی جس دِن دی اساں خُوب سِکھی رندبازی
بھج بھج رُوح وڑے بُت خانے اتے ظاہر جسم نمازی
ہاشم خُوب بھڑایا دِل نُوں اِن بیٹھ عِشق دے قاضی

51

کیوں تلوار وچھوڑے والی تُوں ہر دم سان چڑھاویں
تیتھے زور نہیں دن تیغوں تُوں ایویں مار گواویں
عاشق نال نہیں سر رکھ دے تُوں کس پر تیغ اُٹھاویں
ہاشم بول نہیں مت بولیں کوئی ہور نصیحت پاویں

52

سر دی مار رکھی پر سوہنی باجھ مویاں نہیں مردی

دردی درد فراق رنجانی میں خاک تُساڈے در دی

جر دی جان جگر وچ پیڑاں میں وانگ چِخا نت سڑ دی

بھر دی نین تتے نت ہاشم میں باجھ تُساں دُکھ جر دی

53

ہر ہر پوست دے وِچ دوست اوہ دوست روپ وٹاوے

دوست تیک نہ پہنچے کوئی ایہ پوست چا بھلاوے

دوست خاص پچھانے تاہیں جد پوست خاک رلاوے

ہاشم شاہ جد دوست پاوے تد پوست ول کد جاوے

54

کتھے شاہ سکندر دارا اتے جام پیا کت جم دا

تھرکن دیو جیہناں دیوں تیغوں اتے دھوَل پیا نت کنب دا

ڈھونڈے خاک تنہاں نہیں لبھدی جگت بُرا گھر غم دا

ہاشم شاہ مغرور نہ ہو توں بھلا کیا بھرواسہ دم دا

55

ایہنیں اکھیں رب نظر نہ آوے رب ہور اکھیں من ماہیں

دھنسر بسنت اکھیں ہتھ آیا پر رام پچھاتوس ناہیں

جت ول اُلٹ پوے رُکھ دِل دا ایہ نین پران تداہیں

ہاشم دوش نیناں نُوں کیہا اِس دِل دیاں دُور نِگاہیں

56

نہیں قبوُل عِبادت تیری توں جب لگ پاک نہ ہوویں

عامل خاک پوے مُل تیرا پر جب لگ خاک نہ ہوویں

نہیں بے باک کدی ہر طرفوں جد بے اِتفاق نہ ہوویں

ہاشم کیہ مُشتاق عِشق دا بھلا جاں سِر طاق نہ ہوویں

57.

دِلبر یار کیہے دِن آہے جد ہس ہس لے گل مِل دے

جیوں جیوں بے پرواہی کردا سانوں ڈھاہ لگن تِل تِل دے

تسی دیکھ نہیں ہتھ ساڈے اساں داغ رکھے رگن دِل دے

ہاشم دھوون بوہت اُڈیکھیا پر داغ نہ دِل توں ہِل دے

58

دِلبر یار کیہا دُکھ تیرا میری پکڑی جان عذاباں
دارُو درد تیرے دا ناہیں اساں پڑھیاں لکھ کتاباں
رووَن جوش لگے رَت اکھیں جد بھڑکے بھاہ کباباں
ہاشم سانوں سبھ دُکھ پیارے کدی آ مِل دیکھ خراباں

59

دُور نقاب کیتا دِلبر نے اتے چمکی تیغ میانوں
جاں اُس برق ابر سوں نِکلی یاں ہور ڈِگی اسمانوں
دیکھ شہید ہوئے دِل گھایل اتے گذرے ایس جہانوں
ہاشم زاہداں زُہد بُھلایا اتے رہی کلام زُبانوں

60

کر دی خاک تُساڈے در دی سبھ دُور اکھیں دے پردے
رِکت بدھ خاک اساں ہتھ آوے بھلا آکھ دِتے دِن بھردے
کیہ سُنیاہ پہاڑیوں گوڑا بھیڑے دین نہیں دِن زردے
ہاشم پہنچ ہووے در توڑی اتے عاشق کیوں جل مردے

61

وچھڑے یار نہ ہوس اندیشہ بھیڑا کھوٹا یار انیتی
مُورکھ یار پچھے جل مرنا کِن عاشق ایہ گل کیتی
جِن ہتھ نال بے مُنصف جوڑے اُن جد کد کھیل نہ جیتی
ہاشم نیوں ٹُٹے اُس یاروں ایہو لاکھ وٹی سُکھ بیتی

62

جانی یار نہ حاصل ہوندے بھر لاکھ کروڑیں مُل نوں
ویکھ دیدار کوئی دم لاہا اتے جان غنیمت گُل نوں
آے مالی توڑ لے جاسی اتے سوگ پوگ بُلبُل نوں
ہاشم یار مِلے گل ہس کے کوئی اج نہیں تدھ تُل نوں

63

گھری رات ہاتھ چھپ جاوے اتے پوَن رُوپ جم سر کے
بجلی چمک ڈر پاوے اتے برف سار مُونہ کر کے
خُونی تیغ تیز جل ندیاں اوتھے شینہ مرن ڈر ڈر کے
پریت ریت ایسی کر ہاشم سوہنی فیر جاوے نیں تر کے

64

لوکاں بھانے وستی وس دی اتے سبھ جگ آکھے وس دی
آ وستی تن من دی وستی اتے دِل میرے دی وس دی
جس وستی نال نہ وستی ساتھوں اُس وستی نال نہ وس دی
ہاشم یار مِلے وِچ بیلے اوہ باغ بہاریں وس دی

65

مُورکھ لوک سدا سُکھ سوندے اتے روز کماون پیسا
نہ کُجھ اوُچ نہ نیچ پچھانن اتے پریم نہ جانن کیسا
شالا نیچ ہوویں چترائی ساتھوں خوار کیتا تدھ ایسا
ہاشم کاٹ پریم کریندا جس ہوش ہووے وِچ جیسا

66

دِن وِچ لاکھ کروڑ چلاون اوہناں ترکش تیر نہ مُک دے
خُونی ذات محبوب سپاہی جیہڑے چوٹوں مُول نہ اُک دے
عاشق جان تلی تے دھر کے پیر پچھانہاں نہ چُک دے
ہاشم پھیر لین پر عاشق سوہنے رہن ہمیشہ لُک دے

67

اپنی پیڑے سبھ جگ پھڑیا کَون جانے حال بیگانہ
ڈوبو گھاٹ زنجیریں میلا جیہڑا وِس دا سہج یارانہ
ہجری سوز جھُونی کردا کَون بن دا آپ دیوانہ
ہاشم خُوب ستی جھب مِلیا وِچ کرکے موت بہانہ

68

صاحب حُسن ڈِٹھے سبھ کھوٹے اتے کھوٹ کماون سارا
پر ایہ موڑ رہیاں نہیں مُڑ دا بھیڑا مُورکھ من ہتھیارا
ہٹھ تپ دیکھ دیاں نس جاوے اوتھے جت ست کَون وچارا
ہاشم حُسن بلا غضب دی پر اوڑک جھوٹھ پسارا

69

صِدق ملاح سمُندر تارے وِتھے پنچھی پار نہ ہووے
جِس دا تھاوں مکان نہ رتھ دا تِس جا حُضور کھلووے
اوڑک مُلت پوے جیہڑا موتی نت مژگاں نال پرووے
ہاشم تانگھ ہووے جس دِل دی اوہ جد کد حاصل ہووے

70

جس دا درد تسے ہتھ دارُو ہور کَون طبیب گواوے
کُوک دِلا کوئی کُوک قہر دی مت صاحب سُن پاوے
مُدتاں گُذر گئیاں مُکھ ڈِٹھیاں میرا دِلبر نظر نہ آوے
ہاشم ہوگ کوئی دِن ایسا جد دِلبر لے گل لاوے

71

تُوں ہیں یار تُوں ہیں دُکھدائی اتے درد دُکھے نت تیرا
پرسوں آکھ لگائے برسوں اتے بہہ رہیوں گھت گھیرا
قوَل قرار نبھاہ پیارے اتے آو کدی گھت پھیرا
ہاشم باجھ تُساں سُکھ ناہیں ہور وسدا مُلک بتھیرا

72

رو رو نال پھوہار نیناں دی میں نت رکھاں جھڑ لائی
ذاتوں مُول نہیں کِت پانی ہتھوں غم دی ویل ودھائی
آتش سوز ہجر دے والی میں چاہاں چا بُجھائی
ہاشم خبر نہیں پھل کیہا اس ویل پوے رُت آئی

73

محنت فیر مُڑے کُجھ ساڈی جے آن دیکھے جِن لائی
جیوں جیوں زرد ہویا رنگ میرا مینوں ہس دی دیکھ لوکائی
روشن وانگ محبوباں ناہیں جو قسمت ہوس سوائی
ہاشم شاہ پُر سیرت پاوے جس صورت خاک رلائی

74

اِکسے تھاؤں نہ وگدیاں ندیاں نہیں اِکسے طوَر لوکائی
اے دِل! پکڑ دلیری پیارے کر سوچ وچار نہ کائی
رل مِل بہن ہمیش نہ رہندا اتے کیوں رُت رہے جُدائی
ہاشم فتح ہمیش تنہاں دی جیہناں ہمت یار بنھائی

75

کِس کِس طرف نہیں دِل بھرمے اتے کیہ کُجھ زور نہ لائے
پل وِچ لاکھ کروڑ دلیلاں اِک ڈھاہے ہور بنائے
جے تقدیر ہووے جد اُلٹی اتے پیش کوئی نہ جائے
ہاشم نال حمایت ازلی پھر ہر اِک چیز کمائے

76

دِلبر یار نہ کر الغرضی ایہناں نال نمانیاں یاراں
اِک چنگے اِک میں ٹدھ جیہے کئی رُل گئے خاک ہزاراں
کُجھ کُوک پپیہا کُوکے اتے کُجھ چین پھوہاراں
ہاشم ہوش پکڑ نہیں پیارے نِت نِت چیت بہاراں

77

ساون دی گھٹ ویکھ پپیہا اوہ رووے کرے دُکھ ہینے
سُن تُوں یار! چتّن کُرلاون ایہ بھا پیا تن مینے
پر گرجن ورسن اج والا مُڑ ہاتھ نہ آوگ تینے
ہاشم کر احساس مِتراں وِچ اتے کر سکنا ایں فِر کینے

78

چندا دیکھ چکور پُکارے تک حالت کھول دِلاں تُوں
تُوں سرتاج جگت سبھ تیرا اِس سوبھا بھاو اساں نوں
جوگی جوگ دِتا رب صاحب اتے جیواں دیکھ تُساں نوں
ہاشم خرچہ نہیں کُجھ ہوندا رکھ یاد تُوں وی مِتراں نوں

79

دِلبر یار مروّت کر لے اج نال اساں مُکھ ہس کے
بجلی روز نہیں گڑ پیندی اتے میگھ سمیں وِچ لس کے
جاں مُڑ فیر جوانی آوے اتے جیؤ لیئے من وس کے
ہاشم جان غنیمت مِلنا مِل نال اساں ہس رس کے

80

مینوں خبر نہیں دِل میرا ایہ کِس جاگہا وِچ وسدا
نہ اوہ دام وچھائے دِسدے جتھے جا ایہ مُورکھ پھسدا
اچرج ویکھ عِشق نُوں یارو بھلا کوَن وَلی جا وسدا
ہاشم بوہت دیوے دُکھ پیارا دِل فیر اوسے ول نسدا

81

دِل دے کول اکھیں نہیں دِس دا دِلبر میت کھڑا دِل جانی
آ و جانی پردیسی پیارے تیرے پل پل دی قربانی
تیں بِن دیس اُجاڑ دسیوے جیہڑا آہا نُور نُورانی
ہاشم آکھ سجن نُوں مِل کے میں ثدھ بن ہوئی دیوانی

82

سُن عِشقا جیہی ٹُدھ نے کیتی تُوں روز ستاویں مینوں
اِک واری وس آویں میرے میں خوب رُلاواں تینوں
تیرے جیڈ بے وفا نہ کوئی میں کُوک سُناواں کیہنوں
ہاشم خوار کریں جگ سارے تُوں یار بناویں جیہنوں

83

ایہہ دِل خوار کرے نِت مینوں ایہن ہوش گوایا میرا
جیُوں دریا ہمیشہ ڈھاوے نِت اپنا آپ چوفیرا
پِنی خبر نہیں اِس دِل نُوں جیوں دیپک تَگر ہنیرا
ہاشم یار مِلے تُدھ آکھاں اساں خُوب ڈِٹھا سُکھ تیرا

84

جد ایہہ خاک رہیا تن میرا تد دُکھ سُکھ مُول نہ آہا
بھی مُڑ خاک ہو ویسی ایویں کوئی روز مِلن دا لاہا
آ جانی ہُن گل لگ ساڈے تیرا عِشق پیا گل پھاہا
ہاشم ہوگ شناس مویاں دی سُن دِلبر بے پرواہا

85

تیں دا عشق قصائی اڑیا جِن نال سُولاں دِل بھریا
اِک دِن ورہے جیہا ہو بیتے میں عُمر ولوں بہوں ڈریا
دِلبر یار ڈِٹھے مُکھ تیرا میرا تن من ہووے ہریا
ہاشم راہ اُڈیکے تیرا کدی آ مِل بھاگیں بھریا

86

کھے بان پئے اِس دِل نُوں بھیڑا ڈِٹھیاں باجھ نہ جیوے
جیُونکر مکّس شکر دے کولوں اوہ وس کر جُدا نہ تھیوے
اگ ویکھیاں کیہ حاصل دِل نوں بھیڑا تپیا روز دسیوے
ہاشم عشق کیتا دِل دُشمن بھلا کوْن علاج کچیوے

87

کِس نوں بیٹھ کہاں دُکھ دِل دا مینوں گھائل مِلے نہ کوئی
جِس نُوں نُوک کہاں سوئی آکھے بھیڑی لاہ پرے مُکھ لوئی
تیرا حُسن میری دِل گیری سبھ جگ وِچ ظاہر ہوئی
ہاشم ایہ احسان جانی دا سانُوں کِت ول مِلے نہ ڈھوئی

88

اِک بہہ کول خوشامد کردے پر غرضی ہون کمینے
اِک بے پرواہ نہ پاس نِھلوون پر ہوون یار نگینے
گونجاں وانگ ہزار کوہاں تے اوہناں شوق دُکھے وِچ سینے
ہاشم ساجن کول ہمیشہ بھانویں وِچھڑیاں ہون مہینے

89

جیو جانی تن من وِچ جانی مینوں سبھ جانی دِس آوے
ہر دم وِرد زُبان جانی دا ہور سُخن کلام نہ بھاوے
پر جانی ظاہر دِن مِلیاں ایہناں اکھیاں چین نہ آوے
ہاشم آکھ دماں دیاں رُٹھیاں پر کوئن گلیں پرچاوے

90

جِس وِچ چونگ برہوں دی پیا تِس نال لہو مُکھ دھوتا
شمع جمال ڈِٹھا پروانے اتے آن شہید کھڑوتا
جاں منصور ہویا مد ماتا تد سُولی نال پروتا
ہاشم عِشق اجیہا مِلیا جِس دین مذہب سبھ دھوتا

91

جس گھر وِچ ہوئے دُکھیارا اوہدے سبھ گھر دے دُکھ پاون
پلک وساہ کرن نہ تِس دا اتے وید حکیم پُچھاون
جس تن وِچ دِل گھائل ہودے بھلا سو تن کیہ سُکھ پاون
ہاشم درد عزیز عاشق نُوں جیہڑے سو سُکھ گھول گھماون

92

تینُوں حُسن خراب کریندا اتے مینوں سمجھ ستایا
جیوں جیوں آن حُسن دیاں سمجھاں مینوں اُٹھدا سُول سوایا
سبھے درد ڈِٹھے سبھ دُکھیے جیہناں سمجھ سمجھ دُکھ لایا
آتش سمجھ جیہناں وِچ ہاشم اوہناں اپنا آپ جلایا

93

صاحب درد ہمیشہ دردی جیہناں درد رہے نِت مگرے
ساجن ہون طبیب دُکھاں دے جیہڑے روگ گواون سگرے
پر ایہہ نین دوہیں جیوں ویکھن بھیڑے تیوں تیوں ہون بے صبرے
ہاشم نین ہمیش آزاری جیہڑے جا پئے وِچ قبرے

94

میوے دار درخت میوے دا جس دِل نُوں جرص نہ کائی
خاطر اوس پیا اُس جُھکنا سِر بھاری پوٹ اُٹھائی
سرُو قبُول نہ کیتا میوہ اوہنوں حرج مرض نہ کائی
ہاشم جرص لگا نہ کائی اِتے سرُو ہویا اوہ بھائی

95

پُچھ پُچھ پوے نہ پتا مُولے اتے پُچھ پُچھ ہون نہ روگی
لِکھیا لیکھ کرے سرگرداں کیا جوگی کیا بھوگی
سو کِس طوْر بنے سُکھیارا جِس لیکھ لکھایا سوگی
ہاشم لیکھ بناوے جوگی اتے لیکھ بناوے سوگی

96

چڑھیا چا پپیہے سُن کے اتے ساون دی رُت آئی
ترسن تپن کھپن دُکھ پاون اُن سِکدیاں عُمر گوائی
نیڑے بھال پئی دِلبر دی اوہنوں چمکی چمک سوائی
ہاشم کیہہ اِبھمان مِلن دا جس دِن دی فیر جُدائی

97

تاں جانی دِل ہووے جانی جد جان جانی دِل ہارے
حِکمت جان سپاہی والی جو آپ مرے سوئی مارے
کہو کِس پار کیتے جل تارُو جیہڑا آپ ترے اوہ تارے
ہاشم وَیل قدیم کمینہ اساں جاچ ڈِٹھا دِن چارے

98

ساجن طوق زنجیراں باجھوں جِند کر دے قید سوائی
جِس دے بھاگ نصیبوں جاگن سو پیندا نیند پرائی
لکھ لکھ عیب مِلن وِچ اُٹھ دے سِر تُہمت وَیر جُدائی
ہاشم عِشق خراب کریندا اتے وِس دی لاکھ لوکائی

99

سکھیو نی! مغرور نہ ہووو کیوں گھر باہر بھُلائے
ماپے لاڈ لڈاون سارے پر کارن دین پرائے
ایہو چھوڑ گئیاں کُل ویہڑا جیہناں جا گھر ہور وسائے
ہاشم جان ڈھونڈاو ساڈی کوئی کل آئے اج آئے

100

سُن جانی تینوں لِکھ جانی پر جان نہیں دِل جانی
کس نوں ہوس شناس اجیہی جیہڑی ہوگ خراب دیوانی
تیرے شوق پچھے دِل میرے سبھ جانی خلق بیگانی
ہاشم وار سُٹی جِند میری تیرے عِشق اُتوں قُربانی

101

پِل پِل شوق زیادہ ہووے دِل رکھ دا پیر اگانہاں
دِن دِن عُمر گھٹ دی جاوے اوہدی مُڑے نہ واگ پچھانہاں
دووِیں تھوک نہیں وس میرے کیہ بنی لاچار اسانہاں
کہو کیہ کاج سرے دس ہاشم جِس اِک گھر لاکھ صلاحاں

102

سسّی پلک نہ ہٹی وی جیہڑی گُٹھی تیغ نظر دی
سُن لوکا کوئی میرا ہوکا میں مُٹھی نیند فجر دی
ہائے میں مر جاندی جم دی کیوں سہندی سُول ہجر دی
ہاشم لیکھ سسّی دے آہے ایہو قِسمت قلم قہر دی

103

جس نوں طلب ہووے جس دِل دی نہیں ہٹ دا لاکھ ہٹاوے
تس دے باجھ نہ ہوس تسلی بھانویں سو کر گیان سُناوے
مجنوں باجھ لیلیٰ خوش ناہیں بھانویں رب نُوں جا مِلاوے
ہاشم جان مُراد عِشق دی اوہنوں اکھیں یار دِکھاوے

104

میگھلا وس بھاگیں بھریا ٹُدھ اُوجھڑ دیس وسائے
بھلکے فیر کریں جھڑ آیویں میرا پیا پردیس نہ جائے
کد اسباب اجیہے مِلسن کوئی قسمت آن مِلائے
ہاشم جان مِلن دا لاہا فِر وِچھڑے کون مِلائے

105

اُوکھد پیش نہ جاوگ لوکا بچ رہیو نیناں دِیوں ڈنگوں
برہوں روگ کیہا ہتھیارا نہیں ہٹ دا لاکھ وڈنگوں
ماس گیا چِمد رہی نہ باقی اجے نِکلے ہاہ کرنگوں
ہاشم ایس حقیقت تائیں جا پچھیے بھور پتنگوں

106

تن ٹُٹ دا مَن تپ دا مائے مینوں اکھیں پیڑ ویکھن دی
اِک پل سہن وچھوڑا بھاری کہی پئی آ بان مِلن دی
ایہو وِرد عبادت میری ترسن جلن بلن دی
ہاشم ہوگ قبوُل تداہیں جد پھرگ دلیل سجن دی

107

مُشکل نیوں نبھاون ہویا مینوں دِھر دِھر لاکھ تہورا
سر گٹھڑی لکھ کوس ٹکانہ اتے تن وِچ تنک نہ زورا
دِلبر یار بنی گل مُشکل مینوں بہن نہ مِلدا بھورا
ہاشم نیوں نہ لایو کوئی میں دینی آں شہر ڈھنڈورا

108

وید کتاب پڑھن چترائی اتے جپ تپ سادھ بناوے
بھگوے بھیس کرن اِس کارن اوہ مَن دا کھوٹ لکاوے
مُورکھ جا وڑے اُس ویہڑے اتے اوکھد جنم گواوے
ہاشم مُکت نصیب جنہاں دا سوئی درد منداں ول آوے

109

کون قبول خرابی کردا پر لیکھ خراب کراوے
کس دا جیؤ نہ راج کرن دا پر قسمت بھیکھ منگاوے
اپنے ہاتھ نہ سول سہی دی پر سولی لیکھ سہاوے
خوش ہو دیکھ صبر کر ہاشم تینوں جو کجھ لیکھ دکھاوے

110

کل لاج قبیلہ تے ماں پیو اساں دتا چھوڑ تنہاں نوں
کرنگ سریہ ہویا غم تیرے اساں منیا جان تساں نوں
کیوں عشقا کیہ منگنا ایں میتھوں ہن سچ کہہ آکھ اساں نوں
ہاشم ساس ہووے کم تیرے کیہ کرسیں یاد مویاں نوں

111

گل تے خار پیدائش اکسے اس باغ چمن دے دوویں
اک شب عمر گلاں دی اوڑک اتے خار رہے رت اوویں
تھوڑا رہن قبول پیارے پر توں خار نہ ہوویں
ہاشم آن ملیں گل ہس کے بھانویں اک پل پاس کھلوویں

112

جیوں جیوں ہون بخیل چوفیرے اتے زور پیا جگ لاوے
تیوں تیوں درد ہووے نت پُختہ اوہنوں اوکھد وانگ سُکھاوے
تیرا درد میرے وِچ سینے میری جِند جاوے تد جاوے
ہاشم مِلن حرام تنہاں نوں جیہڑا دُکھ تیرے دُکھ پاوے

113

وارث بن بیٹھی جو آہی اِت ایس سوہاوے گھر دی
اوڑک دیس نِکالا مِلیا گئی ہتھ متھے تے دھر دی
سنبھل سہیس گُندھاویں موہے کوئی پرتیت نہیں اِس در دی
ہاشم ہوئی سُہاگن وِرلی اتے تان رہے سبھ کردی

114

مُدت حرص جہانے والا میں دِل وِچ باغ لگایا
اوڑک باغ ہویا پرورده اتے نال گُلاں سبھ چھایا
جاں میں مُشک لیا ہر گُل تھوں اتے بھیت چمن دا پایا
ہاشم بے بُنیادی والا میتوں مُشک گُلاں تھوں آیا

115

جو ہڈ دُدھ ملائی پالیں تُوں کھوہ کھس مال بیگانہ
اِک دِن لوک تماشے کارن تیرے دھرن ہاڈ نشانہ
تُوں ہی نال آئی کر ٹوٹے وچ دھر کے عشق بہانہ
ہاشم جان کہے تُدھ کیتا ایہ جگت مسافر خانہ

116

تاہیں رہی کوچجی کملی میں جا کوراہیں وتّی
کیونکر کہے نہ ساس اسانوں نِج آویں اوت نکھتی
گُڈیاں داج رنگا لئے سارے میں چرخے تند نہ گھتی
ہاشم کوُنت وساون پِچھی میں ہوواں لکھ کوپتّی

117

چور چُرا لیا دِل میرا این چیٹک چور طوفانی
در در پھراں دیوانی ڈھونڈاں لوک آکھن پھرے دیوانی
جِس نوں جا پچھاں سو کہسی بھیڑی ہوئی خراب فلانی
ہاشم خُوب اساں نے کیتی تیرے عِشق اُتوں قربانی

118

دِلبر یار فراق دے میرے وگ دے نین پھوہارے
دِل دا خُون وگے وِچ رلیا جھڑے چمکن سُرخ ستارے
آتش باز پریم بنائے پھلجھڑیاں نین وچارے
ہاشم خُوب تماشہ بنیا ہُن لایق یار پیارے

119

جب لگ تینوں مِلی نہ آہی ہیر آہی البیلی
ہُن میں چور ہوئی جگ سارے میرا تیں بِن ہور نہ بیلی
چاکا چاک میرا دِل کر کے ہُن مت جا چھوڑ اکیلی
ہاشم دین اُلاہمہ ماپے ہوئی ہیر رانجھن دی چیلی

120

وار ستاں میں میہاں لوکو جیہناں رانجھن کھڑیا بیلے
ندیاں نالے اتے دبشڑ کالے اتے بیلے شیر بگھیلے
اکھیں یار دِسے گھر آوے بھیڑی رات پوگ کِس ویلے
ہاشم مان حیاتی میری رب چاک سلامت میلے

121

ندیاں نیر رہن نت تارو ایہ کدی نہ تھیون ہلکے
جو جل اج گیا اس راہیں سو فیر نہ آوے بھلکے
اَیویں رہوگ جہان وسیندا پر اسی نہ بہساں رل کے
ہاشم کون کرگ دلبریاں ایس خاک مٹی وچ رل کے

122

اے گل میت نہ جان کسے نوں جیہڑا ویکھن آن کھلووے
اپنی غرض سبھی جگ پیاری سبھ توڑ لیاں خش ہووے
ہے اک درد تیرا ایکبل نوں جیہڑی درد تیرے بہہ رووے
ہاشم درد ہووے جس تن نوں سوئی نال لہو مکھ دھووے

123

مجنوں لہو بہا دین اکے جے یار لیلیٰ ہتھ آوے
کامل یار بے صدق عاشق نوں اوہ صادق چا بناوے
ناقص طبع محبوب جے ہووے کیہ عاشق عشق کماوے
ہاشم عاشق ہون سوکھالا پر ہویا محبوب نہ جاوے

124

آدم رُوپ وٹا کے یکسر بن دا عِشق دیوانہ
برہوں بھبھوت سودائی کر کے اتے کردا خلق بیگانہ
آہیا عِشق پہاڑ چرِیندا اتے سی فرہاد نِشانہ
سوئی شخص ٹِکے وِچ میرے ایویں ہاشم نام بہانہ

125

ہُن تُوں آ نہ آ او ساتھی کوئی آپے آن ملیسی
جِس دِن موت کھڑگ وِچ قبرے ہر سو من بھار پویسی
تِس دِن کریں قبر ول پھیرا تیرا راہ شہید تکیسی
ہاشم ہوگ احسان تُساڈا میرا ہر دم شُکر کریسی

126

اَیسے یار مِلن سببیں جیہڑے کدی نہ موڑن اکھیں
دیس بدیس نہ لبھدے ڈھونڈے اتے مُل نہ آون لکھیں
دِل دا پھرن جتوں لُکائی اوہ اگ چھپاون ککھیں
پر اوہ بھیت پچھانن اوکھا تُوں ہاشم دِل وِچ رکھیں

127

کر افسوس کیہا دِل گھائل جد ڈِٹھو سُو چند اُجالا
سُن چندا بُلبُل دے وِچھڑے داغ پیا گُل لالہ
لکھ چکور گئے مر عاشق توں اجے نہ ہویوں کالا
ہاشم مِلن دُرست تِنہاں نُوں جِیہناں وِچھڑن زہر پیالہ

128

اے گُل میت نہیں ایہ بُوٹا توں نہ کر لاڈ اویہے
ایہ کپٹی سُک گیا نہ مُولے کئی توڑ لئے بُدھ جیہے
رو پیاری بُلبُل گُل مِل کے کد مِلسن یار اجیہے
ہاشم شاہ اشراف کمینہ کیوں اِت بدھ آن دسیہے

129

بے بُنیاد کریں بنیاداں توں کھول عقل دی تاکی
جس دِن خرچ لسیں گا سارے ایہ خرچی رہوگ نہ باقی
سؤ سمیان کریں کھڑ فوجاں اتے ذرا نہ رہسیں آکی
ہاشم سمجھ بہبُود پیارے تُوں خاکی ہیں بن خاکی

130

عشقا لکھ اوگن وِچ تیرے کوئی اِک دو چار نہ پائے
اِک گُن ایسا ہے وِچ تیرے جِس سبھ ایہ عیب چھپائے
جِت ول دھیان کریں نہیں ہٹ داہن مطلب سرے پُہنچاوے
ہاشم ایس پچھے دِل گھائل تیرے ہوئے غُلام وکائے

131

عِشق اساں نال ایسی کیتی جیوں رُکھاں نال پالا
دِھر دِھر ہوئے گُناہیں کملے مینوں مِل دا دیس نِکالا
اِن برہوں چھلیے ول کیتا میں جاناں عِشق سوکھالا
ہاشم یار سجن دی خاطر اساں پیتا زہر پیالہ

132

رب دا عاشق ہون سُکھالا ایہ بہُت سُکھالی بازی
گوشہ پکڑ رہے ہو صابر پھڑ تسبی بنے نمازی
سُکھ آرام جگت وِچ سوبھا اتے ویکھ ہوئے جگ راضی
ہاشم خاک رُلاوے گلیاں ایہ ظالم عِشق مجازی

133

یا کر ہار شنگھار پیارے سِکھ ناز نیاز زنانی

یا بن مرد قتع کر دُشمن گھت سِر وِچ خاک جہانی

یا کر صبر فقیری پھڑ کے چھڈ حرص ہوا جہانی

ہاشم کیہ خُش ہون پیاسے بھلا ہمت دیکھ بیگانی

134

مجنوں کُوک کُونجاں دی سُن کے اون کیہا دُکھ نہ پھولو

دُکھ جر کے مر مر کے ڈر کے تُسیں یار سجن نُوں ٹولو

جھبدے کُوک تُساڈی سُنسی پر جے کر موںہوں نہ بولو

ہاشم یار چڑھاوگ سُولی تُسی کاٹھ پریم نہ کھولو

135

جِس دِن توڑ مُراداں ٹُرسیں اوہ روز وسار نہ بھائی

صبراں گھت میدانے بہسن جد خیش قبیلہ مائی

ہُن وِتھے دُکھ پھولیں اپنا پھر سو دِھر رہوگ نہ کائی

ہاشم نوبت واری اپنی فیر رکن رکن نہیں وجائی

136

دِل سوئی جو سوز سجن دے نت خون جگر دا پیوے
نین سوئی جو اوس درس دے نت رہن ہمیشہ کھیوے
دِل بے درد بیادھیں بھریا شالا اوہ ہر کسے نہ تھیوے
ہاشم سو دِل جان رنگیلا جو دیکھ دِلاں ول جیوے

137

دِل گھائل دِلبر نوں کہیا سُن اے جانی میرا
جے توں عیب ڈِٹھا وِچ ساڈے اتے دھریا عیب چوفیرا
تیں دے نال نہیں کجھ مطلب سانوں شوق لوڑیندا تیرا
ہاشم رہوگ قیامت توڑی سانوں ایہو دان بتھیرا

138

سو بلوان بہادر ناہیں جیہڑے ڈھاہ لین گج مستاں
صاحب زور سُنے جگ جاتے جیہڑے دِل نوں دین شکستاں
مُول گوا لیا میں جیہاں اساں شہوت حرص پرستاں
صاحب مغز رسیلے ہاشم جیہڑے کر کر بہن نشستاں

139

نہ مِتھی نہ مِتھ کے ٹُریا اسی تور دِتے ٹُر آئے
بیٹھن جوگ نہ مِتھ کے بیٹھے اُن آپے چا وٹھائے
کُجھ معلوم نہیں ایہ حِکمت فِر کِت ول تور لے جائے
ہاشم آپ کرے سبھ کاراں وِچ حِکمت اسی بنائے

140

غیرت پکڑ نہیں جے ویکھیں کوئی کر دسو بُریائی
کچرک رنگ غریب بیچارا اتے کچرک کرے کمائی
جتھے عقل گئی کر سوٗدا لِکھ ایس شہر وِچ آئی
اپنی خبر نہیں کُجھ ہاشم کیہ مطلب نال پرائی

141

پھلیا باغ لگے ٹُر آون کئی پنچھی لکھ ہزاراں
اِک بولن اِک کھاون میوہ اِک بنھ بنھ بہن قطاراں
ہاکر مار اُڈا نہ مالی بن عاشق ویکھ دیداراں
ہاشم باغ سماکھیں اپنا جد پھرسن ہور بہاراں

142

دیپک ویکھ جلے پروانہ اُن ایہ کیہ مذہب پچھاتا
عاشق دین نہ مذہب رکھ دے اوہناں ورد خُدا کر جاتا
جن ایہ راز بُھلایا دِل توں اُن لدھیا یار گواتا
ہاشم جان تنہے رب پایا جیہنے اپنا آپ پچھاتا

143

آدر بھاہ جگت دا کرِیے تے لوکی کہن رسیلہ
اتے جے کر دُور ہٹایے لوکاں اتے کہن سوان کُتیلہ
دیس تیاگ فقیری پھڑیے نہیں چھٹدا خیش قبیلہ
ہاشم خیال چُھٹے جن راہیں کوئی سو تدبیر نہ حیلہ

144

دِل توں ہیں دِلبر وی توں ہیں اتے دید توں ہیں دِکھ تیرا
نیندر بھکھ آرام وی توں ہیں اتے تیں بن جگت ہنیرا
نین پران حیاتی توں ہیں کوئی حرف نہیں وِچ میرا
ہاشم سانجھ تُساڈے دم دی ہور وس دا مُلکھ جھیرا

145

دوزخ دے وِچ نال یاراں دے خُوش ہو کے پَگ دھریے
جُمل بہشت مِلے بِن یاراں تاں ذرا قبُول نہ کریے
جو دم دُور یاراں توں ہووے اوہ دوزخ دے دم بھریے
ہاشم ساتھ یاراں دا کریے خواہ تریے خواہ مریے

146

سُولاں سلّھی تے درداں ملّی سو پھراں دیوانی جھلّی
برہوں لُٹّی تے ساتھوں ٹُٹّی میں کملی پھراں اکلّی
مجنُوں جا مویا وِس ویہڑے میں موت وہاجن چلّی
ہاشم یار مِلے لکھ پاواں میری محنت ہوئے سولی

147

لب خُشکی مُکھ زردی ورتی اتے خون دِسے وِچ نیناں
گُل نے ویکھ کہیا بُلبُل نُوں سچ حال اساں تھیں کہنا
بُلبُل رو کہیا دُکھ تیرے سانوں سُول پوگ ہُن سہنا
ہاشم فیر کہیا ہس گُل نے بھلا آکھ سدا سُدھ رہنا

148

مائی بیٹھی سستی نوں آکھے کیوں کملی پھریں دیوانی
مائے روگ لگیا اے جی نوں کیہ جانیں پیڑ بیگانی
جس دے نال میری جند اٹکی سو چھوڑ گیا دل جانی
ہاشم صبر نہ آوے دل نوں میرے وسرے ہوش جہانی

149

ٹٹیا مان پئے پر ملکیں رب سٹے دور دوراڈے
قسمت خیال پئی بن دشمن ہن کیہ وس یار اساڈے
دلبر یار وساریں ناہیں اسیں چت رکھت حال تساڈے
عاجز لوک نمانے ہاشم نہیں شرکت نال خدا دے

150

سو آفت لکھ گھمن وانی اس پریم ندی وچ وڑیاں
خامی پار نہ اترے کوئی بن صادق صدق نہ تریاں
دلبر یار وساریں ناہیں اساں درد ونداں دکھ بھریاں
ہاشم تانگھ نہ جاوگ تیندی میری ایس ولوں بن مریاں

151

پاندھے من سوال اساڈا جھب گھن سُنیہا جائیں
مہیں چارے تے چاک کہاوے وِچ بیلے بر بر کاہیں
تتی ہیر اُڈیکے تینوں اوہ وال کُھلے وِچ راہیں
ہاشم آوَ نہ آوَ بھانویں پر منوں وساریں ناہیں

152

دو دِن کُوک پپیہا کُوکے اوہنوں بُوند آکاشوں پیندی
میری عُمر کُوکیندیاں گذری اتے جان سُولی نت سہندی
پھر کا ہور نہ پھریا کوئی رہی واء ایہو نت وہندی
ہاشم ساس چھٹن سُکھ پایے میری آس ایہو نت رہندی

153

تن پنجر دِل گھائل قیدی مینوں ثابت ویکھ نہ پھردی
بے پرواہی تے ظالم پھاہی مینوں رڑکے سانگ نظر دی
جِھڑکن لوک نہ چھوڑن پالی میں کملی کسے نہ دِھر دی
صاحب درد ملے کوئی ہاشم میری سمجھے پیڑ جگر دی

154

دِل نُوں بان لگا اِک مائے مینوں ظاہر مُول نہ ہووے
آپے بال چِنگا وِچ جل دا پر سیک لگے بہہ رووے
چھڈ دا بان نہ جل بل مردا میری جان خلاصی ہووے
ہاشم حال تتی دا جانی جیہڑی نال لہو مُکھ دھووے

155

کِتھے تخت ہزارہ مائے اتے جھنگ سیال کداہیں
رانجھا لیکھ ہیرے دے لِکھیا تُدھ آن مِلایا تاہیں
متیں دے نہ مُکسن مائے جیہڑیاں لیکھ تتی دے آہیں
ہاشم ڈور پھڑی ہتھ ہوری کوئی دوش اساں وِچ ناہیں

156

جانی جیون چار دیہاڑے ایہہ سدا نہ رہن بہاریں
ایس چمن وِچ پھر پھر گئیاں کوٹ بے انت شماریں
میں توں کون وچارے کِس دے کِس گِنتی لکھ ہزاریں
ہاشم خاب حیاتی بدلے توں قول قرار نہ ہاریں

157

عِشقا بال چِخا وِچ پاویں تاں میں انگ نہ موڑاں ذرّا
مُکھ موڑاں تے کافر تھیواں جے سیس دھراویں ارّا
شوق شراب پلاؤ مینوں ہُن ہویاں مست مقرّا
ہاشم نہیں رہیوں ہُن توں ہی ہُن میں وِچ میں نہ ذرّا

158

رہی بُجھا نہ بُجھی مُولے چڑھ رہی لُکائی اکھیں
اوڑک بھڑک اُٹھی نہیں چُھپ دی ایہ اگ چُھپائی لکھیں
ہُن بھڑکے مُڑ دیکھاں بُجھے تاں دوزخ پیسن اکھیں
ہاشم ہون شہید شہادت نہ زہر عشق دا چکھیں

159

دِلبر یار شنگھار رنگیلے مت باہر ویکھ اساڈے
دِل بند ہویا نِت مِلن تنہیاں اتے برھوں پئے پیادے
درد فراق تُساڈے والا ایہ ہے نصیب اساڈے
ہاشم ویکھ وظیفہ آہیں پر خاطر یار تُساڈے

160

برہوں بے درد آزاری کیتا اِس پریم پنجا وِچ پا کے
افلاطون نہ سمجھے ویدن جے نبض پھڑے ہتھ آ کے
مجنوں ویکھ حوالت میری اوہ رون پوے گل لا کے
ہاشم حال سجن نوں ساڈا بھلا کون کہے سمجھا کے

161

نہ بن شیخ مشائخ پیارے نہ پہن لباس فقر دا
بن گھائل ہر دِل دی پیڑے ایہ توڑیں جام مکر دا
توڑ خُدی خُد بینوں نفسوں اتے چاکر ہو دِلبر دا
ہاشم درد جگر وِچ بُوٹا کر گریاں تاں ایہ پُوردا

162

چندا چمک وکھا نہ سانوں اتے نہ کر مان ودھیرا
تیں جیہے لکھ چڑھن پر سانوں سجناں باجھ ہنیرا
جس ڈِٹھیاں دِل روشن ہووے اوہ حُسن نہیں ایہ تیرا
ہاشم باجھ تُساں دُکھ پاوے جھب آ مِل ساجن میرا

163

روون نین جیہناں دے کارن سو سِک دیاں مِلن کداہیں
جیہناں نال نہ مطلب کوئی سو دِن سنجھ صباحیں
ترسن نین نہ چل دا زورا میرے دِل وِچ بھڑکن بھاہیں
ہاشم آکھ لاچار کیہ کریے ایہو وِرد اساڈا آہیں

164

کیوں توں فیر روہڑایوای تس نوں کیوں جم دی مار نہ سُٹی
ویکھیں حال سسّی دا مائے اج پھراں تھلاں وِچ لُٹی
بے تقصیر بے درد بلوچاں میں عاجز توں آ پُٹی
ہاشم جان گوائی سسّی پر آس اُمید نہ ٹُٹی

165

تن دی چِتا بنائے دیپک تاں آن جلن پروانے
بھانبھڑ ہور ہزاراں دِس دے پر اوس پتنگ دیوانے
اپنا آپ بناوے کولوں سو کرے کباب بیگانے
ہاشم راہ دِلاں دے دِل وِچ ہور جادُو سحر بہانے

166

مائے درد فراق ماہی دے اج بال چِتا وِچ پائی
سوز فراق دیوانی کیتی میری جان لباں پر آئی
غرضی یار دُکھاں توں ڈریا مُڑ وات نہ پچھی کائی
ہاشم باجھ لگے تن اپنے کوّن جانے پیڑ پرائی

167

گُل نے درد ڈٹھا بُلبُل نُوں اوہدی بُوہت کیتی دِلداری
تُوں محبوب کہیا بُلبُل نے کیوں کرنا ایں انتر زاری
مالی توڑ لوگ گُل کہیا اساں جد ایہ رات گُذاری
ہاشم یاد کریسی بُلبُل ایہ اُلفت بات ہماری

168

کوّن جتوّن سسّی وِچ وڑیا اُٹھ نٹھی شہر بھنبھوروں
پنچھی رُوح سسّی دا پھڑ کے اوہ باز گیا چھُٹ ڈوروں
اِت بدھ خاک رُلی تھل چیرے اتے سانجھ ٹُٹی دِل ہوروں
ہاشم یار مِلے مِل بیٹھے اوہنے لعل لبھا اِس گوروں

169

رانجھا ہیر نے رب کر جاتا لوک دے نصیحت تھکے
آوارد چکیٹی آکھن مینوں خیش قبیلہ سکے
کعبہ تخت ہزارہ میرا لوک ٹُر ٹُر جاون مکے
ہاشم ویکھ ہٹا نہ سانوں اگے مِلن چوفیروں دھکے

170

اِکناں روگ سریروں اُپجے اِک دِل دے وہم آزاری
وہم خیال دلیلاں کیتا اوہنوں کامل روگ بیماری
جو دِل غرق دلیلیں ہویا اوہنوں ساس نبھاہون بھاری
ہاشم دِل بے درد وٹایے کوئی گاہک مِلے بیوپاری

171

آتش سوز برہوں دی آتش وِچ تیزی بوہت پچھاتی
سونی روز مِلے تر ندیاں پر سرد نہ ہووے چھاتی
اوڑک ایس ہجر دیوں سوزوں اوہ بہ لہو وِچ نہاتی
ہاشم باجھ مویاں نہیں مِلدا اساں خُوب صحی کر جاتی

172

اِک پل ہجر نہیں سہہ سکدا تِس آوے پیش جُدائی
دِل نُوں صبر آرام نہ آوے دُوروں دُور کرے لوکائی
دِل نُوں ثِقل ہووے ہر طرفوں تد پکڑے عین صفائی
تاں کُجھ بنے آئینہ ہاشم اتے سمجھے بھیت اِلٰہی

173

رُکھاں پوَن پرندیاں ڈِٹھی جو نال یُوسفؑ دے بیتی
پاس یعقُوبؑ یُوسفؑ دی برتھا پر کسے بے درد نہ کیتی
ہوت بے ہوش سسی دے حالوں اُن زہر تھلاں وِچ پیتی
ہاشم کِس کِس نال نہ کیتی اِس برہوں درد انیتی

174

رُخصت ہو گُل گئے چمن تھیں اتے صحن سمھالے خاراں
کوا نظر پوے نہ کوئی جتھے بُلبُل سان ہزاراں
کر لے یاد شگوفہ سبزی اتے اوہ خُش روز بہاراں
ہاشم سوز اکھیں وِچ آوے جد برسن ابر بہاراں

175

دِل وِچ صبر حیا نہ مائے ونج کھڑیا ہوتاں چھل کے
بالن بدن دلیلاں آتش اوہ ڈھانڈ اُٹھے بل بل کے
مِتراں ویکھ کیتی مِترائی اج نال بلوچاں رل کے
ہاشم جاس سسّی دی چِنتا جد مرن تھلاں وِچ جل کے

176

ہاشم نام رکھایا اُس نے اِک دمڑی پاس نہ جِس دے
عاجز حال حوال نہ کوئی کیہ وصف سُنائیے تِس دے
تن پنجر دِل گھائل زخمی اتے نین بھرے رَت دِس دے
ہے ہاشم نُوں حشمت ایہو پر کرم ونڈاوے کِس دے

177

مر مر لکھ گئے نی جانی وِچ جھنگ سیال سلیٹی
ہیر جہان سُنے جگ جاتی جد بنی اناتھ چپکیٹی
پارس عِشق جنہوں وی مِلیا اوہدی ذات شکل سبھ میٹی
ہاشم ہیر بنی جگ ماتا بھلا کوّن کنگال جٹیٹی

178

پہلاں عِشق وڑے وِس ویہڑے اوہدی سبھ جڑھ پھول گواوے
جیوں بغوان سُٹے کٹ بُوٹا اتے اوتھے ہور لگاوے
قِسمت نال ہووے مُڑ ہریا نہیں مُول سُکے جڑھ جاوے
ہاشم راہ عِشق دا ایہو کوئی بھاگ بھری سُکھ پاوے

179

بے سازاں دا ساز سُنی دا جیہناں تان نہ تکیا کوئی
توں کر پیار اوہناں نُوں پالیں جیہناں کِت وَل مِلے نہ ڈھوئی
سُن فریاد ڈِگے در تیرے اسیں عاجز ساتھ ستھوئی
ہاشم کُوک کہے در کِس دے جیہدا تُوں بِن ہور نہ کوئی

180

ڈِٹھی قبر سکندر والی اوہ خاک پئی چُپ کیتی
اکھیں ہیبت تائیں کُجھ دِس دا سُدھ کوَن صحی کر جِیتی
آسے ہوت نہ آہی سسی اوہ خاب آہی ہو بیتی
ہاشم آکھ سجن کِس بدلے بھلا بن بے درد انیتی

181

کرے خراب فقیری تائیں ایہ دانش دُور اندیشی
چشم پُر آب جگر پُر آتش ایہ حرف دوویں درویشی
نیند آرام خوشی وِچ سُفنے ایہ رہوے طریق ہمیشی
بنے فقیر تاں سمجھے ہاشم ایہ رمز قلندر کیشی

182

ہیرے لاج سیالاں لائی آ تدھ یار بنایا پالی
چوبر کرن مزاخاں تینوں اوہ ہیر چکیٹے والی
ہیر قدیمی اوہی وے لوکا میں کون بنی لج والی
رانجھا عیب چھپاوے ہاشم میرا دین دُنی دا والی

183

دِلبر یار نہ دوس تُسانوں کیہ کریے صِفت تُساڈی
مِلے تنبیہ گناہواں مُوجب ایہ سبھ تقصیر اساڈی
مُنصِف درد وِنداں دے ناہیں ایہ بان تُساں دے ڈاڈھی
غیرت تیغ جیہناں دی ہاشم کیوں ڈھونڈن تیغ فولادی

184

اے دِل دام حِرص دے پھسیوں تُوں رہیوں خراب تداہیں
اپنا آپ پچھاتو ای غرضوں اتے یار پچھاتا ناہیں
کامل خُون جگر دا کھاون اتے وِرد اوہناں دے آہیں
ہاشم یار رہے یاں جانی نہیں اِک گھر لاکھ صلاحیں

185

مجنوں ویکھ لہو بھر رویا جد مویا پتنگ سپاہی
ہُن تے یار مِلیں آ ساتوں مُڑ سہیے نہ فیر جُدائی
اسیں نادان ہوئے مِل وِچھڑے ہُن پھراں خراب جُدائی
ہاشم ویکھ مویاں دِل جلیاں اوہناں کیہ سر پوٹ اُٹھائی

186

سُندر سُگھڑ رسیلے رہیے کئی کوٹ جگت وِچ آئے
لکھ ہاتھی لکھ لشکر گھوڑے وِچ ایس زمین سمائے
پل چھل خاب خیال وسیرا کوئی کاس پِچھے بُھل جائے
ہاشم کِس جیون بھرواسے اسیں مِتراں چا بُھلائے

187

ہر ہر رِزق جیہناں دا لِکھیا سوئی ہر ہر عُمر لکھائے
نہ اوہ گھٹے گھٹائے مُولے اتے ودھے نہ مُول ودھائے
کر گذران اُتے دِل چاہی مُڑ فیر اُتے چِت چائے
ہاشم کیہ بھروا سہ پیارے جیہناں دِل توں چا بُھلائے

188

خُدی گمان نفس دِیاں فوجاں نت لہوُ اوہناں مُکھ چووے
لکھ برساں تک جیوے کوئی اتے لکھ فوجاں کر ڈھووے
کرے مُہم لڑے دِن راتیں اتے زیر نفس نہ ہووے
کرڑی قید نفس دی ہاشم ایتھے ہر اِک اٹک کھلووے

189

وگ وائے ونج تخت ہزارے ولِ جائیں برا خُدائی
ہیر نوں لاج نمانے دِل دی اِک دَمیں سُنیہا جائی
دو دِن چار مہیں میاں رانجھے تُدھ کیتی بوہت کمائی
ہاشم سار خُدا ای جانے جیہناں دِن دِن چوٹ سوائی

190

گئی بہار خزاں وی آئی جھب آؤ کدی گھت گھوڑا
چڑیں وچھڑیاں دے گل مِل کے پر زور لگایو تھوڑا
کرسی پیڑ کلیجہ دُکھسی ہویا درد تیرے وِچ پھوڑا
ہاشم ہون پیارے دُشمن جیہڑے گھتن درد وچھوڑا

191

جس جانی بنیا جگ جانے توں جان سُنی دِل جانی
کسے دے نال نبھی نہ نبھسی چھڈ میت پریت جہانی
بھلکے واہ خزاں دی وَہسی کوئی رہوگ نہ نام نِشانی
دم خُد ہو کے کر دم پُورے توں ہاشم جو زِندگانی

192

کِت ول یار گئے دِل جانی جیہڑے رووَن دُور گیاں نوں
جیوندیاں وات نہ جیہڑے پُچھ دے کیہ کرسن یاد مویاں نوں
سجن یاد پون دُکھ بنیاں وِچ بچا وخت پیاں نوں
ایسے یار تاں مِلن سبھیں پر ہاشم اساں جیہاں نوں

193

بیلے مگر تنہاں دے چیریں جیندا ناؤں نہیں پُت کِس دا
کھیڑے چھوڑ ماہی در پایو کوئی شان لِباس نہ جِس دا
مائے بیٹھ اکھیں وِچ ویکھیں مینوں چاک کہیا کُجھ وِس دا
ہاشم پیڑ تِسے تن ہووے کوئی گھاہ وکھاوے جِس دا

194

بولے کاگ سویر پچھاتی اتے شور کیتا بن موراں
سُورج شمع جگت دی چڑھیا اتے پیا اندھیر چکوراں
خُوب حُسن اتے گل ناہیں وس ہور دِلاں دیاں ڈوراں
سادھاں نال نہ مطلب ہاشم جیہناں غرض بنی سنگ چوراں

195

راوت فِیل نِشاناں والے لکھ وس دے کوئی نہ تکّے
چاک غریب چراوے مہیناں سوئی ویکھ جہان نہ سکّے
مائی روز دوے لکھ طعنے اتے باپ دیواوے دھکّے
رانجھا مان نِمانی ہاشم اوہنوں رب سلامت رکھّے

196

اے دِل درد نصیب تیرے وِچ تاں میں کیہ کراں وچارا
آپے درد سہیڑیں پالیں اتے چاہیں وی چھٹکارا
اَیویں ہوگ بھلائی تیری توں کر دُکھ درد پیارا
ہاشم پیڑ ہٹاوے کِدھروں ہُن پاہی پلیت نکارا

197

سُتاں وار بہشتاں لوکا جے رِیس کران دِلبر دی
دوزخ توں وی بوہتی بھیج دی آتش سوز ہجر دی
دوویں تھوک نہیں گھٹ میرے مَیں گرد تُساڈے در دی
ہاشم راہ انجیہے پائی میں عِشق تیرے دی بردی

198

زُہد عِبادت چاہے ویکھے اوہ ہرگز دھیان نہ کردا
شاہ منصورؒ چڑھایا سُولی اتے یُوسف " کیتا بردا
جِس گل دے وِچ راضی ہووے کوئی بھیت نہیں دِلبر دا
ہاشم بے پرواہی کولوں میرا ہر ویلے جی ڈر دا

199

اِکناں کول حُسن چترائی اِک گھائل یار دِیوانے
اِکناں پاس ہے گوت نہ شب دا اِک بخشن روز خزانے
اِکناں درد ہمیشہ آہیں اِک گاون نال ترانے
ہاشم خاب چمن دی لہرِیں گیئے پھر پھر کئی زمانے

200

جاں فرہاد وِکے توں آیوں اوہتوں چا پہاڑ چرایو
تیرے پیر زنجیر حیا دا اوہنوں مُول نہ چا تڑایو
عِشقا زور نہیں وِچ تیرے سچ آکھ بُڈھیپا آیو
ہاشم لوک کرن غم ایویں اساں بھیت تیرا ہُن پایو

201

ویکھ چکور کہیا اِک مُنصِف تینوں مُورکھ کہن سیاناں
اوہ چندا پرتھوی پیت دا راجہ توں پنچھی لوک نماناں
کہیا چکور نہیں توں محرم اِس رمزوں جان ایاناں
ہاشم راج نہ دِس دا مینوں میں یار جانی کر جاناں

202

اوس گلی دِلبر دی جایئے پر اسپ جنونی چڑھ کے
دُکھاں نال کراں ہمراہی اتے نال سُکھاں دے لڑ کے
آکھن لوک دِیوانہ آیا اتے ڈھول وجا وے کھڑ کے
ہاشم خُوب ہوئے دِل راضی میرا اوس گلی وِچ وڑ کے

203

ایہ افسوس رہیا دِل میرے تے جاگ نہ کدی کداہیں
دِلبر نے دِل لے ہتھ میرا میری قدر پچھاتی ناہیں
بے پرواہ شناس نہ اوس نوں یاں میں کُجھ ہوگ گُناہیں
ہاشم ایہ گل قطع نہ ہووے اتے بھرم رہیا من ماہیں

204

دِلبر یار ندی دِیاں لہراں ایہ سدا نہ رہن اوتھائیں
تیں دا عشق میری دِل گیری کوئی لاکھ ورہے تک ناہیں
دو دِن بھور گلاں دا میلہ اتے آس اُمید سواہیں
ہاشم رکیہ پر دوس ہتر توں جد لیکھ اساڈے ناہیں

205

کُجھ تقصیر اساتھوں ہوئی جو یار سجن چت چایا
جاں کُجھ واہ وگی کل جُگ دی کوئی جھلک مِتر نُوں آیا
دِل بے درد طبیباں کیتے جو گھائل چا سوایا
ہاشم جان سعادت ایہوں جو یار سجن من بھایا

206

اے دِل تُوں دِلبر دے بدلے سوءم مِتھیاں کر کر ماری
جاں منصور چڑھایا سُولی اُن گل لائی کر پیاری
سوءدا سمجھ کے کر گئے سارے آ آپو اپنی واری
ہاشم ہور نویں گُل بُوٹے جد پھرسن ہور بہاری

207

گھر وچ لکھ دُشمن تیں اگے تُوں باہر پھریں ڈھونڈیندا
دعوے حرص غرور جہانی نہیں گھر وِچ حُکم منیندا
ایہ دُشمن گھر دے لکھ سُولاں نہیں جب لگ صاف کریندا
جیوندیاں دے وِچ جان نہ ہاشم جیندے گھر وِچ شیر بُکیندا

208

ویکھن نین نیاز نیناں دے جد نین نیناں وِچ اٹکے
نین بُرے نت مارن چوکاں جد نین نیناں ول پٹکے
کاری چوٹ نیناں نوں لگی نین ہرگز رہن نہ اٹکے
ہاشم دوش نیناں وِچ ناہیں نین ویکھ اداہیں لٹکے

209

پاندھے یار رانجھن نوں آکھیں کوئی حال اساڈے درداں
چِھڑک جوگ کمایا پر توں جے جان تلی تے دھرداں
ہِرزے یار وانگر دم اِکسے یاں مِلدوں یاں مردوں
ہاشم شاہ اج جان بچاویں تُوں اُس دِن نیوں نہ کردوں

210

سُدھ بُدھ جِن سمجھی کُجھ تھوڑی سو کھاندا خُون جگر دا
جِس نے لئی بہار وصل دی سو ہویا اسیر ہجر دا
طوطی حُسن کلام نہ سِکھ دی کیؤں پیندا دام ہجر دا
ہاشم شاہ رس مُول دُکھاں دا جِس دُکھ بدلے دُکھ مردا

211

محنت فیر مُڑے کُجھ ساڈی جے آ ویکھے جس لائی
جیؤں جیؤں زرد ہووے رنگ میرا میئوں ہس دی ویکھ لوکائی
روشن وانگ محبوباں ناہیں جے قسمت ہوس سوائی
ہاشم شاہ اوہ سیرت پاوے جن صورت خاک رلائی

212

ڈانواں ڈول پھراں چُپ کیتا میں اپنا آپ وراواں
ناتن تاپ سراپ نہ سر نوں جیہڑا ظاہر کھول وکھاواں
دِل نوں راہ متراں دی مائے میں کس نوں سمجھاواں
ہاشم یار مِلے اِک واری تد حالت کھول وکھاواں

213

رات ہنیری برہوں گھیری ہُن تدبیر میں کرساں
جل کھارا تے یار پیارا میں کت بدھ جا جل وڑساں
نہ ترساں لکھ راہ وچ مرساں پر جاواں مُول نہ ڈرساں
تِس دِن شکر کریساں ہاشم جد نین ماہی تک کھڑساں

214

پاک پلیت نہ آکھ کسے نُوں تیری ایس گلوں رَیہ آوے
تُوں بن بر چھ مسافر پنچھی کوئی لکھ آوے لکھ جاوے
بُکچرک بھوَر رہے گُل بُکچرک اتے کوَن سدا چل آوے
ہاشم کاس تپچھے مغرّوری کوئی کیوُں دِل توڑ گواوے

215

اے دِل ہوش دِتی رب تینوں توں صاحب ہوش کہاویں
جھوٹھ جہاں سر لین نہ جانے تُوں فیر کیہا بُھل پاویں
تیری لِشک تپچھے میں ڈِکھیا مینوں در در توں بھٹکاویں
ہاشم راہ بُھلا دِتو ای بھلا بھٹکیوں کیہ پھل پاویں

216

جاگ لئی سبھ جگ پہ پھوٹی اتے درد ہویا بُلبُل نُوں
ویکھ بہار چمن دی ڈوروں اوہ بات کہے ہس گُل نوں
آوَ جانی چھڈ بے پرواہی کیوُں اج نہیں سُدھ ٹُل نُوں
ہاشم اِکس پلک نُوں مالی تینوں ویچ لوے گا مُل نُوں

217

ساون دی گھٹ ویکھ پپیہا اوہ رووے دُکھ جیہنوں

سُن یارا تیں دِن گرلاواں ایہ بھار پیا نِت میتوں

پر دِن گجن ورسن والا مُڑ ہاتھ نہ آوگ تینوں

ہاشم کر احسان مِتراں نوں کر سکنا ایں پر کیہنوں

218

بے بُنیاد جہان ٹھگاؤ رب کُوڑ دا باغ سجایا

لذت مار دیوانہ کیتا جد ایس چمن وِچ آیا

مست خُمار ہویا وِچ دعوے اُتے میں میں کر دِکھلایا

ہاشم کُوڑے لالچ لگیاں اساں اصلی دیس بُھلایا

219

کون قبول خرابی کردا پر لیکھ خراب کراوے

کِس دا جی نہیں راج کرن دا پر قِسمت بھیکھ منگاوے

اپنے ہتھ نہیں سُول سہی دی پر سُولی لیکھ چڑھاوے

خُش ہو ویکھ صبر کر ہاشم تینوں جو کُجھ لیکھ وکھاوے

220

ہاتھی بیس مناں نت کھاوے اوہدا اجے نہ پیٹ بھریوے
اِک تل کیڑا چار دیہاڑے اوہ کھا لوے تاں جیوے
دُکھ سُکھ حرص دوہاں اِک جیہی اوہ ودھ گھٹ مُول نہ تھیوے
ہاشم شاہ اشراف کمینہ کہو اِت بدھ کوَن وسیوے

221

اِس کل جُگ دیاں نیناں کولوں نین مارن ساد مُرادے
سخت کمان نہ کاٹ کریندی جتنے مارن تیر قضا دے
شوخی تھوں نہ مُک دے ظالم جیہڑے کرن نیاز دواڈے
ہاشم ثابت کدے نہ ہوون جیہڑے گھائل ایس ادا دے

222

جے دُکھ پریم تینوں ہتھ آوے اُس دِلبر دی سرکاروں
خُش دِل ہو کر شُکر خُدا دا ہُن بچیوں لاکھ ہزاروں
اِک دُکھ توں دُکھ جان ہزاراں دِکھ حاصل ایس پیاروں
ہاشم شاہ دُکھ ڈھونڈ عشق دا کِسے کامل پاس بازاروں

223

پٹو چک باپ الاہمیوں ڈر دے اساں شہروں پکڑ کدھیڑے
بے اِعتبار ہویا جگ سارا ہُن کرن وساہ نہ کھیڑے
ترس نین رنجھیٹیا تینوں اسیں تدھ کیوں یار سہیڑے
ہاشم کوَن دِلاں دیاں جانے میرا صاحب نیاں نبیڑے

224

پوست دے وِچ دوست دِس دا اوہ دوست رُوپ وٹاوے
دوست تک نہ پوہنچے کوئی ایہ پوست چا بُھلاوے
دوست خاص پچھانے تاں ہی جد پوست خاک رلاوے
ہاشم شاہ جد دوست پاوے تد پوست ولّ کد جاوے

225

جاں پھڑ جام پیوے یک رنگی اتے مُکت دوارے جاوے
مذہب قید دُوئی خُد ہٹنی اوتھے ہرگز راہ نہ پاوے
آتش خاص ہووے خُد لکڑی جد اپنا آپ جلاوے
ہاشم دُوَیت خراب کریندی جیہڑی راہوں چا بُھلاوے

226

مطلب غرض نہیں کُجھ تینوں کِسے نال اشراف کمینے
اکھیں ویکھ نہ بول زُبانوں توں وانگر چشم آئینے
ہس بولن مِل بیٹھن والا توں رکھ مطلب وِچ سینے
اوگت نیم گوا نہ ہاشم وِچ خُدی تکبر کینے

227

جیکر صاف ہووے دِل تیرا اتے صاف سبھے دِس آوے
جیکر مَیل ہووے وِچ اپنے تینوں اوہو جگت دساوے
توں ہی کاج وگاڑیں اپنا ہور دُشمن کوئی نہ آوے
ہاشم جگت مِثال آئینے تینوں اپنا آپ وکھاوے

☆☆☆☆☆

ڈیوڑھاں

1

ماہی یار آرام نہ مینوں میں موئی تیغ نظر دی   ترلے کر دی
سوہنی خوار ہوئی جگ سارے ہو رات سمیں غم تردی   ذرا نہ ڈردی
مائے بنی لاچار سوہنی نوں میں پھراں بہانے کر دی   گھاٹ نہ تردی
ہاشم صِدق سوہنی دا ویکھو اتے حِکمت جادوگر دی   سِک نہ مردی

2

کامل شوق ماہی دا مینوں نت رہے جگر وِچ وس دا   لوں لوں رس دا
رانجھن بے پرواہی کردا کوئی گناہ نہیں دس دا   اٹھ اٹھ نس دا
جیوں جیوں حال سُناواں روواں ویکھ تتی ول ہس دا   ذرا نہ کھس دا
ہاشم کم نہیں ہر کس دا عاشق ہون درس د   پرہوں رس دا

3

میں میں کرن بکروٹے تانہیں آن قصایاں گھیرے   میں وِچ تیرے
ایہہ گل ویکھی گئی نہ میتھوں تاں بنی لاچار ودھیرے   دُکھ چوفیرے
ثابت رہیا کسی دُکھ جھلے تاں جاتا جاگ سویرے   مطلب ڈیرے
ہاشم دھیان ڈِٹھا کر عقلوں تاں رانجھن پرے پریرے   دُور اگیرے

4

گردن مار جہانی غرضاں توں جے ہیں درس پیاسہ طالب خاصہ
بسر بسر کھیڈ مچا دیوانے تے ڈال عشق دا پاسہ دیکھ تماشہ
لاڈ غماں توں کر نہ مولوں جو نال ہے غرضاں واسہ جان نہ ہاسہ
دُنیا وہن ندی دا ہاشم اتے تُوں ہیں وِچ پتاسہ پل چھل واسہ

5

سوہنی قبر گھمبیرے گھیری میں ڈولی نہیں سہاس کیسے نہ تھائیں
بیڑی دردونداں دی سایاں تُوں تانگھ اُتے گھر لاس یار دکھائیں
سُن فریاد اساہیں سایاں مینوں صورت یار وِکھاس دوزخ پائیں
ہاشم عشق سوہنی نوں آکھے توں موئی اِت ول جاس لاج نہ لاس

6

ماہی وانگوں پھاہی ماہی مینوں نظر نہ آوے ماہی بے پرواہی
گاہی دردوچھوڑے مائے میں جنگل جوہ سبھ گاہی بیلے کاہی
راہی ملے نہ مینوں کائی میں جان ہوئی ہُن راہی کھوہ ٹباہی
پھاہی شوق ماہی دے ہاشم میں کھڑی دکھاں وِچ پھاہی خبر نہ آہی

7

مجنوں درد دیوانہ لیلیٰ میں گرد ڈکھاں دے گھیرا   قید چوفیرا
لکھیا لیکھ ایہو کجھ آہا ایہ وس نہیں کجھ میرا   دوس نہ تیرا
ڈھونڈاں چال ملن دی کوئی لاواں زور بتھیرا   ملن اوکھیرا
ہاشم رات پئی سر مجنوں پر اوڑک ہوگ سویرا   مٹے ہنیرا

☆☆☆☆☆

قِصّہ سسّی پنُّوں

1

حِکمت اوس خُداوند والی مالِک مُلک دا
لکھ کروڑ کرن چترائیاں کوئی پچھان نہ سکدا
قُدرت نال رہے سرگرداں دائم چرخ فلک دا
ہاشم خوب ہوئی گُل کاری فرش فناہ خَلق دا

2

حِکمت نال حکیم ازل دے نقش نگار بنایا
ہر ارواح اسیر عِشق دی قید جِسم وِچ پایا
جو مخلوق نہ باہر اِس تھیں ارض سما وِچ آیا
ہاشم جوش بخار عِشق دے ہر اِک شان وٹایا

3

حُسن کلام جو شاعر کردے سُخن نہ ساتھیں آیا
جیہا گو عقل شعور اساڈا اساں بھی آکھ سُنایا
سُن سُن ہوت سستی دِیاں باتاں کامِل عِشق کمایا
ہاشم جوش طبیعت کیتا وہم اِتے دِل آیا

4

آدم جام بھنبھور شہر دا صاحب تخت کہاوے
وحوش طیوُر جنائت آدم ہر اِک سیس نِواوے
جاہ جلال سکندر والا خاطر مُول نہ لیاوے
ہاشم آکھ زُبان نہ سکدی کوَن تعریف سُناوے

5

شہر بھنبھور مکان اِلٰہی باغ بہشت بنایا
فرش فروش چمن گُل بُوٹا ہر ہر ذات لگایا
ندیاں حوَض تلا چوطرفوں رل مِل خوب سہایا
ہاشم رُوح رہے وِچ پھسیا دام فریب وچھایا

6

امیر وزیر غُلام کروڑاں لشکر فوج خزانے
بیرک سُرخ نشان ہزاراں شام گھٹاں شمیانے
کھاون خیر فقیر مُسافر صاحب ہوش دیوانے
ہاشم ایس غمی وِچ عاجز ہوس اوَلاد نہ خانے

7

خاہش ایس اولاد ہمیشہ پیر شہید مناوے
دوے لباس خوراک برہنیاں بھکھیاں طام کھواوے
ویکھ اجاڑ مسافر کارن تال سراں لواوے
ہاشم کرن جہان دعایاں آس سائیں ور لیاوے

8

دُر یتیم صدف وِچ آیا سُنی پکار دِلاں دی
بھری بہار شگوفے والی ہوئی اُمید گُلاں دی
چیچ معقول ہوئی ابریشم آہی سخت سُولاں دی
ہاشم ویکھ ہوئے گل لالہ ہوگ بہار پھُلاں دی

9

سستی جنم لیا شب قدرے مثل ہلال درخشاں
ویکھ بے آب ہوون نگ موتی مانک لعل بدخشاں
عقل خیال قیافوں باہر نظر کرے ول نقشاں
ہاشم آکھ تعریف حُسن دی شمس مثال زرفشاں

10

جُمل جہان ہوئی خُش حالی پھریا نیک زمانہ
نوّبت ناچ شُمار نہ کوئی دُھرپت تال ترانہ
کر سِر وار سُٹن زر سونا ہور جواہر خانہ
ہاشم خیر کیتا فقراواں مِلک مُعاش خزانہ

11

اہل نجوم سدے اُس ویلے حِفظ توریت زبانی
صاحب یُمن کرامت والے خبراں دین اسمانی
ویکھن عُمر نصیب سسّی دا کھول کلام زبانی
ہاشم بھار سسّی سِر ڈاڈھا ہوس شتاب آسانی

12

ویکھ نجوم کتاب نجومی ہوئے رہے چُپ سارے
ظالم حُکم سہم سُلطاناں کوَن کوئی دم مارے
بادشاہاں بچ آکھن اوکھا ہوئے لاچار وچارے
ہاشم بخت بخیل سسّی دے کوَن بچے کوَن ہارے

13

شاہ دوبار کہیا چُپ کیہی کہو جواب کیہ آوے

عرض کیتی دربار اساتھیں سُخن کلام نہ آوے

راست زُبان نہ آکھن جوگی جھوٹھ ایمان جلاوے

ہاشم کرن اُکاّ بھیرا قِسمت کوّن مِٹاوے

14

اوڑک خوّف اُتار نجومی بات کہی من بھانی

عاشق ہوگ کمال سسّی جد ہوگ جوان سیانی

مست بیہوش تھلاں وِچ مرسی درد فراق رنجانی

ہاشم ہوئی کمال اجیہی رہوگ جہان کہانی

15

سُن تقریر ہویا دِل بریاں ماں پیو خیش قبیلہ

آتش چمک اُٹھی ہر دِل توں جیونکر تیل فتیلہ

خُشی خراب ہوئی ہر دِل دی زرد ہویا رنگ پیلا

ہاشم بیٹھ دلاّ سیانے ہور وچارن حیلہ

16

بے اعتبار ہویا ہتھ دھوتے باپ اُمید مُرادوں
ظالم رُوپ ہویا دِل اُس دا سخت سیاہ جلادوں
ڈوبگ تک ناموس کیہ حاصل ایس پلیت اوّلادوں
ہاشم خرچہ کرو فرمایا فارغ ہو فسادوں

17

کہیا وزیر کیہ دوس سستی نوں لِکھیا لیکھ لکھاری
بے تقصیر سُہادن کتیا نشٹ ہووے گُل ساری
اِس تھیں پاپ نہ پرے پریرے قوم ہووے ہتھیاری
ہاشم پا صندوق روہڑاؤ مُول چُکے خر خواری

18

فرش زمیں پر ہر اِک تائیں ماں پیو بُہت پیارا
سو چھڑ آپ روہڑاون جس نوں دیکھ گُناہ نکارا
دھن اوہ صاحب سرجن ہارا عیب چُھپاون ہارا
ہاشم جے اوہ کرے عدالت کوّن کرے نِستارا

19

واہ کلام نصیب سسّی دا نام لیاں دِل ڈر دا
تختوں چا سُٹے سُلطاناں خیر پوے در در دا
بیل غریب نقابل جیہا چا زمیں سِر دھر دا
ہاشم جاہ نہ بولن والی جو چاہے سو کردا

20

جس اُستاد صندوق سسّی دا گھڑیا نال مہر دے
افلاطون ارسطو جیہے ہون شاگرد ہُنر دے
زینت زیب سِکھی سبھ اُس تھوں دِلبر چین مِصر دے
ہاشم ویکھ آرائش کردا شابش عقل فِکر دے

21

چندل شاخ منگا کِداھوں بیٹھ کاریگر گھڑیا
بوٹا ویل سُنہری کر کے لعل جواہریں جڑیا
پا زنجیر چوفیر پنجر نوں بیٹھ بے درداں کڑیا
ہاشم ویکھ تولد ہوندے آن دُکھاں لڑ پھڑیا

22

کر تدبیر کیتے ترے چھاندے خرچ دِتا کر نالے
تِس دی مِلک ہویا اِک چھاندا شیر پلاون والے
دُوجا داج دیج سسّی دا ہور پڑھاون والے
ہاشم لِکھ تویت حقیقت حرف سسّی گل ڈالے

23

پا صندوق روہڑا سسّی نوں نُوح طُوفان وگیندا
باشک ناگ نہ ہاتھ لیاوے دھوَل پناہ منگیندا
پار اُرار بلائیں بھریا دانو ڈھل رہیندا
ہاشم ویکھ نصیب سسّی دے کیہ کُجھ ہور کریندا

24

ٹُریا توڑ زنجیر صبر دی چایاں رِزق مُہاراں
گردش فلک ہوئے سرگرداں باجھ ملاح قہاراں
سُورج تیز ہویا جل خونی چین لساں چمکاراں
ہاشم ویکھ سسّی وِچ گھیری دُشمن لکھ ہزاراں

25

آدم خور جناور جل دے راشک رُوپ سیاہیں
ناگر مچھ کُمتیں جلھوڑے ناگ سنسار بلائیں
تیندوے قہر جنجُور بُلنہاں لاون زور تداہیں
ہاشم موت ہووس وِچ تھل دے مارس کون اِتھائیں

26

گُھمن گھیر چوفیروں گھیرن ٹھاٹھاں لین کلاوے
لہراں زور کیتو ہر طرفوں اِک آوے اِک جاوے
صورت سحر صندوق جڑاو بجلی چمک ڈراوے
ہاشم چاہ جویں کنعانی ویکھ صندوق چُھپاوے

27

شہروں دُور کوہچن دھوبا دھوندا ندی کنارے
اتا نام مِثال فرِشتے بُزرگ نیک ستارے
ڈِٹھا اون صندوق دُوراڈا دِل وِچ خوف چِتارے
ہاشم گیوس عقل دماغوں ویکھ صندوق ستارے

28

کرے خیال جواہر خانہ پیا ہے آن تباہی
یاں کوئی آفت رُڑھی پہاڑوں یاں اِسرار الٰہی
بخت بیدار ہوئے تد دِتیا آن نصیب گواہی
ہاشم جا پیا جل ڈونگھے ہو دِل شیر سپاہی

29

اتے خوب کیتی جد بازی لیاہ صندوق کنارے
شاد ہویا دِل ذات خُدا دی نعمت شُکر گذارے
وڑیا شہر مُبارک دیون رل مِل یار پیارے
ہاشم مال لیا ہور دُوجا ہویا ثواب وچارے

30

کھُلیا آن نصیب اتے دا کرم بھلے دِن آئے
جڑت جڑا محلیں کیتے شوکت شان وٹائے
خِدمت گار غُلام سستی دے چاکر چاہ رکھائے
ہاشم باغ سکے رب چاہیا پَل وِچ چاہ سہائے

31

سسّی ہوئی جوان سیانی سورج جوت سوائی
صاحب عِلم حیا حلیمی عقل ہُنر چترائی
ماں پیو ویکھ کریگر کوئی چاہن کیتے کڑمائی
ہاشم سُنے سسّی مصلاحت غیرت ہوس سوائی

32

بن بن پنچ پنچایت دھوبے پاس اتّے دے آون
کر تمثیل وہار جگت دا بات ہمیش چلاون
دھیاں سوہن نہیں گھر ماپیاں جے لکھ راج کماون
ہاشم وانگ بُجھارت دھوبے بات سسّی ول لیاون

33

اِک دِن کول سسّی دے ماں پیو بیٹھ کیتے گّل جھیڑے
آکھ بچہ توں بالغ ہوئی واگ تیری ہتھ تیرے
دھوبی ذات اُچے گھر آون پھر پھر جان بتھیرے
ہاشم کون تیرے من آوے آکھ سُنا سویرے

34

سسی مُول جواب نہ کیتا نال پیو شرماندی
دِل وچ شور ہوئے پُر آنسو لیکھ لِکھی کرماں دی
ڈھونڈن ساک چڑھے اوہ جیہدا میں دھی بادشاہاں دی
ہاشم فیر نہ ناوں لیو نے ویکھ سسی درماندی

35

شِرکت نال شریک اتے دے مرن بخیل فسادی
پاس بھنبھور شہر دے والی جا ہوئے فریادی
ہوئی جوان اتے گھر بیٹی صُورت شکل شہزادی
ہاشم کہیا پُکار بخیلاں لائق اوہ تُساڈی

36

بھیجیا نفر غُلام اتے نُوں آدم جام بُلایا
سسی کھول تویت گلے دا شاہ حضُور پوہنچایا
کاغذ واچ پچھاتا جیہڑا پا صندُوق روہڑایا
ہاشم دیکھ ہویا شرمندہ آدم جام سوایا

37

لہو گرم ہویا دِل بریاں فیر اَولاد پیاری
ماں پیو نال سسّی دے چاہون بات کیتی اِکواری
سسّی صاف جواب دِتّو نے کھول حقیقت ساری
ہاشم مِلن حرام تُساں نوں روہڑ دِتی اِک واری

38

ماں فراق سسّی دے ماری نیند آرام نہ آوے
ہر دم وانگ یعقوبؑ پیغمبر رو رو حال ونجاوے
کرے سوال لوڑے گھر آندی روز سسّی تے جاوے
ہاشم یاد صندوق سسّی نوں خاطر مول نہ لیاوے

39

جل تھل مشرق مغرب اندر جِس دا نام دھیائیے
صاحب قُدرت اپراپارا کِس مونہہ نال صلاحیے
انت نہ پار اُرار تِسے دا کیہ کُجھ آکھ سُنائیے
ہاشم فیر سسّی نوں مِلساں آ پُنّوں دل آئیے

40

شہر بھنبھور سوداگر زادہ غزنی نام سداوے
صاحب شوق عمارت تازہ باغ ہمیش بناوے
تس وچ ہر بادشاہ مُلک دی کر تصویر لکھاوے
ہاشم ہر اک آپ مصور جبرائیل کہاوے

41

سسی سُنے تعریف ہمیشہ لائق مُشک ختن دی
اک دن نال سئیاں اُٹھ دوڑی خاطر سَیل چمن دی
ویکھیا نقش دیوار کھڑوتا صُورت سیم بدن دی
ہاشم ویکھ ہوئی دِل گھائل وانگوں کوہ شکن دی

42

سسی کیہا بھلا مُصّور شاباش ویر بھراؤ
جس صورت دی مُورت لِکھیا مینوں آکھ سُناؤ
کیہڑا شہر کوَن شہزادہ تھاوں مکان بتاؤ
ہاشم فیر سسی ہتھ جوڑے ٹھیک پتہ دس جاؤ

43

کیچم شہر ولائت تھلاں دی ہوت علی تس والی
تس دا پُوت پنّوں شہزادہ عیب ثوابوں خالی
صورت اوس حسابوں باہر صِفت خُداوند والی
ہاشم عرض کیتی اُستاداں چونگ کھاں وِچ ڈالی

44

ہو دِل گھائل نال سئیاں دے فیر سسّی گھر آئی
نیندر بُھکھ زُلیخا وانگر پہلی رمز ونجائی
ویکھ احوال ہوئی درماندی بھیت پُچھایوس مائی
ہاشم باجھ گُٹھی ہتھیاراں ظالم عِشق سپاہی

45

دِل وِچ سوز فراق پنّوں دا روز المبھا بالے
آتش آپ آپے بھٹھیارا آپ جلیاں نِت جالے
برہوں درد آرام نہ دیندا وانگ چِتا نِت جالے
ہاشم فیر کیہا سُکھ سوّون جد پیتے پریم پیالے

46

دے دِل ڈاڈھ سسّی کر دانش اِک تدبیر بنائی
پتن گھاٹ لئے سبھ پیو تھوں چونکی چا بہائی
پاندھی راہ مُسافر جو کوئی آوے ایس نواحی
ہاشم پار اُرار نہ جاوے میں بن خبر پہنچائی

47

برس ہویا جد فیر سسّی نوں محنت زُہد اُٹھائے
کیچ ولوں رل مال وپہاجن اُوٹھ سوداگر آئے
صورت ناز نیاز بلوچاں ویکھ پری جل جائے
ہاشم ویکھ بلوچ زُلیخا یوسف چا بُھلائے

48

آکھیا آن غُلام سسّی نوں نال زُبان پیاری
گھاٹ اُتے اِک راہ مُسافر اُترے آن بپاری
کیچ گُنوں کر آکھن آئے اُوٹھ بے انت شُماری
ہاشم طوّر لباس پہراوا ہر اِک چال نیاری

49

سسّی سخت غمی وِچ آہی درد فراق رنجانی
نہ کُجھ سُرت نہ سار بدن دی نہ کُجھ ہوش ٹِکانی
روح رُوحاں وِچ پھرے سسّی دا ملک الموت نشانی
ہاشم مِثل بلوچ مسیحے فیر دِتی زِندگانی

50

سُنی آواز سسّی اُٹھ بیٹھی سُرت سریر سمالھی
مِثل انار ہوئے رُخسارے فیر پھری لب لالی
ہار شنگار لگے من بھاون خُوب ہوئی خُش حالی
ہاشم آکھ تعریف بلوچاں آب حیات پیالی

51

شہر اُتار بلوچ سسّی نے خِدمت خُوب کرائی
حال حقیقت ہور پنّوں دی پاس بہال پُچھائی
خاطر لوبھ کہیو نے ساڈا ہوت پنّوں ہے بھائی
ہاشم دیکھ بلوچاں دِتیا شامت آن دِکھائی

52

ستی سمجھ بھرا پنّوں دے قید بلوچ کرائے
ہون خلاص محال ہویو نے ہوت پنّوں وِن آئے
بول وگاڑ پچھے پچھتاون شامت آن پھہائے
ہاشم باجھ وکیلوں کامل پھسیاں کون چھڈائے

53

دو سردار آہے کروانی ہفت ہزار شُتر دے
جِتن اتے بیہا دوویں بیٹھ اندیشہ کردے
پنّوں باجھ نہیں چھٹکارا عوض دیئے بھر زر دے
ہاشم زور کیہا پر مُلکیں مان ہووے وِچ گھر دے

54

اُڈن کھٹولا نام کرہے دا نال کیتا ہمراہی
جِتن ہو اسوار سدھایا کیچ دتے بن راہی
جیوں جیوں بُوہت پوے وِچ منزل تیوں تیوں تورسوائی
عاشق اوہ پنّوں پر آہیا ہاشم شوق الٰہی

55

کیچم شہر گئے کر دھائی ہوت علی دربارے

رو رو کوک سُناون حالت جا بلوچ پُکارے

شہر بھنبھور بلوچ سسّی نے قید کیتے دل سارے

ہاشم باجھ پنّوں نہیں چُھٹ دے قید رہن جُگ چارے

56

ہوت علی سُن حال حوالت پُچھیا بیٹھ دیواناں

نہ کُجھ پیش حکومت جاوے نہ کُجھ کار خزاناں

بجھن بوہت محال پنّوں نوں مُلک بدیس بیگاناں

ہاشم کون شہزادیاں تورے آکھ پچھے کرواناں

57

بوہت بیزار ہوئی گل سُن کے ہوت پنّوں دی مائی

کون کوئی تن لا بُجھاوے آتش جپا پرائی

کون بلوچ پنّوں دے سر توں وار سُٹاں ایہ شاہی

ہاشم باجھ پنّوں وچ دُنیا ہور مُراد نہ کائی.

58

صاف جواب لیا کرواناں فیر پنّوں ول آئے
صورت نقش نگار سسّی دے کر تعریف سُنائے
گھائل عشق تُساڈے ہر دم نیندر چشم نہ لائے
ہاشم خاطر مِلن تُساڈے قید بلوچ کرائے

59

سُن تعریف ہویا دِل بریاں رکھی واہ پرم دی
کون کوئی دِل رہس ٹکانے دہشت تیغ الم دی
شہر بھنبھور پنّوں دِل وسیا وِسرے سُرت کیچم دی
ہاشم واؤ لگی اُٹھ چمکی آتش جرم کرم دی

60

شُتر اسوار پنّوں اُٹھ ٹُریا پریم جڑی سر پائی
رات غُبار چُرا پنّوں نوں چور چلے کر دھائی
پلک آرام نہ وانگ بے صبراں رزق مُہار اُٹھائی
ہاشم ویکھ نصیب بلوچاں بھاء پئی بُریائی

61

رات دِنے پھڑ راہ لیو نے پلک نہ تھیون ماندے
سخت مِزاج بلوچ ہمیشہ پھرن نصیب جیہناں دے
یوسفؑ مِصر بنے کروانی ویکھ دوبار لے جاندے
ہاشم بادشاہاں ڈکھ پاون سخت زنجیر دِلاں دے

62

شہر بھنبھور پیو نے نظریں آہا وقت سویرا
نال پیار کیتو نے کرہاں چُست چالاک گھنیرا
نال حقارت باغ سسی دے جا کیتو نے ڈیرا
ہاشم چھوڑ دِتا وِچ شُتراں چرن عراق چوفیرا

63

قبّے وانگ طلسمی آہیاں باغ چوفیر دیواراں
فرش زمین زُمرّد آہیا ثابت نقش نگاراں
نہراں حوض فوارے برسن ہر ہر چوُنک بہاراں
ہاشم شور جناور کردے مور چکور ہزاراں

64

گھائل عِشق کھڑے گُل لالہ نال لہو مُکھ دھوتے
سیب انار انگور بھرے رس پُنچھاں لاون طوطے
قُمری کُوک کرے فریاداں سرو آزاد کھڑوتے
ہاشم ویکھ بہار چمن دی روح رہے وِچ غوطے

65

گُجھ بلخی بغدادی اُشتر گُجھ بختی کنعانی
دوزخ پیٹ نہ گردن چوڑی عزرائل نشانی
چارن باغ تڑاون شاخاں کرن بلوچ حیوانی
ہاشم نال کُمان پنُوں دے چیہ چڑھے کروانی

66

جا کھڑے دربار سسّی دے شور کیتا بغواناں
باغ ویران ہویا گُل سارا چار لیا کرواناں
خوف خُدا نہ مرنوں ڈر دے کھاون مال بیگاناں
ہاشم شہر بھنبھور بے راجا جانیوں نہیں سُلطاناں

67

سُن فریاد سسّی وِچ دِل دے عقل خیال چتارے
کوُن کمینے ایڈ دلبری کرن بلوچ نکارے
شاید ہوت پُنوں وِچ ہوسی تاں ای کرن پسارے
ہاشم چاون ایڈ فضولی کوُن غریب وچارے

68

سسّی نال سئیاں دے مصلحت باغ بنّے چل آئی
ہر ہر دے ہتھ شاخ چناری تیغ مِثال صفائی
عُمر اوائل مان حُسن دا جا پپّیاں کر دھائی
ہاشم مار پئی کرواناں دین بلوچ دُہائی

69

رہے تیار ہمیش چمن وِچ سیج سسّی دی آہی
گُنجن پلنگ رویل چنبیلی مالن گُندھ وچھائی
تِس دے وِچ پُنّوں نوں نیندر آئی چھیج سُکھائی
ہاشم آس مُراد سسّی دی صِدق پچھے در آئی

70

سسّی آن ڈِٹھا وِچ نیندر ہوت بے ہوش جو خابوں
سُورج وانگ شُعا حُسن دی باہر پوس نقابوں
جے لکھ پا صندوق چُھپایئے آوگ مُشک غلابوں
ہاشم حُسن پرِیت نہ چُھپ دے تارک ہون حجابوں

71

سُن فریاد بلوچاں والی تاں اُس ہوش سمالھی
ویکھ حیران ہویا شہزادہ فوج محبوباں والی
روشن شمع جمال سسّی دا چمک پوے ہر ڈالی
ہاشم داغ پیا گُل لالے دیکھ سسّی لب لالی

72

ویکھ دیدار ہوئے تن دوویں عاشق درد رنجانے
ڈِٹھیاں باجھ نہ وِرچن مُولے نین اُداس ایانے
ہِک دیاں یار ملے جس تائیں قیمت قدر پچھانے
ہاشم نیونہ اصیل کماون ہور گوار کیہ جانے

73

بھار لدھا چلّے کروانی کیچم دا سویرے
آکھ رہے چل ہوت پنّوں نوں جوڑن دست بتھیرے
ہو لاچار چلّے کروانی تور دِتو نیں ڈیرے
ہاشم عِشق جنہاں دِل وسیا کوّن تنہاں دِل پھیرے

74

کیچم آن کیہا کرواناں بات ہوئیں کُجھ آہی
ہوت اسیر سسّی دِل کیتا زُلف کنوں گھت پھاہی
آون جان نہ یاد پنّوں نوں عِشق دِتی بدراہی
ہاشم حال سُنا بلوچاں تیغ پیو تن واہی

75

ہوت علی دِن رون وہاوے ہوش آرام نہ تِس نوں
موت بھلی مر جان چنگیرا آن بنے دُکھ جِس نوں
کیچم نار جہنم کولوں تیز ہویا تپ تِس نوں
ہاشم وانگ یعقوبؑ پیغمبر حال سُناوے کِس نوں

76

کئیچم لوک فراق پنّوں دے رو رو ہون دیوانے
یوسف وچّ آئے کروانی ہر اِک وِرد زبانے
پُٹ پُٹ وال سُٹن وِچ گلیاں محلیں شور زنانے
ہاشم فیر پنّوں رب لیاوے سنے سلامت خانے

77

شُتر اسوار بھرا پنّوں دے فیر پنّوں ول دھائے
تیز بلا شراب لکائی نال صراحی لیائے
آوک پیش نہ جانن ہرگز اوڑک دھرو کمائے
ہاشم آکھ کیہنے سکھ پایا بے اِنصاف دکھائے

78

شہر بھنبھور پہنچا پُنّوں نوں نال گھنے رنگ رس دے
دِل وِچ کھوٹ زباں وِچ شیریں آن ملے گل ہس دے
وطنی لوک بتاون محرم ہرگز بھیت نہ دس دے
ہاشم کرن لگا نہ ہیڑے مرگ بھلا کد پھس دے

79

سُن کیچم کروان سسّی نوں چڑھیا چند وڈھیرے
ٹُر ٹُر آن مِلن وِچ راہیں بھاگ بھلے دِن میرے
اگدُوں چار ہوئے وِچ خِدمت نفر غُلام وڈھیرے
ہاشم فیر نہ سمجھن پاپی پاپ کریندے جیہڑے

80

رات پئی بیہہ پاس پنّوں دے جیہڑے مِٹھی دِل کالے
ہوت پنّوں نوں موت سسّی دے بھر بھر دین پیالے
اوہ کیہہ درد دِلاں دا جانن اُوٹھ چُگاون والے
ہاشم دوش نہیں کرواناں عِشق گھنے گھر گالے

81

مست بے ہوش ہویا شہزادہ رہیا سوال جوابوں
اِک عیندر گل بانہہ سسّی دی دُوجا مست شرابوں
عاشق ہوون تے سُکھ پاون ایہہ گل دُور حسابوں
ہاشم جِن رکن راہ عِشق دے کاج گوایا خابوں

82

نِصفوں رات گئی کرواناں کرہاں تنگ کسائے
محمل مست بے ہوش پنُوں نوں لے شہر بھنبھوروں آئے
کٹھن کٹھور بے ترس کُکرمے یار وچھوڑ لیائے
ہاشم رون کلاون والے سسّی دے دِن آئے

83

نِبڑی رات ہویا دِن روشن آن چڑی چپلانی
سورج جان نہیں اوہ جل دی ویکھ چِتا اسمانی
خاطر کرن کباب سسّی دے مار جُدائی کانی
ہاشم آن بنے جس جانے کیہ گل کرن زبانی

84

نین اُگھاڑ سسّی جد ویکھے جاگ لئی سُدھ آئی
واحد جان پئی اوہ ناہیں نال پئی جس آہی
نہ اوہ اوٹھ نہ اُوٹھاں والے نہ اوہ جام صراحی
ہاشم توڑ شنگار سسّی نے خاک لئی سر پائی

85

جس دِن ہوت سسّی چھڈ ٹُریا آکھ وکھاں دِن کیہا
دوزخ اِک پل مُول نہ ہوسی تتا تِس دِن جیہا
دِل دا خُون اکھیں پُھٹ آیا ظالم عِشق اویہا
ہاشم مان رُلاوے گلیاں بان عِشق دی ایہا

86

توڑ شنگار سسّی اُٹھ دوڑی کھول لِٹاں گھر باہروں
گِریہ اون گردہ شتابی چند چُھٹا پرواروں
ڈر دی سانجھ پنّوں دی تک دی تیغ ہجر دیوں ماروں
ہاشم سہن مُحال جُدائی سخت بُری تلواروں

87

دھوبن ماں نصیحت کردی آ دو بچہ پوُ راہیں
دھوبی ذات کمینی کرکے چھوڑ گئے ٹُدھ راہیں
بھج بھج فیر پچھے اُٹھ دوڑیں لاج اجے ٹُدھ ناہیں
ہاشم ویکھ کیہے دِن پائے گھنڈ بلوچ بلائیں

88

سسّی موڑ جواب ماؤ نوں کر دُکھ وین سُنائے
مست بیہوش پنّوں وِچ محمل پا بلوچ سدھائے
جے کُجھ ہوش ہوندی شہزادے باجھ سسّی کد جائے
ہاشم لیکھ لکھے سو واچے چھوڑ میرا لڑ مائے

89

آ مُڑ جا نہیں جے تُدھ ول پریت پنّوں دی ایسی
مست بے ہوش نہ رہسی مُولے انت سمے سُدھ لیسی
آپے ویکھ لہاں ول تیرے جاگ لئی مُڑ پیسی
ہاشم باجھ دوویں تن مِلیاں چاٹ لگی من کیسی

90

مائے سخت زنجیر بلوچاں ہوت پنّوں نوں پائے
کد اوہ مُڑن پچھانہاں دیندے اڈ کگرے آہے
شالا رہن خراب ہمیشہ دُکھیے آن دُکھائے
ہاشم کیڈک بات سسّی نوں جے رب فیر مِلائے

91

دِل دی بات سمجھ سُن دھیا کر کُجھ ہوش ٹکانے
زورا کرن محال بدیسیں جانن بال ایانے
باجھ پیار چُرا کھڑے کن آدم رُوپ سیانے
ہاشم سمجھ وچار بلوچاں کیہ سر دوس دھگانے

92

سُن مائے جے کر ایویں من ہوگ میرے دِلبر دے
دِلبر بے پرواہ ہمیشہ کُجھ پرواہ نہ کردے
ویکھ چکور پتنگ وچارے مُفت بری وِچ مردے
ہاشم موڑ رہے نہیں مُڑدے گھر دے لوک شہر دے

93

ماؤ فیر سسّی نوں آکھے نہ چڑھ چیہ دیوانی
کِدن جا بلوچاں مِلسیں پیریں ٹرن بیگانی
سُولی سار اگے تھل مارو ترس مریں بن پانی
ہاشم جان محال اکیلی بر بر راہ بیابانی

94

ڈرساں مُول نہ ڈرساں راہوں جان تلی پر دھرساں
جب لگ ساس بتراس نہ ہووَن مرنوں مُول نہ ڈرساں
جے رب کُوک سسّی دی سُنسی جا مِلاں پگ پرساں
ہاشم نہیں شہید ہو ویساں تھل مارُو وِچ مرساں

95

پھٹریا پندھ ہوئی زربدنی ٹٹ گئی ڈور پتنگوں
سسّی اوہ نہ دھر دی آہی بھوئیں پر پیر پلنگوں
دِل توں خوف اُتار سدھائی دانو شیر پلنگوں
ہاشم جے دم جاس خلاصی ہوگس قید فرنگوں

96

کر اسباب لیا شہزادی کیؤنجو راہ خطر دا
پانی خون خوراک کلیجہ رہبر درد ہجر دا
گل وِچ وال اکھیں وِچ سُرخی سوز جُون قہر دا
ہاشم دیکھ احوال کلیجہ گھائل شمس قمر دا

97

چمکے آن دوپہراں ویلے گرمی گرم بازارے
تپ دی واء وگے اسمانوں پنچھی مار اُتارے
آتش دا دریا کھلوتا تھل مارو دل ہارے
ہاشم فیر پچھانہ نہ مڑ دی لوں لوں ہوت پکارے

98

نازک پیر کمال سسی دے مہندی نال شنگارے
عاشق ویکھ بہے اِک واری جیو تنہاں پر وارے
بالو ریت پئی وِچ تڑکن بھُنّن جوں بھٹھیارے
ہاشم ویکھ یقین سسی دا فیر نہیں دِل ہارے

99

دِل وِچ تپش تھلاں دی گرمی آن فراق رنجانی
پھڑ پھڑ ہتھ اوہ کرے دِل دا پر جد بہت وہانی
پھڑک نین کرن دِلبریاں چون لباں پر پانی
ہاشم یاد بھنبھور پیو سُو ٹُٹ گیا مان نمانی

100

جے جاناں چھڈ جان سُتی نُوں اِک پل پلک نہ جھمکاں

گرد ہوئی وِچ گرد تھلاں دی وانگ جواہر دمکاں

جل وانگوں رل دین وکھالی تھل مارُو دیاں چمکاں

ہاشم کون سسّی بن ویکھے ایس عِشق دیاں رمکاں

101

تھل مارو تپ دوزخ ہویا آتش سوز ہجر دی

مُڑن محال وکھالن اوکھی صُورت کیچ شہر دی

جب لگ تاہنگھ نراسے بیٹھن یوسفؑ تاہنگھ مِصر دی

ہاشم سخت بلوچ کمینے بے اِنصاف بے دردی

102

کُجھ ڈِگدی کُجھ ڈھہندی بہندی اُٹھ دی تے دم لیندی

جیونکر تروٹ شرابوں آوے فیر اُتے ول ویندی

ڈھونڈے کھوج شُتر دا کِت ول ہرگز بھال نہ پیندی

ہاشم جگت نہ کیونکر گاوے پریت سنپورن جیندی

103

قدرت نال سسی ہتھ آیا پھر دیاں کھوج شتر دا
جان نہیں اوہ کھوج سسی نوں ملیا جام خضر دا
جاں اوہ نور نظر دا کہیے دارو درد جگر دا
ہاشم پلک سسی نوں ملیا قاصد کیچ شہر دا

104

دارو درد جگر دا کر کے کھوج لئے گل لائے
پیر دی لا نہ سکدی ڈر دی مت ایہ وی ہٹ جاوے
فر گھر ویکھ رہی اوہ دوجا کھوج نہ نظریں آوے
ہاشم فیر وساہ نہ کر دی وانگ پنوں چھل جاوے

105

کاکا نام ایالی آہا اس گردے وچ چھڑ دا
ڈٹھیا اوہ سسی نے دوروں تھل مارو وچ پھر دا
اجن چھوڑ نشانی کر کے پھڑیا راہ تدھر دا
ہاشم کوک کرے تس ول نوں پر دل جاوس گھر دا

106

صُورت دیکھ ایالی ڈریا آفت مار نہ جاوے
آدم رُوپ زنانی صُورت تھل مارُو کد آوے
جیوں جیوں سُنے آواز سسّی دی چُھپ چُھپ جان بچاوے
ہاشم ہون جیہناں دِن اُلٹے سبھ اُلٹا ہو جاوے

107

کُوک پُکار نہ راس سسّی دی کھوج ہٹے مُڑ دوڑی
دِل نوں ساڑ تھلاں دی گرمی رُوح رنجائن ہوڑی
پیچھا دے چلی شہزادی جان لگی پھر کوڑی
ہاشم کون فلک نُوں پکڑے جا چڑھے دھر پوڑی

108

ترلے لاکھ جتن کر پہنچی کھوج توڑی ہٹھ کر کے
ٹُٹ دی جان گئیاں چُھٹ آہیں یاد بلوچاں کر کے
شالا رون قیامت توڑی سُولاں تھیں دِل بھر کے
ہاشم مرن بلوچ کسوُتیں لُون طراں کھر کھر کے

109

اوڑک وقت قہر دیاں کوکاں سُن پتھر ڈھل جائے
جس اُس اُوٹھ پنوں نوں کھڑیا مر دوزخ ول جائے
یاں اُس نیوں لگے وِچ برہوں وانگ سسّی جل جائے
ہاشم موت پوے کرہاں نوں تخم زمینوں جائے

110

پھر مُڑ سمجھ کرے لکھ توبہ بوہت بے ادبی ہوئی
جس پر یار کرے اسواری تِس دے جیڈ نہ کوئی
کُجھ میں وانگ نکرمن ناہیں کِت ول ملے نہ ڈھوئی
ہاشم کونت ملے ہس جس نوں جان سوہاگن ہوئی

111

سِر دھر کھوج اُتے غش آیا موت سسّی دی آئی
خوش رہو یار اساں تُدھ کارن تھل وِچ جان گوائی
گرمی ساڑ گئی دم اِکسے تن تھوں جان سدھائی
ہاشم کر لکھ لکھ شکرانے عشق ولوں تریہ آئی

112

کرکے دھیان ایالی دِل وِچ سوچ کرے اُس گل دی
کیہ اسرار پئی ڈِگ اَیویں فیر نہیں مُڑ ہل دی
مت کوئی نار رہے مر پیاسی راہ تھلاں نُوں چل دی
ہاشم چل ویکھاں کیہ ڈرنا ہوون ہار نہ ٹل دی

113

اِجڑ چھوڑ سسّی ول ٹریا دِل ڈر دے پگ دھر دا
صُورت ویکھ احوال سسّی دا چڑھیوس جوش قہر دا
دِل تھوں شوق گیا اُٹھ سارا مال دھیاں پُت گھر دا
ہاشم جان دِلوں جگ فانی ویکھ فقیری پھڑ دا

114

تھل وِچ گور سسّی دی کرکے وانگ یتیم نمانے
گل کفنی سر پا برہنہ بیٹھا گور سرہانے
اِک گل جان لئی جگ فانی ہور کلام نہ جانے
ہاشم خاص فقیری ایہو پر ایہ کَون پچھانے

115

اُڈیا رُوح سسّی دے تن تھوں فیر پنّوں ول آیا
محمل مست بے ہوش پنّوں نوں سُفنے چا جگایا
لے ہُن یار اساں سنگ تیرے کیتا قول نبھایا
ہاشم رہی سسّی وِچ تھل دے میں رُخصت لے آیا

116

اُٹھی نیند پنّوں اُٹھ بیٹھا جلدی وِچ کچاوے
نہ اوہ شہر بھنبھور پیارا نہ اوہ محل سہاوے
چانک چمک لگی شہزادے کُجھ سِر پَیر نہ آوے
ہاشم جاگ لئی فِر کیہا عاشق چَین وہاوے

117

تِس دم موڑ کرہے نوں تُریا فیر سسّی ول مُڑیا
آون مُڑن بھرا نہ دیندے اوٹھ مُہاروں پھڑیا
تیں دِن باپ ہویا نابینا لُوکے سڑیا سڑیا
ہاشم ویکھ محل کیچم دے پھر مُڑ آویں چڑھیا

118

بھری اگ پنوں دی بھڑکے توڑ جواب سُناوے
کئیں دی ماں پتا پُت کیہڑا نال مویاں مر جاوے
جیہی نال اساڈے کیتی پیش تُساڈے آوے
ہاشم باجھ سسی نہیں دُوجا جے رب فیر مِلاوے

119

گھنڈ بلوچ خیال نہ چھڈ دے ول ول فیر کھڑوندے
نالے زور وکھاون نالے اُوٹھ گلے لگ روندے
جب لگ جان نہ مُڑنے دیاں آو پنُوں وس ہوندے
ہاشم عاشق باجھ عِشق دے کہ کِت ول دِل ڈھوندے

120

بوہت لاچار ہویا شہزادہ کِھچی پکڑ کٹاری
جس دی چمک لگے جِند جائے سو جمدُوت دو دھاری
چھوڑ مُہار دِتی تد بھائیاں ڈر دیاں جان پیاری
ہاشم کوُن پھڑے جِند بازاں جان عِشق وِچ ہاری

121

سُنّی ہوت مُہار پنّوں دی ول چھڈ بھائی دُکھ دائی
مِلساں جا اِک وار جہاں تھوں جے رب گَھل چھڈائی
جھب سُٹ پھیر سسّی ول کرہا وقت ایہو ہُن جائی
ہاشم دُدھ ملیدا دیساں کرساں ٹہل سوائی

122

شابش اوس کرہے دے تُرنے تیز دھرے پگ تیروں
پُہتا جا سسّی دی قبرے عاقل شُتر وزیروں
تازی گور ڈِٹھی شہزادے پُچھیا اوس فقیروں
ہاشم کوَن بزرگ سمایا واقف کر ایس پیروں

123

آکھی اوس فقیر نمانے کھول حقیقت ساری
آہی نار پری دی صُورت گرمی مار اُتاری
جپدی ناں پنّوں دا آہی درد عِشق دی ماری
ہاشم تھاں مکان نہ جاناں آہی کوَن بچاری

124

سُن کے ہوت زمیں پر ڈِگیا لگی کلیجے کانی
کُھلی گور پیا وِچ قبرے ہوت علی دِل جانی
خاطر عِشق گئے رل ماٹی اِکسے خاک سمانی
ہاشم عِشق بلوچ سسی دا جُگ جُگ رہوگ کہانی

☆☆☆☆☆

قِصّہ سوہنی مہینوال

1

اوّل نام دھیاؤ اُس دا جِن ایہ جگت اُپایا
تھمّاں میکھ زنجیراں باجھوں دھرت آکاش ٹکایا
بِن تدبیر مسالے محنت بِن ہتھیار بنایا
ہاشم دیکھ اجیہا خالق تَیں کیہ ہوش بُھلایا

2

اِک تھوں چار ہوئے چوہنہوں کولوں جو ہے خلقت ساری
بے رنگی لکھ رنگ سواری کر گُلزار تیاری
اِک نہ دُوجے جیہا ہرگز صُورت شکل نیاری
ہاشم جلوہ ذات اُوسے دا خاکی نُوری ناری

3

ہے رب ذات مکانوں جسموں حرص ہواوں خالی
پر تُوں سمجھ ہزاروں عاقل ایہ گل سمجھن والی
اوہ بھی ویکھ نہ عِشقوں خالی جو ہر شے دا والی
ہاشم بُود کیتا نابُودوں حِکمت عِشق وکھالی

4

جد ایہ سار مُراد عِشق دی میں کر خیال پچھاتی
درد وانداں دی صِفت مُحبت عین صحیح کر جاتی
تاں ایہ شوق پیا وِچ دِل دے کر محنت دِن راتی
ہاشم درد منداں دی حالت کہی سدا رنگ راتی

5

اِک دِن شوق سمیں جگدیں بیٹھیاں وِچ مسیتی
یاراں درد منداں فرمائش نال مُحبت کیتی
سوہنی مہینوال بناوو نال اوہناں جو بیتی
ہاشم کون کتھایوں آہے کہینے نہ ظاہر کیتی

6

تاں میں سُنی سُنائی حالت یاد دلیلوں کر کے
آکھی نال اوہناں جو ورتی شوق دِلے وِچ دھر کے
مُشکل پہنچ اوہناں تک ناہیں وہم ندی وِچ تر کے
ہاشم مِلن محال شہیداں جو مِلیا سو مر کے

7

تُلا نام نمازی بُزرگ آہا نیک ستارے
سی گُجرات شہر وِچ وس دا چندل ندی کنارے
اُستاکار کرے گِل گووے کر تصویر اُتارے
ہاشم نیک زمانے اندر شاہجہان دے وارے

8

شربت سیر پوے جس پیالے تولہ وزن بناوے
چینی بسم بلوری کولوں مُل ودھیرا پاوے
ہر ہر دیس بدیسوں ملکوں لین سوداگر آوے
اپنی کاریگری وِچ ہاشم افلاطون کہاوے

9

اپنے ذات قبیلے اندر سی اُس دی سرداری
شاہوکاراں وِچ سرکاراں مرد بڑا اِعتباری
تُلا نام چوفیرے روشن دانش وند ویہاری
ہاشم ذات نہ گوت کسے دی حُرمت چیز نیاری

10

دولت ہنر مراتب والا کھوہے باغ میواتی
اِک اولاد نہ جیوس خالی رہس غمی دِن راتی
سوہنی نام ہوئی اِک بیٹی پائی اوس حیاتی
ہاشم دردوں کوئی نہ خالی بات صحیح کر جاتی

11

باراں برس ہوئے جد سوہنی سمجھی ہوش جہانی
چج اچار قصیدہ چرخہ زینت زیب زنانی
روشن رنگ جواہر کولوں چند ہوئیں اسمانی
ہاشم جان کوئی دم لاہا ماپے حسن جوانی

12

آکھیں فیر حقیقت اگلی منگی ہوئیں ویاہی
پر ہُن مہیوال حوالت کہو تُوں دس گواہی
آہا کون کتھاؤں کیونکر پیا عشق دی پھاہی
ہاشم پہل اُٹھائی جیونکر اوڑک تویں نبھاہی

13

آہا مرد سوداگر زادہ ذاتوں مُغل وچارا
دِلی تخت شہر تُوں ٹُریا تجیا بلخ بخارا
کابل جھنگ سیالاں وِچ وِچ پھردا تخت ہزارا
ہاشم آن لتھا گُجراتے چندل گھاٹ کنارا

14

نہ سی اِڈ کوئی خرکاری مرد وڈھا اِہتمامی
اِک اسوار آہا دُو دُوجے خِدمت گار مدامی
صاحب حُسن رسیلہ عاقل کسے نہ طرفوں خامی
بُڈھتے روز رہیا پر ہاشم کرکے طلب آرامی

15

آہیا نام سدِیندے مِرزا عِزت بیگ قدیمی
مہینوال بنایا لوکاں اندر وقت یتیمی
ڈِگیاں کوّن بلاوے کیونکر حُرمت نال حلیمی
ہاشم ذات ربے دی اندر ہے ہر وقت رحیمی

16

اِک دِن خِدمت گار پیالہ مُل خرید بازاروں
خاوند پاس گیا لے تُحفہ دِل دے شوق پیاروں
ویکھ حیران ہویا سوداگر باہر صِفت شماروں
ہاشم خُوب ہوئی اُستاوی اُستاکار گھماروں

17

دِل وِچ ذوق پیا اُٹھ ٹُریا تھاں مکان نہ جانے
ٹُلا نام صحیح کر شہروں پُچھتا اوس ٹکانے
سوہنی نظر پئی اُس تھاوں مار نہار دھگانے
کھاکے عِشق تماچا ہاشم مُڑیا وانگ نمانے

18

آیا فیر ٹکانے اپنے ہو دِل ریش وچارا
بُھلی ہوش پیا وِچ حیرت کیتا عِشق پسارا
دِتی وار سُٹے گُجراتوں نالے بلخ بخارا
ہاشم وید کتابوں عقلوں پرہوں پنتھ نیارا

19

نیندر بُھکھ گئی ہو وِداع وِسرے خیش قبیلے
لکھ لکھ فِکر دلیل اُٹھاوے یار مِلے کِت حیلے
برہوں آن وٹائی صُورت نین لہو مُکھ پیلے
ہاشم راس لیاون حیلے مُشکل باجھ وسیلے

20

کرکے خیال بنے جِس مطلب حِیلہ فِکر اُٹھایا
گھوڑا ویچ لیا کُجھ پیسے شوکت شان گوایا
خِدمت گار گئے اُٹھ نالوں عاجز عِشق بنایا
ہاشم جام فروشی پکڑی لاہا عِشق دکھایا

21

ویچے آن بازار پیالے جاوے لین دوکانے
جام فروش بپاری بن کے ویکھے ایس بہانے
باتاں نال کرے گھمیاراں رکھ وا نظر نشانے
ہاشم عِشق سکھالے آپے مرداں مکر زنانے

22

صبر آرام نہ آوس مُولے باجھوں اوس نکانے
مُڑ مُڑ فیر وٹاون جاندا رکھ رکھ عیب دھگانے
چوُنہ دی چیز دوے دُونہ پیسیں سَست نہ مہنگ پچھانے
ہاشم آپ بناں مُل وِکیا ہور کیہ وَتّن جانے

23

پچھلی گئی گواتی اُس تھوں خُوبی تے وڈھیائی
ویکھ ویہار کرے جگ ہاسہ بنیا ٹھیک سودائی
دُنیا یار کسے دی ناہیں مطلب دار لوکائی
ہاشم نال تیرے کیہ کردے نہ کر بات پرائی

24

چاموں دام چلاوے بکّرک دام رہے نہ چلّے
جد اُس خرچ گئی ہو پُونجی کُجھ تدبیر نہ چلّے
کیکن ساک وڑے اُس ویہڑے راہ تخیلاں ملّے
ہاشم پیش نہ جاوے بعضے قصّے ہون اولّے

25

عاجز آن ہویا دُکھیارا صبر آرام نہ آوے
دِل نوں روگ لگا اُٹھ ڈاڈھا حِکمت پیش نہ جاوے
چاکر نال رہیا گھمیاراں مہیاں چار لیاوے
ہاشم شوق غرور نہ چھڈدا خاک ہویاں رہ آوے

26

مہیاں روز چُگاوے جیہڑے بیلے بروتے کاہی
مہینوال کہے جگ سارا گھمیاراں دا ماہی
راتیں نیند آرام نہ آوے دِنے رہے نت راہی
ہاشم جان چھڈاون مُشکل بُری عِشق دی پھاہی

27

آہیں مارے تے غم کھاوے پیوے خون جگر دا
رووے پیڑ کرے دِل گھائل زخمی وصل ہجر دا
عاجز آن مُصیبت پھسیا پہنچی دُور شہر دا
ہاشم شوق دیوانہ کیتا مگر مہیں دے پھردا

28

نازک ناز پروردہ سُکھیا مہیاں چار نہ جانے
کیتا عِشق نماناں کملا پالی زور دھگانے
رو رو یاد کرے دِن راتیں پچھلے وقت وہانے
ہاشم راہ عشق دا ڈاڈھا لگ لگ چوٹ پچھانے

29

مہیناں نال رہے دِن بھر دا رات پئے گھر آوے
دیکھے آن بجن نوں جیوے سنویں نہ پیوے کھاوے
ساری رات گنیندیاں تارے رووَن نال وہاوے
ہاشم چیچ وچھا سُولاں دی کون کوئی سُکھ پاوے

30

اٹھے پہر اندیشہ محنت نخشی آرام نہ بھورا
پکڑک ایس طراں نِھ آوے رہس دِلے وِچ جھورا
توری رنگ ہویا تن پنجرہ گیا گمان نہورا
ہاشم عشق قدیم قصائی ظالم آدم خورا

31

ہوون چاک چوگاون مہیاں دہیاں زور جواناں
واہ واہ سیر خوراک جیہناں دی کرڑی کار حیواناں
نازک بدن بدھوں دُکھیارا پیتا دیس بیگاناں
ہاشم کار بُری اوہ عاجز رووے بوہت دیواناں

32

باہر کرن مزاخاں پالی رہے چوپاتا پھردا
گھر آوے تاں گھر دا کوئی آدر بھا نہ کردا
عاجز ویکھ سبھو جگ اُس توں پیر پچھانہاں دھردا
ہاشم جان جگت وِچ آدر زور جوانی زر دا

33

مہیناں بوہت چُگاون مُشکل عاجز ہویا نمانا
ہٹیاں فیر محال دسیوے یار سجن ول جانا
مہیاں باجھ وسیلہ اُس دا کوئی نہ ہور ٹکانا
ہاشم ہور نہیں وِچ دُنیا عاشق جیڈ نتانا

34

جس نوں ہور کسے نوں بن دا آن کوئی دُکھ بھارا
گھر دے درد ونڈاون اُس دا ترس کرے جگ سارا
عاشق دیکھ ہوئیں جیوں دُکھدا کردا عشق پسارا
ہاشم لوک تویں تیوں دُشمن روگ کیہا ہتیارا

35

ایسے حال آزاری دِل نوں پھردا رہیا اُٹھائی
ڈر دا ایس جہانوں اپنا پھر دا روگ لکائی
ککھاں وِچ برہوں دی آتش رکھی اوس چھپائی
ہاشم کون لکاوگ جس نوں نوبت عشق وجائی

36

عاشق لوک آزاری ہر دم ہون معشوق سیانے
کامل وید ملے جس تائیں ویدن خوب پچھانے
سوہنی عشق مشعوقاں والی ریت پریت نہ جانے
ہاشم بہت لاچاری اُس تھیں مہینوال نمانے

37

لوں لوں نال دُکھاں بھر آوے چھیڑ مہیں جد ٹُردا
رو رو نال اکھیں دِن سارا دھووے داغ ہجر دا
چوتھے پہر مہیں چر آپے رکھن شوق شہر دا
ہاشم اوس سمیں خُش ہو کے شکر ہزاراں کردا

38

مہیناں نال شہر نوں ٹُردا خُش ہو نال پیاراں
جیونکر بھور پھلاں دِن آون پھاگن چیت بہاراں
نیڑے شہر ہویں جیوں آوے چڑھدے چند ہزاراں
ہاشم لیکھ سدا اُس خارا ہوس کدی گلزاراں

39

دیکھے آن دیدار سجن دا لاکھ لاہے کر جانے
نفراں وانگ پھرے وِچ خدمت آکھے باجھ دھگانے
جِت کِت حال خوشامد کر کے رہندا اوس ٹکانے
ہاشم ہُن مُحال جیہناں دے ہوون رُوح وِکانے

40

حِکمت نال جہانوں ڈر دا کر کر لاکھ بہانے
نیویں دھون چراویں نظرے رکھ دا نیچھ نشانے
دیکھن نین بچاون نالے لکھاں نین بیگانے
ہاشم عاشق ہون عیاری دِس دے حال دِیوانے

41

جیوں جیوں ہوش سوہنی نُوں آوے زُلفاں پھڑن سیاہی
ہر ہر وال بنے اِک آفت درد ونداں حق پھاہی
خُونی نین ودھیرے ہوون تیر انداز سپاہی
ہاشم مہینوال تویں تیوں آوے پیش تباہی

42

پایا آن جوانی جوبن ہور دِنوں دِن زورا
سمجھے ہوش محبوباں والی لاڈ گمان نہورا
مہینوال تویں تیوں عاجز روز ودھے غم جھورا
ہاشم چاند پیا نت وادھے گھٹ دا روز چکورا

43

سمجھن خوب لگی جد سوہنی جو کُجھ نینہ یارانہ
بانکی چال چلے اربیلی ہاتھی مست دِیوانہ
لکھیا بھیت سجن دا اُس نے جتنا مکر بہانہ
ہاشم ویکھ کیہا ہُن ہووگ مہینوال نشانہ

44

دِل نوں راہ کرے دِل اوڑک جھوٹھ رکویں گل ناہیں
کیتا اثر سوہنی وِچ اُس دے درد سیاپے آہیں
ہوون ہار مِٹے نہیں اوڑک آن ہووے پر راہیں
ہاشم نال رلے کُجھ حِیلہ ہوگ کوئی گل تاہیں

45

پچھلے لیکھ لکھے جِس رکِس نوں باہوں پکڑ مِلایا
عاشق ہوون تے دُکھ پاون حیلہ نال بنایا
جو کُجھ لیکھ لِکھیا سو ظاہر ہون اُتے ہُن آیا
ہاشم نینہ دھری جِس رکِس نے چاہوگ محل وکھایا

46

پَیر دِ پیَر عِشق نے جیوں جیوں چال سوہنی وَل پائی
سمجھی ساک عِشق دا پرہوں رہبر ہو سمجھائی
غلبہ شوق ہویا وِچ ہڈ ہڈ لوں لوں پریت رچائی
ہاشم پیڑ ہووے جس تائیں سمجھے پیڑ پرائی

47

مہینوال دِسے جد اُس نوں عاجز بوہت آزاری
دردوں درد ودھے نت اُس دا بوہت کرے غم خواری
دِل دے نال پوے وِچ سوچیں بن دی آن لاچاری
ہاشم درد ونداں دے دِلبر بخت ولوں رکن یاری

48

مہینوال ڈِٹھی جد اُلفت ہس ہس یار بلاوے
اِک تھوں چار ہویا وِچ خِدمت شُکر بجا لیاوے
چوری داؤ لگے جد اُس نوں اپنا حال سُناوے
ہاشم دیکھ جواب نہ کوئی حال سوہنی مُسکاوے

49

چِنج نال پھیرے نِت جھاڑو عادت روز پکائی
عاشق پاس رہے دِلبر دے دھوواں درد دُھکھائی
اوڑک پُھوک مچاوگ بھانبھڑ پچھرک رہوگ لکائی
ہاشم جان اوسے دی رچنا ہر ہر رُوپ رچائی

50

بُھلیا طوَر سوہنی تھوں پچھلا ہس ہس دُور ہٹن دا
پھڑیا زور عِشق نے اپنا ودھیا چا مِلن دا
پوست وانگ گیا رچ دیہی خُفیہ شوق سجن دا
ہاشم بوہت بُرا رس بھاہی چینگ یار ویکھن دا

51

مہینوال مہیں دِن چارے حال بُرے بن باسی
ڈانواں ڈول سوہنی وِچ گھر دے رہندی بوہت اُداسی
اوکھی چال بنی دِن دُونہاں گھائل جان پیاسی
ہاشم رات پوے کِس ویلے ویکھ دُونہاں دُکھ جاسی

52

مہیں چار مہیں سن ماہی رات پئی گھر وڑ دا
چکوے وانگ دُونہاں دے دِل نُوں رات پئی دِن چڑھدا
ویکھن نَین نَیناں نُوں جس دم سرد ہووے دِل سڑ دا
ہاشم چال ایہو جس تائیں ناگ برہوں دا لڑ دا

53

دُورو دُور جُدا وِچ لوکاں رہن دووِیں چُپ کیتے
ویلے نال دووِیں دُکھ پھولن روز ہویں جیؤں بیتے
اُستاکار برہوں بن سُوئی بیٹھ دووِیں دِل سیتے
ہاشم ویکھ جہانوں چوری اوہ رہن سدا مدھ پیتے

54

رکھن بھیت لکائی اپنا رات دِنے ایہ چالا
اِک اِک روز بہانوں کرکے حِیلہ لاکھ بہانہ
خالی دست دِلاں وِچ بھردے نام چپن پھڑ مالا
ہاشم عِشق مہاں گج خُونی لکیا رہن نہ والا

55

چرچا آن ہوئی سبھ تھائیں ہر اک بات چلاوے
جس تھاں بات کرن دو رل کے بات سوہنی ول آوے
باتاں جگت پرائیاں کر کر جیو سدا پرچارے
ہاشم تاپ نہ رہندا لُکیا آفت کون لُکاوے

56

کُھلی آن زُبان جہانی چرچا روز سوائی
مہینوال سوہنی دا عاشق لگی کہن خُدائی
رل کے بہُت بخیلاں چغلاں آتش پھُوک مچائی
ہاشم باپ سوہنی دے سُنیا خیش قبیلے مائی

57

سُن کے بہُت ہویا شرمندہ تُلّا باپ وچارا
کردا شرم حیا جہانی سبھ توں بہُت پیارا
خوبی شرم سبھی جگ ڈھونڈے قسمت نال نہ چارا
ہاشم شرم کیہی گھر جس دے کردا عشق پسارا

58

رل گھمیار پئے تدبیریں دُور کرو ایہہ پالی
آکھن لوک جیہڑی گل سانوں ہوگ رکویں نہیں خالی
آفت آن وڑی گھر ساڈے کوّن زمانے والی
ہاشم لکھ کرن تدبیراں قسمت ٹلے نہ ٹالی

59

مہینوال تائیں گھمیاراں صاف جواب سُنایا
تیرا تھاں نہیں گھر ساڈے جا میاں جت آیا
روشن چا کیتو ای سانوں تار بنّے مُدھ لایا
ہاشم نمک حلال کیتو ای خوب اساں سُکھ پایا

60

ڈھوراں وانگ گھروں چِک تاہیا جا میاں ہو ٹُردا
ملیا دیس نکالا عاجز ٹُریا اُٹھ آزردہ
لہو ماس لیا چڑھ برہوں حال بُرے جیوں مُردہ
ہاشم کوّن مِٹاوے اُس نُوں لیکھ لیا لِکھ دُھر دا

61

سونا صاف پیا کٹھیالی تاء لگے تیوں چمکے
جیوں تلوار اصیل فولادی صقل ہووے تے دمکے
آتش تیز تویں تیوں ہوندی واؤ لگے اُٹھ رمکے
ہاشم جان عشق دا جوہر خوار ہوئے تیوں بھمکے

62

مہینوال نتھاواں دُکھیا عاجز بھین نہ بھائی
کیتا عشق نشانہ اُس نوں تیر انداز لوکائی
آہا روز پیا وِچ پیتا ٹکروں ہور ینائی
ہاشم آن عشق دی اُس نوں ویکھ ذرا ہُن آئی

63

اکھیں یار نہ آوس نظریں قہر نزول وچھوڑا
کرکے آن بے درد مزاخاں کرن دُکھاون پھوڑا
تازہ عشق پہنایا اُس نوں ہور سنہری جوڑا
ہاشم نام دھراون عاشق سُول سہن کیوں تھوڑا

64

صبر آرام نہ آوس کِدھرے رہے ہمیشاں پھردا
پھڑیا آن ہنیری برہوں دِیوا عقل فِکر دا
خُفیہ عِشق سوہنی دا آکھن تیوہیں عرد شہر دا
ہاشم عِشق کھلارے اُس نُوں خطرہ مُول نہ سِر دا

65

ہویا وانگ نتھور پُرانے زخم گیا دھس دِل دا
طعنے مارگلی جِس جاوے جگت ودھیرے چھل دا
چھڑیاں لکھ بلائیں اُس نُوں کویں آرام نہ مِل دا
ہاشم گھاہ عِشق دا ظالم مِلیاں باجھ نہ مِل دا

66

جیوے باجھ لیاں جل بھوجن یاد سجن نوں کرکے
جیونکر بھوّر خزاں دِن جالن آس گلاں دی دھر کے
مارس ہجر جیواوس آسا فیر جیوے مر مر کے
ہاشم صبر پوے نہیں خالی ویکھ لوو دُکھ جر کے

67

پھڑیا زور جوانی جیوں جیوں بن دا عشق پرانا
عاشق مرد بہادر تیوں تیوں جتنا بوہت نتانا
مہینوال دکھاں دا بنیا اصلی خاص ٹکانہ
ہاشم لکھ سہے دکھ عاشق فیر اُتے ول جانا

68

مہینوال ملے بن مُردہ کون ملے اُس میلے
پاشے ہار دتی کہو کجھ کر چال عقل دی کھیلے
لوں لوں درد وچھوڑے والی لاٹ بلے بن تیلے
ہاشم ریش دِلاں دی صاحب کوک سُنے اِک ویلے

69

اکھیں یار دسے جِس حیلے حِکمت ہور بنائی
لاوے انگ بھبھوت ہنیرے جاوے کرن گدائی
پہنچے اوس گلی ہر حیلے اپنا آپ لکائی
ہاشم رات نہیں دِن اُس نوں دیوس یار وکھائی

70

عاشق یار سجن دے کارن جان تلی پر دھر دا
گھائل سانگ ستی دا کر کے اوس گلی نت پھر دا
اِک اِک شیر بچہ گھمریٹا ظالم دُشمن سر دا
ہاشم ہوس سدا رب راکھا رات دِنے دُھر دِھر دا

71

مہینوال تائیں دِن گِن دے روز گیا شب آئی
مانگن خیر فقیراں وانگر صورت جا دکھائی
قُدرت نال سوہنی اُس ویلے پاون خیر لیائی
ہاشم دردونداں دے دِل دی صاحب آس پوجائی

72

سوہنی آن کیہا لے بھچھیا نازک طور زبانوں
سُن کے زخم لگا دِل عاشق تازہ تیر کمانوں
مہینوال زِمیں پر ڈِگیا گُذرے ہوش جہانوں
ہاشم ویکھ رہے کد ثابت چمکی تیغ میانوں

73

جاوے کرن گدائی عاشق خیر معشوق لیاوے
جانے حال سوئی اس گل دا جیہ کتے ول لاوے
پچھے سار پتنگوں اس دی ویکھ شمع جل جاوے
ہاشم جان سوئی رس پاوگ بوہت جفا دکھ پاوے

74

ڈِگیا ویکھ سوہنی نے اُس دی عقلوں ڈول پچھاتی
باہوں پکڑ اُٹھایوس اُس نوں چوری نال چھپاتی
جوڑے دست کیہا بھر چشماں فیر نہ آوِیں راتیں
ہاشم بوہت بُری جس ویلے ڈُوت کسے گل جاتی

75

راتیں فیر گلی اس آویں بھچھیا کرن گدائی
جانوں مار گواوگ تینوں ڈُوت کتیں سُن پائی
گونجاں وانگ بھلا نہ دِل نوں جھال بنی سر آئی
ہاشم کوک سُنے رب صاحب جِن ایہ چال بنائی

76

ایہ گل آکھ سُنائی اُس نوں کر کے نال شتابی
ڈر دی فیر مُڑی کر جلدی کر کے نین غُلابی
مہینوال پچھانہاں مُڑیا روندا جگر کبابی
ہاشم راہ نہ جاہ عِشق دی دِن دِن بُوہت خرابی

77

مہینوال بہے کہو کیونکر صابر اِکس ٹکانے
دِل دی واگ نہیں ہتھ اپنے پکڑے عِشق ستانے
جائے اوس طراں نت اوتھے جیون مرن نہ جانے
ہاشم مگر ہرول عِشق دا کھڑدا زور دھگانے

78

مہینوال اسیر عِشق دا گھیر لیا دُکھ درداں
نظرس یار پوے جس ویلے رات دِنے سرگرداں
چوری رات سمیں مُڑ آون لگیا فیر بے درداں
ہاشم ویکھ بخیل عِشق دے ہے صد حیف نامرداں

79

ٹھری آن بُری ایہ آفت فِکر پیا گھمیاراں
مویاں باجھ نہیں ایہ ہٹ دی کریے لکھ وچاراں
اُس دے باجھ رہے دِن راتیں سوہنی وانگ بیماراں
ہاشم ہور کرو جھب حیلہ چین نہیں جگ واہراں

80

چوری رات سمیں جد آوے اُس نوں مار مُکاؤ
دے کے عقد نکاح سوہنی دا تور ہلے جھب لاؤ
بد اؤلاد بُری اِس کولوں اپنا آپ بچاؤ
ہاشم شرم رہے چِت ویلے شُکر کرو لکھ پاؤ

81

سی اِک ہور قدیم سوہنی دی محرم راز سہیلی
ذاتوں بھین شریک گوانڈھن وس دے اِکس حویلی
جو کجھ چال بُنی گھمیاراں سُن کے اوس اکیلی
ہاشم آن کہے رب صاحب آپ تُساڈا بیلی

82

سُن کے بات سوہنی نے اُس دی فیر کیہا سُن عالی
جیہناں تان نہ تکیہ کوئی رب تنہاں دا والی
پر توں ڈھونڈ کِتے وِل پھردا مہینوال خیالی
ہاشم آکھ کِویں جھب اُس نوں چھوڑ بُری ایہ چالی

83

جے توں فیر گلی اِس آویں جان کِویں نہیں رہسی
جب لگ جان اُمید مِلن دی کوّن مویاں مِل بہسی
بن کے بیٹھ فقیر کنارے پار ندی وِچ وہسی
ہاشم یاد اِلٰہی کر توں سار کدی رب لیسی

84

قابل کار سُہیلی سُن کے سُخن شتاب سدھائی
مہینوال تائیں گل ساری کر کے صاف سُنائی
عاشق پاس معشوق سُنیہا چڑتنگ کنکھاں وِچ پائی
ہاشم ویکھ شہر تھوں اُس دی واگ نصیب اُٹھائی

85

مہینوال نہ کیتا ہرگز حیلہ عذر وچارے
ٹُریا صبر ہجر دُکھ آہیں نال لئے کر چارے
ڈِگیا جا شہید عِشق دا ندیوں پار کنارے
ہاشم خضرؑ دھیاوے ہر دم اپنا حال پُکارے

86

عاجز لوک فقیر ندی پر ڈِگیا ویکھ ملاحاں
جوڑے دست کیہا او ساتھی ساتوں لکھ پناہاں
دِتی گھاٹ اُتے کر کٹیا اُلفت نال تداہاں
ہاشم کاج غریباں والے ہوون باجھ صلاحاں

87

سبھ تھوں سخت بُرا دُکھ دِل دا مُشکل سہن جُدائی
وحشی طوَر اُداس سوہنی دا جیونکر پھرن سودائی
لاون زور نصیحت دیون ماپے ہور خدائی
ہاشم ویکھ بنی گھمیاراں پچتا ہور بنائی

88

ڈِٹھی چال بُری گھمیاراں نگروں کیہا لوکائی
دُوجی طرف شہر وِچ اُس دی دُرت کیتی کڑمائی
کر کے داج دہیج چلاواں ڈھولک آن وجائی
ہاشم دیکھ بلاؤں ماپیاں اپنی جان چھڈائی

89

گھائل حال خراب سوہنی دا صبر آرام نہ آوے
نہاون گھاٹ اُتے ہر حیلے نال سہیاں رل جاوے
پاروں یار سجن دا کُٹیا وانگ شمع دِس آوے
ہاشم نال دلیل عِشق دی روز سوہنی مِل آوے

90

دِل وِچ سوز گزاوی ظاہر شادی آن جگائی
جوڑا جام نہیں اوہ اُس نوں کفنی موت پوائی
رل کے سخت دِلاں وِچ ڈولی مُردہ تور چلائی
ہاشم جان دِلوں اوہ ڈولی عزرائیل اُٹھائی

91

دِتی نال جنیت سوہنی کر وِدیا لوک بیگانے
جیونکر چال قدیم جگت دی پوُہتے جا ٹکانے
سارتھ سگن کیتے رل ننّدن ساس ہوئیں من بھانے
ہاشم درد وندیاں دے دِل دی کوَن بتاں رب جانے

92

پھر مُڑ بیٹھ سوہنی گھر ماپیاں رکھ دی جان ورائی
سوَہرے لوک بے درد بیگانے کٹھن کٹھور قصائی
صاحب درد نمانی عاجز قید بُری وِچ آئی
ہاشم ویکھ نصیب سوہنی دے بال چِکھا وِچ پائی

93

کھاون چین سوہنی توں آہیا ہٹیا گیا چرو کا
اپنا آپ لگی اوہ کھاون مِلیا عِشق جدوکا
بندی وان ہوئی ہُن مِلیا گِرد ودھیرے ہوکا
ہاشم ویکھ احوال سوہنی دا عِشق بُرا ایہ لوکا

94

مہینوال سُنی ایہ بِرتھا خلقت جائے سُنائی
جیونکر تور دِتی اوہ اُس نوں جان دُکھاں وِچ آئی
ہر اِک سُخن لگا تن عاشق برچھی سان چڑھائی
ہاشم چڑھ نگ لکھاں وِچ آہی مگروں پھوک مچائی

95

سُن کے گل ہوِیں جیوں ورتی حالت نال پیارے
مہینوال ہویا انگیارا بھڑک لگی دل چارے
وڑیا آن جنون عشق دا خوف گئے اُڈ سارے
ہاشم عشق کئی گھروں دے ڈوب دِتے مُڑ تارے

96

عاشق جان دلوں ہتھ دھوتے فیر پھڑی جند بازی
دھوتی ہور دِلوں سبھ حِکمت حیلے دُور درازی
نال کباب لئے کر مچھلی خوب طراں پھڑ تازی
ہاشم یار سجن دے کارن ہوس رکویں دِل راضی

97

نصفوں رات گئی جس ویلے شُکر خدائی کر کے

مہینوال ندی وِچ وڑیا آس ربے دی دھر کے

عاشق زور جنون عشق دا پار ہویا نیں تر کے

ہاشم مِلن محال سجن نوں جو مِلیا سو مر کے

98

وڑیا شہر گھنے کر حیلے مرد بڑا بلکاری

گھاتوں چور ہوے شرمندہ اُس دی ویکھ عیاری

پُہنچا جا سوہنی جس جاگہا عاجز پئی آزاری

ہاشم جان گھماون عاشق یار اُتوں لکھ واری

99

یار بیمار ڈِٹھا جد اُس نے جان گئی پھر کاتی

موئی جاگ اُٹھی جد اُس نے صورت یار پچھاتی

سورج درد وِنداں دے دِل نوں لاکھ چڑھے اُس راتی

ہاشم کُوک سُنی رب صاحب یار مِلے لا چھاتی

100

کھانا خوب دُوجا بُھکھ چڑھدی دستیں یار لیایا
جان طعام بہشتی اُس نوں صِدق تُسّے ہتھ آیا
یا اکسیر مِلی دُکھ بیتن سبھ دُکھ مار گوایا
ہاشم جان غنیمت مِلنا یار مِلے سُکھ پایا

101

ہِیڑی رات پیا وِچ دِل دے خطرہ خوف فجر دا
مہینوال ہویا مُڑ راہی سہندا سُول فِکر دا
تُریا فیر سوہنی نوں مِل کے مِلیا گھاہ جگر دا
ہاشم عیش عِشق وِچ ایہو ویکھن وصل ہجر دا

102

روندا حال بُرے مُڑ تُریا منگ دا موت خُداوں
گڈی وانگ ہویا تن اُس دا اُڈیا باجھ ہواوں
پُہتا آن ٹکانے اپنے کُٹھیا پار چھہاوں
ہاشم جان کوئی دم اُس نوں بچیا ایس بلاوں

103

پھڑیا رات سمیں ایہ پیشہ چیر ندی ہت آوے
خاطر یار کباب ہمیشاں کر کے خوب لیاوے
دھر کے جان تلی پر اپنی اِتنی کار پُچاوے
ہاشم آن عِشق وِچ اُس دی یار ولوں رَبیہ آوے

104

لاگا آن ندی پر پایا اِک دِن ساتھ لبانے
مچھلی پھڑن نہ ہویا ہرگز اودھر رہے مہانے
مہینوال رہیا کر حیلے مچھلی پکڑ نہ جانے
ہاشم آن بنی اُس مُشکل عاجز مرد نمانے

105

عادت روز کباباں والی مُشکل ہوئی حقیروں
اوکھی کار بنے کس حیلے عاجز لوک فقیروں
کیتے اوس کباب نہایت اپنے چیر سریروں
ہاشم عِشق ہووے جھب ثابت کامل صاف ضمیروں

106

ثُریا فیر تجن ول صادق رات سمیں نئیں ترکے
گھائل جان دُوجا تن گھائل پار ہویا مر مر کے
اِک اِک پیر دھرے چک دُکھیا لاکھ مناں ہٹھ کر کے
ہاشم آن ڈِٹھا دِلبر نُوں جان اُتے دُکھ جر کے

107

مِلیا جا شمع پروانہ نال دُکھاں دِل گھردے
کھول کباب دھرے اُن عاشق فیر اگے دِلبر دے
دووَیں چور دُکھیں اوہ جاگن سُتے لوک شہر دے
ہاشم نال دُکھاں دِن جالن عاجز گھاٹ نہ گھردے

108

اُلفت نال کباب سوہنی نے توڑ ذرا مُونہ پایا
قاتل شور مزہ اُس کولوں تیز جیہا گجھ آیا
مہینوال کولوں پھر پُچھیا دُور کباب ہٹایا
ہاشم کَون بُری اج آفت مار کباب لیایا

109

سوہنی خیال پئی اُس کولوں چاہے بات پُچھائی
عاشق لوک معشوقوں کیونکر رکھن بھیت لکائی
صورت حال لیانے والی کر کے صاف سُنائی
ہاشم ہور حقیقت تن دی ظاہر کھول دکھائی

110

سوہنی ویکھ کباب تجن دے فیر کیہا کر زاری
شابش یار مُراد عِشق دی تَیں کر خُوب اُتاری
میری جان ہوئی سر صدقہ وار سُٹی لکھ واری
ہاشم شوق تیرے وِچ تپ دی عِشق اُتوں بلہاری

111

ہُن تُوں فیر نہ آویں ہرگز بیٹھ ٹکانہ کر کے
پُوری آن ہوئی ندھ کولوں یار گھنے دُکھ جر کے
اوتھے بیٹھ اُڈیک سوہنی نُوں آس ربے دی دھر کے
ہاشم آن اوتھائیں مِلساں ویکھ چنانہوں تر کے

112

مہینوال سوہنی نوں مِل کے فیر ہویا مُڑ راہی
اگلی رات سوہنی دی شہروں واگ نصیب اُٹھائی
نصفوں رات پئی جس ویلے دوڑ سجن ول دھائی
ہاشم کر اسباب ندی دا نال گھڑا پھڑ لیائی

113

دھر کے جان تلی پر دِل دا خطرہ خوف اُٹھایا
انجر ڈال گھڑا پھر چھاتی صاحب نام دھیایا
پیر فقیر ولی سبھ جتنے خواجہ خضرؑ منایا
ہاشم صِدق پچھے رب اُس نوں ندیوں پار لنگھایا

114

جانی یار ملے مِل بیٹھے صاحب فیر ملائے
وارو وار دونہاں دُکھ اپنے حال حوال سُنائے
مِلیاں بیت گئے دم جتنے جان سوئی دم آئے
ہاشم جان سوئی سُکھ پاون بوہت جنہاں دُکھ پائے

115

پچھلی رات سوہنی مُڑ آئی کر کے فِکر اندیشہ
اوسے طور طراں اُس ویلے پہنچے پار ہمیشہ
آوے چھوڑ گھڑا وِچ بیلے روز سپاہی پیشہ
ہاشم عِشق اجیہی آفت سمجھ میاں رگ ریشہ

116

گھر دے لوک مہاں ہتیارے گرد رکھن نت گھیرا
بیلے شیر بگھیلے بولن شوہ دریا اوکھیرا
سوہنی فیر ملی دِلبر نوں پہنچی سنج سویرا
ہاشم چور کرے نت چوری ظاہر ہوگ اگیرا

117

راتیں پار ندی تر جاوے لنگھیا فیر حسوداں
خاص الخاص ہوئے سر ویری فِکر کیتا مردوداں
صحبت نال خراں دِن راتیں سو گھمیار غدوداں
ہاشم درد وِنداں دے دُشمن مرن نال غموداں

118

رل مردود پئے تدبیریں اس نوں مار گواؤ
مویاں باجھ نہیں ایہ ہٹ دی سؤ دکھ سول سہاؤ
ذمے خون لوو نہیں اپنے اپنا آپ بچاؤ
ہاشم حکمت نال سوہنی نوں روہڑ ندی سکھ پاؤ

119

کر معلوم اوہناں جس جاگھا رکھ دی گھڑا لکایا
پختہ پکڑ لیا اس تھاؤں خامی چا ٹکایا
درد ونداں دے نال بے درداں رل کے دغا کمایا
ہاشم دوش کسے وچ کیہا لیکھ لکھیا ہتھ آیا

120

اوسے وقت ہمیشہ والے فیر سوہنی اٹھ دھائی
آئی رات شہادت والی جو وچ لیکھ لکھائی
تا تقدیر گئی لکھ آفت ستی چا جگائی
ہاشم روز سستی دے تھل دا رات سوہنی ہر آئی

121

کافر پوہ مہینہ ظالم گھتیا ورف غُباری
آئے مینہ ہنیری رل کے آفت ہور نیاری
ہاتھی شیر وڑے وِچ کھوہواں ڈر دے جان پیاری
ہاشم پیر تریچھانہ نہ دھر دی فیر دِلوں نہیں ہاری

122

واحد جان سوہنی وِچ بیلے آن بلائیں گھیری
زورو زور دُونہاں لڑ جوڑے رل کے مینہ ہنیری
چاون شیر دَلاں گج مستاں اِک اولانگھ اوکھیری
ہاشم مہینوال ملاوے ٹُوک سُنے رب میری

123

دُکھاں ویکھ سوہنی نُوں پھڑیا ڈھونڈ تمام جہانوں
اچن چیت کئی لکھ آفت آن جُڑی اسمانوں
ورسن مینہ گڑے وِچ گولے چُھٹن تیر کمانوں
ہاشم شام گھٹاں وِچ بجلی چمکے تیغ میانوں

124

ڈِٹھی بوہت بُری جد آفت سوہنی سخت قہر دی
پُختہ ہور صِدق دا پلاّ پکڑی ڈھال صبر دی
پیرو پیر کرے ہٹھ دِل دا پیر پچھانہ نہ دھر دی
ہاشم ہور کوئی وِچ دِل دے سوچ وچار نہ کردی

125

رل کے شام گھٹاں وِچ بجلی گھریا آن چوفیرا
حبشی ہور کئی وِچ زنگی آن ڈیہے گھت گھیرا
اپنا آپ دِسے نہیں ہرگز قہر نزول وچھوڑا
ہاشم راہ عشق دی جاون مشکل بوہت اوکھیرا

126

خونی شام گھٹاں وِچ بجلی چمکے نال مروڑاں
گویا توف تفنگ زنبورے چلن لاکھ کروڑاں
کنبے تخت زمین دا تھر تھر سہن پہاڑ نہ توڑاں
ہاشم فیر نہ مڑدی ہرگز موڑے کون اموڑاں

127

پایا زور ہنیری بارش ہون جہاز اُٹھے
پُٹ پُٹ رُکھ سٹے جڑھ مُولی چا کِتے ول سُٹے
آدم کوّن پہاڑوں اُڈ اُڈ جان ولائت وٹے
ہاشم صاحب صِدق نہ ہوون کیوُنکر فیر اکٹھے

128

بارش نال ہوئے پُر خانے کُل جگ آن اُچھلّے
کیڑے سپ اٹھونہیں تیوُل آن زمین پر ملّے
دانو دیو سکھے اُس ویلے ہرگز پیر نہ چلّے
ہاشم نال یقین سوہنی نے ویکھ اوہی دِن جھلّے

129

بولے تال ہنیری بیلا گردے حال بھلیرے
زہری ناگ اٹھونہیں شوکن بِک دا سار چوفیرے
تیز ڈنگ جیہناں دے لشکن لاٹاں بلن چوفیرے
جاپن اوس دھرے اوہ ہاشم چُک چُک پیر اگیرے

130

باشک پُوت منی اُچھلاون کھڑیا چمک ہنیرا
بجلی تا کرے تد چانن ہوندا ہور ودھیرا
رل کے آن دُونہاں دے چانن کیتا راہ سُکھیرا
ہاشم عیش آرام سوہنی نوں اِتنا جان بتھیرا

131

پوہنچی جا ندی تک سوہنی کامل صِدق پوہنچائی
پھڑیا جا گھڑا ہتھ ڈلّو تار بنتے جس لائی
دِل توں عیش حیاتی والا توڑ اُمید سدھائی
ہاشم ویکھ نصیب سوہنی دے بپتا بنے سوائی

132

ہو سِر باز شہید عشق دی چھوڑ گمان نہورا
دُوروں دوڑ پئی جل ڈونگھے چھوڑ سبھے غم جھورا
جیونکر صید اُتے کر کاہل باز گیا تج ڈورا
ہاشم سخت بُرا سبھ زوروں پریم لگن وِچ زورا

133

نَیں وِچ جا پئی جِس ویلے بھار گھڑے پر پایا
تاری پکڑ ہمیشاں والی ثابت زور لگایا
گہری رات عقل دی نظرے خام گھڑا دِس آیا
ہاشم عِشق بنی پر بن دا پل پل سُول سوایا

134

خامی جان گھڑا مُڑ انگی ڈہل گئی دریاوں
پوہنچن پار محال گھڑے بن ظالم ندی چھہاوں
مُڑیاں لاج عِشق نُوں لگدی ڈریاں ایس بلاوں
ہاشم آن دلیلاں پکڑی مُشکل بنی رضاوں

135

کچی پیر سمھال نہ دھریا شِیر پیتا اُس کچا
کچی وہن پئی جا کچے اُس ٹلا وہاجیا کچا
ہُن جِس جاہ گھتے ہتھ کنڈھے سو ہتھ آوے کچا
ہاشم سوہنی جان گوائی پر پریم نہ کِیتا کچا

136

اَٹکی پلک رہی اٹکائی عقل دِتی بد راہی
بھلکے آن ملیساں کیوں اج کریے جان کوتاہی
پر اوہ عِشق نہ مُڑنے دیندا جو ہر باز سپاہی
ہاشم عِشق عقل دا دُشمن دِسّن قدیم ڈہائی

137

ایدھر عِشق سوہنی نُوں آکھے صِدقوں ہار نہ مُولے
صاحب صِدق سوئی کر لِکھیا خُش ہو موت قبُولے
جِن کِن جان بچائی مرنوں مطلب لیا نہ مُولے
ہاشم ہار نہ صِدقوں مُولے ہوت بھلا اِس سُولے

138

سوہنی سمجھ ڈِٹھا وِچ دِل دے خُوب نہیں ہُن ڈرنا
آفت موت نہ مُڑدی سر تھوں جد کد اوڑک مرنا
تارُو انت ڈُبیندے آئے ہِکِھرک نیں وِچ ترنا
ہاشم کار صِدق دی ناہیں پیر پِچھانہاں دھرنا

139

ثابت صِدق سوہنی کر دھائی رہی نہ اٹکی ہوڑی
خونی وہن قہر دِیاں لہرئیں واگ پچھانہ نہ موڑی
ایسی پریت سجن ول جوڑی آس جیون دی توڑی
ہاشم صِدق سوہنی دے اُتوں وارے مرد کروڑی

140

دھائی جان تلی پر دھر کے جا پئی جل تارُو
سُولاں دُکھ پئے رل فوجاں موت وجایا مارُو
ہا ہا کار پیا جل ڈونگھے آن جُڑے ٹھٹھ بھارُو
ہاشم فتح نصیب عِشق دی عقل ہمیشہ ہارُو

141

ڈونگھے وہن ندی دا ڈاڈھا پار اُرار نہ دِس دا
بولے زور بھری نیں تارُو برف نری جل جِس دا
نام لیاں لُوں لُوں کنڈیاوے تیز بڑا تپ تِس دا
ہاشم اوس ندی وِچ ترنا باجھ سوہنی کم کِس دا

142

کوہیاں باز ہنیری بارش مار سُٹے وِچ جاڑاں
ہاتھی شیر سُٹے کر عاجز تڑفن وِچ اُجاڑاں
لہریں زور بھری نیں چندل کھہندی نال پہاڑاں
ہاشم ہور جناور جل دے پھرن بنی لکھ ڈاراں

143

آفت رُڑی پہاڑوں آوے پرلی پرے پریری
باندر رِچھ لنگور اسراراں مارے مینہ ہنیری
سوہنی فیر نہ ڈر دی مُولے رکھ دی تانگھ اُچیری
ہاشم مہینوال مِلا دے کُوک سُنے رب میری

144

سُوہے ویس ہوئی نیں چندل پھڑیا زور جوانی
ٹُٹے وہن وگن لکھ پاسے اِک اِک نہر طوفانی
چپّے وِنج گئے سن بیڑی رُڑ دے کِتے مکانی
ہاشم اوس ندی وِچ سوہنی نام چپّے مِل جانی

145

کپّر نال کھہے کر زورا برف ندی وِچ کڑکے
جیوں تلوار اصیل فولادی سان چڑھائی سر کے
تِس نوں چیر سوہنی نیں تر دی زور صِدق دا کر کے
ہاشم عاشق مِلن معشوقاں جان تلی پر دھر کے

146

کچھو مچھ بلھناں رل کے ہویاں گرد قطاراں
روکن راہ پئے وِچ تیندوے پایا زور سنساراں
بھکھے لکھ جُڑے جلہوڑے دشمن ہور ہزاراں
ہاشم اج سوہنی دے گردے پھریاں ہور بہاراں

147

گھمن گھیر ڈوبایا لوڑن بھر بھر لین کلاوے
ٹھاٹھاں چِک کھڑن اُپراہاں لہرہن وار نہ آوے
دشمن گرد سوہنی وِچ گھیری لکھ لکھ چوٹ بچاوے
ہاشم ساس کیسے دے ججّرک اِک دم کون گھٹاوے

148

جب لگ رہی حکومت تُر دی تر دی رہی تداہیں
مُردہ سیت سٹے کر دیہی ہار کدں تھک باہیں
ڈُب دی کُوک تجن ول کر دی نال ہجر دِیاں آہیں
ہاشم توڑ اُمید سوہنی دی مِلن اساں اج ناہیں

149

ربا کُوک پُکار سوہنی دی ندیوں پار سُنائیں
مہینوال اُڈیکگ مینوں اُس دی آس چُکائیں
جِت ول یار سوہنی دی میّت تاں اوتھے کھڑ لائیں
ہاشم خاک رہے نہیں تپ دی مویاں فیر مِلائیں

150

نہ کُجھ دوش گھڑے گھمیاراں خلق پئی سبھ سچی
کچے ہوئے نصیب تتی دے چال بنی سبھ کچی
دُھخدی چِڑنگ چروکی آہی آن نہایت مچی
ہاشم دوش کسے وِچ کیہا آپ بُری گل رچی

151

کچھو مچھ جلہوڑا سُنیو، سُنیو بِرا خُدائی
مہینوال فقیر نمانے دیو سُنیہا جائی
سوہنی ڈُب موئی ہُن تیری کریں اُمید نہ کائی
ہاشم لیکھ جویں کُجھ لِکھیا بیت گئی سر آئی

152

تب لگ رہی تریندی سوہنی رہی حمایت بختوں
اُلٹے بخت ہوئے جد اُس دے چا سُٹائی تختوں
میوہ توڑ جناور کھڑیا ٹُٹیا ساک درختوں
ہاشم کہو کیہڑے سُکھ پایا ظالم نینہ کم بختوں

153

لتھیں دوہن رُڑے کر وِداع تجن ساتھ پیارے
نوں نوں فیر موئی بن جانوں مہینوال پُکارے
سونا چا کرے رب خاکوں اُس دے راہ نیارے
ہاشم ہو قُربان جیہناں نے ثابت سانگ اُتارے

154

سوہنی مول نہ تر دی تر کے خوب تری ڈب مر کے
ہوئی شہید سسی جد مر گئی کھوج اُتے سر دھر کے
تاں مشہور ہویا پروانہ جاں مویا ہٹھ کر کے
ہاشم کوئی نہ منزل پہنچیا جان ولوں ڈر ڈر کے

155

کُوک پُکار سوہنی دی سُن کے مہینوال پچھاتی
دِس دا سُول بُرے نے سوہنی روڑھ کھڑی اج راتی
ہون شہید عِشق دے اپنے آپ لہو بہہ نہاتی
ہاشم ساتھ سجن دا کریے خُوب ایہو گل جاتی

156

کُٹھیا چھوڑ سجن ولّ ٹُریا گھیر دِتا زِندگانی
کر قُربان سوہنی دے سر توں لذت عیش جوانی
ڈر دا دوڑ ہجر توں وڑیا وگدے وہن طوفانی
ہاشم عِشق مویاں کھڑ میلے فیر مِلے دِل جانی

157

مِلیا جا رُوحاں رل میلہ وِچ درگاہ ربانی
نَیں وِچ فیر ملے تن دووِیں کتھے خاک سمانی
پڑھیا خِضرؑ حیات جنازہ دفن کیتے وِچ پانی
ہاشم عِشق سوہنی دا جگ وِچ جُگ جُگ رہوگ کہانی

☆☆☆☆☆

قصہ شیریں فرہاد

اللہ نبیؐ دی صِفت

صاحب رب کریگر ازلی قُدرت اپراپارا
ہر ہر دے وِچ ذات اوسے دی پر اوہ آپ نیارا

خود نُوروں رب نُور نبیؐ دا رکھیا قُطب ستارے
اُس دے اندر نُور نبیؐ دے گئے لکھ برس گذارے

دُھندوُ کار غباری آہی نہ سی کُجھ نشانی
تِس دِن قلم نہ رُوح فِرشتہ خاکی نہ نُورانی

جبرائیل کہیا یا حضرتؐ سُنو حقیقت ساری
سبھ تِھیں اوّل پیدا کِیتا مینوں رب غفاری

ستّر ہزار ورہے میں ڈِٹھا نظر پوے چمکارا
ستّر ہزار ورہے تِھیں پِچھے لاٹ مریندا تارا

اُس دے اندر کیا کُجھ آہیا مینوں خبر نہ کائی
جو کُجھ حال حقیقت آہی سو میں آکھ سُنائی

نبیؐ کہیا اے جبرائیلا نُور میرا وِچ تارے
نال محبت شوق الٰہی کلمہ ذِکر پُکارے

لا اِلہ اوہ مدّ کلمے دے کِھچ دراز لے جاندا
ستّر ہزار ورہے تِھیں پِچھوں اِلا اللہ کہاندا

اکّا ہی تد ذات الٰہی وحدت حرف اکلا
اِلا اللہ دے جوشوں ظاہر چمکے نُور تجلا

اِک داتا سبھ جگت بھنڈاری سبھ رعیت اوہ والی
گِن گِن رزق پوہنچاوے سبھناں کوئی نہ رہندا خالی

ناگر مچھ کُمّیں جلھوڑے جل وِچ رہن ہمیشہ
تازہ رِزق اوہناں نُوں دیوے نہ اوہ کرزن اندیشہ

ہاتھی شیر پرندے پنچھی سپ اٹھونجے کیڑے
نہ اوہ واہن نہ بیجن اوہو ہون نہ رزقوں بھیڑے

کِتنے ہور نہ گِنتی آون سُنے نہ ڈِٹھے بھالے
رب تنہاں دی غور کریندا نال محبت پالے

اِک دِن رات جپیندے اُس نُوں زُہد عبادت والے
اوہو لُطف اوہناں تے کردا پاس نہ سد بہالے

اِکناں بُخل بخیلی پیشہ ونداگیر زناہیں
پالے رب رکھیندا پردے رد کٹیندا ناہیں

لکھ لکھ رنگ رنگاں وِچ کر کے کِھڑیا باغ جہانی
روز بے انت کئی گلزاراں کِھڑ کِھڑ ہوون فانی

افلاطون سکندر جیہے کر کر زور سدھارے
ایویں ہر اِک آپو اپنی کِھڑیا چیت بہارے

ہُن اِک باغ بہار اساڈی گُل ہن کہ کنڈیارے
بھلکے ہور نویں لکھ ہوسن میں تُوں کون وچارے

ایڈ پیارے کردا ایہ کُجھ قوّت اُس دے تائیں
جو کُجھ کرے سو لایق اُس نوں اوہ صِفتاں دا سائیں

لکھ کروڑ ڈِگے در اُس دے پل پل سارے لئے
آدر درد تمانے عاجز ہور اساڈے جیہے

بیتے زمانے دا حال حوال

پچھلا نیک زمانہ آہیا لوک صفائی والے
اسیں خراب نفس دے حرصی جیبھ مِٹھی دِل کالے

شاعر شعر کریندے آہے نفس چُھری مُونہ دھر کے
ہر اِک سخن لیاون باہر خُون آلودہ کر کے

پھر اوہ دست صرافاں پیندے ہیرے سُخن پروتے
کون صراف جیہناں ہتھ اپنے جان جہانوں دھوتے

پھر اوہ عیب ثواب سُخن دا لبھدے نال فِکر دے
ناقص رد سٹیندے کامل لِکھدے وِچ جگر دے

ایس سمیں وِچ ہاشم جیہے ناقص شاعر سداون
مُنصف چار ایالی رل کے شعر سُنن نوں آون

اوس سمیں دے فقر فقیری کردے صاف ریاوں
صابر شاکر کامل ہوندے ڈر دے خوف رضاوں

سر دیندے دُکھ سہندے عاجز پر اوہ سرّ نہ دیندے
سُولی پکڑ چڑھائے لوکاں موت قبول کریندے

کینچپیاں دے ہن جھولے پیٹ لگاون کارن
ترک لباس خوشی دے کردے نفس کُتے نوں مارن

اِک ہُن اسیں فقیر کہایے صبر ہدایت والے
روز قیامت ہوسن ساڈے خُوب بھیا مونہ کالے

کیا ناچیز زناں دی اُلفت ناقص یار زناں دے
اوہ بھی اوس سمیں وِچ آہے ایسے صِدق اوہناں دے

اِکسے وار افیم جنونی کھاندے شوق نظر دی
مست ہوئے پھر خبر نہ رہی آ مذہب دِین کُفر دی

جان جہان اِیمان بُھلایا ہوش نہ رہی آ کوئی
جِت ول جان سوئی دُرکارن کِت ول مِلے نہ ڈھوئی

جو دم رہے حیات سوئی دم رہے جگر نوں کھاندے
اوہو درد وڑے لے قبریں صادق صِدق اوہناں دے

جب لگ سورج چند ٹکانے دھرت آکاش کھڑوسی
تب لگ سوز اوہناں دے دِل دا گھٹ مُھٹ ظاہر ہوسی

ہُن دے یار لگاون یاری کھری نہایت گوڑھی
ساری رات رہن دم اِکسے بنے دوپہریں گوڑی

سو وی کوئی یقیناں والے ثابت رات لنگھاون
ہور ہماتڑ چار پہر وِچ سَو سَو یار بناون

پچھلے صاحب تخت سُنی دے زور حکومت والے
مرہم درد منداں دے ہوندے خوف عدالت والے

پوت بھتیجا خاص اوہناں دا جے کر کسے ستاوے
زورے نال غریب کسے دا چُگ دا مُرغ اٹھاوے

اِتنا ظُلم نہ ہوون دیندے شہروں بدر کراندے
اک پل موت وسارن ناہیں رب دے خوف ڈراندے

جس وِچ نیند نہ شہوت ہووے خورش اجیہی کھاندے
ظاہر تخت حکومت والے دِل وِچ فقر کماندے

دِنے امیر وزیراں والے بخشن مُلک جاگیراں
راتیں سیر شہر دا کردے وانگ یتیم فقیراں

در در گلی شہر دی پھر دے ویکھن حال غریباں
دُکھیا نظر پوے تِس دارُو کردے وانگ طبیباں

دو دِن بیچ گئے بھلیائی دُنیا رہے نہ دائم
نیکی نام ہزاراں صدیاں رہوگ اوہناں دا قائم

دُنیا وِچ مُحتاج نہ ہووے مویاں بہشت سمالے
ایتھے اوتھے دوہیں جہانیں بھاگ نصیباں والے

کہو ہُن حال حقیقت ہاشم ہُن دے بادشاہاں دی
ظلموں کُوک گئی اسمانی دُکھیا ریش دِلاں دی

آدمیاں دی صورت دِس دے راکش آدم خورے
ظالم چور پلیت زناہیں خوف خداوں کورے

بس ہُن ہور نہیں میں کہندا خوب ایہو چُپ رہنا
ہاشم نہیں فقیراں لایق بُرا کسے نوں کہنا

جیہا وقت تیہا سبھ کوئی دوس کسے نہ دھریے
جو دم خوف رضاوں گذرے شکر ہزاراں کریے

جے کر کریں اوہناں دیاں ریساں ہاشم بنیں دیوانا
سخن اوہناں دا لعل جواہر صاحب یمن زباناں

جیہا ئو ہوش تیہا کجھ کہساں شوق دِلے وِچ دھر کے
صاحب درد شناساں والے پڑھن محبت کر کے

سوہنی مہینوال زلیخا مرزا ہیر سلیٹی
سسی ہوت جلالی مجنوں ملکی عشق جھیٹی

ہند زبان کہے شعراواں سبھے عشق اوہناں دے
شیریں تے فرہاد نہ آکھے رہے اساڈے چھاندے

شیریں دے پیو استنبول دے بادشاہ دی صفت

استنبول شہر ہر شہراں سُنیا طرف غرب دی
شام ولایت تخت نیارا ساہجھو سانجھ عرب دی

نام عزیز شہنشاہ شاہاں صاحب تخت شہر دا
بخت بلند سخاوت عادل غالب تیغ ظفر دا

جتنے ہور زمیں پر آہے تخت حکومت سندے
تابع دار رعیت اُس دی نفر کہاون بندے

ستر لکھ سوار سپاہی اِک توں اِک ودھیرے
رہے ہمیش تیار کھڑوتا اِستنبول چوفیرے

اسپاں دے وِچ اسپ نالائق آہیا ڈیڈھ ہزارا
چُن چُن چھین مہینوں آندے غزنی بلخ بخارا

سونے سیم بھرے سر پیر ہس اسپ ہوئیں تصویراں
ساروں ساخت نال سُنہری ہیرے جڑت زنجیراں

جد اوہ چال پون مل لشکر چمک چمک پیر نیارے
جانے زمین مثال فلک دی چمکن لاکھ ستارے

چاکر مرد سپاہی آہے رنگے طور ایرانی
ہند ہراتی سندھی ہور دُرانی تہر ستانی

جے سو کراں تعریف نہ ہووے جو کجھ شان اوہناں دا
اِستنبول شہر دا والی صاحب بادشاہاں دا

ایہ گل عام لوکائی جانے حِصہ نِصف جہانی
اُس دی حال حقیقت ظاہر میں کیہ کراں زبانی

سبھ توں کہن بہشت نہایت زینت زیب مصر نوں
اوہ وی ویکھ ہووے شرمندہ اِستنبول شہر نوں

عادل شاہ عزیز اجیہا غمی نہ دِل پر کسّے
جھوٹھا چغل بخیل زناہی سُفنے کسے نہ ڈِٹھے

عادل شاہ دلیلاں کر کر لاکھ رہیا کر حیلے
سے اِک چور دِلاں دی چوری کر دے نین رسیلے

ظالم ہور نہ آہیا کوئی گردے اوس شہر دے
دیپک نال پتنگاں ظالم ظلم ہمیشہ کردے

دردونداں دے تین شہر وِچ آہے چغل وسیندے
لُکیا درد دِلاں دا رو رو ظاہر چا کریندے

اُتھیں لوک شراب نہ ویکھن مِلی تنبیہ عذابوں
سی اِک چال دِیوانی چلدا ہاتھی مست شرابوں

ایسا امن عدالت اُس دا کیہ کُجھ آکھ سُنائیں
ہندو تُرک نجیب کمینہ ہر اِک دیہں دُعائیں

بیٹے بیٹی خیش قبیلے دولت کمی نہ کائی
نیت صاف پچھے رب اُس دی سبھ کُجھ آس پُجائی

بیٹی اِک عزیز عزیزے آہی بوہت نہایت
سبھ قُربان کریندے اُس دے سر توں شہر ولایت

شیریں نام فرشتے کولوں صاف طبیعت نوروں
پریاں ویکھ لے جاون اُس نوں حُسن زیادہ حُوروں

اِک اوہ چند سماں پُر نوری صاحب رب ٹکایا
دُوجا شام شہر وِچ شیریں خاکی چند بنایا

اُس نوں ویکھ فرشتے جیون عاشق ہون ستارے
پنچھی ویکھ ڈِگن اسمانوں آدم کون وچارے

گھائل ہون لباساں والے اُس دے نقش نگاروں
خونی تیغ سحر دی صُورت سادی ہار شدگاروں

جت ول دھیان کریندی عاقل وحشی ہون دیوانے
شیریں سخن کرے جد شیریں لگ دے تیر نشانے

صدقے لعل لباں پر ہوون جاں کر لاڈ ہسیندی
دردونداں دے دِل دِیاں چِلیاں بھر بھر رت پوہیندی

نازک پیر بھرے نگ ہیریں ناز نیازاں والے
جے اوہ پیر زمیں پر دھر دی پُر پُر پیندے چھالے
مِل مِل کرن تعریف حُسن دی ہر گ وڑے وِچ جھلاں
شیریں حُسن جگت وِچ روشن دیس بدیسیں گلاں

فرہاد دی حقیقت دا بیان

کوہ فرہاد ولوں گل کیونکر بنیا عِشق موجیرا
ہُن اوہ ویکھ گلی اِس ہاشم پیر کریساں پھیرا

وس دا اِک ترکھان وچارہ اوسے شام شہر وِچ
اُستا کار عمارت کردا بادشاہاں دے گھر وِچ

بیٹا اُس دا عقل ہُنر وِچ اُس تھیں بڑا علاماں
افلاطون جیہے وِچ خِدمت ہوون وانگ غلاماں

کہندے لوک فرشتہ اُس نوں عاقل اوس سمیں دے
اُس دا نام شہر وِچ گھر وِچ سی فرہاد سدیندے

صاحب حُسن اوائل عُمرے نازک سُخن رسیلے
جیونکر سروُ چمن وِچ ہووے تیوں وِچ خیش قبیلے

صاحب درد طبیعت جولاں حرف سیہانن والا
چمک مروڑ محبوباں والی خوب پچھانن والا

آہیا مرد غریب وچار وس دا وِچ شہر دے
خاطر وِچ امیر نہ رکھدا اپنے زور ہُنر دے

لشکر فوج ولوں مغروری دِل وِچ تاج وراں دے
صاحب حُسن زیادہ رکھدے گاہک لکھ جیہناں دے

ہر دم نال اندیشے رہندے زور حکومت والے
عاجز بے پرواہ ہمیشہ صبر قناعت والے

صاحب زور ولایت کھاون مار کسے جاں مر کے
عاجز عیش کرن وِچ گھر دے زُہد مجوری کر کے

دو دم مان جُدائی جھوٹھی وِچ امیر فقیراں
دوویں خاک رلن ہر عاجز پے کے موت زنجیراں

نال پیو فرہاد ہمیشہ کردا اُستا کاری
اندر شیش محل زنانے کردا سی گُل کاری

دولت وند حکومت والے ہرگز پہنچ نہ ہووے
صاحب ہوش عقل دے زورے وتھے جا کھڑ ووے

اوہ محل اچیھا آہیا شیریں نام پری دا
جو کو نظر کریندا اُس ول تیریں لیکھ کری دا

پنچھی پنکھ نہ پھرکن اُس ول جان ولوں سبھ ڈردے
تِس دے وِچ پیو پُت دوویں کار ہمیشہ کردے

ہوون ہار اجیہے آہے رب سچے دی کرنی
لِکھیا کون مِٹاوے ہاشم گیان کتھا جگ ترنی

فرہاد دا شیریں نوں ویکھ کے عاشق ہو جان

اِک دِن نظر پئی فرہادے محل سرا وِچ پھر دی
شیریں مِثل پری شہزادی اِستنبول شہر دی

لگا تیر جھروکے وِچ وِچ چانک وِچ جگر دے
اُڈی عقل دماغوں وِسرے رستے عقل فِکر دے

پریاں ویکھ لجاون صورت شیریں جسم بنایا
کہو کیہ ہوش رہے اُس جس پر پوے پری دا سایہ

لڑیا ناگ برہوں دا دِل نُوں ظالم زہر آلودہ
اوکھد وید نہ دِس دا کوئی منتر پوے بے ہودہ

جھوٹھا تیر سحر دا محلوں شیریں چشم چلایا
بے تقصیر مزورا عاجز ناحق مار گوایا

پر سرکار محبوباں والے ایس ببرچی خانے
سوئی پکڑ کُہاون کھاون تازے ہون توانے

لِکھنا بُھل گیا فرہادے اُٹکی نظر دیواروں
چمکی تانگھ جھروکے ولّ دی مُڑ کے نقش نگاروں

اچرج ساک عشق دا بنیا خُش ہو جان گواوے
ڈھونڈن مرگ شکاری تائیں فیر کویں مُڑ آوے

ڈر دا خوف پیو دے مُڑ مُڑ پکڑے قلم لاچاری
ڈولن دست نہ چاہن چشماں کون کرے گُلکاری

ہتھ دی پا زنجیر جگر نوں دتیں کار کریندا
چوری نظر چوراوہیں پیو توں شیر ہیں راہ تکیندا

سادھو مکر فریب نہ جانن ہون صفائی والے
پر جد عشق اوہناں ول آوے سو سو مکر سکھالے

مڑ مڑ قلم دوات بناوے کر کر لاکھ بہانے
چوری نظر چوراویں پیو توں رکھ دا نظر نشانے

دِنے ہمیش طریقہ ایہو محنت عُمر گذاری
راتیں نال ربے دے جھگڑا کردا گریہ زاری

ربا بُود کریں نابودوں آدم جنس اُپایو
پروش فیر کیتو دو ماں پیو خدمت گار بنایو

صُورت شکل بنائی خاکوں بن دا کسے نہ دِسے
ہر ہر وال جُثے دے اندر ہور ہزاراں حِصے

جُدا جُدا ہر جُثے اندر خوبی صِفت بنائے
خُوبی باجھ نہ لائق جاگھا ہرگز رہے نہ کائے

جے کر پیر غرورت کیتی جاہُن چیش نہ جاوی
جو کجھ کار ہتھاں دی ہووے پیریں راس نہ آوی

پھر تدھ عقل حیا مُحبت ایس جسم وِچ پایا
شہوت حرص غرورت کینہ کرکے شہر وسایا

پانی سرد ہوا رسیلی عشرت عیش جوانی
اتنے تھوک جہانے کرکے فیر دِتی زِندگانی

اتنے تھوک دِتے رب سائیاں منگے باجھ غریباں
ملھم ایس زخم دی ہُن میں ڈھونڈاں کیہناں طبیباں

تُوں ہیں شاہ شاہاں دا دُکھیا داد اتے در پاوے
تُونہیں چاہ بھلاویں جس نوں کیں در کوک سناوے

کیت پتنگ نمانے ہاشم عاجز ہور نتانے
رب جنہاں دی پروش کردا حال دِلاں دا جانے

بھی فرہاد ربے دی طرفے کر کے عرض نمانی
جھگڑا نال نصیباں کردا چھوڑ دی ہور کہانی

ہُن میں آن بنی سِر جالنگ سدا حیاتی ناہیں
بختو بخت تُساڈے جیہے مِلن نہ دُشمن تائیں

جس نوں ہوش دِتّی رب صاحب بنے مراتب بھاری
جیون زہر ہویا فرہادے نال تُساڈے یاری

ایسے حال تپندے سِکدے بیتے رات ہجر دی
بولن کاگ کہن دِن چڑھیا چمکے شکل فجر دی

سُن کے کاگ بولیندے کہندا ارور وطرف اوہناں دی
تُسیں طبیب تُساڈی بولی مرہم ریش دِلاں دی

پھیر فرہاد سنبھالے اپنی قلم دوات قدیمی
اُٹھ اوہ محل سراں ول دَوڑے ڈھونڈے عمل حکیمی

اوہو چال ہمیشہ والی نظر جھروکے تائیں
بجلی وانگ بدل وِچ دِس دی شیریں کدی کدائیں

جس دِن نظر پوے فرہادے شِیریں شُکر کریندا
بھانبھڑ شوق توِیں تیئوں بھڑکے وصلوں تیل پویندا

شاہد نظر پوے نہیں جس دِن بل دی چِنا سوائی
بھجّ دی جان کباباں وانگوں آتش تیز جُدائی

ایہو چال قدیم عِشق دی کدی آرام نہ آوے
مِلیاں چوٹ سوائی لگ دی وِچھڑے پریم ستاوے

کھاون پِین گیا فرہادے نِیند آرام نہ آوے
برہوں شیر پیا وِچ دِل دے خون ہمیشہ کھاوے

جب لگ عِشق ایانا آہیا رہی آ ہوش ٹکانے
پر جد زور عِشق نے پھڑیا کوّن عقل نوں جانے

لہو خُشک ہویا غم بھریا چربی ماس سُکایا
ظاہر ہون اُتے ہُن آیا لُکیا بھیت لکایا

جے پھڑ قلم لِکھن تے آوے تیر اکھیں چھُٹ جاوے
بُوٹا ویل نہ آوس کوئی شِیریں شکل بناوے

سی فرہاد لِکھیندا مُورت نظر پیو دے آیا
نہ اوہ ویل نہیں گُل بُوٹا نواں طریق اُٹھایا

پینک وِچ ہفیے ڈھسیا ہوش نہیں تن من دی
بے خود کار کریندا لِکھ دا صورت یار سجن دی

جاں تصویر ڈِٹھی پیو اُس دی شِیریں شکل پچھاتی
غم دے نال گیا وِچ غوطے تیر لگا وِچ چھاتی

جاں بُھل بیت گیا مُڑ آئی پیو نوں ہوش جہانی
لگیا باپ نصیحت کرنے سُن میری زِندگانی

کِتنے روز ہوئے ول تیرے میں نت نظر کریندا
نہ اوہ ہوش نہ صُورت تیری گھٹ دا روز دسیندا

اِستنبول شہر وِچ ناہیں قابل کار اجیہا
کیہ تقصیر ہوئی سچ آکھیں رہیوں نہ کسے جیہا

میں خُش باش پھریندا آہیا مان میرا وِجد تیرے
بینے وانگ ضعیفی ویلے بخت بُرے دِن پھیرے

بُوٹا سیب لیا درگاہوں زُہد عبادت کرکے
مُدت ٹہل کریندیاں گذری آس ربے دی دھر کے

جاں گُلزار ہویا پھل بھریا بنیا برچھ مرادی
وگی واء زمانے والی قِسمت ویکھ اساڈی

ویدن دس کوئی فرہادا لاونگ زور بتھیرا
اوکھد ویکھ غریباں والا زور جیہا کُجھ میرا

سُن کے حال حقیقت ساری پیو دے حال حوالوں
نہ فرہاد زبانوں ہاشم کیہا جواب سوالوں

اوکھد وید نہ میرا کوئی واہ نہ لگ دی تیری
زحمت تاپ سراپ نہ مینوں ذات صفات نہ میری

مذہب دِین کُفر سبھ دھوتے بھائی باپ نہ مائی
جان جہان مکان نہ میرا میں ہُن برا خُدائی

رل مل نال تُساڈے بیٹھا چتر گ رب ملایا
ہُن میں یار دُکھاں دا دُکھیا ایہو لیکھ لکھایا

سُفنے پُوت تُساڈا بنیا نال تُساڈے رلیا
میں دُکھیا دُکھ ماں پیو میرا درد دُکھاں دا پلیا

سُن کے سُخن پیو دے دِل وی چھٹی واگ ہتھاؤں
جیون زہر ہویا پل اُس نوں منگے موت خداؤں

دُکھاں نال پیو دُکھ بھریا نین لہو بھر آئے
لئیاں سانبھ دواتاں قلماں کسبوں دست اُٹھائے

بانہوں پکڑ لیا اُس بیٹا چل فرزند پیارے
دشمن گھیر پیا ہُن بیڑا جے رب پار اُتارے

مُڑ کے باپ ڈِٹھا ول ڈھولر درد دریغوں بھر کے
شیریں محل ہنّے ہتھ جوڑے کیہا سلاماں کر کے

میں ہُن توڑ مُراداں ٹُریا چھوڑ سدھایا تینوں
جے کُجھ یار تیرے وِچ برکت فیر لے آویں مینوں

لے کے باپ گیا فرہادے پاس حکیم طبیباں
رو رو عرض کرے دِل گھایل دارو کرو غریباں

ویکھن نبض کرُودا ڈھونڈن ہندی وید یونانی
زحمت روگ نہ مجھن کوئی آفت اوہ اسمانی

کر کے خیال طبیباں عقلوں ویدن ایہ ٹھہرائی
زحمت روگ نہیں کُجھ اِس نوں ہے تحقیق سودائی

دارو کرن سودائیاں والے حیلے فصد جلابوں
چندن لیپ کرن اوہ شربت دین انار غلابوں

کر تدبیر رہے پر حکمت کار کوئی نہ آوے
مدت ہوئی اناج نہ کھاہدا دست کدانوں آوے

نشتر مار رہے اِک قطرہ خون نہ باہر آوے
اوتھے عشق نکھیلا وس دا خون ہمیشہ کھاوے

جوں جوں سرد دوائیں دیون شربت شیریں کر کے
تیوں تیوں درد عشق دی آتش ہور سوائی بھڑکے

اوڑک ہو لاچار طبیباں دست دواؤں دھوتے
کوّن غریباں دے دُکھ دُھنج دا ہور بیزار کھڑوتے

پھر فرہاد لیا پھڑ باہوں عاجز باپ نمانے
لے کے پاس گیا علماواں دُکھیا درد رنجانے

جا فریاد کیتی دِل گھایل پاس اوہناں علماواں
آکھی حال حقیقت اپنی سوز جویں فقراواں

توڑی آس طبیباں کولوں کول تساڈے آیا
ویکھو حال جے ہووے اِس نوں دیو پری دا سایہ

زاہد لوک پرانے بزرگ بیٹھے وِچ مسیتیں
واہ واہ سیر جیہناں دی تسبی بھرے صندوق تویتیں

اِک اِک مرد اجیہے آہے صادق وِچ اوہناں دے
ساری عمر مسیتوں باہر پئے نہ پیر جیہناں دے

مُہرے دار سریں دستاراں سبز پیراہن خاصے
صورت خضرؑ کتاباں بغلیں دست سنہری عاصے

اِک توں اِک زیادہ صاحب عِلم عقل وِچ آہے
پر فرہاد ولوں ہُن ہاشم ویکھ جویں رب چاہے

کیتی نظر بزرگاں اُس ول سخت احوال ڈٹھیو نے
چونکا دار وضو کر تازے یہ تعویز لکھیو نے

جھاڑیں زور پیا چوطرفیں کامل دھوپ دُھکائے
گِردے لوک تماشے کارن کاگ سرادھیں آئے

اِک فرہاد برہوں دا زخمی تیر جگر وِچ رڑکے
دُوجے پئے بلا ملواتے قلم دواتاں پھڑ کے

کر تدبیر رہے سبھ عِلمیں پڑھ پڑھ عِلم کتاباں
ثابت کون کرے پھر مُڑ کے جلیاں سخت کباباں

اگے ہوش آہی فرہادے جان عشق وِچ ہاری
مگروں ہور جہانی غوغے عقل ودھیری ماری

سی فرہاد جُنونی وحشی مگروں ڈھول وجایا
اگے یار دِیوانہ آہیا بُھوت پچھے چمڑایا

پگڑی لاہ سُٹی کر لیراں نال زمیں پٹکائے
ٹُٹا ننگ نموج جہانیں چھار لئے سِر پائے

جد ایہ حال ڈِٹھا علماواں کھسکے نال بہانے
اِک اُٹھ کرن گئے استنجا اِکناں پڑھے دوگانے

جاں فرہاد ولوں پیو تائیں رہی اُمید نہ کائی
اوسے دا مویا دِن دُوجے بیت گئی مُڑ آئی

باپ زنجیر آہیا فرہادے نہیں خیال چھوڑیندا
بیٹھے نال رہے تن بیٹھا پھردے نال پھریندا

پئے پئے قید خصماں ہویا وارث کوئی نہ والی
ورد وِنداں دی چال قدیمی بھی فرہاد سمالھی

دوست یار قدیمی آہے کرن مزاخاں سوئی
جتھے راہ پئے ڈِگ رہندا تھاں مکان نہ کوئی

ڈلھے نین غبار جنونی کھولے وال دیوگی
توری رنگ کورنگوں آہیں تار وجے جیوں جوگی

شیریں آب حیات ڈھونڈیندا گھایل جان پیاسی
ذرا ہوش آرام نہ اُس نوں برہوں بُوہت اُداسی

پچھلی گئی گواتی اُس توں خوبی تے وڈھیائی
سی فرہاد نشانہ ہویا تیر انداز لوکائی

دِل دے باجھ کسے دل ہرگز وَیر پریت نہ راکھے
اپنی پیڑ پیا جس کِس دا شوق ہووے سو آکھے

چھیڑن کرن مزاخاں لڑکے آوا وَرد بنایا
تیویں مرد وڈے وِس ویہڑے کہن دیوانہ آیا

دِل وِچ سوز کباب کلیجہ رہے دُکھی من ماری
سُولی جان اتیت عِشق دا پھرے سدا تپ دھاری

جو کجھ لوک کرین ملامت ذرا نہ اُس نوں جانے
غیرت مان نہ رکھ دے ہرگز دُکھیے درد رنجانے

غیرت تمک غرورت مستی بخشے رب تنہاں نوں
دوَلت درد نصیب نہ کیتا غفلت مِلی جیہناں نوں

لاہا مُول جگت دا ڈِٹھا صحی ایہا گل کیتی
شہوت نیندر نعمت کھاون کھا کھا کرن پلیتی

ہسن کھیڈن کرن مزاخاں شوق تنہاں نوں بھاوے
بھریے پیٹ اناجوں دِل پر چربی فیر جماوے

دو دِن پیٹ اناجوں جے کر رہے کسے دا اُونا
شہوت نیند نہ آوے اُس نوں ذرا نہ بھاوے گونا

ناقص ہیچ نفس دے طالب ہتن مشائخ باتیں
کوڈی دام کدوں ہتھ آوے ڈھونڈا ایہو دِن راتیں

چھوٹے لات غرُورت مگروں راہوں جا بُھلاوے
عاجز ہور پیدائش رب دی نظر نہ کوئی آوے

چاموں دام چلاوے کچرک غافل عُمر ونجاوے
بِسی ہوگ ہمیشہ قائم سو رب دیونہ نہ لاوے

پُونجی عُمر مِلی ہتھ سِفلے قدر نہ اُس دی جانے
دیون ہار بنے جس گل وِچ سو گل کرے دھگانے

اوڑک پیش نہ جاوس کوئی ڈُب دا دُونہیں سرائیں
جاں پھر بانہ پکڑس کوئی آوس قدر تدائیں

بھلا رب جیہناں دی خاطر یار نہ ہووس کوئی
ڈھونڈے ناؤں جہانی عقلوں ناؤں نہ رہندا سوئی

اوّل آخر ظاہر باطن کھیڈ عِشق دی تازی
بھانویں عِشق حقیقی ہووے بھانویں عِشق مجازی

کوُن پتنگ چکور وچارے بُلبُل کوُن وچاری
جاں اوہ یار عِشق دی ہوئی جان عِشق وِچ ہاری

بادشاہاں دی مجلس اندر وِچ امیر فقیراں
ہر تھاں ذِکر اوہناں دا سُنیئے لِکھیا صاف ضمیراں

سی فرہاد بیمار عِشق دا گھایل نین غُلابی
بھر بھر جام پوہندا غم دے اٹھے پہر شرابی

ڈِٹھے روح اُجاڑے وس دا کِتے آرام نہ آوے
اُٹھے شوق دِلوں جس دِل دا جاوے وی مُڑ آوے

پھردے شہر پوس بسر پیَرہن راہوں گر غباراں
دھوندا نال ہنجو دے چشماں برسن ابر بہاراں

جاں اوہ زور کریندی آتش کہندا نال زہیریں
کِتنی تلخ ہوئی زِندگانی شوق تیرے وِچ شیریں

تیرے شوق پِچھے جِند ہاری جِتنا خیش قبیلہ
بھی توں حال نہ ویکھیں میرا کوُن اُٹھاواں حیلہ

سُن لیں کُوک اساڈی جے پل ویکھیں حال اساڈا
شیریں آب حیات اُڈیکے پیا شہید تُساڈا

اوہا نظر جھروکے والی بھورا دیہہ اساہیں
مِلسی آب حیات موئے نوں دیوگ دُعا تُساہیں

فیر خیال اُٹھے اُس طرفوں ہور کِتے دل جاوے
کیوُں فرہاد پُوردا کیتو نج جھیندیے مائے

ایہو چال ہمیشہ اُس دی خون جگر دا پیوے
ایویں نال دلیلاں مردا نال دلیلاں جیوے

گھایل لوک خیالی عاشق کیہا ایہ آن رسیلے
نال دلیلاں کھیڈ ہمیشہ کردے کسب دلیلے

مطلب غرض نہ آہی اُس نوں نال جگت دے کوئے
آہی طلب دِلوں جس ول دی پھرے ڈھونڈیندا سوئے

کوئی بات شیریں دی کردا اُس ول دھیان دھریندا
اوتھے مونہوں بُلیندا اُس نوں فیر سوال کریندا

کیوُنکر کہے سُنے کِس طرفوں آکھ سناؤ اساہیں
تاں رب سُنگ دُعا اساڈی دیوگ اجر تُساہیں

جیکر گل بات شیریں دی سُن داہُت خوشی خوش ہوندا
کر کر یاد پِچھوں اُس گل نوں نال دُکھاں بہ روندا

اُس نوں شوق جو کوئی ہر دم کر کر بات سُناوے
ہاشم سمجھ غریباں اِتنی خاطر کوَن اُٹھاوے

دُوجا بادشاہاں دا دِل وِچ خوف سبھے جگ ڈردا
عاجز زوراوراں دی کوہ توں بات کوئی نہ کردا

پر ایہ عشق کہاڑا خونی پیر جدا ہیں دھر دا
اوہ لاچار درخت نہ چھڈ دا رہن نہ دیندا پردا

چوری بات لگی ایہ ٹرنے استنبول شہر وچ
تہیں مرد غریب تونگر کرن کہانی گھر وچ

ٹر دی ٹر دی بات ہمیشہ چمکے ذرا ودھیرے
اک توں بات دوئے تک پہنچی اُس توں گئی اگیرے

دولت مند امیراں سُنیا پہنچی پاس وزیراں
رل کے چار بہن جس تھائیں کرن ایہو تدبیراں

جیوں جیوں بہت دیہاڑے گذرن تیوں تیوں چرچ سوائی
قسمت کھیڈ مچائی ہاشم کس بد رہے لکائی

اوڑک باپ عزیز شیریں دے پاس حقیقت ورتی
سن کے بہت پیا وچ حیرت ویر نہ دیوں دھرتی

آہیا شاہ عدالت والا خوف خداوں ڈر دا
دنیا خاب خیالی بدلے ظلم نہ آہیا کر دا

پچھیا بیٹھ وزیراں کولوں کیہ تدبیر کرائیں
اجن چیت جہانی شُہرت ایہ کیہ بنی اساہیں

کرو دلیل عقل دی کوئی دل دی گرم ڈوکانوں
جس وچ ظلم نہ ہووے دوجا رہوے حیا جہانوں

سچے میں خیش قبیلے ول دی اُلفت بہت ودھاواں
کبھی کون سیانا مینوں صاحب رب بھلاواں

سونا ویچ سواہ خریدے بنے دیوانہ سوئی
وقت وہاوے تاں پچھتاوے کاج نہ سردا کوئی

دوست یار جہانی جھوٹھے ننگ تموج گوڑاواں
کر کے ظلم کُہاڑا اپنئیں پیریں آپ وگاہواں

بیٹی بال کواری ہوندی کِتے نہ تاں دھریندا
ذرا وچار نہ کرنی پیندی چا کسے نوں دیندا

کرو دلیل عقل دی کوئی کر کے فکر ضروری
دُنیا دِین نہ وِگڑے کوئی پوے دوطرفیں پوری

رل کے فکر دوڑاون لگے دانش وند پُرانے
پنکھاں باجھ اُڈاون پنچھی افلاطون سیانے

اِکناں کیہا علاج اجیہا کر کے زور فکر دا
دولت جیڈ زنجیر نہ کوئی لوبھ وکھاؤ زر دا

اِکناں ہور داناواں کیہا کر کے زور ڈرائیے
سُولی سار تیاری کر کے اُس نوں پاس لے جائیے

جھوٹھا شور شرابا کر کے خوف دِلے وِچ پائیے
اوتھے فیر نصیحت کریئے خُونی شکل بنائیے

توبہ کرے مڑے اِس راہوں منصب دار کریساں
جے کر باز نہ آوے ہرگز سُولی پکڑ چڑھیساں

کر کے فکر امیر وزیراں ایہو علاج بنایا
اِستنبول شہر دے والی تائیں جا سُنایا

کیہا عزیز ایہو گل بہتر کرو کماؤ جلدی
جس بد بجھے جہانی شہرت پِنّا بجھاؤ بلدی

ایہو ڈَول وزیراں رل کے گوشے اِکس بنائی
پردے وِچ نہ ظاہر ہووے سُنے نہ عام خُدائی

سُولی آن دھری اُمراواں پاس جلاد بہائے
دُوجا لعل جواہر مانک موتی کول وچھائے

دوزخ پاس بہشت داناواں کر سمیان بنایا
تاں فرہاد نماتا عاجز شہروں پکڑ منگایا

مِلیا دست جلاداں عاجز حاضر آن کھڑوتا
سُولی باجھ زبانوں سخنیں سُولی نال پروتا

صُوبے دار امیر چوفیرے حاکم ہفت ہزاری
نیزہ تیر تفنگ دِکھاون کُجھ کُجھ پیش کٹاری

آکھن اِک گڈھاو دھرتی تِس دے لیکھ کراؤ
دُوجے کہن جلاداں کولوں سولی چا چڑھاؤ

نمک حرام بے ادب اجیہا اُلٹی کھل لُہاؤ
اِک جو کہن کمینے تائیں آتش وِچ جلاؤ

وِچ وِچ کہن ذرا ستاؤ ڈرو خُدا دے غضبوں
بخشو جان کراؤ توبہ نامعقول بے ادبوں

عاجز لوک دیوانہ آہیا مُڑ کے ناؤں نہ لیسی
دولت چا دیو سبھ اِس نوں جا کِتے وَل رہسی

ایہو کرن وچاراں ہاشم دیکھے دہشن ڈراون
توبہ ترک کرائے لوڑن حیلے لکھ اٹھاون

جاں فرہاد سُنے سبھ جھیڑے ثابت ہو کھڑویا
ڈِٹھا طرف سولی دی ہسیا فیر ہنجو بھر رویا

ہور سوال جواب نہ کیتا سُخن زبانوں ذرّا
شاہ منصور ہویا اُس ویلے صادق صِدق مقرّا

دیکھ امیر وزیر تماشہ اُس دا بُوہت حیرانے
ہسن رون کیہا اِس ویلے پچھ کہ آکھ دیوانے

مَوتوں رون مقرّا آوے خوشی نہ آوے ماسہ
سُولی پائی ہسیندا خفتی ایہ کویہا ہاسہ

بھی فرہاد جواب سُخن دا کیہا امیر وزیراں
جیون مرن اساں اِک جیہا گھایل دِلاں فقیراں

پر میں ویکھ سُولی نوں ہسیا خوش ہو بُوہت حسابوں
خونی عِشق قصائی کولوں چھُٹسی جان عذابوں

رونا کر افسوس ازائیں مویا گھاٹ نہ گھر دا
شیریں پاس کھڑووے تاں اوہ ویکھو عاشق مردا

دیوگ روح دُعا تُساں نوں میں ایہ موت قبولی
ڈھولر پاس شیریں دے کھڑکے چا چڑھاؤ سولی

جد ایہ لیا جواب وزیراں مُڑ کے بات نہ کیتی
پاس عزیز شہنشاہ آکھی جا ہوئیں جیوں بیتی

سُن کے ہوش گئے شاہ عادل رہے زبانی قصے
اوکھا روگ لگا ایہ دِل نوں دارو کوئی نہ دِسے

کیہا عزیز نہ آکھو اُس نوں ہرگز سخت زبانوں
ہے اُس عِشق مقرّا صادق باہر حرص جہانوں

صاحب تخت حکومت اپنی اِکسے مُلک چلاوے
چھٹے ماہ انیہے دِل دی چوداں طبق ہلاوے

ہور علاج نہیں کُجھ اِس دا اندر ایس زمانے
باہر شہر کوئی کُجھ ہرگز کہو نہ اوس دیوانے

دُنیا خاب مُسافر خانہ کِچرک حُکم چلایئے
کیوں ایہ خلق پیدائش رب دی کرکے ظُلم دُکھایئے

ظالم ظُلم کریندا دو دِن خلق خُدائی لُٹ دا
مالک ایس مُلک دا دیکھے بدلہ کویں نہ چُھٹ دا

کیہا عزیز امیر وزیراں ایہو سُخن زبانوں
کِس نے نال کھڑی ایہ دُنیا چل دی وار جہانوں

شیریں دے شوق دا بیان

ہاشم شوق شیریں وِچ اُس دا کہو کُجھ ہیسی ذرّا
دِل نوں راہ دِلاں وِچ آکھن کامل لوک مقرّا

شیریں گرد ہزاراں آہیاں خدمت گار کنیزاں
اِک دو ہور اوہناں وِچ آہیاں محرم راز عزیزاں

خدمت ہور اوہناں نوں تاہیں ذرا نہ آوے کائی
اوپر شیش محل چوفیرے رکھن نظر دوڑائی

ہر ہر گلی محلے کوچے رکھن نظر محلوں
ویکھن جو فرہاد نمانا نظر پوے کس ولوں

سی فرہاد طریقہ ایہو شہر بازاروں پھردے
دو دس وار مقرا آوے محل شیریں دے گردے

جاں اوہ نظر غلاماں پیندا پھر دا جگر کبابی
اوسے وقت شیریں شہزادی دیندے خبر شتابی

جاں فرہاد شیریں نوں دِس دا اُٹھ دا ڈھا کلیجے
روندی ویکھ احوال سجن دا چین نہ آوے سیجے

جاں مِل نال سئیاں دے بہندی نال عقل دے زورے
حکمت نال بیگانی موہیں بات سجن دی تورے

جاں فرہاد ولوں گل ٹردی وِچ حُسن دے ویہڑے
آپو آپ اوایل عُمرے ہس ہس کرن بکھیڑے

لاون سانگ بنے اِک شیریں اِک فرہاد بناون
گل وچ وال بیگانی صورت انگ بھبوت لگاون

دیون فیر نصیحت اُس نوں گرد بگردے ہوکے
تُدھ کیوں موت ویہاجی اپنی بھیت زُبانوں کہ کے

اوّل ہوش کرے ہر کوئی اپنی قدر پچھانے
اکھیں میہٹ ہنیرا کیتو کھاہدی زہر دھگانے

کون غریب اناتھ وچارہ گِنتی کسے نہ لیکھے
رکھے نظر اوتھائیں جس نوں سورج چند نہ ویکھے

جاں ایہ سخن سُنے تد شیریں بھرک کلیجے کر کے
غیرت نال سہیاں نوں کہندی سخت طبیعت کر کے

ایہ گل کہو نہ ہرگز اُس نوں عاجز نیچ کمینہ
ہے اوہ دھن دُنی وِچ میرا کعبہ مُلک مدینہ

ہر دم کول جنہاں دے وج دا قانی کوچ نگارا
گھتن کھوہ جہانی جھوٹھا شوکت شان نکارا

خاب خیال حکومت ساڈی جتنا شور سُنی دا
اُس دا نام ہمیشہ قائم جب لگ تخت زمیں دا

لِکھیا وِچ کتاب عشق دی مذہب صاف دِلاں دے
کھیلن عشق حرام تنہاں نوں میں تُوں وِچ جنہاں دے

ملیا یار مربی جس نوں گئے دو رنگی قصے
شاہ گدا نجیب کمینہ کوئی نہ اُس نوں دِسے

ایہو روز سہیاں نوں شیریں کر کے سخن سُناوے
گویا کرو ہدایت نیکی راہبر راہ سکھاوے

آہیا شغل ایہو دِن راتی نرد عشق دی کھیلے
گِنتی چال مِلن دی کائی جے رب اُس نوں میلے

وِس دی شیش محلیں آہی ہار سنگھار چوفیرے
پر اوہ سوز دِیوانے کولوں رکھ دی ذرا ودھیرے

مدت رہیا طریقہ ایہو کھیڈ عشق دی تازی
دِل دا خون خوراک دونہاں دی بنی سرے سر بازی

پر ایہ لوک جہانی ہاشم کیوں نہ خیال چھوڑیندے
مارن مار سُٹن مُڑ ویکھن مویاں فیر مریندے

رل کے فیر بخیلاں کیہا باپ شیریں دے تائیں
کیتا بوہت خراب دیوانے خیال چھوڑیندا ناہیں

ہویا بلک معلوم اساں توں این فساد ودھایا
اس دے سوز زنانے محلیں شور خروش مچایا

شیریں آپ جھروکے وِچ وِچ رہے اوسے ول تک دی
کرے کلام ہمیشہ اُس دی کردی کدے نہ تھک دی

شاہد ہور اُٹھے دس پاسوں ایہو سُخن الایا
کر کے بوہت بخیلاں چغلی فیر عزیز تپایا

اوہناں دے صلاح مشورے دا بیان

تپیا بوہت عزیز شتابی فیر وزیر بلائے
دانش وند ہوئے سبھ حاضر پاسو پاس بٹھائے

کیہا عزیز کرو کجھ حیلہ رل کے تسی سیانے
کیتا بوہت خراب اساں نوں فتنے ایس نمانے

سختی کرو نہ ہرگز کوئی خون نہ گردن آوے
شہروں کویں نکالو اُس نوں اُٹھ کتے ول جاوے

کیتی عرض وزیراں سُن کے کیہا شہنشاہ تائیں
کِس بدشہر چھوڑا ایہے اُس توں کوئیں چھوڑینداناہیں

غیرت نال جے اُس دے تائیں جانوں مار مُکائیے
شُہرت مُلک ودھیری ہووے گردن خون لکھائیے

دوٗلت خاک برابر جانے مرن نہ جانے کیہا
سُنیا کدے نہ ڈِٹھا کوئی آدم ہور اجیہا

شہریں باجھ بیزار پھریندا خلقوں بلک خُداؤں
جِس دِن رہگ جیاؤں تِس دِن جاںگ ایس بلاؤں

کہی کلام نہ سُن دا ہرگز کرے نہ آپ زبانوں
کِتھوں عین اساں نوں آفت پھریا ڈھونڈ جہانوں

فیر عزیز کیہا کر غیرت ڈُبی عقل تُساڈی
بھلکے خاک کہاؤ عاقل کرو وزارت ساڈی

ڈُبیا تخت تسلط ساڈا نالے شاہ اجیہے
دانشوند وزیر جیہناں دے بنے تُساڈے جیہے

ڈِٹھا بُوہت وزیراں تپیا والی شام شہر دا
اوتھے کنب پیا وِچ دِل دے بنیا روز حشر دا

کیہا عزیز شہنشاہ تائیں فیر وزیراں رل کے
کر کے کوئی دلیل عقل دی عرض کریساں بھلکے

رُخصت لئی گئے اِک گوشے پچے دلیلیں سارے
کھاون پین گیا سُکھ سوون پھڑے عذاب وچارے

آپو ہاپ وچارن کھوجن ڈھونڈن ڈھونڈ سوائی
ڈھاون ہور صلاح اُسارن ثابت پوے نہ کائی

سی اک وِچ وزیر اوہناں دے سبھ توں وڈھ سیانا
ڈِٹھے کئی زمانے ورتے پاپی بڑا پرانا

حُجت اون اُٹھائی جن کے بُرا کماون والے
کیہا امیر وزیراں تائیں سد نزدیک بہالے

اوّل نام اوہناں دے کیتی سخت زُبان نصیحت
بنے وزیر تُساڈے جیہے لڑکے خام طبیعت

ہوش دلیل وزارت لائق ذرا تُساں وِچ ناہیں
مینوں ہوَل تُساڈا ایہو مرسو کتے ازائیں

کرکے ہور ملامت غُصہ مگروں کیہا اوہناں نوں
کرو علاج دیوانے والا جو سُجھ کہاں تُساں نوں

پاس عزیز شہنشاہ رل کے اُٹھ سویرے جائیے
اوتھے اوہ دیوانہ وحشی سد حضور منگائیے

کہیے اوس فسادی تائیں سُنک دا باغ شہریں دا
اوہ ہے گرم کریندا گرمی تختہ شور زمیں دا

کھوہ ہے چرخ ، ہے کرزورا کویں نہ ہووے ہریا
نہ اوہ پھڑے شگوفہ سبزی رہے ہمیشہ سڑیا

نیڑے پاس پریڈے اُس دے ندی ہمیشہ جاری
اُس دی آب درختاں تائیں کھری نہایت کاری

باغوں ہوگ ندی کوہ دو اِک بُوٹا جھاڑا جھاڑی
کوہ ہِک نرم زمین ویرانہ کوہ ہِک سخت پہاڑی

جے توں نہر کدی دریاؤں چیر پہاڑ لے آویں
جا پے عِشق تسے دِن کامل آن عنائت پاویں

جیونکر ہور غُلام شیریں دے مُڈھ قدیمی خاصے
دِتی پھیر اجازت تینوں رہیں ہمیشہ پاسے

جاں ایہ بات دیوانے کہساں کہیا وزیر پرانے
کرنوں کدی نہ رہسی خفتی سمجھو تسی سیانے

ایویں مان نہیں اوہ آفت ہناں اُمیدوں آسوں
لاوگ زور اجیہا سُن کے گل اساڈے پاسوں

حِکمت نال نکالو شہروں ڈالو وِچ پہاڑے
چیتے شیر ہزاراں رِگردے گھیر گھنیر اجاڑے

بھکھا رہس مریسی پالے ہور بلائیں جوہیں
راکش بُوہت چڑیلاں پربت بھریا سپ اٹھوہیں

شرم حیا گوایا جگ وِچ آفت این اساڈا
مُڑ کے واج کلام نہ سُن ساں مگروں لہگ تگادا

جاں ایہ سُنی امیر وزیراں حِکمت اوس بزرگوں
ہوئے شاد ایہا گل مُڑ مُڑ سُنن پرانے گُرگوں

نیوں نیوں کرن سلاماں اُس نوں چُمن پیر چوفیرے
ایسی عقل وزیراں والی کوّن کہے دن تیرے

کیتی بات پسند نہایت شاد ہوئے سُن سارے
چلیو جا عزیز سُنائیے اوسے وقت پدھارے

کیتی عرض امیر وزیراں جا حضور کھڑوتے
سُن کے شاہ ہویا خوش دِل وِچ موتی سخن پروتے

کیہا عزیز وزیراں تائیں ایہ گل خوب وچاری
آکھو اوس دیوانے تائیں گوشے اِکس نیاری

بھیجے نفر غلام وزیراں پاس دیوانے جاؤ
باہر شہر محلہ کوچا ڈھونڈ شتاب لیاؤ

جاں مُڑ رات غلاماں آئی پھر دیاں وِچ شہر دے
لدھا اِکس کنارے بیٹھا پاس فلودہ گردے

آہیا خوب فلودہ اُس دا لائق صفت امیریں
ہوکا ناں آوازے دیندا لئو فالودہ شیریں

خاطر ایس دیوانہ ڈِگیا اوس دوکان چڑوکا
لگ دا بہت پیارا اُس نوں سُنے اوسے دا ہوکا

آندا پکڑ غلاماں اوتھوں حاضر ساتھ ستھوئی
تُریا اُٹھ چوپایاں وانگوں سخن نہ کیتا کوئی

کھڑیا پاس امیر وزیراں بندی وان نمانا
گھائل جان کباب تخمیاں عاجز لوک نتانا

کیہا امیر وزیراں اُس نوں کر کے لُطف گھنیرا
سُن توں یار دیوانے سر پر توں دُکھ سہیا بتھیرا

پچھلا بخش گناہ اساں نوں اسیں بے ادب گناہیں
کنبے ویکھ احوال تیرے نوں سخت مریندیں ہائیں

ہُن ایہ چال سودائیاں والی چھوڑ طریق بے ہوشی
ظاہر بوہت نہ کر توں ہرگز پکڑ حیا خاموشی

کیتا حُکم اساں ہُن تینوں شاہ ایویں فرمایا
رہ توں پاس شیریں دے ہُن توں خِدمت گار بنایا

پر اوہ باغ شیریں دا سُکیا اُس دی بڑی خرابی
تینوں درد توں ہی کجھ کریسیں ڈھونڈ علاج شتابی

اُس نوں نہر کویں دریاؤں چیر پہاڑ لیاویں
اپنا کم کریسیں گھر دا جگ وِچ مرد کہاویں

آکھن دیہن پیار دلاسہ دِلوں دلیلوں کھوٹے
دھوئی لوک زُبانوں اُلفت بُرے انیجے چوٹے

اصلوں زوراورنوں لگدے کوّن ودھیک پیارے
ڈِٹھے چُغل بخیل ودھیرا بُرا کماون ہارے

تکن بُرا بیگانہ ہر دم خون پرائے نہاون
بولن جھوٹھ خوشامت کر کر زوراوراں رِجھاون

سوئی ہے مراتب والا قابل کار جہانی
حرفت دغا بخیلی جس وِچ ہُنگتی رہے بیگانی

غوغا حرص غرورت سبھے دُنیا نام ایسے دا
اکھیں تک نہیں کجھ ہوروں بنیا جسم کسے دا

بھلا اپنا آپ جنہاں تھوں ہوش ہوئے گم سارے
کیونکر ہون جہانی قابل بنن مراتب بھارے

جاں فرہاد وزیراں کولوں سُنے حقیقت ساری
لگے چمک پتنگ وڈھیری کیتی موت تیاری

بھی فرہاد نمانا ہوکے کیہا وزیراں تائیں
سخت پہاڑ کٹیساں کیونکر پاس میرے کجھ ناہیں

تیسہ مُل خرید بازاروں اوسے وقت منگایا
رل اوہناں بے درداں اُس نوں دستو دست پھڑایا

بدھی کمر لیا ہتھ تیسہ گیا پہاڑ کنارے
کیتا شکر امیر وزیراں خوش ہوئے من سارے

بیڑی باجھ کو پتّن وڑیا مختارو دن ساتھی
کیڑی نال پہاڑ بھڑایا برہوں قصائی ہاتھی

ڈٹھا گرد چوفیرے پھر کے کوہ دیوانے سارا
کھارا سِل سیاہ چوطرفوں سخت نہایت بھارا

پربت دیکھ رہیا وِچ گردے نرم کِتے ول آوے
اُڈن اگ اواڑے سر توں تیسہ ذرا چھوہاوے

سُٹے سار پہاڑی آتش اُٹھے شوق پلیتا
تاں فرہاد پچھاتا دِل وِچ دغا وزیراں کیتا

اوہ فرہاد علامہ آہیا جس دی عقل خزانہ
کیونکر دغا پچھاتوس ناہیں جے سی اوہ دیوانہ

عاشق ہون بے ہوش نہ ایسے جیوُنکر ہور دیوانے
دُونی عقل جہانوں ہووے پر اوہ قید بیگانے

ہے ایہ عِشق زیادہ عقلوں. گھایل عقل بناوے
جھوکاں یار ویرا عاجز سوُکھا عِشق کماوے

عاشق کوٹ عقل دے ہوون پر ایہ عقل کویہی
رل کے نال عِشق دی آتش بیٹے جلاوے دیہی

جیوُں جیوُں آن پون دُکھ ڈاڈھے شہرت بنے جہانی
تیوُں تیوں عقل اُتے ول ڈھووے یار جتے ول جانی

بھی فرہاد پچھانے من وِچ جے میں پیر ہٹاواں
تاں ہُن لاج عِشق نوں لگ دی ناکس یار سداواں

جے کر پوے پتنگ دلیلیں گھاٹا نفع وچارے
تاں اوہ فیر دیوانہ کیوُنکر جان جُوئے وِچ ہارے

ایہو عِشق چِتا وِچ جل دی میہٹ اکھیں جل مرنا
نگروں ہور خُدائی رل کے ڈھول نقارہ دھرنا

جے کر لیکھ میرے وِچ لِکھ دا خاوند طلب آرامی
رجھن کھان ایہو کُجھ لِکھ دا کردا کِتے غلامی

بَیلاں وانگ بے عقل وچارے بیند سوکھالی سوُندے
جتنی تیز طبیعت وِس دی پھرن سودائی بھوُندے

اے دِل آکھ پھرڈوں ہتھ کرکے کار کریساں کیہڑی
رووگ فیر پھرگ وِچ گلیاں چال قدیمی جیہڑی

تاں توں سمجھ نہایت اُس تھوں کم ایہو بُن چوکھا
ٹکر نال پہاڑاں کرکے فیر کویہا دھوکھا

جب لگ جان ٹھکانہ ایہو کار ایہو بُن کرساں
جے رب یار ملاوے مِلساں نہیں اتھائیں مرساں

پھر فرہاد دلیلاں کرکے ثابت پیر ٹکایا
بھارے بوجھ فولادی تیسہ کرکے زور چلایا

تیسے نال پہاڑوں چمکن چمکاں اگ اواڑے
گویا آتش باز بنائی آن دوکان پہاڑے

اگے اگ برہوں دی آہی دُوجی ہور مچائی
نٹھے شیر بگھیلے ڈر دے چھڈ چھڈ جان خُدائی

جس دِن دھار کوئی نرمیری ذرا سوکھالی آوے
تیسہ نال بخشی دے خُش ہو کر زور چلاوے

جاں اوہ فیر کداؤں آوے سِل نخسماں کورا
بھورا کاٹ نہ کردا تیسہ پیش نہ جاوس زورا

لہو لال ہوئے ہتھ چھالیں نَین بھرے رس خُونوں
تیسہ سُٹ گھتے ہتھ مارے بسر دے نال جنونوں

خالی پیٹ مُہم پرائی اک جانا اکلاپا
ایہو زور ودھیرا اُس نُوں کردا نِت سیاپا

جاں مُڑ فیر ہتھاں ول ویکھے چمکے چمک سوائی
لہو نال ہوئے گل لالہ مہندی عشق لگائی

رو رو حال ونجاوے مارے درد دریغوں آہیں
آکھے عیب تُساں وِچ جتنا دوس میرے وِچ ناہیں

سِکھی کرن تُسیں گُل کاری پوہتے شیش محلیں
کیوں نہ پیش تُساڈے آوے راہیں پئے اولیں

جاں فرنیر اکھیں وِچ آوے لال ہویاں دُکھ دیون
چووّن وانگ کباباں تپیاں گرد چوفیرا بھیون

بھی فریاد اوہناں دے تائیں حیلہ حال سُناوے
ویلا عیش خُماری والا پچھلا یاد کراوے

ہے ہے آکھ رہیا میں چشماں اِت دل مُول نہ جاوو
اپنے آپ پرندیاں وانگر گل وِچ جال نہ پاوو

ہے ایہ چوگ پیاری لگ دی پر ایہ زہر آلودہ
لوہیا ہوگ چگن دے ویلے وِس دا نرم فلودہ

جیوں جیوں زور نصیحت کردا چال چیڑ ودھیرے
سوہن اوس سبے دا پاوگ پل پل سواد اگیرے

تانہیوں تُخن کریندا جاں مُڑ مگروں تاؤ کریندی
کافر سوز ہنیری پر ہوں سدھ بدھ رہن نہ دیندی

بے خُود ہو زمیں پر ڈگ دا ہوش ہواؤں کاروں
مُڑ کے جان پوے پل پچھے آوے یاد پھواروں

تیسہ فیر سمالھے عاجز درد دُکھاں دا پلیا
گھایل جمل جہانوں باہر لیکھ نصیبوں جلیا

ایہو طور رہیا چر اُس دا گذرے کئی دیہاڑے
جھاکے بوہت زمانے والے سر پر سخت پواڑے

تاں اوہ کوک نمانے دِل دی سُنی جناب الٰہی
بیتی بیت گئی اوہ جتنی عُمر دُکھاں دی آہی

ہویا حکم فرشتیاں تائیں دوڑ شتابی جاؤ
چیرو نال پچھاؤ منزل اُلفت نال بناؤ

مُدت ریش وِلاں دی امروں مِلیا حکم حضوری
لگے نہر بناون صِدقوں عاشق کار ضروری

تیسہ ناؤں رہیا مُڑ اُس دا چال جہانی کر کے
وگن لاکھ کُہاڑے غیبوں پربت تھر تھر تھر کے

لگا ڈھہ ڈھہ پوَن دھگانے اُڈ اُڈ جان تونبا لے
چوَداں طبق نہ اٹکن جِت ول ڈھہن یقیناں والے

تھوڑے روز دِنہاں وِچ پربت سُٹ کِتے ول پایا
ڈھکا آ نزدیک شتابی صادق یار لیایا

لگے لوک تماشے آون خلقت عام خُدائی
ایسی چیز اچرج شگوفا عاشق مرد بنائی

دُھمی دھوم بدیسی مُلکھیں شہر نہ کوئی خالی
ڈھکی آن چوفیروں خلقت سنگ لگا ہے والی

آتش وِچ ککھاں دے آہی مُدتاں رہی لکائی
بھانبھڑ آن نہایت بلیا عاشق پھوک مچائی

پھر عزیز شہنشاہ عادل سُنیا نہر تماشہ
ٹُٹیا تخت حکومت والا مان نہ رہیوس ماسہ

فیر امیر وزیر پُرانے یاد صلاحے کیتے
حاضر آن ہوئے شرمندے ڈھٹھے رُوح انیتے

کیہا امیر وزیراں تائیں شاباش عقل تُساڈی
رکھی تُساں داناواں رل کے حُرمت خوب اساڈی

اگے بات شہر وِچ آہی جانے کوئی نہ جانے
ظاہر عقل تُساڈی ہوئی ہر ہر مُلک ٹکانے

جے کر خوف خُدا نہ ہووے لائق ایہہ اساں نوں
تیریں چھیک کرائیے اِک اِک ملے اِنعام تُساں نوں

جوڑے دست وزیراں کیتی عرض سلاماں کر کے
عادل ہو عدالت کریئے دھیان ربے ول کر کے

ہے سی تخت پہاڑ اجیہا بیخ خداوند لائی
روز قیامت تک نہ توڑے اُس نُوں عام خُدائی

سو اُن خبر نہ کیتی ہرگز نہر اجیہی پُٹی
پھوہڑی وانگ لپیٹ پہاڑی چا کتے ول سُٹی

ہور ہزار اوتھائیں آہی وس دی بھوت جنایت
اوہ بھی دیکھ گئے اُس تائیں ڈردے چھوڑ ولائت

جیتے شیر کروڑاں آہے وس دے اوس اجاڑی
ویکھو ختم نہیں ہُن دِس دا خالی پئی پہاڑی

موتوں مرے نہ ہرگز اوہو ہے اوہ مرد اجیہا
دِل نوں ڈھونڈ عدالت کریئے دوس اساں وچ کیہا

شائد عزرائیل جیہے نوں جے اوہ شکل وکھاوے
اوہ بھی ایس زمین پر ڈر دا مُڑ کے پیر نہ پاوے

آدمیاں دی صورت دِس دا سویں نہ ہیوے کھاوے
ہے اوہ کون کو ہی آفت لگھیا بھیت نہ جاوے

سُن کے عرض وزیراں کولوں نرم ہویا دِل قہروں
غُصہ دُور ہویا گل سمجھی مُڑے طبیعت لہروں

کیہا عزیز وزیراں تائیں کرو کوئی ہُن کاری
پُہتا آن دیوانہ مڑلے بنی اساں توں بھاری

ڈر دے ننگ نموسوں آہے سوئی گیا گواتا
شیر ہس عِشق پہاڑ چیرایا عام لوکائی جاتا

دُوجا ہور تگادا بنیا اپنی عقل بنایا
کر کے قول قرار زبانوں آپ پہاڑ چرایا

جے ہُن عمل نہ اُس پر کریئے مُڑیئے قول قراروں
کافر ہون قراروں جھوٹھے سُنیا لاکھ ہزاروں

جھوٹھوں پرے گناہ نہ کوئی جھوٹھ بُرا سبھ عیبوں
دُوہیں جہانیں لعنت اُس نُوں کرن فرشتے غیبوں

جھوٹھا شخص قرار زبانوں کدی نہ کردا سوئی
دوست یار بیگانہ اُس توں کرے اُمید نہ کوئی

سُن کے سُخن شہنشاہ کولوں فیر وزیر پکارے
کیتی عرض غریباں وانگوں بنے لاچار وچارے

سولی چا چڑھاؤ سانوں ہور جویں من بھاوے
پر ہُن کوئی علاج اسانوں اُس دا سمجھ نہ آوے

جتنا ہوش اساڈا آہیا کیتا خرچ بتھیرا
دارو روگ گھٹن دا کرئیے تیوں تیوں ہوئے ودھیرا

غیرت نال عزیز شہنشاہ قید وزیر کرائے
کیتے سخت اسیر زنجیراں گل وچ طوق پوائے

استنبول شہر وچ ہوئی ایہہ گل ظاہر سارے
دِتا صاف جواب وزیراں کر تدبیراں ہارے

مکار عورت اتے شیریں تے فرہاد دے مرجان دا بیان

تاں اک وچ شہر دے آہی وس دی نیک مکاراں
قابل ایس علم وچ آہیاں ہور شاگرد ہزاراں

سی استاد اجیہی کامل اندر کسب زنانے
ادب شیطان کریندا اُس دا سکھ دا مکر بہانے

آہی اہل حیا نہ ویکھے مرد بیگانے تائیں
چوری نال خراں دے کردی شہوت کدی کدائیں

چغلی نال زُبان نہ کردی رب دا خوف کریندی
بیٹھا نال کسے دے کوئی سینت نال وسیندی

کر کے شرم دہلیزوں باہر ہرگز پیر نہ پاوے
بیٹھی ستر چوپاتی پربت، پربت نال بھڑاوے

سُنیا اوس وچارے عاجز شور دیوانے سندا
تھکے زور لگا عقل دا حال وزیراں مندا

ہسی بوہت ہوئی خش سُن کے کیہا شاگرداں تائیں
ہے کیا چیز پھرے جس بدلے عقل وزیراں تائیں

آتش بال سمند جلائیے تارے لوڑ لیائیے
ایسے لکھ بے عقل دیوانے پل وِچ مار ونجائیے

پر ہُن ایہ وی کار اساتوں کرنی پئی ضروری
چلو پاس شہنشاہ جائیے کریئے عرض حضوری

لیا نال شاگرداں اِک دُونہ واقف اوس کتابوں
آسا پکڑ تُری سر ہلدے بخرا لین ثوابوں

جا حضور عزیز کھڑوتی کیتے سُخن ملائم
سُنیے عرض غریباں شالا رہے تسلط قائم

مُدت شہر تُساڈے اندر حال غریباں کیتے
عشرت عیش تماشے اندر عُمر اساڈی بیتے

ایسے شہر جوانی گُذری نمک پرُوردہ ہوئی
پر درگاہ تُساڈی غافل حاضر کدی نہ ہوئی

جے کر حکم اسانوں ہووے بھی ایہ مہر تُساڈی
کریے فکر دیوانے والا جو کُجھ عقل اساڈی

بوہت عزیز ہویا خوش سُن کے اُس دا سُخن زبانوں
گویا جان گئی مُڑ آئی اگلے اوس جہانوں

کہیا عزیز زیارت تیری کر کے اساں پچھاتا
کرسیں کوئی خیال مُقرا دہن دُنی دی ماتا

پر ہُن کرو علاج شتابی ایہو وقت تُساڈا
ہُن جے کویں حکمت وِچ رہندا رہے حیا اساڈا

لے کے حُکم شہنشاہ کولوں ساز سامان بنایا
کیتا ہور تیار کرشمہ اگلا بھیس وٹایا

بھگوے بھیس بنائے چادر نیلے الف وگائے
خرقہ سبز پائے وِچ گل دے تکھے خوب لگائے

سیلھی کمر گلے وِچ تسبی پگڑی دست بیراگن
گویا سیر مدینیوں کر کے مُڑے گھراں توں حاجن

حلوہ نان خرید بازاروں دھر کے آپ ہتھیالی
چلی ویکھ تلی پہ دھر کے موت دیوانے والی

بن کے بوہت آزردہ صورت عاجز درد رنجانی
پوہتی جا دیوانے توڑی کُٹھی شکل نمانی

سی فرہاد کریندا اپنی کار پکڑے ہتھ تیشہ
ستیاں وانگ چِتا پہ چڑھیا سوز جنونی پیشہ

جا نزدیک کھلوتی اُس دے کٹنی مکر پسارے
حلوہ نان زمین پر دھر کے بیٹھی نہر کنارے

آہیں مار اُٹھی بھر چشماں لگی بکن فریبوں
جیونکر درد صفائی والے کرن کلام دریغوں

لگی کہن نکاری دُنیا جھوٹھا مان تتی دا
بھلکے وخت کویہا ہوسی نہیں وساہ رتی دا

ایسے سُخن کریندی آہی روندی نال آوازے
سُن کے ٹھہر گیا اُس کاروں درد ہویا فرہادے

تاں فرہاد گیا اُٹھ نیڑے بیٹھ کہیا اے مائی
ہیں توں کون تیری اِس گریہ میری کار بھلائی

کٹنی فیر کہیا رے بابو کارو کرو مت بولو
ہیں ہم لوک فقیر ہماری ذات کچھو مت پھولو

بھی فرہاد کہیا ڈگ پیریں کیوں توں دور ہٹادیں
مینوں درد ہدائت والی مُنصف نظریں آویں

میں وی خاک گھتی ہر پائی کوچے گلی شہر دی
بن کے وید سُنیں دُکھ میرا کوئی نہ مِلیا دردی

اصلوں جان ایہو گل ہاشم ہر اِک ساتھ ڈھونڈیندا
دِل نوں شوق ہووے جس ول دا اوہیو سخن کریندا

وحشی اوس پیارے لگ دے جو دِل آپ دیوانہ
شہوت زور کریندی جس نوں ڈھونڈے ساتھ زنانہ

سُگھڑاں نال مِلے سُکھ پاوے جو دِل سُگھڑ سیانا
خُش ہو نال نمانے مِل دا عاجز لوک نتانا

کبری پاس تکبر والا بن کے یار کھڑوندا
گھایل چشم آلودہ اپنا ساتھ اُڈیکے روندا

کُٹنی فیر کیہا رے باہُو ہمری برت آکاشی
پنچھی لوک فقیر جگت میں نسرن پھریں اُداسی

کیتک برس رہے ہم پھرتے سیر جگت میں کینا
پچھم اور اودھے تک دیکھا کعبہ اور مدینہ

اُہماں ایس نگر کی سُن کر منوا بھیا ویراگے
ہت کر ایس وسالک دوڑے بھرمتا سبھی تیاگے

جب ہم آن ایہناں تک پونہچے دیکھی چال نگر کی
دُکھ میں بوہت دُکھی ار رووے جو جی جنت شہر کی

ایسو نگر دُکھی جب دیکھا تج ہم چلے اگیرا
اب ہم اور نگر میں جا کر دو دِن کریں بسیرا

بھی فرہاد کہیا اے مائی کیہ توں سُخن الایا
ایسے شہر سوہاوے تائیں دُکھیا شہر بنایا

شاہ عزیز شہر دا والی عادل سُخن رسیلہ
سُٹے وار مُسافر اُتوں اپنا خیش قبیلہ

اپنا آپ سبھی کر جانے اپنا اور بیگاناں
اُس دے راج کہیں جگ دُکھیا میں ایہ بات نہ ماناں

کٹنی فیر کہیا رے بابؤ تُمری سمجھ نہ آئی
تُم نے اوَر کوئی کُجھ سمجھا ہم نے اوَر بتائی

وہ جو کہیں عزیز شہنشاہ بیٹی اوس جو آہی
شیریں نام اوسے اب تلخی ملک الموت چکھائی

اُس کے سوگ نگر وِچ آہے لوک پھریں دُکھ سوگی
ہس کر بات کرے نہیں کوئی کیا جوگی کیا بھوگی

تھا کُجھ آج انہوں نے اُس کا ختم درود دلایا
حلوہ نان اوہناں سے اِتنا ہاتھ ہمارے آیا

جاں فرہاد سُنی ایہ ہاشم طرح حقیقت ساری
تیشہ مار مویا مُڑ کیتا سخن نہ دُوجی واری

جو جی جنت پیدائش رہے دی ارض سما وِچ آئی
صاحب ہُنر بے ہُنر ے منعم مُفلس رہیا نہ کائی

پر توں سمجھ نجارو ہاشم اوڑک تدھ بھی مرنا
ایہو خوب عِشق وِچ مرتوں مرن تہیں ایہ ترنا

عاشق انگ نہ ساک کسے دے لوک اوہناں نت گاون
صِدق اوہناں دے زورا زوری اپنا نام جیاون

پر ایہ عِشق سوکھالا ناہیں کھڑا اوکھیرا کرنا
اِک واری مر جاوے ہر اِک عاشق پل پل مرنا

ثابت ہویا سو کامل ہویا مُکت مویاں بِن ناہیں
ہاشم جان بچاوے مرتوں رہیا عذاب تداہیں

اوڑک عزرائیل کھڑیسی جان چھوڑیندا ناہیں
پر جے بھاگ ہون شُبھ بھاگے مرے عشق دہس راہیں

چھڈ ہُن ہور قضیہ اپنا جو ٹُدھ کہی سو جانی
اگلی آکھ حقیقت ہاشم کِت بدھ رہی وہانی

ایہ گل ہوئی جگت وِچ ظاہر کُٹنی دھروہ کمایا
کرکے مکر زنانہ صادق عاشق مار ونجایا

سُنی عزیز امیراں سُنیا پونہچی خبر زبانی
لگی ہون ودھیری شُہرت اوڑک نگر جہانی

سُن کے حال شہید سجن دا شیریں درد رنجانی
رُخصت جان اوسے دم کیتی اِکسے ہاہ نمانی

توں وی لاف مرینا ایں ہاشم پیر عشق وِچ دھر کے
ہے صد حیف نہ پونہتن کِدھرے مزا نہ پاؤ مرکے

غوغا شور شہر وِچ ہویا ہر کوئی روندا دِسے
سُنیا کدی نہ ڈِٹھی آہی موت اجیہی کسے

شیریں تے فرہاد قضیہ خونی عشق ودھایا
جو رب آپ اُگھاڑے پردہ کِت بد رہے لکایا

ٹُٹا ننگ ناموس عزیزاں رووے خلق چوفیرے
سی اوہ شاہ فقیر نہایت عاجز ہویا ودھیرے

کیتا حُکم امیراں تائیں طرف نہر دی جاو
دے کے غُسل دیوانے تائیں منزل گور پونہچاو

سی اوہ صاحب صِدق نہایت عاشق پاک فرشتہ
کر کے ادب اداب یقینوں کریو خوب سرشتہ

ڈھٹھے رُوح ہویا دِل گھایل آپ گیا ول شیریں
میت ویکھ پیو دا ہجروں جگر ہویا پُر تیریں

کیتے دُور ہجوم جہانی غوَغا دُور ہٹایا
مُونہہ تھیں ہور عزیز نہ کیہا رب دا شُکر بجایا

اوہ دِن شام شہر وِچ کوہ توں سی کِس رُوپ کویہا
شاید ہوگ قیامت والا ظالم سخت اجیہا

کیا کُجھ سخت مُحبت خالق آپ دِلاں وِچ پائی
ماں پیو بھین بھرا بنائے اُلفت بُوہت ودھائی

خاہش ایس اولاد جناور کیا کُجھ زُہد اٹھاون
آدمیاں نوں لایق ایہو نال مویاں مر جاون

شِیریں دے باغ دی صِفت

سی اِک باغ شہزادی والا اندر چَونک زنانے
جیونکر چند چوفیر ستارے گِردے محل شہانے

ہر ہر مُلک ولایت والے میوے پُھل بہاری
سبھ اُس باغ جڑے اُستاداں کر کر اُستاکاری

ہر ہر شاخ شگوفہ سبزی موہن محل منارے
زینت زیب بغایت والے ہر ہر چَونک نیارے

اُچے کھوہ وگن اسمانی نیویں ہور ودھیرے
نہراں بھرن دِیواراں اُت اُت جاری باغ چوفیرے

رکھے خوب عراقاں وِچ وِچ اُستاکار پھوہارے
کر کر لکھ دلیلاں تختے محنت نال سوارے

سنگیں فرش ہویا گُل کاری ساری اوس زمینے
لائے لکھ کروڑ نقاشاں ہیرے لعل نگینے

گِردے آب رواں ہر تختے جدول ہویں کتابی
گُل لالہ گُل نرگس سوسن سطراں گِرد حسابی

آتش بازی وانگ پھوہارے بن بن چین پھوہاراں
پاسوں عکس گُلاں دے پئے پئے پھردے رنگ ہزاراں

پھر کے فیر بلند درختوں برگ گُلاں پر پوندے
گرد غُبار زمانے والی رہن ہمیشہ دھوندے

گوڑھی چھاں سُہانی اُس وِچ زور درختاں پھڑیا
سُورج نظر نہ آوے ہرگز چند نہ جاپے چڑھیا

اِک اوہ سُرخ جواہر دِکھن لالے ہور گُلاں دے
سی اوہ سُورج آپ ہزاراں خاطر اہل دِلاں دے

اُستاکار فراش چمن دا باد صبا جد آوے
ہر ہر قِسم دلوں خشبوئی کھول فروش وچھاوے

صندل دِیپ ہوئے شرمندہ اُس دی مُشک بہاروں
نافا نام چھپاوے اپنا جاوے آپ تتاروں

ہوون مست بے ہوش جناور مور چکور پرندے
عاشق ہون آوازاں سُن سُن باشے باز دِرندے

ہر ہر شاخ جناور لوٹن مست بے ہوشی کر کے
بانساں نال جویں نٹ کھیلن جان تلی پر دھر کے

بانکی چال جھنگارن ہارٹ پاون شور جھلاراں
بولن مور بنبیہے کوئل پنچھی ہور ہزاراں

ہر ہر چوُنک پنگھوڑے پینگھاں ریشم ساز سنگاری
دھوُلر محل چوفیرے چمکن طاق جھروکے باری

سی اوہ محل کبوتر خانہ انت شُمار نہ داراں
بی بی بہوُں سُہیلی باندی ہر ہر محل ہزاراں

اِکناں ہار شنگار جواہر زیور زری پوشاکاں
تیر انداز سپاہی بیٹھے سانبھ جھروکاں طاقاں

اِک اِک ساد مُرادی صورت دردمنداں حق پھاہی
ناز نیاز اوہناں دے ہاشم جلوہ ذات اِلٰہی

جاں اوہ مان سرور کھیے ہوُنساں واس چوفیرے
جاں اوہ سُرخ جہانوں سارے آن اوتھائیں گھیرے

باہر صِفت اوہناں دی عقلوں ناقص ایہہ تدبیراں
اُلفت نال مُصوّر ازلی لِکھیاں ایہہ تصویراں

پر اوہ نال شہزادی آہیاں ہار شنگار ہوائیں
لدھے بھار گیا ونجارا خالی چھوڑ سرائیں

بنیا باغ ڈراون والا سوگی محل منارے
آہیں باجھ آواز نہ سُنیے باغ بزاریں سارے

کیتی اوس چمن وِچ تُربت شیریں سیم بدن دی
رکھی نہر کنارے میّت عاجز کوہ شِکن دی

جاں وِچ لحد رکھی شہزادی فرش بنایا خاکوں
کھولے بند پئے مُکھ ویکھن کارن درد فراقوں

خالی کفن پیا وِچ قبرے میّت نظر نہ آئی
ویکھ عزیز تعجب ہویا حیرت وِچ لوکائی

دانش وند ہزاراں آہے حاضر اوس ٹکانے
ڈھونڈن کرن دلیلاں حِکمت کوُن ریانی جانے

سی اِک دور اندیش اوہناں وِچ کیہا اوس تدائیں
چاہیے قبر دیوانے ویکھی ہے وِچ اوہ کہ ناہیں

سُن کے سخن کیہا شاہ عادل جاں رب کھیڈ مچائے
ویکھو حال بے عذرے ہوکے جو رب ہور وکھائے

اوہو مُلک شہر دا میلہ ٹُریا طرف دیوانے
مویاں خلق خیال نہ چھڈ دی صاحب درد نشانے

اگے دفن دیوانہ آہیا ثابت قبر بنائی
مگروں جا ہجومی میلے اوویں فیر کھلائی

کیتا قبر چوفیرے پردہ خلقت دور ہٹائی
خاصے لوک کہن اُس اندر نظر حقیقت آئی

آوے مُشک بہشتی باہر جلوہ ذات دسیوے
روشن لحد اجیہی جیونکر بلن ہزاراں دیوے

عاشق تے معشوق اوہناں نوں نظر اوتھائیں آئے
نیّت صاف پچھے رب صاحب یاراں یار مِلائے

قصے چھڈ دلیلی ہاشم نہ کر ایڈ پسارے
توں کیہ صفت اوہناں دی کریسیں جو رب آپ سوارے

☆☆☆☆☆

تمام شُد

(مسودہ لکھن والے داناں)

خط فقیر حقیر پُر تقصیر احمد شاہ نوشاہی ساکن موضع ترپال

سی حرفیاں

سی حرفی ہیر رانجھا

الف

اوس دا سبھ ظہور ہے جی خلقت اپنو اپنے راہ پائی
کوئی ہس داتے کوئی رووندا ہے سبھ عشق نے دھوما دھوم چائی
قصہ آکھنا عاشقاں کاملاں دا ایہ وی بندگی ہے دھروں نال آئی
ہاشم شاہ نوں آکھیا دوستاں نے رانجھے ہیر دی شاعری آکھ بھائی

ب

بوہت حکایتاں چھوڑ کے میں رنگ رس دی ہے تھوڑی بات جوڑی
قصہ بوہت بے درد دا گجھ ناہیں دردونداں دی مار دی بات تھوڑی
لکھے لیکھ دی ڈور نوں زور ڈاڈھا کسے پاسوں نہ ٹٹ دی مول توڑی
ہاشم شاہ میاں ہیر رانجھنے دی ویکھ لیکھ بناوندا آن جوڑی

ت

تخت ہزارے دے وچ وسے رنگ روپ رسیلڑے چھیل دیہندا
باپ داریوں اجلا ناؤں دھیدو زمیندار بچہ پت چوہدری دا
ہکڑے لاڈلا مست حمد ہویا بھلا برا نہ جان دا کون کیہدا
ہاشم شاہ میاں کون مت دیندا سکھیں لدھڑا ہووتد پت جیہندا

ث

ثابتی نال نبھاہ ہویا ذوق شوق تے چین آرام پایا
جیہڑا لاڈ گمان دا شوق آہیا ماپے مویاں رنجھیٹے دے پیش آیا
کوئی چج اچار نہ جان دا سی فیر مہنیاں طعنیاں زور پایا
ہاشم شاہ میاں اساں ظاہر ڈِٹھا سُکھیاریاں انت نوں دُکھ پایا

ج

جگ دی رِیت نہ اِک آوے رانجھا بُوہت ادھین اُداس ہویا
بھائی ست تے آنڈھ گوانڈھ سارا جمع آن رنجھیٹھے دے پاس ہویا
مول جا نہ رب دا واسطہ ای تیرا خیش قبیلڑا داس ہویا
ہاشم شاہ میاں اگ عشق دی ایہ جِتھے پئی شعور دا ناس ہویا

ح

حرص ناہیں میتوں مول کوئی کیہا بھائیاں تے بھرجائیاں نوں
اوزار ہو اُٹھ کے راہ پیا متھا ٹیک کے چاچیاں تایاں نوں
کون کسے دے نال فقیر ہووے سُکھ اپنا اپنا بھائیاں نوں
ہشم شاہ میاں سُول پُتراں دے سینہ سلھدے دُکھ نی مائیاں نوں

خ

خرچ نہ ساتھ نہ راہ جانے بیلے بر واٰ وِچ خوار ہویا
سوز عشق دا تے دُھپ تیز لگی پیریں پُھٹے ہول بیمار ہویا
تِنیں رت وگے تِنوں ست گیا رانجھا آن کے بوہت لاچار ہویا
ہاشم شاہ میاں اوتھے رب بیلی سوہنی وانگ اُرار نہ پار ہویا

د

درد قضیڑے بوہت ہوئے مر پٹ کے جھنگ سیال آیا
کنڈھے ندی دے ہیر دی سیج آہی ٹھنڈی چھاں سی بوہت آرام پایا
بھوئیں رُل دیاں نوں سیج ہتھ آئی رانجھے شکر کیتا سائیں چت چایا
ہاشم شاہ رنجھیٹے دے بھاگ جاگے پچھوں ہیر آئی مولا رنگ لایا

ذ

ذوق تے عیش دے نال سُتا منوں خوف لاہیا مٹھی نیند کیتی
ہیر ویکھ کے بوہت کرودھ کیتا لڈن پاتی نوں جھڑک جھنب کیتی
پلو لاہ کے ہیر دیدار کیتا رانجھے یار دی طرح پچھان لیتی
ہاشم شاہ محبوب دا مکھ ڈِٹھا ویکھ عاشقاں آب حیات پیتی

ر

راج تے بھاگ وسار دِتے ہوئی باوری رہی نہ شُدھ کائی
دیوا ویکھ پتنگ نوں چونگ پیا باہروں جا بارُود نوں اگ پائی
مُشک اپنی ہرگ بے ہوش ہویا چن ویکھ چکور نے سیؤ لائی
ہاشم شاہ رنجھیٹے نوں لا سینے ہیر جھنگ سیال نوں اُٹھ دھائی

ز

زور نہ ہیر دا ہور چلے میہیں نال رنجھیٹے نوں چھیڑیا ای
سینہ برہوں دے زور منوّر کیتا پنڈا جلھ تے کاہ اُدھیڑیا ای
راتیں نیند نہ دِنے آرام آوے تھانہ صبر دا عِشق اُکھیڑیا ای
ہاشم شاہ کیہ دوش ہے میہناں دا دُکھ پاوندا اپنا سہیڑیا ای

س

ساہورے پیکے دُھم پئیاں ہیر چاک دا نینہ ہنڈاوندی اے
چُوری گنڈ کے نال بہانیاں دے چاک پاس اکلوی جاوندی اے
پئی بوہت اَولوڑے راہ نِندھی پگاں داڑھیاں نوں لاج لاوندی اے
ہاشم شاہ میاں بوہت چرچ ہوئی بھیڑی جگ ماتوس گواوندی اے

ش

شوق سلیٹی نوں زور کیتا ڈوا جنج آئی گھر کھیڑیاں دی
ہیر عقد نکاح نہ من دی اے ماپے لوڑدے لاج سہیڑیاں دی
ہیر رووے نال ویہار لایا اوہنوں سار کیہ جھگڑیاں جھیڑیاں دی
ہاشم شاہ میاں قاضی شرح اُتے پئی گل نیاں نبیڑیاں دی

ص

صُبح سویرے ہی ڈوتیاں نے قاضی شہر تے جا کے بات کیتی
قاضی بھیج کے نفر غُلام کوئی جگہ اپنی ہیر بُلا لیتی
اگے مُلکھ تے شہر ہجُوم سارا اوتھے ہیر وی جا سلام کیتی
ہاشم شاہ جو رب کریم ہیں توں قاضی کھول کے ہتھ کتاب کیتی

ض

ضبط کتاب تمام کر کے قاضی آکھیا ویکھ کے ہیر تائی
طرف ویکھنا مرد بیگانیاں دے شرح وِچ ایہ بات دُرست نائی
تیج آکھ بدبخت شیطان نڈھی شہر وِچ توں ایہ کیہ دُھم پائی
ہاشم ہیر دا رب حیا رکھے ڈوتی دُشمناں ہیر تے خوب لائی

ط

طول کے ہیر جواب کیتا رانجھے یار دی جی وِچ شکل دھاری
اوتھے کھیڑے تے سبھ سیال بیٹھے پنچ چوہدری کُل سبھا ساری
صوبیدار تے وِچ امین بیٹھے کئی مُفتی تے مخدوم بھاری
ہاشم ایس جواب توں قطع ہوئے رانجھے ہیر دی پاک پُریت یاری

ظ

ضامن ہے اساں نمانیاں دا ہیر آکھیا اوہ رزنکار میاں
جیہڑا اساں تے تُساں نوں رِزق دیوے پیدا کیتا سُو لکھ ہزار میاں
اوہنے جتی ستی جوہدے پُرکھ کیتے اوہو پالدا چور تے یار میاں
ہاشم ویکھیے کون سُرجیت ہووے پیا ماردا وِچ بازار میاں

ع

علم ہے بہت شیطان تائیں ہیر آکھیا مُڈھ قدیم میاں
لکھے لیکھ نے مار کے گرد کیتا اوہیو ہویا شیطان علیم میاں
لیکھاں یوسف جیہا غُلام کیتا جیہدے خوبیاں بہت عظیم میاں
ہاشم آکھیا ہیر نے سمجھ قاضی اسیں کون گنوار یتیم میاں

غ

غرق ہو جاؤ نہ عقل تُساں قاضی آکھیا ہیر دے ماپیاں نوں
تُساں عاشقاں رب دی قید کیتا ایہ کیہ جان دے ایہناں سیاپیاں نوں
تُسی لوڑ دے ہیر دے ساتھ پچھے پاس بانہ ہووے اِکلاپیاں نوں
کیتی سُرخرُو رب نے ہیر ہاشم پچھوتاوندے راگ الاپیاں نوں

ف

فائدہ کُجھ وی مُول نہ ہویو نے جھوٹھے ہوئے سیال لاچار ہوئے
ہتھ بنھ کے بینتی کرن سبھے رکھ لج ساڈی بوہت خوار ہوئے
اِک وار توں سوہرے جا ہیرے فیر آکھیے تے گُنہگار ہوئے
ہاشم شاہ میاں فیر لاج مِٹھی زور عشق دا لکھ ہزار ہوئے

ق

قدر پچھان کے ماپیاں دی ہیر کھیڑیاں نال تیار ہوئی
لج لاج تے چندڑی بوہت مِٹھی ہیر مول نہ نچی آلاہ لوئی
رانجھا ٹمک چُک کھیڑیاں نال ہویا ڈولی کھیڑیاں دے بُوہے جاڈھوئی
ہاشم شاہ میاں قِصہ چھڈ وِچے ایڈوں اگلی جارتا آکھ کوئی

ک

کوٹ ہزارے نوں اٹھ دھایا ہور چاکری مول نہ پُج دی سُو
لیندا ہوکے تے پچھوتا وندا ای چٹا عشق دی مول نہ بُجھ دی سُو
رانجھے رو دتا ویکھ بھائیاں نوں موہوں دعا سلام نہ سُجھ دی سُو
ہاشم شاہ ویوگ بیہوش کیتا ہور گیتی مول نہ سُجھ دی سُو

ل

لائیکے پریت لکھائے چٹھی ہیر رانجھنے دے ول فیر گھلی
سانوں مہنا دے کے جگ سارے آپ تخت ہزارے دی جاہ ملی
رانجھا ویکھ دے فیر اُداس ہویا بھوَرا رہے نہ جیؤ دی واگ ٹھلی
ہاشم شاہ رنجیٹھے نے ہیر پچھے جوگ پایا تے سیس تے خاک ملی

م

مُکھ بھبھوت لگائے رانجھا کنیں مُندراں تے ہویا جٹا دھاری
ٹُونبا ہتھ تانبا لک لنگ سوہے بھلی پائی سو جوگ دی جگت ساری
جائے پونہچیا رنگپور کھیڑیاں دے ویہڑے ہیر دے جا کے کیش دھاری
ہاشم شاہ میاں یار ویکھنے نوں رانجھے بھیس وٹایا ہے خوب کاری

ن

نیوٹھ مُٹھی ہیر چُور آہی رانجھے جا کے الکھ بُلایا ای
ہیر سُنی آواز تے اُٹھ بیٹھی بول میت دا کھرا سُکھایا ای
عشق یار دی واؤ پچھاندا اے اوہو آپ رانجھا ویہڑے آیا ای
ہاشم شاہ میاں لوک جھوٹھ آکھے رانجھے نال سہتی جھیڑا پایا ای

و

ویکھ کے ہیر دا رنگ رانجھے ماری ہاہ تے کھرا بے تاب ہویا
درد عشق دے پھٹ تے لُون پایا اگ عشق دی نال کباب ہویا
گُھٹ وٹ کے مونہ نوں بولیا سی مُڑ پچھانہ نوں فیر شتاب ہویا
ہاشم شاہ میاں دھواں پاوݨے دے رانجھا فکر دے وِچ خراب ہویا

ح

حیلہ حکیمگی بوہت ہوئی روگ ہیر دا کسے نہ پایا سی
ہتھ بنھ کھیڑا غرض اپݨی نوں جوگی پاس اوہیں ہو آیا سی
گھر چلیے جی ساڈے بھاگ ہوئے ہیر بوہت ڈاڈھا دُکھ پایا سی
ہاشم شاہ میاں مولا دشمناں نوں ہتھ بنھ کے آن نوایا سی

ل

لا پریت تویت کیتے رانجھے داروان تے وڈھا زور پایا
سماں پا کے ہیر نوں سنگ لیتا چوری جھنگ سیال نوں اٹھ دھایا
پچھے خبر ہوئی کھیڑے اُٹھ وگے راجے عدلی شہر سی ہتھ آیا
ہاشم شاہ میاں ویکھ صُبح ہوئی راجے عدلی دے پاس نیاں پایا

الف

آکھیا ماں نے دس ہیرے تیرا نال رانجھے کیہا ساک ہے نی
ہیر آکھیا ساک نہ عاشقاں دے میرا دین ایمان ایہ چاک ہے نی
جھوٹھ بولنے تھیں کُجھ نفع ناہیں ہو جاونا انت نوں خاک ہے نی
ہاشم آکھیا ہیر نے رب جانے میرا کھیڑیاں توں پلہ پاک ہے نی

ی

یار نوں یار دے ہتھ دِتا اوہناں کھیڑیاں چا کھدیڑیا ای
جگ جگ ہووے راج عادلاں دا راجے نیاؤں ہی نیاوں نبیڑیا ای
دُکھ پا کے سُکھ نصیب ہویا جیہناں عِشق دا ساک سہیڑیا ای
ہاشم شاہ میاں اوہناں ڈوتیاں دا بُوٹا مُڈھ توں چا اکھیڑیا ای

سی حرفی

حضرت غوث الاعظمؒ

الف

آکھ دِلا کیوں ڈولنا ایں جیہدا پیر محبوب خُدائے دا اے
ہونہار جہان دی ہتھ جیہدے بادشاہ اوہ ارض سمائے دا اے
اوہدے ناز دا کِس حساب کیتا رب آپ مُحتاج ادائے دا اے
ہاشم شاہ نوں خوف کیہ پیر جیہدا کرنہار قضا قضائے دا اے

ب

باوری ہیں توں جان میری دستگیر دا نام وسارنی ہیں
لہا چھوڑ کے اوس کریم والا دُکھ ہور تے جا پکارنی ہیں
غرض غیر توں ڈھونڈیا لوڑنی ہیں پیر اپنے تیشرا مارنی ہیں
سوئی جان سو کھالوا ساس ہاشم دستگیر دا نام اُدھارنی ہیں

ت

تخت تیرا تاجدار توں ہیں رازدار توں رات معراج دا ہیں
دیادان داتار توں عاجزاں دا کرن ہار غریب دے کاج دا ہیں
دستگیر توں روز حساب دا ہیں محرم ایس اساڈڑے ساج دا ہیں
ہاشم شاہ نوں آسرا نام دا ہے پالن ہار توں اپنی لاج دا ہیں

ث

ثابتی ڈور دراز دی اے میری ثابتی نہ پریکھ میراں
کرے کوئن کوئی دعویٰ ثابتی دا کوئن جان دا اپنا لیکھ میراں
لاج پالنی اپنے نام دی ہے میرے حال دی طرف نہ ویکھ میراں
ہاشم شاہ نے پیٹ تے کاج کیتا لوک آکھدے نیں تیرا بھیکھ میراں

ج

جدّ دا واسطہ پاوندا ہاں دئیں نزع دے وقت دیدار میتوں
عزرائیل دے خوف تھیں ڈولناہاں ویکھیں پوے نہ جان تے بھار میتوں
دھریں نام رسولؐ دا جیبھ میری کریں سرد پیاس دی نار میتوں
ہاشم غوثؓ محبوب دا داس ہاں میں رب کرے نہ آوسی ہار میتوں

ح

حُرمتاں حشمتاں ہتھ تیرے جیہنوں چاہو نال اس چا وڈھیاونا ہیں
جیہدے بھاگ نصیب تے جاگ دے نیں راہ اپنا چا وکھاونا ہیں
تیرے قہر تھیں کون امان پاوے بادشاہاں توں بھیکھ منگاونا ہیں
ہاشم جیہیاں کمیاں کہتراں نوں رو خلق نوں راج بہاونا ہیں

خ

خبر جہان دی رکھنا ایں جن انس دے درد نوازنا ایں
پُل صراط دا خاص ملاح توں ہیں پرے پُور ہی پار اُتارنا ایں
تیرے نال جے کوئی غرور کرے دین ڈنی تھیں مار اُتارنا ایں
ہاشم جیہاں نصیب دیاں ڈھٹھیاں نوں دستگیر توں پار اُتارنا ایں

د

دفتراں وِچ نہ آوندا اے تیرا وصف کمال دا پیر میرے
آفتاب تے ماہ لے جاوندے نیں ویکھ نور جمال دا پیر میرے
تیری روشنی روز بروز بھاری کیا قدم بلال دا پیر میرے
ہاشم شاہ کیہ گُنگ زبان آکھے وصف جاہ و جلال دا پیر میرے

ذ

ذل دے وِچ ذلیل ہاں میں حرص نفس دی مار کے زیر کیتا
دِنے رات غرور تے کِبر کینہ عزازیل نے نفس نوں شیر کیتا
بُرے فعل تھیں باز نہ آوندا اے قصد اپنی طرف تھیں ڈھیر کیتا
ہاشم شاہ نوں بخش لے حق تینوں غوثؒ پاک جہان دا میر کیتا

راہ خُدائے دے پُچھنے نوں غوث ولی تیتھے چلے آوندے نیں
ملک جن ایہ اِنس طیور جتنے تیری صفت ثنا نوں گاوندے نیں
کعبہ ڈھونڈ جہاناں دا جاہ تیری بغداد نوں سیس نواوندے نیں
ہاشم شاہ دی آس پُہنچا میراں لوک منگدے سو پھل پاوندے نیں

ز

زور تیرا مشہور ہے جی کمزوریاں دا توں ہیں زور میراں
دین دُنی دیاں نعمتاں بخش میراں چاہوس ہور تے دیونا اس ہور میراں
نبی پاک دا چشم چراغ ہیں توں تیرے ہتھ نصیب دی ڈور میراں
ہاشم شاہ نوں ہتھ دے رکھنا اس سُتیا سخت عذاب ہے گور میراں

س

سچ دی لونہیں پاس میرے اتھے پہر دروغ دے حال میرے
کچے کوٹ دا کُجھ وساہ نائیں جُوئے باز داں کوُن ایہ چال میرے
پھراں دلک فریب دا میں بھریا کُل کیل دے اج نکال میرے
ہاشم شاہ نوں ثابتی بخش میراں جان اپنا تے لج پال میرے

ش

شمس غُلام غروریا سی تیرے نال توں اوس دے باب کیتا
بھاہی کُفر دی وِچ پھہایا سی چار طرف تھیں چا نقاب کیتا
کُل اوٗلیاں دے کندھے قدم تیرا شہنشاہ دا رب خطاب کیتا
ہاشم شاہ نے تیریاں شاکیاں دا سینہ پَچھ کے حال خراب کیتا

ص

صاحباں نال بروبری کیہ جیہناں صاحی کُل جہان دی اے
دستگیرؒ جو مونہوں نہ بولدے نی جان آل اوٗلاد شیطان دی اے
دستگیرؒ دا نام ہی کیمیا ہے ایہو مُندری ای سُلیمانؑ دی اے
دستگیرؒ دا نام دھیا ہاشم ایہو ثابتی دِین ایمان دی اے

ض

ضرب لگی جرص حادثے دی مضروب حکیم تے آیا ہوں
تنگ دست کمال دا پہنچ کے میں گنج بخش کریم تے آیا ہوں
سخت رُو جہان دا ویکھ کے میں ہُن طبع سلیم تے آیا ہوں
ہاشم شاہ گواوسی روگ میرا غوثؓ پاک رحیم تے آیا ہوں

ط

طلب ناہیں مینوں ہور کوئی پیے جام شہادتے پُور مینوں
ذرہ فقر دی فکر وی دیہ داتا دِلوں حُب جہان دی توڑ مینوں
تھوڑا عشق دا درد مکان ناہیں ہور گل دی مول نہ لوڑ مینوں
ہاشم شاہ ادھین ہو آیا اے خالی خیر تھیں مول نہ موڑ مینوں

ظ

ظلم جہان تے بہت کیتا تیری مہر تھیں مول نہ ڈول دا ہاں
کیا رخت متاع ہے جگ سارا کسے کل نوں مول نہ تول دا ہاں
بھیت جی دا سمجھ معلوم مینوں ہور کسے دے پاس نہ کھول دا ہاں
ہاشم اوس جناب دی گرد آتوں لکھ وار میں جیو نوں گھول دا ہاں

ع

عارفاں دا بادشاہ میراںؒ جیندا دست غلام کہاوناہاں
اِک وار جو پیر دا نام لوے لکھ وار میں واری جاوناہاں
اوس طرف تھیں واء جو آوندی اے بند کھول کے سینے نال لاوناہاں
ہاشم اوس جناب دے کتیاں دے پیر چُم کے سیس تے چاوناہاں

غ

غیر تھیں ہوڑ کے آپ مینوں طرف اپنی آپ لیا میراںؒ
میرے اپنے تھیں دِل آسیاں دے ہور بہت ویران وسا میراںؒ
نبیؐ پاک دا چشم چراغ توں ہیں مہرن ہو چین وکھا میراںؒ
ہاشم حرص نے مار بے چین کیتا مہربان ہو خیر توں پا میراںؒ

ف

فضل خدا نے آپ کیتا غوثؒ پاک جیہا جیندا پیر ہویا
نہیں خوف کوئی ہر گاہ مینوں لکھ وار ہو گنہ کبیر ہویا
بیُمان دھیا کے نام تیرا وانگوں آئینہ صاف ضمیر ہویا
کوئی کرم دی ویکھ نگاہ میراںؒ ہاشم ہاوے نال حقیر ہویا

ق

قدر کیہ ہوسی آدمی دا تیری ذات صفات نوں تول سکے
کیہ زور غریب خفاش دا ہے آفتاب دی شان نوں تول سکے
جتھے عقل خیال لاچار ہوئے کیا وصف زبان دا بول سکے
ہاشم شاہ نوں ثابتی بخش میراںؒ تیرے نام توں جان نوں گھول سکے

ک

کاملاں زاہداں عابداں دا پیشوا توں شاہ جیلان دا جی
آل پاک رسولؐ دی غوثؓ اعظم گنج بخش مہتاب گیان دا جی
سُلطان کمال تے قُرب والا روز حشر دے اوس دیوان دا جی
ہاشم شاہ میاں خاکسار ہو توں اوس پاک لطیف ایوان دا جی

ل

لکھ کروڑ قُربان کیتے بادشاہ میراں تیرے نام اتوں
دئیں مال تے مُلک نکاریاں نوں کریں بادشاہ گرد غلام اتوں
سیج سُکھ دی دئیں سُکھیاریاں نوں کریں بادشاہ گرد آرام اتوں
ہاشم وارداای لکھ دار تیرے میرے دھوونا عیب بدنام اتوں

م

موج سمندر دی کون ویکھے تیرے دست کریم دی رِیس چاہے
بُہتی عقل خیال لاچار ہووے سدا خوار خواری نفع کھیہ کاہے
تیرے نام غلام توں شاہ کیتے جیہڑے آد قدیم دے خوار آہے
ہاشم شاہ نوں شاہی بخش میراںؒ ڈراں نار جہنموں فیر کاہے

ن

نت ناہیں رنگ رس جیہا کدی سمجھ کمینیاں پُھلنا ایس
آوا گون سراں جہان دی اے ویکھ خاب خیال نوں بُھلنا ایس
موتی ہوکے اوس سمند والا مُل جان کے خاک دے تُلنا ایس
ہیوں فسق فجور دی قید ہاشم غوثؒ پاک چاہے تاں توں کُھلنا ایس

و

وس ناہیں کوئی گل میرے جیہڑے عیب ثواب کماونا ہاں
سُکھ اِک ناہیں دُکھ لکھ تھے جان بُجھ اتے دل چاونا ہاں
نہیں جان دا ہوگ کیہ حال میرا دِنے رات پیا غم کھاونا ہاں
غوثؒ پاک دے ناں توں باجھ ہاشم میں نہ آسرا ہور ٹھہراونا ہاں

ہ

ہور ناہیں کِتے وَل ڈھوئی مُجھ عاصیاں دے بادشاہ تائیں
کوئی پاس کھلون نہ دیوندا اے بُرے آدمی نوں بد راہ تائیں
تُساں باجھ ناہیں ہور ڈھونڈ ڈِٹھا گُنہگار دی پُشت پناہ تائیں
ہاشم ڈھونڈ دا ہے دستگیر میرے تیرے کرم دی اِک نِگاہ تائیں

ل

لوبھ تے لالچی چال میری بوہت یاد ہے راہ شیطانگی دا
پھراں ظاہرا رُوپ مشائخاں دا دِلوں خاص ردا بیگانگی دا
دستگیر ہے ظاہرا نام تیرا چار کوٹ اُتے مردانگی دا
رب جان دا زور رکھاوندا اے ہاشم شاہ تیری مہربانگی دا

الف

اِک تُوں ہیں کئی لکھ تُوں ہیں جیا جنت تُوں ہیں سبھ نور تیرا
پُھل پات تُوں ہیں دِن رات تُوں ہیں لوح قلم تمام ظہور تیرا
دستگیر جہاز ملاح تُوں ہیں دریا تُوں ہیں سبھ پُور تیرا
غوث پاک جیہا جیہدا پیر ہاشم کرے واجبی مان غرور تیرا

ی

یاد تیری رکھیں یاد مینوں ایہو مال تے مُلک داد میری
ایہو یاد ہی داد دیواوندی ہے ایہو شافعی آد جُگاد میری
ایہو یاد ہی یاد کرواندی ہے ایہو یاد ہے آس مُراد میری
ایس یاد تھیں پوے قبول ہاشم کوئی عاجزی کُوک فریاد میری

☆☆☆☆☆

سی حرفی

جگ دی بے ثباتی

الف

الف اِک ناہیں کوئی دو ناہیں رنگ رس جہان دا چکھ گئے
لدھے لعل جواہراں موتیاں دے واری چل دی نال نہ لکھ گئے
ڈیرے پاوندے رکھ دے لشکراں توں پھڑوے موت دے ہی دکھو وکھ گئے
ذرا کھوج نہ دِس دا ویکھ ہاشم جس راہ کروڑ تے لکھ گئے

ب

بند ہُن پایاں رجھنا ایس نہیں حرص دی بُھکھ نوں تھم ناہیں
کئی چھوڑ گئے ایہناں پتھراں نوں ہیرے لعل تیرے کسے کم ناہیں
کر نیکیاں آونی کم تیرے ایس جیڈیاں دولتاں دم ناہیں
ہاشم شاہ سرہانے ہے موت بیٹھی پر سُتیاں نوں کوئی غم ناہیں

ت

تُدھ جیہے کئی لکھ مہں وِچ ایس سراں دے آوندے نیں
اِک لدھ دے بھار چلانیاں دے اِک آ دوکان وچھاوندے نیں
اِک توڑ کے آس اُمید چلے اِک وارثی آن جگاوندے نیں
ہاشم شاہ میاں کوئی خبر ناہیں کتھوں آوندے کت ول جاوندے نیں

ث

ثابتی اوس دے ناں ولوں بنے لکھ لاچار تے ہار ناہیں
جیہڑے گوڑھے پیار ونڈاوندے نیں تیرا انت سمیں کوئی یار ناہیں
کوئی خاب دا میل جہان دا اے ایس دوستی دا اعتبار ناہیں
ہاشم شاہ میاں سُکھ پاونا اِیں تاں تُوں رب نوں منوں وسار ناہیں

ج

جان کے اپنے آپ جیا لکھ پھاہیاں لے گل پایاں نیں
رنگ رس جہان دے ویکھ ناہیں مہان ڈکھ نے لائیاں پھاہیاں نیں
وارے چلدے لاڈ گمان والے پچھوتاوندے ماردے آہیاں نیں
ہاشم شاہ حکومتاں راج دعوے ایویں راہ اُتے چاہے راہیاں نیں

ح

حرص دلیر نوں توڑ جیا ایہی زور تیرا نت کھاوندی اے
نال صبر دے حرص وسار میاں اگ حرص دی جان جلاوندی اے
جتھے حرص اُتے سُدھ بُدھ ناہیں حرص اپنا حکم چلاوندی اے
ہاشم شاہ میاں ایس خاک کولوں دعوے حرص ای ایڈ بنھاوندی اے

خ

خاب دے نال خراب نہ ہو ایس خاب توں خاب ہی جان میاں
ایس وہن دے وِچ حباب وانگوں ایہ اپنا آپ پچھان میاں
کس چیز توں ہویا کون ہیں توں ایس بات نوں خوب سنجھان میاں
ہاشم شاہ مُسافراں خوب ناہیں کروفر تے جھوٹھ دا مان میاں

د

دُکھ نوں دور ہٹاونا ایس تاں توں سُکھ جہان دا مول ناہیں
سُکھ پاونا ایس تاں کھول اکھیں سُکھ کسے دا ویکھ کے ڈول ناہیں
اساں ویکھیا سُکھ جہان والا مہاں دُکھ ہے ایس نوں بھول ناہیں
ہاشم شاہ میاں ایہو فایدہ ای کوئی لکھ آکھے مُونہوں بول ناہیں

ذ

ذِکر زبان دا چھوڑ میاں نِرا مکر ہے جگت رجھاونے نوں
بھاہی دغے دی لوک بھہاوندے نی جیو چاہوندا شیخ کہاونے نوں
ذِکر حق دا جان دے نال کریے نہیں آکھیا لوک سُناونے نوں
ہاشم شاہ ایہ بھیت رسائی دا کون سِکھ دا کھول وکھاونے نوں

ر

رکھ جے توں رکھ سکنا ایں جیو بن کے نت نہ جیونا ایں
شیر شکراں پیونا نت میاں قدح موت دا آخری پیونا ایں
لکھ وار جے فیل سوار ہوون خاک رہ دی انت نوں تھیونا ایں
ہاشم شاہ پراؤنے گوردے نوں زری بادلہ کسے نہ سیونا ایں

ز

زور لگا کے بول ناہیں مر جاونا ہے شرما میاں
پچھے بول کے کیہ کجھ کھٹیا ای ہن اوس نوں بہ پچھتا میاں
جیہڑا تھاں نہ کسے دا تھاں ہووے اوس وقتوں توں چت نوں چا میاں
ہاشم شاہ سنیہوڑا آوندا ای اج کل پچھوں گھریں آ میاں

س

سوہرے پیکڑے جان تیتھوں ہور نانکے داو کے وسنا ایں
ہنے ڈکھ تے جاوندے نس تیتھوں جیہناں واسطے یار توں نسنا ایں
نہیں من دا اوسدے آکھے نوں جیہدے راج دے وچ توں وسنا ایں
ہاشم شاہ اوہ شاہ جہان دے نیں جیہناں عاجزاں ویکھ کے ہسنا ایں

ش

شان بنا کے بیٹھ ناہیں کل ویکھی کوئی ایہ شان کتھے
جیہڑے محل منار اُسارنا ایں کوئی جھٹ ہے تھاں مکان کتھے
وِچ خاک دے لاؤ گمان کتھے جیہڑا وس دا فیر جہان کتھے
ہاشم شاہ تُوں ہوش سمھال میاں جانا خاک دے وِچ دھیان کتھے

ص

صبر دا پا زنجیر میاں ایس ہوش ہواس دلیل تائیں
لکھے لیکھ اُتے مغرور ہو تُوں مت ڈھونڈ کثیر قلیل تائیں
دکھ دیونا سکھ توں کاملاں توں ایس نفس پلیت بخیل تائیں
ہاشم شاہ میاں اوتھے تھاں ناہیں ایس ظاہری قال تے قیل تائیں

ض

ضرب توں جان بچا ناہیں مضروب ہو جان کے آپ میاں
تجھے چاہنا ایں کوئی بے چیز ہویا کوئی چیز نہ آپ نوں تھاپ میاں
دکھ جال تُوں نال تمامیاں دے کس واسطے چپ ہیں چاپ میاں
ہاشم شاہ غریب ہو چھوڑ دعویٰ جائے لُٹ ہمیش دا تاپ میاں

ط

طالبی توڑ جہان ولوں فیر ہوگ جہان غُلام تیرا
دِلوں حرص جہان دی چھوڑ میاں فیر کُل جہان مکان تیرا
کوئی ناں نشان نہ چاہ بھائی سدا جھول دا رہگ نشان تیرا
ہاشم شاہ ایہ عاجزی کیمیا ہے ایویں ہووسی کاج آسان تیرا

ظ

ظاہری ویکھ بے ہوش ہویا نہیں دِس دی اوس نوں گور ہے جی
دُکھ سُکھ جو بیت دا نال تیرے تیرے آپ کدوں ہتھ ڈور ہے جی
ایویں ظاہرا نقش دیوار تیں توں کم کاج کراوندا ہور ہے جی
ہاشم شاہ اوہ بھار اُٹھاوندا اے کدوں آکھ تیرے ہتھ ڈور ہے جی

ع

عشق توں رب نوں پاوندا اے جیہڑا عِشق دے وِچ گداز ہووے
ہتھ دھو کے جان جہان ولوں پچھے عِشق دے خوب نماز ہووے
عِشق ناز نوں خاک رلاوندا اے اُتھے پھر اوہ وِچ نیاز ہووے
ہاشم شاہ جو عِشق دے آوندا اے اساں ویکھیا محرم راز ہووے

غ

غیر نوں غیر توں جان دا نہیں ایہو جان لے آپ ہی غیر ہیں توں
وڈا جان کے اپنے آپ تائیں کیں ماردا اپنے پیر ہیں توں
نال غیر دے وَیر جگاونا ایں پیا اپنے آپ ہی وَیر ہیں توں
ہاشم شاہ توں غیر نہ جان کوئی فیر سمجھ کیتے نزدیر ہیں توں

ف

فارغ ہوکے فائدہ ایہہ کر ذِکر جو فِکر دا ناس ہووے
گئی بیت بہار کیوں بُھلنا ایں کُجھ بیج لے پھلک نوں آس ہووے
ایس دیس سوداگری آیوں توں کُجھ کھٹ لے جاندیاں پاس ہووے
ہاشم شاہ جو وقت سمھال دا اے کم اوس دا بے وسواس ہووے

ق

قدر پچھان تے جان میاں پیا ظاہرا دِس دا خاک ہیں توں
تے جے باطنی بھیت معلوم ہووے ایس خاک دی خواروں پاک ہیں توں
دکھ سُکھ نہ معاملہ موت تینوں ہور کسے دا انگ نہ ساک ہیں توں
ہاشم شاہ توں جس نوں ڈھونڈ دا ہیں تیرے وِچ جے اپنے آپ ہیں توں

ک

کاس نوں کِسے دا عیب کوئی مُونہوں آکھ کے یاد لیاونا ایں
کِسے گل توں کِسے توں گھٹ ناہیں کیوں اپنا عیب چُھپاونا ایں
کوئی آپ دا عیب وچار میاں عیب دار ہیں تاں دُکھ پاونا ایں
ہاشم شاہ تُوں آپ نُوں جان میاں کتھوں آیا تے کَون کہاونا ایں

ل

لائقی آس جہان والی جیہڑا ڈھونڈ دا سخت اسیر ہووے
سو ہی مار دا ہے دم لائقی دا جیہڑا اپنے آپ شریر ہووے
وِدھ قسمتوں ہتھ نہ آوندا اے ایویں انت نوں خوار زہیر ہووے
ہاشم شاہ نصیب دا زور جیہنوں دِل ریش تے صاف ضمیر ہووے

م

مالکی مال تے مُلک ولوں چھڈ کاس نوں لاؤنا ہیں نام میاں
جویں کھیتڑی جوش زمین دا اے تویں اپنے آپ نوں جان میاں
ایس خاک توں ہو کے خاک ہوویں ایہو آد قدیم دی بان میاں
ہاشم شاہ تُوں ایس توں بھل ناہیں ایس بات نُوں خوب پچھان میاں

ن

نازکی ناز دے نال جائیں جیہڑا جگت دا جیو رنجھاوندا اے
ایہو فائدہ ایس دی رِنجھ کولوں ہتھوں رنجھ کے بوہت نچاوندا اے
جدوں ناز کی ناز توں مات ہووے کوئی رِنجھدا پاس نہ آوندا اے
ہاشم شاہ رِنجھا توں اوس تائیں جیہڑا رِنجھ نوں لاج نہ لاوندا اے

و

واقفی اپنی مُول ناہیں کتھوں آیا ہیں کون کہاوناں ایں
بھیں بھائیاں دا بھائی ہو بیٹھوں کیہڑے گوڑے پیار وَنڈاوناں ایں
بوہت سچ وچار دا چا تینوں کیہڑے گوڑے پیار جگاوناں ایں
اکھیں کھول کے ویکھ ہنجار ہاشم پیا سُتیاں بیت بناوناں ایں

ہ

ہتھ ناہیں کُجھ وس ناہیں جیہڑا عیب ثواب کماوندا اے
نہیں لائقی ایس دی اِک رتی اوہو چاہوندا سوئی بناوندا اے
کون جان کے نیچ کہاوندا اے کوئی ہور ہی ناچ نچاوندا اے
ہاشم شاہ توں اودھروں جان میاں جس کم نوں آپ ہی لاوندا اے

ل

لکھ وٹے لکھ لکھ کھٹے ڈکھ سُول مِٹے سُکھ پایا میں
دعوی دوستی ڈکھ وکھال دا سی سوئی اوس نوں چا بُھلایا میں
رہیا چِھتنے ول خیال میرا تدوں ہاریا بُوہت گوایا میں
ہاشم شاہ میاں میرے بھاگ ہوئے دِلوں ڈوئی نوں چا اُٹھایا میں

الف

اج بنا لے ڈِھل کیہی جیہڑے ڈول دا کم بناونا اِیں
کل ہورسی اج ہے وار تیرا کِن بھلک نُوں میر کہاونا اِیں
کوَن جان دا اوس دی صاحبی نوں کِس ڈول دا فرش وچھاونا اِیں
ہاشم شاہ تُوں اج نوں جان مِیاں ایسا اج نے فیر نہ آونا اِیں

ی

یاوری جان نصیب ولوں جدوں حُب جہان دی توڑیا ہے
ڈوئی دوستی جرص تے شان ولوں واک نفس پلیت نے موڑیا ہے
ڈکھ رِنجگی آپ قبول کِیتی رضامندگی یار دی لوڑیا ہے
ہاشم شاہ میاں اون لکھ وٹے جِن صبر دی دولت جوڑیا ہے

سی حرفی

سسّی پنّوں

الف

آ مائے ویکھیں حال میرا دُکھاں گھیریا آن نماݨیاں نوں
پنّوں باجھ بھنبھور ویران دِسّ دارووّاں ہوتاں دے ویکھ ٹکاݨیاں نوں
جے میں جان دی پنّوں نے لدھ جانا میں تاں لاوندی بھاہ پلاݨیاں نوں
ہاشم شاہ میاں ہوتاں قہر کیتا مُٹھی جاوندے درد رنجاݨیاں نوں

ب

بنھ منگاوساں ہوت سارے مُٹھی لوک کے واہراں پاوساں نی
کرکے آس اللہ دی بیٹھ سیّے تیرے تھاں میں تاں غم کھاوساں نی
جے توں ترس دی اِس دھیّے سیّے نی تیرے کول میں آن بہاوساں نی
ہاشم شاہ میاں آکھ سسّی نوں رب بھاوے تاں ہوت ملاوساں نی

ت

تپ گیا مائے جیو میرا ہوت تتی نوں انگ نہ لا گئے
اِک گھڑی کو سُکھ سوال مینوں دُکھاں درداں دے وس پا گئے
ہوت پی شراب سوار ہوئے مینوں سولاں دے کیف چکھا گئے
ہاشم شاہ گوکیندڑی رہ گئی ہوت جاندڑے جھات نہ پا گئے

ث

ثابتی کم ہے عاشقاں دا فیر عقل شعور سمھالیے نی
ایہو مت ہے سمجھیے عاشقاں دی لگے دُکھ پئے سُکھ بھالیے نی
عاشق عشق دے نال پتنگ ہوئے اتھے وانگ شمع تن گالیے نی
ہاشم شاہ سمجھا توں سسڑی نوں نال صبر مُصیبتاں جالیے نی

ج

جیو گیا ہوتاں نال میرا جدھر جیو گیا اودھر جاونا اسں
مستک لیکھ جو سسی دے لِکھیا اے مائے کسے نہ چا مِٹاونا اسں
آپ رب جیہناں دے ول مائے کیہڑا کٹک بلوچاں دا پاونا اسں
ہاشم شاہ مِیاں وگی کون موڑے رب سسی نوں تھلیں رُلاونا اسں

ح

حیف کیتو آپ سیے نی سوَن کیہا جیہناں نیناں لایا ای
ہوئی نیند حرام ہے عاشقاں نوں ایسے نیند یوسف کھوہ پایا ای
دُشمن اپنی جان دی آپ ہوویوں لالچ نیند دے یار گوایا ای
ہاشم شاہ میاں سستی نیند مُٹھی جِن سُتیاں ہوت لدھایا ای

خ

خون پوَسی تیری جد مائے پلا چھوڑ ناہیں چُھرے مارساں میں
پُنوں یار باجھوں میرا کون ہوسی تیرے پاس ہُن خون گذارساں میں
اوہو یار میرا جیہڑا گھس گیا اوسے یار توں سیس جو وارساں میں
ہاشم شاہ مِیاں مر چُکی آں میں موئی ہوئی بھی ہوت پُکارساں میں

د

دُکھ قصیڑے عِشق والے تیرے پیش آئے جے کے جال موییے
نوس پریت نوں توڑ توں سیے نی اگے پریت دے لکھ جنجال موییے
جیہناں عاشقاں دے سِر ورتیا ہے ونجھ پچُھ توں عِشق دا حال موییے
ہاشم وِچھڑے یار توں رب میلے ہُن ہوتاں دا مُڑن محال موییے

ذ

ذوق نصیب نہ سسی دے تاہیں جھلیاں عشق خواریاں میں
مائے عشق تھیں ورج نہ سسی نوں ہُن تینوں جے دھی پیاری آں میں
عشق عین ایمان ہے عاشقاں دا مائے دھاڑ بلوچاں دی ماری آں میں
ہاشم شاہ وچھوڑے دی بھاہ لگی سسی کوکدی ہے رہا ساڑی آں میں

ر

رت وہندڑے نین تیرے کیہے لال ہوئے کر بس موئیے
چھڈ رونا اتے کرلاونا نی بہ کے نال سئیاں کھیڈ ہس موئیے
کہی چنگ فراق دی لگ گئی آ مینوں ویدن جیو دا دس موئیے
ہاشم شاہ بلوچاں دی آس کہی ادھی رات جیہڑے گئے نس موئیے

ز

زاریاں میریاں رب اگے دیسی آپ یتیماں نوں داد مائے
پنوں یار جیہے میرے یار کیتے قادر یار اگے فریاد مائے
اچن چیت بلوچاں دی دھاڑ پئی میرے ہوش ہو گئے برباد مائے
ہاشم شاہ میاں رب جان دا اے پنوں باجھ نہ ہور مراد مائے

س

سکھ ہوسی دُکھ جال موئیے کیوں توں گوک کے جگ سناونی ایں
دُکھ آکھیے محرم یار اگے لوکاں وِچ کیہ بھرم گواونی ایں
شاکر ہو توں قسمت اپنی تے ایویں رو کے جند ونجاونی ایں
ہاشم شاہ میاں فیر ہوت مُٹھے چھڈ سسیے اُونسیاں پاونی ایں

ش

شہر بھنبھور نوں بھاہ لاواں مائے کیچ مکران نوں دھا مینوں
سکھ سوَن میرا ہوتاں نال گیا دُکھاں نال پیا ہُن واہ مینوں
جیہنیں راہیں گیا میرا ہوت ماہی اوہو دس بلوچاں دا راہ مینوں
ہاشم شاہ بیرو بیر گوکنی آں گئے لا فراق دی بھاہ مینوں

ص

صُورت ویکھ نہ بُھل موئیے سوہنے جیو نوں چا رنجانیے نی
من موہ کے سسیے عاشقاں دا خوشی نال پیے ذوق مانیے نی
پُر چِت بلوچاں دا سسیے نی اوہ عشق دی قدر کیہ جانیے نی
ہاشم شاہ میاں اوتھے صبر کیہا دُکھ درد جتھے تنہوں تانیے نی

ض

ضرب جے عشق دی لگ جاوے تاں نہیں پڑدے لیکھاں ہاریاں دی
راہی یار دے نال میں نینہ لایا ناہیں خبر مینوں مائے یاریاں دی
راہی لدھ گئے اکھیں کھل گئیاں قسمت ویکھ مائے اللہ ماریاں دی
رو رو حال آکھاں ہاشم شاہ میاں رب شرم رکھیں ایہناں زاریاں دی

ط

طرف بلوچاں دی چھوڑ کدے ترنجن بیٹھ کے ہو مشغول مویے
وسدے گھراں نوں عشق اجاڑدا ہے جتھے کردا ہے آن نزول مویے
سن سئیے نیوں جے لایا ای ہن ہس کے دکھ قبول مویے
ہاشم شاہ میاں پنوں کرکارے لایا عشق بھلیرے دا سول مویے

ظ

ظلم وچھوڑے دی ماری اس میں پنوں نال گئی میری جان مائے
ہائے ہائے میرے کجھ وس ناہیں ہو کجھ نال ہے جگ جہان مائے
سارا شہر بھنبھور میں بھال تھکی کدھر گئے میرے شتروان مائے
ایہو جان توں ہاشم شاہ میاں نہیں ہوتاں دے ورگی شان مائے

ع

عشق کیہا پردیسیاں دا جیہناں لا کے جاونا چھوڑ موئیے
ہوت اُٹھ گئے گھر اپنے نوں تینوں پُنوں جیہے لکھ ہور موئیے
ماؤ آکھدی ہے سُن سسیے نی تیرا چل دا وس تاں موڑ موئیے
ہاشم شاہ بلوچاں دی پریت کیہی جیہڑے لا کے جاندڑے توڑ موئیے

غ

غرض میری ہوتاں نال مائے اوہناں باجھ ناہیں کجھ بھاوندا اے
نہ میں جان دی مائے سُتڑی نوں پُنوں تیر وچھوڑے دا لاوندا اے
ہسدی کھیڈ دی نوں مینوں وچ سئیاں رب چا تنگاوڑے پاوندا اے
ہاشم شاہ میاں شالا ملے پُنوں راشک عشق پیا تن کھاوندا اے

ف

فراق تینوں پُنوں یار والا مینوں بہوں تیرا دھیے ماردا اے
وٹ رہی تینوں مڑ سسیے نی کیہا جی تیرا موئیے ساڑدا اے
منع کردیاں باز نہ آوندی ایں تیرا جنم دھیے بُرے وار دا اے
ہاشم شاہ میاں عاشق اوہ ہوئے جیہناں منیا حکم غفار دا اے

ق

قبر کیتا ہوتاں نال میرے لدھی بھار جاندے بے پرواہ مائے
مینوں سڑی نوں فیر کیہ ساڑنی ایں میرا چھوڑ خیال توں جا مائے
جا پچھساں ہوتاں دا راہ دسو اُٹھ ٹراں میں لمبڑی راہ مائے
ہاشم شاہ میاں ایہو عرض میری رب سچے دی دُھر درگاہ مائے

ک

کیچ مکران دی چاہ کریں سُتی چھڈ گئے تینوں اوہ موییے
لکھ آفتاں راہ مُسافراں نوں نیڑے نہیں ایہ لمبڑے کوہ موییے
سُنجی بار پئی تیرا کون بیلی آ توں سمجھ شراب نہ ہو موییے
ہاشم شاہ بلوچاں دا دُکھ کیہا لیکھ اپنے نوں بہہ کے رو موییے

ل

لگوی بھاہ پریم والی مائے ہوت گئے ساڑ بال مینوں
ہائے ہائے وچھوڑا یار والا نہ وسرے ایہ خیال مینوں
رب بھاوسی تے سُکھ ہووسی نی مائے چھوڑ دے گھروں نکال مینوں
ہاشم شاہ بلوچاں دے آونے دی کون کھول سُناوسی فال مینوں

م

مرن بھلا کسے ڈھنگ دھیے ہتھیں اپنیں زہر نہ کھائیے نی
نیوں لاکے کیوں پچھوتاونی ایس نیوں پہلے ہی سمجھ کے لائیے نی
نازک شیشہ ہے سینے یار والا کیوں وس بے درداں پائیے نی
ہاشم شاہ پہاڑ توں عِشق بھارا قدر اپنے بھار اُٹھائیے نی

ن

نیوں دی سار کیہ لوک جانن درد مند ہی جان دے پیڑ نوں نی
اوہ کیں سمجھ مائے سستی کوکدی اے جیہدے لگدی پیڑ سریر نوں نی
لشکر عِشق دے سسی نوں آن پئے نال دُکھاں دے گھت وہیر نوں نی
ہاشم شاہ میاں دُکھ درد میرا ہووس معلم رب خبیر نوں نی

و

وار گھتی دھیے سسیے نی کدی لاہ بلوچاں دی آس موئیے
ادھی رات نوں اُٹھ کے راہ پئے لِکھیا مول نہ ہوندا ای پاس موئیے
پنّوں مدھ پیا کے مست کیتا ہویا حق بلوچاں دا راس موئیے
ہاشم شاہ میاں ویکھیں ہوت زادے گرداں پہنچیاں جا آکاش موئیے

ہ

ہوت گئے سسّی دی جاونا ہے ایویں پئی بُھلیں مینوں ماں ہوڑے
اگیہا پُنوں داتے پنچھا سسّی دا جاندا ہوتاں نہ جگ مُہار موڑے
ترنجن بیٹھیاں سئیاں نوں چھڈ جاساں پنچھا یار بلوچ دا کون چھوڑے
ہاشم شاہ میاں اُٹھ ہوت گئے وتھے سسّی نے جاونا عشق گھوڑے

ل

لاہ دوالیاں باز گئے اُڈے پنچھیاں نوں ڈوراں پاوندی اے
نت کوچ تے نت مقام جیہناں تنہاں ہوتاں دا عشق کماوندی اے
گویل واسیاں دے کیہڑے تھاں مویئے میرے آکھیاں باز نہ آوندی اے
ہاشم شاہ جو نیوں نہ لا جانے ایویں عشق نوں لاج کیہ لاوندی اے

الف

اکھیاں کرماں تتیاں نوں رو رو لینی آں نت سُجا مائے
اکھیں ویکھ نہ پُنوں وِداع کیتا کتے ہوتاں دے پندھ پنچھا مائے
جیہڑی ہوونی سی سوئی ہو رہی توڑے لکھ نصیحتاں لا مائے
ہاشم شاہ بلوچاں دی واٹ دسیں تینوں دیسیا رب جزا مائے

ے

یار پچھے جاندی جا موئیے تینوں پنّوں سچے رب ملاوتا ہے
کھلی بات کوکے سسّی وِچ تھلاں ربا قہر دے وس نہ پاوتا ہے
سسّی غرق ہوئی پنّوں دُعا منگی ربا سسّی دے نال ملاونا ہے
ہاشم شاہ میاں دووےس پیے سُتے سبھناں خاک دے وِچ سماونا ہے

☆☆☆☆☆

سی حرفی

درد و راگ

الف

آکھ کیوں مُڑ آو ساں میں ساری عُمر کِتے ول ماہیاں وے
اسیں برہوں ویوگ دے سوگ متھے پُت پوترے ساڈیا ہانیاں وے
لوہیا چٹ لیتو میاں رانجھیا وے کیہی گل تیرے من بھانیاں وے
ہاشم شاہ میاں اسیں کَون کوئی پئے وائیدے راجیاں رانیاں وے

ب

بال کے ڈھانڈری جان میری کیوں کر آیو ای چین بے درد رانجھا
دُکھ ویکھنا ایس توں دُکھیاریاں دے میرے مار کلیجڑے کرد رانجھا
جگ منگدی تپ دی سِکدی ہاں تیرے ڈِٹھیاں ہوواں میں سرد رانجھا
ہاشم شاہ میں گھول گھمائیاں وے لکھ وارنی راہ دی گرد رانجھا

ت

ترک کیتا میتھوں جگ سارے ہوئی سبھ سنسار ولاجوی ہاں
آوا دُرد ویوگ دے درد کیتی ہوئی انگ پرسنگ غلاجوی ہاں
لعلاں کھوہوندی رووندی وِچ بیلے دُکھ سُول دے بھگت دی پاجوی ہاں
ہاشم شاہ نہ اِت نہ اُت وتے لکھے لیکھ دے کاج وہاجوی ہاں

ث

ثابتی رہی نہ ہوش والی تیری سانگ پریم دی مار گئی
پئی چڑنگ وچھوڑے دی تتڑی نوں سینہ ساڑ کلیجیوں پار گئی
پیا پیا کراں پیا باجھ پئی کوئی جادوڑا میں سردار گئی
ہاشم شاہ کیہ دوش ہے یار تائیں جیہدے لیکھ نصیب دی ہار گئی

ج

جوگن ہووساں تیں پچھے تیکوں ڈھونڈساں میں دیس بدیس میاں
جا ہک سیس شنگار دے خاک پاواں گل کھولساں کالڑے کیس میاں
وانگ جوگیاں دے پھیرے جگ پاواں موہوں آکھساں جاادیس میاں
بدھی پریت دی ہاشما راؤ رانی بھیکھ منگ دی جا پردیس میاں

ح

حادیا عشق دی راہ پادے بھیڑا چاک تینوں کون آکھدا اے
تیرا مکھ ویکھے کوئی بھاگ والا گویا آب حیات نوں چاکھدا اے
میری جان دے وچ مکان تیرا چاک چوبراں نوں کون داکھدا اے
ہاشم شاہ رانجھا دکھ میویاں دا میرا رب والی پھُل ساکھدا اے

خ

خواہ مخواہ عاشقاں ساریاں نوں بیڑا مارنے دا تیرے عشق چایا
سینے وِچ وچھوڑے دی اگ بالی باہروں طعنیاں مہنیاں زور پایا
دیاں دوس کیہ ڈُدھ نوں رانجھیا وے بھیڑا اپنا ای کوئی پیش آیا
ہاشم شاہ پریت دی ریت ایہا جِن نیوں لایا تن دُکھ پایا

د

درد جیہناں تن یار دا اے سوئی ڈھونڈدے راہ حبیب دے نوں
جیہناں دُکھ نہ درد نہ روگ کوئی سو کیہ جان وے قدر طبیب دی نوں
جیہناں پریت دی ریت نہ مول جاتی پچھوتاوندے وقت نصیب دے نوں
ہاشم ڈُدھ جیہے اوتھے لکھ میاں کوئن پُچھدا اے حال غریب دے نوں

ذ

ذبح کیتا عشق عاشقاں نوں جتھے آیا اوس نوں جالیا اے
سسی سوہنی مار کے کھا گیا ہُن آن اساں نوں پھالیا اے
سیکھاں چوندیاں وانگ کباب اکھیں بھانبھڑ عشق اولوا بالیا اے
ہاشم شاہ میاں دُکھ وس ناہیں رب اوس ای پانڑا ڈھالیا اے

ر

رنگ تے رُوپ ہمیش ناہیں کوئی خاب خیال دی بات میاں
روز روشنی ویکھ کے بھُل ناہیں ایہدے نال نصیب دی رات میاں
کئی باغ بہار تے رُوپ والے اساں ویکھیا پھُل نہ پات میاں
ہاشم شاہ کیہ حال سناواں میں بڑی شوخ محبوب دی ذات میاں

ز

زور کیتا اگ عشق دی نے دِنے رات میرا تن ساڑدی اے
ایہدی چڑنگ پہاڑ نوں خاک کردی گھر لکیاں پھوک اُجاڑدی اے
خاک سار کرے راج بنسیاں نوں دیو وادیاں پکڑ پچھاڑدی اے
مِل جا کدی ویکھ حال میرا ہاشم شاہ ایہ جان پُکاردی اے

س

سدا ناہیں رنگ رُوپ رانجھا سدا یار تے باغ بہار ناہیں
دعوے بجھ نہ دیس بیگانڑا ای کئی چھوڑ گئے وفادار ناہیں
مُکھ ویکھ وکھالے دی آس رہسی ایس جیونے دا اعتبار ناہیں
ہاشم شاہ میاں اساں جاچ ڈِٹھا سدا اوڑ نہ مینہ بہار ناہیں

ش

شاہدی حال اساڈڑے دی کہے کون جو درد خواہ ناہیں
تیرا درد تونہیوں نہیں جان دا اوئے تینوں لکھ ہیراں پرواہ ناہیں
کیا جیؤ کیتو ربا رانجھنے دا میری سار دی ہاہ نوں راہ ناہیں
ہاشم شاہ رنجھیٹے نوں نال میرے مِل بیٹھنے دی ذرا چاہ ناہیں

ص

صبر ناہیں ایہناں عاشقاں نوں نِت نُوح دا قہر سمالھدے نیں
نام ننگ نموج دے جھونپڑے دا گھرا کھوج کِتے دل گالدے نیں
بج لاکے سوہڑے پیکڑے نُوں اوہناں لایاں دی لج پالدے نیں
ہاشم شاہ یقین ایہ عاشقاں دا خاطر یار دی جالنا جالدے نیں

ض

ضابطہ عِشق دا ویکھیا میں دُکھیاریاں بُہت دُکھاوندا اے
کوئی روگ ہووے تاں میں وید پُچھاں دارو عِشق دا کون بناوندا اے
جیہنوں آوندی پیش لاچار کوئی سوئی بیٹھ کے فال کڈھاوندا اے
ہاشم شاہ میاں پچھا یار والی پتاں یار دے کون بُجھاوندا اے

ط

طلب طبیب دے ویکھنے دی بوہت ہووندی اے دُکھیاریاں نوں
دارو درد ملاں ملھماں پٹیاں دے بھلا قدر کیہ ہے سُکھیاریاں نوں
رانجھا بھائیاں تے بھیناں دے نال رتا اوہ کیہ جان دا اساں نکاریاں نوں
ہاشم شاہ میاں کوّن ویکھیا ای گل لاوندا جو انگیاریاں نوں

ظ

ظلم کیتو بوہت ظالما وے بھلا چاہوندی نوں کدی چاہ میاں
اساں وانگ ویکھیں مت خوار ہوندوں مار جاؤ گی سار دی باہ میاں
رنگ رُوپ دا گُجھ وساہ ناہیں رب ڈاڈھا ای بے پرواہ میاں
ہاشم شاہ میاں آکھ رانجھنے نوں مِل آکے دیر نہ لا میاں

ع

عِشق دی ثابتی کوّن پُچھے جِتھے عِشق دا سوز ہزار ہووے
وانگ پیکھنے ناچ نچاوندا اے جیہدے ہتھ نصیب دی تار ہووے
گھر باہر توں کوّن دچاردا اے جیہدے سِیس تے تیغ دی دھار ہووے
ہاشم شاہ میں گھول گھمائیاں وے اِک وار جے فیر دیدار ہووے

غ

غم تے فکر دا جان میری بھلا ناں نشان کیہ جان دی سی
تیرا نینہ فساد دا مُول ہویا کدوں عشق دا راہ پچھان دی سی
تیرے عشق نے بیٹھ تعلیم دِتی نہاں میت رقیب نوں جان دی سی
ہاشم شاہ پیارے نے زور لایا بھلا آکھ کدوں ایس تان دی سی

ف

فال کتاب دی ویکھ میاں میرا چاک کدوں گھر آوندا ای
سُتے پئے نصیب اساڈڑے نوں مولا کدوں کوُ فیر جگاوندا ای
میں تتڑی نوں لیکاں لگڑی نوں کِس واسطے دُکھ سہاوندا ای
ہاشم شاہ پیارے نوں مہر ناہیں دُکھیاریاں فیر دُکھاوندا ای

ق

قول وساریاں برس ہوئے درس پرت نہ مول وکھالیو ای
رنگ رس کیتو دل کھس لیتو کیہا فیر الانبھڑا بالیو ای
توڑ تاڑ جہان توں موڑ مینوں فیر اپنا آپ سمالھیو ای
ہاشم شاہ میاں آکھ رانجھنے نوں بھلا قول قرار نوں پالیو ای

ک

کرن بخیلیاں ویہن طعنے کیہے پئے خیال رقیب ساڈے
لوک راج تے بھاگ نوں ڈھونڈدے نیں ڈکھ پریم دا نال نصیب ساڈے
ڈکھ لا کے فیر نہ آونا سی ریا میل شتاب طبیب ساڈے
ہاشم شاہ میاں کُجھ وس ناہیں ویکھ رووندے نین غریب ساڈے

ل

لج ناہیں میں نلجڑی نوں تُدھ ڈور کیتی میں نہ جاونی ہاں
کِس واسطے ڈور ہٹاونا ایں اکھیں ویکھ کے جی پرچاونی ہاں
کھان چین آرام حرام ہویا دِنے رات سِپئی گیت گاونی ہاں
ہاشم شاہ رنجھیٹے نوں ہان کیہی کول آوندی مول نہ بھاونی ہاں

م

مینگھلے وانگ ہمیش جائیں گھٹاں کالیاں ورسدے نین میرے
پھرن باورے وانگ مسافراں دے خالی ویکھ کے تھاں مکان تیرے
رُڑے جاوندے وہن حیرانگی دے جتھے چپہ نہ ونج ملاح بیڑے
ہاشم شاہ دا ویکھ احوال جائیں بھورا دیہ دیدار توں یار میرے

ل

نظر نہ آئیوں فیر مینوں نینہ لاکے بوہت ستائی آں میں
توڑ طوق زنجیر حجاب والے کر کینچنی عشق نچائی آں میں
تیج ساڑدی اے کوئی جان میری تیرے عشق لوہار نے تائی آں میں
ہاشم شاہ میاں دُکھ پاوتے نوں بھیڑے ایس جہان تے آئی آں میں

و

ونج بپار نیں بوہت کیتے لابا عشق دے جیڈ نہ آوندا اے
کوّن ٹٹ دا خیش قبیلڑے توں مزہ عشق دا توڑ لئے جاوندا اے
کچے عشق توں کُجھ وصول ناہیں رت ڈولھدا سو رس پاوندا اے
ہاشم شاہ میاں جیہناں توڑ چاڑھے دِنے رات پیا جگ گاوندا اے

ہ

ہتھ ناہیں کُجھ آوندا دے مان کیتیاں نال نمانیاں دے
بُرے ساڑدے تیر نیں تا والے دان گھایلاں درد رنجانیاں دے
لئی جاوندا اے اوہو ول ڈونگھاں ذرا وس نہ کُجھ مہانیاں دے
ہاشم شاہ میاں گل پایا میں واہ لگ دی وخت وہانیاں دے

ل

لوبھ ڈِٹھا کِتے رانجھنے نے جس واسطے پریت وسار سُٹی
پیا لوبھ شراب دا ہوت تائیں سسّی چاۓ تھلاں وِچ مار سُٹی
بھیڑے لوبھیاں صاحباں بھائیاں نے بازی عشق دی جِت کے ہار سُٹی
ہاشم شاہ میاں جس لوبھ ناہیں لکھ جان میں اوس توں وار سُٹی

الف

اج نصیب اساڈڑے نیں سوہنا یار میرے گھر آیا اے
دُکھ سُول پئے گھر ڈُوتیاں دے رانجھا راج تے بھاگ لیایا اے
سئیو آن کے دیو مبارکھاں نی میرے راولے نے پھیرا پایا اے
ہاشم شاہ میاں سماں نیک آیا بھانبھڑ سوگ دا چاۓ بُجھایا اے

ی

یار میرا فوج دار ہووے صُوبے دار اوہ ہووے لاہور دا جی
جا گھا بیٹھنے دی شالامار ہووے گھوڑا بیٹھ ہزار قصور دا جی
سارا ہاتھیاں ہار شنگار ہووے جوڑے موتیاں تِلک سندھور دا جی
ہاشم شاہ میاں جیو آکھدا اے فیر ویکھیے درس حضور دا جی

سی حرفی

برہوں جُدائی

الف

آ جانی تیرا عشق میرا پیا جال دا جیں کباب وانگوں
بھانویں آن کے ویکھ لے جوش لگے نینیں چووندا نیر گُلاب وانگوں
سینے وِچ لکھا کے نام تیرا پئی واچدی روز کتاب وانگوں
ہاشم شاہ جو ساس آرام دا سی یاد آوندا اے کوئی خاب وانگوں

ب

برہوں بلا نوں چھیڑ بیٹھی میں کیہ جان دی ساں تتی لیکھ ماری
چوگ ویکھ پھاہی وِچ آن پیاں تیرے ساںورے سوہنے بھیکھ ماری
ہوون یار دی بات نہ جان دی ساں جان بُجھ ڈُبی اکھیں ویکھ ماری
ہاشم شاہ اناتھ غریبنی میں تیرے عشق وچار پریکھ ماری

ت

تکھڑے نین محبوب تیرے آب دار نیں تیغ فولاد وانگوں
بناں دشمنی ویر بے دوسیاں نوں کیوں مارنا اس آ جلاد وانگوں
کدی توڑ کے خاک رلاونا اس گل لاونا اس فیر فساد وانگوں
ہاشم شاہ عشق دا راہ سکھالنے نوں دکھ دیوندا یار استاد وانگوں

ث

ثابتی عِشق دے نال جانیں اسیں باورے لوک غُلام تیرے
بھانویں جان نہ جان نہ بول مُکھوں اساں آونا روز سلام تیرے
پاندھے پُچھدی کاگ اڈاوندی ہاں راہ ملن کے صُبح تے شام تیرے
ہاشم شاہ نوں جان تھیں بہت پیارے دکھ درد دِتے اِنعام تیرے

ج

جانیا یار گمانیا وے اسی خوب تیرے بدنام ہوئے
جیہڑے لاڈلے لاڈ لڈ کڑے ساں رب جان دا بے آرام ہوئے
لہو اپنا چین حلال ہویا نیندر بھکھ تے عیش حرام ہوئے
ہاشم شاہ محبوب نوں یاد ناہیں اسی اپنے آپ تمام ہوئے

ح

حال ہے حال جو عاشقاں دا کیہ جان دا مُوڑ جہان ساڈا
جیہنوں ویکھ کے عمل کماونی ہاں دِل اپنا وید قُرآن ساڈا
رب جان دا ایس معاملے نوں شوق یار دا دین ایمان ساڈا
ہاشم یار دے ناں توں گھولنی ہاں پیا بھٹھ ایہ نام نشان ساڈا

خ

خرچ کرایے نین ایسے جیہڑے رون نہ واسطے یار دے جی
بھٹھ دوزخی نین جہان ولوں پئے عیب ثواب نہار دے جی
نہیں ترس دے درس توں نین جیہڑے جیہا آئینہ نال دیوار دے جی
ہاشم شاہ میاں سوئی نین پیارے موہے ہون پریم دی مار دے جی

ذ

ذبح ہویا جیھے عشق ہویا اساں ویکھیا شاہ منصورؒ وانگوں
دِل ریش بے کیش رنجور ہویا جل خاک ہویا کوہ طور وانگوں
سُکھ سوَن تے شرم شعور سارے گئے ڈُب جہاز دے پُور وانگوں
سینے وِچ فراق دا داغ ہاشم نہیں جاوندا روگ نخصور وانگوں

ر

رت ناہیں دیہی ست ناہیں ماں آکھدی بیٹھ کے کت موئیے
کیہی بان ہئی تینوں ویکھنے دی آ لگ اساڈڑی مت موئیے
تینوں عشق دا زور معلوم ناہیں ویلا ہتھ نہ آوسی وت موئیے
ہاشم شاہ میاں متیں دیہن مینوں ڈکھ جان کے ہڈ نہ گھت موئیے

ز

ذرا نہ عشق دی آن آوے جن پایا اے سیس کٹا کے جی
مجنوں عشق دے باغ دا سیل کیتا پر اپنا آپ سُکا کے جی
سسی فیر پنوں نگل لا سُتی تھلاں وچ سر پر رُلا کے جی
ہاشم شاہ شیریں فرہاد پایا پر اپنی جان گُنوا کے جی

س

سوچ وچار نہ پیش جاوے برہوں پایا اے آن چوفیر گھیرا
نہیں چھپ دا نینہ چھپا رہیاں پیا ڈھول وجاوندا شوق تیرا
دلاں گھائیاں نال گنوانیا وے سُکھی کایا جانیا چا پھیرا
ہاشم شاہ میاں ویکھ مات کیتا شطرنج دی چال نے جیؤ میرا

ش

شرم گوا کے اپنی نوں فیر یار پیارے اُس یار دا ہو
گُل خار دے باجھ نہ ہووندا اے مُشتاق دیوانیا خار دا ہو
یار ہوونا ایں تاں توں یار پچھے گُناہگار توں لکھ ہزار دا ہو
نہیں یاریاں کرن آسان ہاشم جا یار میاں گھر باہر دا ہو

ص

صبر نہ آوندا باجھ تیرے اتھے فیر دھیان گیان ایہو
تیرا مُکھ ویکھاں تاں میں جیونی ہاں میرے نَین پران تے جان ایہو
بھیڑی باوری ہے آواوُرد جیہی پیا آکھ دا جُمل جہان ایہو
ہاشم شاہ میاں جویں یار چاہے اساں من لیتا پروان ایہو

ض

ضد نہ کریں توں نال میرے تیرا ایہ سبھا ایانیاں دا
کدی ہسنا ایں کدی رُسنا ایں کوئی ایہ ہے راہ سیانیاں دا
شاں جھوک دِتے اسیں رو پیئے ایہو زور بے زور نمانیاں دا
ہاشم شاہ میاں دردوند باجھوں کون پُچھ دا حال نتانیاں دا

ط

طمع ودھا نہ ویکھنے دا دُکھ پاوسیں جاچ کے ویکھ جیہا
کہے لگ نہ جا سمالھ ویلا پیا پاوسیں اپنا آپ کیہا
ایس عِشق کئی گھر گال سُٹے تتے کوّن سا فیر اِنعام دیہا
ہاشم شاہ میاں پچھوتاوندا ہے جن جان کے روگ ویہاج لیا

ظ

ظلم کیتا تُساں نال ساڈے سوہنے یار تُوں قدر شناس ناہیں
کہے دُوتیاں دے مُکھ موڑ بیٹھوں لا باولا پریم پیاس ناہیں
دُکھیاریا قول نہ ہار جیا ہوشیار ہو مول ہراس ناہیں
ہس بولنا وی کدی ہوگ ہاشم کوئی رونا دات میراث ناہیں

ع

عِشق تُساڈے دی چوٹ مینوں کوئی ہووگ کیہ علاج میرا
نہیں زور نہ مال نہ مان کوئی کویں ہوگ غریب دا کاج میرا
مُکھ ویکھنا بوہت محال ہویا پیا ترس دا جی مُحتاج میرا
تیرے عِشق سمندر دے وِچ ہاشم پیا ڈول دا جی جہاج میرا

غ

غور کیجے دِلاں گھایلاں تے تیرا حُسن جہان مشہور کیتا
تیرے عِشق نوں ڈھونڈ کے پالیوا اتے اپنے آپ نوں دُور کیتا
تُساں دوستاں چا بُھلایا ہے تُساں ایہ کیہ یار شعور کیتا
ہاشم شاہ میاں ازماونے نوں جدوں خوب ڈِٹھا منظور کیتا

ف

فرق ڈِٹھا سوہنے یار کوئی کِنّے روز ہوئے نہیں آیا جے
نہیں جان دے لوک بخیل آہے کِسے دُوت نے چا سکھایا جے
کِسے کامنی چا ڈورا پا لِتا میرے حال ولوں چِت چایا جے
ہاشم شاہ میاں مزہ عِشق والا سُکھ مان کے کِسے نہ پایا جے

ق

قدر پچھان دیوانیاں دا خاکسار نوں ویکھ کے ہس نا ہیں
آپے جان کے چیٹک لایا ای ہُن مہنیوں طعنیوں نس نا ہیں
کوئی لائیاں دی لج پال جانی لو لا کے وی لو کھس نا ہیں
ہاشم شاہ میاں تقدیر ولوں کوئی کاج وی اپنے وس نا ہیں

ک

کرم لکھے سوئی واچ لئے تیرے عشق نے پا زنجیر کیتے
ہور دُکھ سوں اسیں آزاد ہوئے تیرے سوز فراق اسیر کیتے
دِل چاک ہوئے جل خاک ہوئے خُش باشیاں تھوں دِلگیر کیتے
ہاشم شاہ میاں مُکھ ویکھنے دے اسیں مانگتے بھیکھ فقیر کیتے

ل

لاج متھے جیہناں عشق ناہیں دُکھیاریاں شرم شعور کیہا
اوازار سدا جِند اپنی تھیں دِلاں گھائیاں مار غرُور کیہا
بنھ جھولڑی مُول نہ بیٹھ رہنا تِنھاں پنچھیاں صبر صبور کیہا
جیہڑے یار دے شوق خمار ہاشم تِنھاں معاملہ روز نشُور کیہا

م

موت ایہو ہور جھوٹھ ہے جی مُکھ یار توں یار لُکا بیٹھے
نہیں ایس توں ہور لاچار کوئی دردوند نوں وید بُھلا بیٹھے
کوئی آن پچھو دِل ساڈڑے توں جیہڑے اپنا آپ مُکا بیٹھے
ہاشم شاہ میاں سوئی جان دا اے جیہڑا نینہ مسان جگا بیٹھے

ن

ننگ ناموس ایہ دوستاں دی ایہو گاہکی بوہت سنسار میاں
جند ویچ کے غینہ خریدیا اے اساں آن کے ایس بازار میاں
لوک ہس دے ویکھ شعور میرا کیتا ایہ کیہ ٹدھ بپار میاں
ہاشم شاہ میاں ہور تھاں ناہیں بھاویں ڈوب سانوں بھاویں تار میاں

و

ونج ٹساڈڑے دُکھ دا ہے نہیں ہور دا سُکھ حلال مینوں
بھاویں تیری نوں ہور تا جانی پر اپنا آپ وکھال مینوں
تینوں واسطہ اپنے نام دا ای پیالہ شوق دا ہور پیال مینوں
ہاشم شاہ میاں ہُن وس تیرے بھاویں مرد تے بھاویں جوال مینوں

ہ

ہوش ہواس نہ وِچ میرے تیرے سوز فراق رنجان سُٹی
پھری ڈھونڈ دوکان سیانیاں دی دارو درملاں دی میری آس ٹُٹی
رتی رت ناہیں تن سُک گیا دُکھاں سُکھ تے عیش دی ڈنج پُٹی
ہاشم شاہ رنجھیٹے دے عشق میاں تتی ویکھ بازار دے وِچ لُٹی

ل

لاج نوں توڑ نہ لاج ہوئے نین واٹ اُڈیک دے ٹولدے نیں
راہ تک دے پُہنچ نہ سک دے نیں ڈانواں ڈول جو-س پت ڈولدے نیں
ساری عُمر د روگ لگایو ای رو روپئے ڈکھ پھولدے نیں
ہاشم شاہ رنجھیٹے تانگھ رکھی سُوہے نین ہوئے رت ڈولھدے نیں

الف

اپنا آپ بُھلا بیٹھی کوئی آدمی ہاں کہ میں خاک ڈھیری
انگ ساک جہان توں چھوڑ ہوئی تیرا مہنا تے ہوئی ذات میری
زور اپنا سی سوئی لا بیٹھی ایہو وس آہی ایہ اوقات میری
ہاشم شاہ میاں ہُن وس تیرے لج پال نہ پال لے وات میری

ے

یاد نہ رکھیو کوُنت مُولے سدا کھیڈ کے وقت لنگھاونا ای-س
سِکھ کتّنا تُنبنا چج کوئی اِک روز تیرے کم آونا ای-س
چِنت رکھ موئیے اوس ویلوے نوں پاس کوُنت دے سوہرے جاونا ای-س
ہاشم شاہ تینوں نت آکھدا ای متوالیے نی پچھوتاونا ای

سی حرفی

عِشق مجازی

الف

الھیاں والیاں عاشقاں نوں کیوں توں الھیاں چھمکاں چاونی ہیں
تیریاں ساویاں نیناں نے مار سُٹے پچھوں سُرمے دی چھان چھٹاونی ہیں
تیری چال توں جان قربان کیتی من عاجزی کیوں ترساونی ہیں
ہاشم شاہ نوں بوہت ستاونی ہیں جد الھیاں چھمکاں لاونی ہیں

ب

بے پرواہیاں چھوڑ موییے چے توں یار دی حاضری لوڑنی ہیں
نالے چاہنی ایس گل لگنے توں نالے گھنڈ کڈھیں مکھ موڑنی ہیں
نالے ننگ ناموس دا سنگ کریں نالے نین نیناں نال جوڑنی ہیں
ہاشم دوے نصیحتاں سمجھ موییے کیوں عاشقاں دا دِل توڑنی ہیں

ت

تا فتے بافتے پہن کے نی اساں نال نمانیاں مان کریں
پھریں مست الست گمان سیتی انگ رُوپ دا جان کے تان کریں
آپے لا کے چا بُجھاونی ایں آپے پُھوک کے چا مسان کریں
ہاشم شاہ کیہ موئے نوں مارنی ہیں مان متیے بان کُبان کریں

ث

ثابتی رہن نہ دیوندی نی ٹھین وانگ کٹار چلاونی ہیں
پیئیں مار لہو نت عاشقاں دا گھوڑا رُوپ دا کھڑی دوڑاونی ہیں
اِک پھرن مجذوب نہ ہوش کوئی اِک کھڑے توں چا سُکاونی ہیں
ہاشم جیہے ہزار غُلام تیرے جیہا چاہویں ناچ نچاونی ہیں

ج

جوگ کماونا پایو ای اٹھے پہر دھیان گیان تیرا
اِک وار توں ہس بُلا مینوں کدی بھلسی نہیں احسان تیرا
ڈر خوف کدے کر رب ولوں مت توڑ سُٹے رب مان تیرا
ہاشم شاہ دی بینتی رب سُنے کرے چوڑ چوپٹ دوکان تیرا

ح

ہور تیرے وِچ عیب ناہیں سدے سوہنا ایس مل پینیاں دے
اِک دردونداں نال مان کریں کڈھ گھنڈ کھچیں بند سینیاں دے
تیرے واسطے آن فقیر ہوئے گھر چھوڑ کے اہل خزینیاں دے
ہاشم شاہ نوں متوں وسار ناہیں آکھے لگ کے دوت کمینیاں دے

خ

خام پریت دی ریت ایہا ہنے غرض تے آن پیار کیتا
مونہوں آکھیا جند تساڈڑی ہے گجھا ہور تے قول قرار کیتا
کیا عمر ہے دغا کماونے دی کھوٹا کھریوں ونج بپار کیتا
کتھے ہاشما بھل کے نینہ لایا جان بجھ کے روگ ویہار کیتا

د

دکھ قصہ پھڑے جالنے ہاں سر اپنے تیندڑے دوار موئیے
گھر باہر نوں چھوڑ بیکار ہوئے ڈِگے آن تیری سرکار موئیے
ہور ارب دے ناں دا خیر گھنتیں کہے تیرے نیں گرببھ سنگھار موئیے
کوئی خاب خیال سفسار ہاشم دِل اپنے ڈھونڈ وچار موئیے

ذ

ذوق تے عیش کماونی ہیں اساں عاجزاں نہیں کلاونی ہیں
چھیل بانکیاں دولتاں والیاں نوں ہس ہس سینے نال لاونی ہیں
کریں کچ دا ونج پیار موہے توڑ موتیاں خاک رلاونی ہیں
کوئی ویر ہے نال نمانیاں دے ہاشم شاہ دی جان کھپاونی ہیں

ر

رنگ انار دا رُوپ تیرا وارے اوس دے. رنگ بناونے نوں
بھوآں کالیاں دا کجھ مُل ناہیں اوہدے آخری نین ٹکاونے نوں
لٹاں گُندھیاں موت مُسافراں دی راہ جاندیاں چا بُھلاونے نوں
ہاشم شاہ نے بُھل کے نینہ لایا لکھ شاباشی تیرے اکاونے نوں

ز

زرد کافور دا رنگ تیرا ایہناں الھیاں نے من موہ لیتا
پچھوں فوج چڑھی ونگاں ساویاں دی رہندا عقل شعور وی کھوہ لیتا
جی نمیاں بلاق نہ چھڈ دا اے بند بند اساڈڑا جوہ لیتا
ہاشم شاہ میاں عشق عاشقاں نوں ٹھگ وانگ بلا کے موہ لیتا

س

سچ آکھاں تاں توں رُس پویں گھٹ وٹیاں جِند تے آن بنے
تیرے عشق نے بھانبھڑ بال دِتا اگ لگ اُٹھے میرے ونے تنے
جیہڑے جسم کے کدی نہ دھیان میرے طعنے دیوندے آن کے چنے کھنے
ہاشم شاہ میاں جیہناں تینہ لایا ہڈ پایا ہے دُکھ کروڑ منے

ش

شوخ ایہ وضع تُساڈڑی نے اج اساں اُتے اعتراض ہے جی
نیناں اپنا ہور طوفان چایا دوئی تیغ وجی وِچ ناز ہے جی
سانوں آن کے تُساں شہید کیتا جس واسطے شوخ مزاج ہے جی
ہاشم شاہ نے کوئی گُناہ کیتا اج عاجزی نال نیاز ہے جی

ص

صُلح کرو میں تھیں بُھل ہوئی کوئی سُخن اولڑا بولیا میں
میری جان تے تدوں ہوا ہوئی جدوں مُکھ توں پلڑا کھولیا میں
رہی صبر آرام نہ آوندا ہے اوسے ویلڑے دا پھراں ڈولیا میں
ہاشم ٹہلیاں دا پڑ ٹھبلیا ہے وار سُٹیا دُدھ توں گھولیا میں

ض

ضبط ہووے شہر دوتیاں دا جیہڑے گھیاں دوتیاں لاوندے نیں

دِلوں کھوٹ اتے مونہوں پریت رکھن کر کوڑیاں گلاں بھکاوندے نیں

توڑ سٹ دے سکیاں بھائیاں نوں باپ بیٹیاں جُدا کراوندے نیں

پوے ہاشما غضب دی دھاڑ اوہناں رت مال بیگانڑا کھاوندے نیں

ط

طور تُساڈڑے زور ہے جی جیسا تیر چُھٹے کر زور چلے

سیّاں نال پھرس وِچ باغ دے نی جیسا مور چکور لطور چلے

پیّر حس جھانجھراں وانگ طنبوریاں دے سمل دِن بدھے گھم گھور چلے

ہاشم شاہ چلو جتھے ساتھ ہے جی جیسے نال پتنگ دے ڈور چلے

ظ

ظلم کیتا اساں عاجزاں تے کدی مہر کرو اسی جیوے جی

تھوڑا درد وی چاہیے آدمی نوں مُولوں سخت فولاد نہ تھیوے جی

نہیں دیو جواب شتاب سانوں گھول زہر پیالڑا پیوے جی

جناں پریت دے غم خراب ہاشم لکھ جگ ہے جگت تے جیوے جی

ع

عرض اساڈڑی من لوو شغل عشق دا کم سیانیاں دا
درس دیکھیے درد وکھاوے جی مزہ پاوے درد رنجانیاں دا
دِتے دان دا ایہو ثواب تانہیں جیکر پچھیے حال نمانیاں دا
لاہا جیونے دا ایہو جان ہاشم رُوپ ویکھیے مُلک ربانیاں دا

غ

غرض دا گل ظہور ہے جی غرض دار دی چاہیے غرض کیتی
آوے چل تُساڈڑے پاس کوئی دُکھ سُکھ دی چاہیے وات لیتی
وڈھا پیچ کے جگ ہے گھایلاں دا پاٹے جیو دی چاہیے ورز سیتی
ہاشم شاہ وٹوں نہیں سُکھ ایوس بیت جاؤ گی جیونکر ہور بیتی

ف

فرق تیتے کُجھ زمانڑے دا بد دُعا وی نہیں قبوُل ہوندی
اٹھے پہر توں رہوس ستاوندی نی کدے آپ توں نہیں رنجوُل ہوندی
دن رات دا ظُلم ویہار تیرا اِک گھڑی وی نہیں معقوُل ہوندی
ہاشم آخری وقت قریب آیا نہیں اجے مُراد حصوُل ہوندی

ق

قدر پچھان توں اپنی نوں سدا رُوپ ناہیں ہتیار یے نی
کوئی خاب خیال دی بات ہیگی ہس کھیڈ یے جگت نکاریے نی
پنچھو تاؤسیں ایس بہار تائیں جاسی وقت وہا گنواریے نی
ہاشم بھلے دی بات بتاوندا ہے آکھے لگ جا رب دیے ماریے نی

ک

کرودھ ہنکار گوا مویے ایدوں نفع نہ کسے نے پایا ای
سُلیمان جیہاں پیغمبراں نوں تختوں سُٹ کے بھٹھ جھوکایا ای
اگے خوبیاں یوسفؑ وِچ آہیاں فیر گرب دے مُل وکایا ای
نِرنکار دا کم ہنکار ہاشم ہور جِن کیتا دُکھ پایا ای

ل

لگ گئی کوئی سانگ کاری جگ جیونا بہت محال ہویا
کھیڈ بیروے وانگ پرست تیری کچی تند تھوں ہُنل کے جال ہویا
جیوں تڑفدا چھڈ نہ سکدا اے تیغ عشق دی نال حلال ہویا
ہاشم شاہ نصیب دی تڑی نوں تھوڑی گل توں کیڈ بے حال ہویا

م

مل کے جیو اساڈڑے نوں تیرے عشق نے بیٹھ مکان کیتا
کھان پین تے عیش حرام ہوئے خوشی شوق کولوں پریشان کیتا
جیہڑا شرم شعور دا کوٹ آہیا ساڑ بل کے چوڑ میدان کیتا
ہاشم شاہ ولوں ویکھ بھیڑیے نی تیرے عشق نے ایڈ طوفان کیتا

ن

ننگ ناموس نوں دور کیتا گھر پھوک ملنگ نشنگ ہوئے
گئے بکتروں مار کے پار تیرے نین ساڈڑے تیر تفنگ ہوئے
اک ہونگ دے وچ میدان پئے اک سنک کے صاف کرنگ ہوئے
ہاشم شاہ تائیں نہیں دوش کوئی عاشق ویکھ کے شمع پتنگ ہوئے

و

وقت نہ آونا ہوگ مڑ کے ایہو وار ہے آونے جاونے دی
کون جان دا ہوگ سویر کیہی ایہو رات ہے سیس گندھاونے دی
گل لاونے چھیل کہاونے دی نال جانیاں جی پرچاونے دی
ہاشم شاہ دی بات نوں موڑ ناہیں سانوں غرض آہی سمجھاونے دی

ہ

ہار شنگھار دی ریجھ رکھیں رنگ رس دی ریجھ نہ کا تیتوں

ہتھ پیا ہے شوخ محبوب ایسا بھورا عشق دی جوت نہ آ جیہتوں

لکھ وار میں پھیریاں پاوناں ہاں اِک وار توں ہس بُلا میتوں

ہاشم شاہ نوں بہت حیران کیتو آکھے حال حقیقتاں جا کیہنوں

ل

لکھ کروڑ قربان کیتے تیری اِکس ادائے دی آن دے نی

تیری نازکی ویکھ حیران ہوئے سارے سوہنے کُل جہان دے نی

کِس واسطے کُھلا پاونی ایں تیرے نین ایہ شوخ طوفان دے نی

ہاشم شاہ میاں اساں جاچ ڈِٹھا دِن چار ہی لاڈ گمان دے نی

الف

آ کدے آکھے لگ میرے ساری عُمر گئی سمجھاوندے دی

پئی دُھم سنسار دے وِچ میری نت آوندے تے مُڑ جاوندے دی

کدی رحم کر من سوال میرا عُمر گذر گئی دُکھ پاوندے دی

ہاشم شاہ دی ہاہ نہ پوگ تینوں اِچھیا رہی ہے جوگ کماوندے دی

ی

یاریاں کرن آسان ناہیں نال جوگ بیراگ سنیاسیاں دے

کون لا بھبھوت ملنگ ہوئے دِلاں گھایلاں اتے اُداسیاں دے

آکھے لگ کے بوہت خراب ہوئے ایہناں اکھیاں درس پیاسیاں دے

ہاشم شاہ میاں ہُن بوہت ہوئی چھڈ خیال رسیلیاں ہاسیاں دے

☆☆☆☆☆

قصیدہ غوثیہ

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؓ جیلانی سرکار)

پہلا جشن

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؒ جیلانی سرکار)

1

تُم ذات صحیح سُبحانی ہو
برحق محبوب ربانی ہو
تُم شاہ شاہاں جیلانی ہو
وِچ دین دُنی لاثانی ہو
یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

2

تُم بخشو فقر فقیراں نوں
تُم دیہو کرامت پیراں نوں
تُم شاد کرو دِلگیراں نوں
تُم کرو خلاص اسیراں نوں
یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

3

تُم دین دُنی دے والی ہو
اِس باغ دِلاں دے مالی ہو
وِچ ہر ہر پت پت ڈالی ہو
سُلطان مراتب عالی ہو
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

4

میں بُھلا پیا کوراہیں ہاں
ہُن خوار جیہا تاہیں ہاں
نت روندا سنج صباحیں ہاں
تُم بخشو لاکھ گُناہیں ہاں
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

6

کیہ کراں بیان لاچاری دا
اِس سختی سر پر بھاری دا
کیوں سگ پتا دُرکاری دا
جھب کرو علاج آزاری دا
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

7

میں داس قدیمی در دا ہاں

دن مہر تُساڈی مردا ہاں

جیوں تورو تیوں میں تردا ہاں

میں عاجز بوہت آزُردہ ہاں

یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

8

غم میرے دُور ہٹاو جی

دے اپنا ہتھ بچاو جی

سُکھ دِل دی آس پچاو جی

نت خُشیاں عیش وکھاو جی

یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

9

میں سر پر اوگن بارا ہاں

سُکھ کارن نیچ نکارا ہاں

میں عاجز بوہت وچارا ہاں

تُم پالو فیر تمہارا ہاں

یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

10

میں غم دا خاص نشانہ ہاں
نت خون جگر دا کھانا ہاں
وِچ دِل دے درد دیوانہ ہاں
نت منگ دا عیش شوانہ ہاں
یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

11

ایہ عاجو مول وسار نہیں
وِچ دُنیا ہووان خوار نہیں
پر اگے بنے لاچار نہیں
کجھ ایڈ تُسانوں بھار نہیں
یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

12

میں بھوں بُریایاں کردا ہاں
پر دِل تے خوف نہ دھر دا ہاں
اِس خاطر کوئیں نہ ڈر دا ہاں
جو داس تُساڈے در دا ہاں
یا حضرت غوث الاعظمؒ جی

13

میں ایڈ دلیری کر دا ہاں
جو مرنوں مُول نہ ڈر دا ہاں
لکھ مارے کوئی نہ مر دا ہاں
جو کوکر زورا ور دا ہاں
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

14

میں گرد دکھاں دا گھیرا ہے
ہور چارے طرف اندھیرا ہے
پر وال نہ ٹُٹ دا میرا ہے
جو سر اوپر ہتھ تیرا ہے
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

15

مُجھ عیباں دا کُجھ بیان نہیں
وِچ بدیاں ہور دھیان نہیں
وِچ نیکی لون سمان نہیں
بن تیرے ہور مکان نہیں
یا حضرت غوث الاعظمؓ جی

تد بد عملی وِچ قائل نوں
وِچ حرص جہانی مائل نوں
تُم بخشو مرہم گھائل نوں
اِس ہاشم عاجز سائل نوں
یا حضرت غوث اُلاعظمؓ جی

دُوسرا جسق

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؒ جیلانی سرکار)

1

یا پیر سُنو فریاد میری میں عرض گناہیں کرنا ہاں
دُکھ لکھ مناں سُکھ اِک رتّی میں پھر اُتے دل دھردا ہاں
وچ لوک تما غبار ہوا بت خون جگر وچ گھٹدا ہاں
نِت ڈُب رہاں کجھ فرق نہیں سے تار دریو میں ترنا ہاں
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے بت کرنا ہاں
پکڑو بانہہ بچاؤ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

تد بد عملی وِچ قائل نوں
وِچ حرص جہانی مائل نوں
تُم بخشو مرہم گھائل نوں
اِس ہاشم عاجز سائل نوں
یا حضرت غوث اَلاعظمؒ جی

ڈُوسرا جشن

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؒ جیلانی سرکار)

1

یا پیر سُنو فریاد میری میں عرض گناہیں کرنا ہاں
دُکھ لکھ مناں سُکھ اِک رتی میں پیرؔ اُتے دل دھردا ہاں
وِچ لوک بُرا بُریار ہویا نت خون جگر وِچ جرنا ہاں
ہُن ڈُب رہاں کُجھ فرق نہیں جے تار دیو میں ترنا ہاں
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پھڑو بانہہ بچاؤ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

2

سبھ یار کوئی اِس دُنیا تے اِس زور جوانی زر دا ہے
بُریار ودیا میں مُفلس ہاں سبھ دور میرے توں ڈر دا ہے
جو عیب کوئی وِچ دُنیا دے سبھ آن میرے وِچ دھر دا ہے
میں ویکھ لیا سبھ غرضی اے جو خویش قبیلہ گھر دا ہے
کیہ ہوگ احوال گُناہیں دا میں عمل بُرے نِت کرنا ہاں
پھڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

3

جد موت سماں گھر آوے گی اوہ وقت میرے تے ہونا ہے
ہُن یار نہیں بن مطلب دے کِس اُس دِن پاس کھلونا ہے
کر خوف ایہو میں رونا واں فیر اوس گھڑی وی رونا ہے
مُدمد غریب عدالت نوں پھڑ خاص کچہری ڈھونا ہے
کیہ ہوگ احوال گُناہیں دا میں عمل بُرے نِت کرنا ہاں
پھڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

4

جد جان جُدائی پکڑوے گی ہے نازک وقت لاچاری دا
تد ہوگ جواب سوالاں دا ہر میرے وقت غُباری دا
اِک لاوگ زور وگاڑن نوں اوہ شیطان مول خواری دا
یا پیر میرے توں مالک ہیں اِس عاجز جان وچاری دا
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاؤ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

5

جد ملک الموت پُچھاوے گا کیہ حال گناہیں کہساں میں
جے بھاگ میرے شُبھ بھاگے ہیں تد نام تُساڈا لیساں میں
پھر ہوگ خلاصی عاصی دی دُکھ درد نہ کوئی سہساں میں
جو سگ دربار تساڈے دے سگ ہو اوہناں دا رہساں میں
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاؤ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

6

کجھ دولت مِلک نہ پاس میرے ہے ٹکرا فقط گدائی دا
پر لیکھ میرے بد عملی ہے پھر اِس وِچ باز نہ آئی دا
وِچ عصیاں زور سوایا ہے جوں نفس کُتا سمجھائی دا
پر پیش نہ کوئی جاندی ہے بت زور بتھیرا لائی دا
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل برے بت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

7

سبھ حال تُسانوں ظاہر ہے جس طور میرا بت جالن ہے
غم کھاوے روز کلیجے نوں ہور نال صبر دا سالن ہے
کجھ ہوش نہ عیش حیاتی دا ہر حال گھڑی پل ٹالن ہے
تن غم سُوں تپ تندور ہویا وِچ خشک ہڈاں دا بالن ہے
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل برے بت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

8

جو مرگ تُساڈے بن وِچ ہے اُس خطرہ مول نہ ہیڑی دا
جو نام تُساڈا رکھ دا اے اوہ کِدرے مول نہ چھیڑی دا
ایہ ناں ملاح تُساڈا اے اِس گھاٹ بُرے دے بیڑی دا
جو آپ درخت لگاو جی اوہ بس توں مول اُکھیڑی دا
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نِت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

9

جس بود کیتا نابود کولوں سو خبر جیاں دی لیندا ہے
پر دِل نوں صبر آرام نہیں ایہ کرکے صِدق نہ بہندا ہے
ایہ بوہت بُرے دُکھ دُنیا دے دِل بوہت غمی وِچ رہندا ہے
کر یاد حشر دے ویلے نوں دِل ہور ودھیرا ڈھہندا ہے
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نِت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

10

جو حرص میرے وچ دُنیا دی ایہ آتش سخت بجھاؤ جی
ہور بُخل بخیلی دعوے تھیں دِل میرا دُور ہٹاؤ جی
اِس داس تائیں بدخواہاں تھیں دے اپنا ہتھ بچاؤ جی
ہاں بوہت بُرا پر عاجز ہاں راہ اپنا آپ وکھاؤ جی
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

11

ایہ عاصی بوہت خوار ہویا دِن رات پیا دُکھ سہندا ہے
پر تینوں ویکھ تُساڈے نوں سبھ لوک تُساڈا کہندا ہے
کر یاد حشر دے ویلے نوں کون سار بیگانی لیندا ہے
پھر لاج اوسے دے مالک نوں جس دوار اُتے اوہ رہندا ہے
کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پکڑ بانہہ بچاو ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

12

جو یاد تُسانوں رکھدا ہے اوہ عاجز مول نہ ہووے گا
جو منکر راہ تُساڈے دا اوہ انت سمیں بہہ رووے گا
لکھ زُہد عبادت ہور کرے اوہ عُمر اجائیں کھوہوے گا
بن راہ تُساڈے غافل ہے اوہ بیج پتھر وِچ بووے گا
کیہ ہوگ احوال گُناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پھڑو بانہہ بچاوہ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

13

جے بردا لُون حرامی ہو کر عیب کِتے جا دس دا ہے
کر سختی لوک پُچھیندے نئیں پھر نام اوسے دا دس دا ہے
اوہ خاوند انت چھوڑاوے گا لکھ نفر کمینہ نس دا ہے
پھر لاج اوسے دی مالک نوں جس دوار اُتے اوہ وس دا ہے
کیہ ہوگ احوال گُناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں
پھڑو بانہہ بچاوہ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

14

تُم اپنا نام لکھاوَ جی وِچ دِل دے ایس نمانے دے

کر اپنا عیب چُھپاوَ جی وِچ دُنیا ایس نمانے دے

دے اپنا نام توراوَ جی وِچ رستے خیر ٹکانے دے

دے اپنا نام اٹھاوَ جی وِچ آخر وقت چلانے دے

کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں

پکڑ بانہہ بچاوَ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

15

تُم فرش زمیں پر آئے ہو دُکھ دُور کرن دُکھیاراں دے

تُم بندی وان چھڈاوَن نوں نت توڑ زنجیر ہزاراں دے

تُم تارن ہار پلیداں نوں ہُن بھاگ بھلے بدکاراں دے

فریاد سُنو اِس ہاشم دی بے سر لاچار لاچاراں دے

کیہ ہوگ احوال گناہیں دا میں عمل بُرے نت کرنا ہاں

پکڑ بانہہ بچاوَ ہاشم نوں یا پیر میرے میں ڈرنا ہاں

☆☆☆☆☆

تیجا جسّ

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؒ جیلانی سرکار)

1

یا غوث الاعظمؒ شاہ شہاں

میں عاجز کیکر صفت کراں

توں دنیا دین زمین و زماں

جھ آپے کارن ہار ہویا

2

توں مالک دھرتی امبر دا

سبھ سارے ایس اڈمبر دا

توں نور العین پیغمبرؐ دا

کُل عالم دا سردار ہویا

☆☆☆☆☆

3

جو جگت تماشہ دِس دا ہے
بے حرکت صاحب جِس دا ہے
ایہ باجھ تُساں کم کِس دا ہے
سبھ نور تیرا اِظہار ہویا

4

جو طبقاں وِچ فرِشتہ ہے
ہر آدم جِن سرشتہ ہے
پر جِس دا نیک نوِشتہ ہے
سر سجدے اُس دربار ہویا

5

توں دوست خالق واحد دا
مختار مقرب احمدؐ دا
تد ہویا باغ محمدؐ دا
وِچ خُشیاں سبھ گلزار ہویا

6

جو خوار شکستہ آیا ہے
دے عزت تخت بہایا ہے
سُکھ آن اوتھائیں پایا ہے
اوہ عاجز شُکر گذار ہویا

7

تُم اُجڑے فیر وساؤ جی
تُم سُتے بخت جگاؤ جی
تُم رُڑھ دے پار لنگھاؤ جی
سبھ جگ نوں تارن ہار ہویا

8

تُم جس ول نظر دھریندے ہو
سُکھ دونہیں جہانیں دیندے ہو
سو عاجز شاہ کریندے ہو
جو ہر در وچ خوار ہویا

9

جو کامل قُطب زمانے دا
ہے خاصہ تیر نشانے دا
سبھ ایس باوَرچی خانے دا
لے بھورا مست خمار ہویا

10

جو عاجز اُوت نکھتا ہے
در آن تُساڈے ڈھٹھا ہے
اُوس بیٹھ مُراداں وَتا ہے
اوہ اِک توں کئی ہزار ہویا

11

جو آپ تُساں فرمایا ہے
وِچ قُطب شریفاں آیا ہے
جِن صادق اوہ ازمایا ہے
سو پورا قول قرار ہویا

12

جس طرف تُساڈا راہ ہویا
اوہ شاہاں دے سر شاہ ہویا
اوہ سبھ توں بے پرواہ ہویا
جو تیرا خُدمت گار ہویا

13

جو کافر کُفر زناری ہے
بھاویں اُس دے بہت خواری ہے
سبھ تھائیں دِین اَساری ہے
جِس دا تُوں معمار ہویا

14

جو کافر دُشمن میرا ہے
اُوں گھیریا آن چوفیرا ہے
میں نام دھیایا تیرا ہے
تاں اوہ مردُود خوار ہویا

15

جد بنی لاچاری عاصی نوں
اس میری جان ہراسی نوں
تد ہوندی آن خلاصی نوں
ہُن آوگ شاہ اسوار ہویا

16

تُم غازی تیغ بہادر ہو
وِچ ہر قُدرت دے قادر ہو
تُم فضل کرم دے یادر ہور
جِس ہریا سبھ سنسار ہویا

17

جد زور حسوداں پایا ہے
تد نام تیرا چت آیا ہے
اُوں مرنوں آن بچایا ہے
دِل میرا وی ہوشیار ہویا

18

جو شخص تُساڈا بندہ ہے

وِچ عصیاں بھانویں گندہ ہے

پر جو اُس دے حق مندہ ہے

رب اُس تے آپ قہار ہویا

19

ایہہ زور گُناں ہی کِس دا ہے

ہو نکّا دا کِتّے نہ وِس دا ہے

ایہہ تُساں تُساڈا جِس دا ہے

جگ جِس توں کھٹا بیزار ہویا

20

میں مظلوم پر کرداری دا

پر توں دریا غفاری دا

اِک پل وِچ پار اُتاری دا

لکھ بھاری میں سر بھار ہویا

18

جو شخص تُساڈا بندہ ہے
وِچ عصیاں بھانویں گندہ ہے
پر جو اُس دے حق مندہ ہے
رب اُس تے آپ قہار ہویا

19

ایہہ زور تُساں دِن کِس دا ہے
جو بچ دا کِتے نہ وِس دا ہے
ایہہ تھاں تُساڈا تِس دا ہے
جگ جِس توں سبھ بیزار ہویا

20

میں مُلوم بد کرداری دا
پر توں دریا غفاری دا
اِک پل وِچ پار اُتاری دا
لکھ بھاری میں سر بھار ہویا

21

جو دُشمن سخت اٹھیتی ہے

اُن نظر میرے ول کیتی ہے

تد خبر تُساں نے لیتی ہے

بھی بچنا اُس دشوار ہویا

22

شُہ بھاگ بھلا اِس ہاشم دا

لڑ پھڑیا غوث اُلاعظمؒ دا

جو اِس عالم اُس عالم دا

ہے مطلب بیڑا پار ہویا

☆☆☆☆☆

چوتھا جشن

(حضرت میراں غوث شیخ عبدالقادرؒ جیلانی سرکار)

1

یا پیر حضرت پیر جی ٹک طرف میری دھیان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر
بوہڑیں خدا دے واسطے عاجز نوں نہ حیران کر
نہ پیر عبدالقادرؒ مشکل میری آسان کر
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

2

میں نام تیرا سیدا سنسار چھڈ کے ملیا
تساں غرق جنجاں کڈھیاں ساگر نیر اچھلیا
صنعاں حکم نہ منیا اوہ خوک چارن چلیا
نہ کنڈ دیویں سیدا بر توں پرچھاواں ڈھلیا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

3

پانی ڈولھاں رت دے موہنہ کرکے کھڑ بغداد نوں
قبلہ بنایا دین دا میں پیر دی اولاد نوں
رو رو کراں میں عاجزی ملکوت دے استاد نوں
سُن نام نامی جدّ دا بیکار دی فریاد نوں
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قُربان کر

4

سوداگراں دے پیر جی تُساں گیا مال دوایا
بھر نال دھڑ جوڑکے مُردے نوں جوایا
لڑ لگیاں دی شرم ہے تینوں رب وڈھیایا
میں وی سوال خُدائی دا بے حال ہوکے پایا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قُربان کر

5

میں حال تھیں بے حال ہو کے در تیرے تے آیا
توں نور پاک رسولؐ دا محبوب رب بنایا
باپ ابو صالح پیر جی ہیں فاطمہؓ دا جایا
پا خیر جھولی پیر جی میں آن ہاڑا پایا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سُٹی قُربان کر

6

مینوں درد زحمت روکیا دارو نہ کوئی چلّ دا
تینوں بھیت ہے کُل حال دا واقف تمامی گلّ دا
رو رو گزاراں رین میں دِن نال سختی ڈھل دا
کرو فضل میں پر پیر جی ہُن زور نہ کوئی چل دا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سُٹی قُربان کر

7

اِک چور حضرت پیر جی وڑیا سی گھر سرکار دے
تساں قطب چا بنایا ویکھو فضل سرکار دے
کُتے تیرے دربار دے شیراں نوں ول ول مار دے
بوہڑیں خدا دے واسطے کر کم اوگن ہار دے
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

8

تیرا مُلک سارے وِچ ہے یا پیر دھونسا وَج دا
جو نام تیرا لیوندا شیطان اُس تھیں بھج دا
دِن رین جنگل بوہڑیں اوہ مُلک سارے جگ دا
میں تیرے در دا منگتا دیدار تھیں چا رجھ دا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

9

مینوں فوج غم دی گھیریا دھاویں حضوراں والیا

مینوں بوہت دُکھاں گھیریا سر پر مُصیبت جالیا

عصیاں جگر نوں پاڑھیا تن من جو میرا گالیا

توں پیر میں دل بوہڑ آ تیرا مرتبہ ہے عالیا

جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر

جی جان تیرے نام توں میں سُٹی قُربان کر

10

کِسے ہور کوئی زور ہے کِسے ہور کوئی دھیر جی

مینوں ڈوہیں جہانیں آسرا تیرا نام حضرت پیر جی

مُحتاج نہ کر قرض دا کر گذر دی تدبیر جی

میرے دُشمناں نوں مارکے توڑ غم دی زنجیر جی

جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر

جی جان تیرے نام توں میں سُٹی قُربان کر

11

مینوں دیہ مراداں پوریاں میں منگتا ہاں دن رات دا
تینوں واسطہ شاہ علیؑ دا خادم ہاں تیری ذات دا
سجدہ کراں بغداد نوں دن رہن ذکر شفاعت دا
یا شیخ عبدالقادرؓ دیویں توں خیر برات دا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

12

شیطان کم وکھاوندا میرے مگر واہراں پاوندا
اوہ دھاڑ دے ہر وقت دا میتھیں نہ اِک پل جاوندا
میرا کوٹ ہے ایمان دا اوہ آن لاگا لاوندا
میرا پیر محی الدینؒ ہے شیطان نوں ہٹاوندا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سٹی قربان کر

13

میں سر نگونے ہوکے ہر در تیرے تے گڈھیا
توں محبوب حق دا تیرا نام حق نے سڈھیا
تیں کُل مُریداں عاجزاں تے چھتر نورانی گڈھیا
میں ہاشم ناچیز تے کر کرم پیرا وڈھیا
جھب بوہڑ حضرت پیر جی مُشکل میری آسان کر
جی جان تیرے نام توں میں سُٹی قُربان کر

☆☆☆☆☆

لفظاں دے معنے

آ

آبدار: چمک دار، تیز، مارو

آدقدیم: مُڈھ قدیم، سبھ توں پہلے دے

آدربھا: عزت احترام

آزاری: نقصان دین والے

آکاشوں: اسمان توں

آکی: باغی، نابر

آواگون: تناسخ، ہندواں دے عقیدے موجب مُڑ مُڑ جمنا مرنا

آوااُورو: زندگی دا ڈھنگ، زندگی دا پچ، آوارہ، کملی

آوک: اُکّی، ہرگز

آوگ: آوے گا

آہ نوں راہ ناہیں: کوئی فریاد سُنن والا نہیں

آہیا: تھا، سی

آہیاں: ہاواں، ہوکے

ا

ابریشم: ریشم ورگی نرم

اُپایا: بنایا

اُپجے: لگے، آوے

ابھمان: وساہ، اعتبار

اِت بِد: ایس طریقے نال، اِنج

اِت نہ اُت ونتے: نہ ایس پاسے نہ اوس پاسے

اتھائیں: ایس تھاں تے، ایتھے

اٹک کھلووے: رُک کے کھلو جاوے، ڈکیا جاوے

اُٹکی: اُکھڑ گئی، کھل گئی

اٹکی ہوڑی: ڈکیاں نہ ڈکی گئی

اٹکے: اٹک گئے، کھلو گئے

اٹھونہے: بچھو، زہیر لے کیڑے

اُچ: اُچا، ماہر، گیانی، جانو

اچن: اچانک

اِچھیا: خاہش

اُدیس: حکم، اجازت

ادھین: کسے دے تھلے لگ کے جین والا

اُڈن کھٹولا: اُڈن والا منجا

اُڈیگ: اُڈیک والے

اُڈیکے: اِنتظار کرے

ارّا: آرا، کلوتر

اربیلی: البیلی، من چاہی

اڑاون: اُوٹھ دے بولن دی واج

اڑیا: زنانی دا بندے نوں بُلاونِ

اکاونے نوں: بھلاونے نوں، بھلیں پاونے، تھڑکاونے

اِکس حویلی: اِک ای حویلی وِچ

اِکسے تار/ اِکسے طوٗر: اِک ورگی، اِکو چال وِچ

اُکدے: اُکن مصدر، باز رہن، منع رہن

اکلڑی: کلّی کاری، تن تنہا

اِکناں: کُجھ لوکاں نوں

اگدُوں: پہلاں ای

اساتھوں: ساڈے کولوں

اساتھیں: سانوں

اسپ جونی: جون دا اسپ

اسانہاں: سانوں

اساڈیں: ساڈی، ہماری

اُستاکار: اُستاد، اُگھا سیانا

اُشتر: اُوٹھ، اونٹ

افلاطون ارسطو: یونان دے دو مشہور فلسفی

الانبھڑا: شکوہ، شکایت

الکھ بُلایا: فقیری نعرہ مار کے مالک نوں یاد کیتا

امل: نشہ

املی: نشئی، نشہ کرن والا

اموڑاں: جو کسے دے آکھے لگ کے باز نہ آون

اُن: اوس

اناتھ چکیٹی: بے سہارا نوں کرتاں پیار کرن والی

انچر: تاج داری، حلیمی

اِنس (عربی) پیار، محبت

انتی: بد نیتی، بھیڑی نیّت

انت: اخیر

انتر زاری: دِل توں کیتی جان والی درد دی پُکار

الھیاں: تازہ، نویں، جو ہالی ٹھیک نہیں ہوئے

انگ: جسم

انگ پرسنگ: ساکاں سیناں وِچ، رِشتے داراں وِچ

انگ ساک: خون دا رِشتے دار

انگ بھبھوت: جسم نوں سواہ مل لوے

انیتی: بھیڑی نیت والا

ادھارنی ایس: یاد کرنی ایس، پُکارنی ایس

اوازار: بیزار

اوتھائیں: اوس تھاں تے

اوڑ: خشک سالی

اوڑک: آخر کار، اخیر

اوگت نیم: وِچھوڑن ویلے پائی جان والی قسم

اوگن: برایاں، بدیاں

اولڑا: عجیب، وکھرا

اوویں: اوسراں، اُنج

اوہنوں: اوس کولوں

ایس: ایس

ایہنیں اکھیں: ایہناں اکھیاں نال

اوکھاڑ: اُکھیڑن مصدر، مُکا دین، ختم کرن

اوکھد: مُشکل

اوکھیرا: اوکھا، مُشکل

اولڑے: عجیب، وکھرے

اونسیاں: اُمید رکھن، ٹیوے لان

اوہیں: عجیب، وکھریاں

ب

بطنی: اندردا، چھپیا ہویا

باشک پوت متی اچھلاون: سپ موتی اُتے نوں سُٹن

باشک نانگ: پھنیر سپ

بارتا: وارتا، کہانی، داستان، واپرا

بان: اصول، قاعدہ، قانون

بانہہ ہووے اِکلاپیاں نوں: اِکلاپے دے ویلے مددگار ہووے

بالوریت: بال کے سواہ کر دین والی ریت

بان: اصول، ٹیچا، دُکھ، پابندی

بان گبان: بھیڑے کم، اصول نوں توڑن

بانکیاں: جمع بانکادی، بن ٹھن کے رہن والے

باوری: پاگل، کملی

باولا: پاگل، دیوانہ

ببول: کِکر دے کنڈے

بپتا: پریشانی، مُصیبت

بتھیرا: کافی، چوکھا، بہوت زیادہ

بج: نہ مِٹن والا داغ

بختی کنعانی: کنعان دے تگڑے قد والے اُوٹھ

بدراہی: بھیڑا راہ

بُدھ سُدھ: عقل فِکر

بدھی پریت دی: پیار وِچ قابو آئی ہوئی

بڈھیپا: بڑھاپا

براخُدائی: رب واسطے

بربراہ: اُجاڑ راستہ

برچھ: درخت

برتھا: ان چاہی کہانی، بے مقصد واردات

بُرے وار: نِچھتر دِن، بھیڑے دِن

ریاری: بھیڑے یاراں والی، بُرے دوستاں والی

بریاں: ٹوٹے

برف سار موہنہ کرکے: برف ورگی ٹھنڈ والے پاسے موہنہ

برہوں پنتھ نیارا: جُدائی وکھرا ای مسلک ہوندا اے

بُریائی: برائی

بردا: غُلام

بردی: غُلام عورت

برہنیاں: ننگیاں، بے لباسیاں

بسم بلوری: سوہنے رنگ دا بنیا ہویا

بسنت: پھل کھیڑ دا موسم

بکروٹے: بکرے

بُکے: بولے، بھلی مار کے بولے

بگیندا: بگ دا، بول دا

بگھیلے: خطرناک جانور

بغوان: باغبان، مالی

بل ہاری: قُربان ہو گئی

بلاق: نک دا اِک گہنا

بلخی بغدادی: بلخ اتے بغداد دے

بلوان: بہادر، تگڑے وجود والا

بلہاری: قُربان، اپنا آپ ہار دین والی

بلے جھب لاو: چھیتی ٹھکانے لا دیو

بند بند: جسم دا ہر جوڑ

بندیوان: قیدی

بوہت وہانی: چوکھا بھیڑا حال ہو گیا

بنھ منگاوساں: قید کر کے منگوالواں گی

بیخ پٹی: جڑوں اُکھاڑ دِتی

بنے: پاسے، طرف

بے دردلباسی: بے دردی دا لباس پان والے

بے کیش: بے مذہب، بے دین

بید: ہندواں دیاں چار اسمانی کتاباں

بیدوسیاں: جناں کسے الزام دے، جناں گناہ توں

بیروے: دھوکھے

بیگانڑا: بیگانہ، پرایا

بینتی: ارداس، ترلا، منت

بینے: وین، کرلاپ

بیادھیں بھر یا: بیماریاں وِچ پھسیا

بیلے بر بر کانہیں: اُجاڑ بیلا تھے کاہیاں اُگدیاں نیں

بیتیاں (فارسی) اکھاں والیاں

بہل: بہلن مصدر، پرچن، راضی ہون

بہال: بٹھال، بٹھا کے

بہوں: بوہت، زیادہ

بیمان: بے ایمان

بھ

بھاپیا: مقدراں وِچ لکھیا ہون پاروں، پلے پیا

بھاپیاتن مینے: ایہ توں میرے مقدر وِچ کر دِتا

بھاگ بھری: مقدراں والی، وارث شاہ ہیر قصے وِچ وارث شاہ دی پریمکا

بھاگ بھلے: مقدر چنگے

بھاگیں بھریا: مقدراں نال بھریا، مقدراں والا

بھالیے: تلاش کریے

بھانویں: خواہ، بے شک

بھانے: خیال وِچ

بھانبھڑ: اگ دا مچ

بھاو: لحاظ، خیال

بھاوسی: چنگا لگے گا، منظور ہووے گا

بھاہ: اگ

بھبھوت: مُکھ تے ملی جان والی سیاہی

بھٹھ دوزخی: دوزخ دی اگ وِچ پین والے

بھٹھیارے: بھٹھ جھوکن والے، ماچھی

بھج: نٹھ کے، دوڑ کے

بھچھیا: گدا کرن پاروں ملی بھیکھ

بھریوے: بھرے

بھڑایا: بھڑاون مصدر، بھیڑ کران، ٹکراں لان

بھڑکے بھاہ: اگ بھڑکے

بھگت دی: جر دی، بھوگدی

بھگوے ویس: جوگیا رنگ دے لیڑے

بھلک نوں: آون والے کل نوں

بھلکے: آون والے کل وِچ

بھلیرا: چنگا، من بھانا

بھمکے: چمک مارے، اپنا اصلی رنگ وکھاوے

بھواون: پھیرن، دانے سٹن

بھوَر: بھنورا، بھوَرا، پروانہ

بھورا: ماسہ، ذرہ وی

بھوگی: برداشت کرن والا

بھوئیں رُلدیاں: زمین اُتے خوار ہوندیاں

بھیکھ: منگتا، منگن والا

بھیکھ ماری: میتوں منگ لیا

پ

پاپ الاہمیوں: گُناہ دی پُچھ، گُناہ دا اِلزام

پاجوی: گُناہی، پاپ کرن والی

پار اُرار: دریا دے ایس اتے اوس پاسے

پارکھ: پرکھ کرن والا، جاچن والا

پاسہ: شطرنج دا مُہرہ

پاک لطیف: حضرت امام بریؒ
سرکار
پالی: چرواہا، مہینوال
پانڑا: پیندڑا، گلی زمین وچ لنگھن لئی
پیراں دے نشاناں نال بنیا راہ
پاندھے: خرچ دے کے کسے کم ٹوریا
جان والا
پاجی پلید نکارا: بیکار نوکر، بے فائدہ
نوکر
پتاسہ: پتاشہ، کھان والی مٹھی وست
پٹکے: اُلٹے، رجوع کیتا
پجھدا: پجھن مصدر، اپڑدا
پُجدی سو: وارا کھاندی سی، چنگی
لگدی سو
پچھ کے: پاڑ کے، چیر کے
پچھادے چلی: مر چلی کنڈ کر چلی
پچھاڑدی: پچھے ول نوں دھک
دیندی
پچھاتی: پچھانیا
پچھاتوس: پچھاتا، پچھانیا
پچھاتوائی غرضوں: اپنی غرض
راہیں اپنے آپ نوں ویکھیا
پچھاں: پچھاں، پچھ لواں
پچھان دا: سنجان دا، پچھان دا
پچھایوس: پچھیا سی
پچھاون: پچھن، دریافت کرن
پچھوتاوندے راگ الاپیاں نوں:
اپنے راگ گاون پاروں پچھتاندے
پتھر چت: پتھر دا چیتا، سنگ دل
پراہونے: پراہنے، مہمان
پُردا: پالن، وڈھا کر
پرتیت: ٹھک بسر، اصول قاعدہ
پرتھوی پربیت راجہ: جگ نال پیا
کرن والا بادشاہ
پرچاونی ہاں: پرچاوندی، راضی
کردی
پُرکھ: اِنسان، مرد، آدمی
پرلی پرے پریرے: جگوں باہرے
پُجسے دی
پرم دی: پریم دی، پیار دی
پرملکیں: پرائے ملکاں وچ
پریم جڑی: محبت دا جوڑا

پروان: قبول

پروتا: پرو دِتا گیا، جوڑ دِتا گیا

پرے پریرے: دور دور

پڑ: میدان

پگ پرساں: پیراں دے نشاناں دا کھرا نپ کے

پگ تیروں: تیر دا انگر دھریا پیر

پگ دھریے: پیر دھریے، قدم رکھیے

پگاں داڑھیاں نوں لاج لاوندی: عزت رولدی، بے عزت کردی، پگ اتے داڑھی نوں عزت دا نشان جانیا جاندا اے

پساری: پسارن مصدر، کھلار دِتا، پھلا دِتا

پرورده: پل گیا، جوان ہو گیا

پریت: پیار، ریجھ

پریکھ: پرکھ، اندازہ لا لیا

پریکھ ماری: توبہ کرن تے مجبور کر دِتا

پوٹ: بھار، وزن، پوٹلی

پلانیاں: جمع پلانے دی، اوٹھ اُتے بیٹھن لئی پایا گیا کپڑے دا وستر

پلک: اِک پک

پلیت: پلید، ناپاک

پنتھ: طریقہ، مذہبی طریقہ

پنجر: پنجرہ، ہڈیاں دی مُٹھ

پنچھی: پکھیرو، پرندہ

پندھ: سفر

پنڈا جھلھ تے کاہ اُدھیڑیا: بیلے دے ککھاں کانیاں نے جسم زخمی کر دِتا

پُنیت: پُنی ہوئی، پاک صاف، صاف ستھری

پوت: بیٹا، پُتر

پور: بیڑیاں دیاں اِکوار لنگھن جوگیاں سواریاں، تندور وِچ اِکوار لگیاں روٹیاں

پوگ: پوے گا

پوس: پیندا اسی

پوسی: پوے گا

پوست: جسم، سریر

پون: ہوا

پون: پَین، آون

پون روپ جم سر کے: ٹھنڈ پاروں جمی ہوئی ہوا

پویسی: پے جاوے گا

پوہندا: پہندا

پوہتے جاٹکانے: اپنے ٹکانے جا اپڑے

پہاڑیوں گوڑا: پہاڑی علاقے دے لوکاں توں ودھ جھوٹھ بولن والا

پیا: دوست، سجن

پیادے: سفر تے گھلے جان والے لوک

پیڑے: پیڑ وِچ، درد وِچ

پیکھنے: کھیڈ تماشہ کرن والے

پیال: پیادے، پلادے

پئیا: پے گئی اے

پیراوا: لباس، کپڑے لتے

پھ

پھاسی: پھاہ، پھانسی

پھالیا: پھالن مصدر، زخمی کر دین

پھاحی: پھندہ، جال

پھر پھراوہ کرے ہتھ دِل دا: پرت پرت کے دِل نوں تگڑا کرے

پھر کا پھریا: مقدر بدلے، نصیب بدلے

پھرگ: پھرے گا، بدلے گا

پھرسن: پھرن گے، تبدیل ہون گے

پھسیاں: قابو آیاں، قید ہویاں

پھہائے: پھسادِ تے

پھوک دیہن: ساڑ دین، سواہ کر دین

پھوک کے: پھوکاں مار کے، دم کر کے

پھوک مچائی: پھوکاں مار کے بھانبھڑ بال دِتا

پھوڑا: گڑھ، وڈھی پھنسی

پھوہار نیناں دی: اکھیاں وِچوں فوارے وانگر وگن والے اتھرو

ت

تاپ: بخار

تال: تلاء، تالاب

تانگھ: چھک، خاہش، چاہت

تاکی: باری، تختی

تارتے تُدھ لایا: توں سانوں دریا

چوں تیرا کے کنارے اُتے اپڑا دِتا

اے

تارو: ترن والے

تافتے بافتے: چمکدار ریشمی کپڑے

تان: سہارا

تانبا لک سوہے: لک پائی تگڑی

شلوار جاں تنبا سوہنا لگے

تان نہ تکیہ: بے سہارا

تان کریں: اکڑا کے وکھاویں

تان رہے سبھ تن دی: خیالاں وِچ

قبضہ کر دی، خیالاں دے تانے بُن

دی

تانگھ اگیری ی: اگے ودھن دی آس

تانگھ نراسے: بے اُمید ہو جان

تاھیا: ترا ہیا، دھمکایا

تپ: تاپ، بخار

تپدی: دوراں دے بخار پاروں

سڑدی ہوئی

تپیا روز دسیوے: روزانہ سڑیا بلیا

جاپے

تتڑی: سڑے نصیباں والی

تتی: بدنصیب، سڑے نصیباں والی

تتے: گرم، سڑدے بلدے

تج ڈورا: ڈور دا خوف بھلا کے، قید

ہو جان دا فکر مُکا کے

تجیا: تجن مصدر، چھڈ دِتا

تُجھدی: چیتے رہندی، یاد رہندی

تخت ہزارہ: مشہور قصہ دے نایک

رانجھا دی جمن بھوں

تدا ہیں: تاں ہی

تُدھ: توں، تُم

ترِ تجن: بھورا، رل کے چرخہ کتن

تدِھر دا: اوس پاسے دا

تُردا: ترا ہو، محاورہ، چلا جا، دفع ہو جا

تُرساں: تُردی رہواں گی

ترسن تپن کھپن: سڑدے ہوئے

تپدے سن اتے بھر کھپاندے سن

ترسی: ترن مصدر، پانی وِچ اتے

تیرن

ترینْدی: تردی

ترڑایو: ترڑایا، توڑ دِتا

ترکن: بھٹھی وِچ چین مگروں اگ
دے سیک نال دانیاں دا اُبھنا

تروٹ: کمی، گھاٹ

تُساڈے: تُہاڈے، آپ دے

تِسے: اوسے، اوس

تکیسی: تکے گا، ویکھے گا

تِکھڑے: تِکھے، تیز، چمکدار

تُلاویہا جیا: سہارے دا ساتھ لبھیا

تِل دا: ذرہ وی، تھوڑا وی

تُل نوں: برابری کرن نوں

تِلک: متھے وِچ لایا سندھور دا نشان

تنبوریاں: جمع تنبورا، تانپورا، اِک
ساز

تنک نہ زورا: ساہ ست کوئی نہیں،
طاقت کوئی نہیں

تنگ کسائے: اوتھاں نوں روانگی لئی
ساز سامان کس لیا

تُنبنا: اُن نوں صاف کرنا

تنّے: تینوں

تیکوں: تیں کوں، تینوں، تُہانوں

تیندڑے: تیرے

تیندوے: دریا دے مارو جانور

توڑ خودی خود بینوں نفسوں: اپنے نفس
نوں ایس حد تائیں مار دے پئی
تیرے اندروں خودی ورگی بیماری
مُک جاوے

توڑاں: سٹاں، چوٹاں

توڑ تاڑ: تروڑ مروڑ کے

تونبا: اِک ساز

تِویں: اِنج، ویسے

تیاگ: چھڈ کے، چھوڑ کے

تیتھے: تیرے وِچ

تیغ پیو تن داہی: والد دے جسم اُتے
تلوار چلا دِتی

تیشرا: تیسہ، تیشہ

تیل فتیلہ: تیل والے دیوے دی بتی

تینڈی: تیری

تینڈے: تیرے

تہیے: اوسے نوں، اوس نوں

تِویں تیوں: تیسے تیسے

تھ

تھاپ: مقرر کر، سمجھ، متھ

تھانہ صبر دا عشق اُکھیڑیا: عشق دی بیقراری نے صبر دی کھلوت مکا دِتی

تھڑکن: پیراں توں ہل جان، پیراں توں ڈول جان

تھل مارو ول چارے: ہر پاسے مار دین والی تھل دی گرمی

تھماں: جمع تھم دی، ستون

تھوک: چیزاں، شیواں

تھیوے: تھیون مصدر، ہووے

ٹ

ٹمک چُک: سامان چُک کے

ٹول سکے: تلاش کر سکے

ٹہلیاں: ٹہل کرن والے، نوکراں چاکراں

ٹھ

ٹھاٹھاں چُک کھڑن اپراہاں: لہراں اوس نوں چُک کے اُتے لے جاندیاں

ٹھاٹھاں لین کلاوے: دریا دیاں لہراں چھپے وِچ لین

ٹھنٹھ بھارو: پانی دیاں ٹھاٹھ چڑھاندیاں ہویاں تگڑیاں لہراں

ٹھگاؤ: ٹھگ لین والا، دھوکھہ دین والا

ٹھہلیا: پھبیا، سجیا

ث

ثابت سانگ اتارے: نقل نوں وی اصل بنا کے وکھا دیوے

ثقل (فارسی) کھچ، کشش

ج

جاتا: سمجھ لیا، سمجھیا

جاچ ڈِٹھا: جاچن مصدر، پرکھ لیا

جادو ڑا: جادو ٹونا

جاڑاں: جمع جاڑ دی، جتھے پیر پان اوکھا ہووے، اجاڑ

جاس: جاوے گی

جالن: مصدر، برداشت کرن

جالنا جالدے: دُکھ تکلیف اتے ساڑا برداشت کردے

جال مویے: مر پیے جر لے

جان گئی پھر کاتی: جان اُتے تلوار

وِکھر گئی

جاندڑے: جاندے ہوئے

جانی: جان وانگر پیارا سجن

جاہ: جگہ، تھاں

جاہگ: جگہ، تھاں

جب لگ: جدوں تیک، جدوں
تائیں

جِت: جس دا

جِت کِت: ہر حال وِچ

جِت ویلے: جس ویلے

جت ست: جتی ستی والا جیون، لنگوٹیوں
ثابت رہن والا جیون

جتی ستی: جت ست پالن والے،
پاک پوتر

جِت وِل: جیہڑے پاسے

جٹادھاری: والاں دیاں جٹاں والا
ملنگ، جیہدے وال نہ دھون
پاروں جُڑ گئے ہون، درویشاں دا
اِک ٹولا

جُٹیٹی: جٹاں دی گُڈی

جِچر ک: جدوں تائیں

جدوکا: جدوں دا، جس ویلے دا

جردی: جرن مصدر، برداشت
کردی، سہندی

جرم: جمن، پیدائش

جرم کرم: جگ تے جمن اتے کیتے گئے
کم کار

جوت جوا: آرائش، زیب

جگ جاتے: دُنیا وِچ مشہور

جلہوڑے: خطرناک دریائی جانور

جُگ چارے: چارے زمانے

جُگ منگدی: زمانے دا مال دولت

جگ ماتا: زمانے دی ماں

جگت: جگ، زمانہ

جگدئیں: جگدیو کلاں، حضرت ہاشم
شاہ ہوراں دا جدی پنڈ، تحصیل اجنالہ
ضلع امرتسر

جگر کبابی: سڑ کے کباب بنیا جگر

جل تارو: اوہ پانی جیہدے وِچ بندہ
تر سکے، بندے دے سر سر جتاں
پانی

جل بھوجن: پانی تے کھانا

جل کھارا: کوڑا پانی

جُمل: جُملہ (فارسی) تمام، ساری دی ساری

جمدوت: موت دا فرشتہ

جِن: جیہنے، جِس نے

جِن کِن: ہر کِسے نے، جیہنے وی

جناور: جانور، پکھو

جلبور پکھناں: دریا دیاں بلاواں ورگے جانور

جنجال: پریشانیاں، مُصیبتاں

جِند اٹکی: جان اڑی ہوئی اے، پاروں زِندہ واں

جِند بازی: جان دی بازی لا دین دی جاچ

جنبور: سنھی، پلاس، سختی نال پھڑن والا ہتھیار

جنے کھنے: عام حیثیت دے لوک

جنیت: ویاہ دا جلوس۔

جو لیتا: بلاں وِچ جوت لیا

جوال: زِندہ کر، زِندہ رکھ

جوڑا جام: ویاہ دا جوڑا، عروسی لباس

جوگ: جوگا، ضرورت لئی

جی جہاج: دِل دا بیڑا

جیا جنت: پروار، قبیلہ

جیڈ: جیڈا، روگا، جیسا

جیواوس آسا: آس نے زِندہ رکھیا

جیو دی واگ ٹھلی: جیون دی مہار قابو وِچ رہوے

رتجھاوندا اے: پرچاندا، راضی کردا

جیو تنہاں پروارے: اوہناں توں جیو قربان کر دیوے

جیون: زِندگی

جھ

جھات نہ پا گئے: جھاتی نہ پا کے گئے

جھب: جلدی، چھیتی

جھٹ: گھڑی، ویلا

جھڑکن: جھڑکاں دین، دابے مارن

جھڑک جھب دِتا: چوکھی بے عزتی کر دِتی

جھلدا: جھلن مصدر، برداشت کردا، جردا

جھلی: کملی، پاگل، دیوانی

جھلیاں: جریاں، برداشت کیتیاں
جھورا: جھرن مصدر، کیتی اُتے
پچھتان
جھولدار ہگ نشان تیرا: تیرا جھنڈا
ہمیشہ لہراندا رہوے گا
جھولڑی: جھولی، منگن لئی کسے اگے
کیتا کپڑا

چ

چارکوٹ: چار پاسے، چارے طرفاں
چاک: ڈنگراں دا چروال، مہینوال
چاک چوبراں: بے قدرے
نوکراں، چروالاں
چاکھدا: چکھدا، پی کے ویکھدا
چاکر: ڈنگراں دا چارن والا
چاسی: چاوے گا، چکے گا
چامل: شوق، چا
چاوڑ: چوڑ، وکھاوا، پھوکا وکھالا
چاہ چوس کنعانی: جس راں کنعان وِچ
اوہ کھوہ سی جیہدے وِچ حضرت
یوسفؑ نوں سٹیا گیا سی
چائیاں رِزق مُہاراں: داݨہ پانی چکیا
گیا
چپے ونج: بیڑیاں دے چپو اتے بانس
چت چاپا: یاد بھلادِتی
چتارے: سوچ وچار کرے
چترائی: چالاکی
چٹک چور طوفانی: من مرضی دے
انھے زور
چج اچار: بولن دا سلیقہ
چچا: اگ دا بھانبھڑ، اگ دا الاو
چچّے: اکھیاں دیاں جھمنیاں
چرچ ہوئی: مشہوری ہوئی
چرچا روز سوائی: ہر روز مشہوری
ودھی جاندی سی
چروکا: چر دا، کدے دا
چرہندا: چیر دا
چرس وچھنیاں: لمیں چر دے
وِچھڑیاں، لمے چر دے جُدا ہویاں
چڑی چچلانی: سویر ویلے چڑیاں بولن
لگ پئیاں
چڑنگ: چڑنگ، چنگیاڑا
چوھیا چند وھیرے: چوکھی خشی

ہوئی، بڑا چاچڑھیا

چڑھیوس: چڑھ گیا

چشم پُر آب (فارسی) پانی نال بھری

ہوئی اکھ

چکوراں: چن نال پیار کرن والے

پکھواں

چکوے: سرخاب، اِک قیمتی پرندہ

چلیٹی: چاک نال چھرن والی،

نوکراں نوں پیار ینان والی

چلیٹے والی: چاک نال پیار کرن والی

چمک مروڑ: لشک پشک، ٹوہر ٹپا،

وکھاوا

چند چُھٹا پرواروں: چن دوالیوں

گول گھیرا مُک گیا

چندل: صندل

چنگ: چنگیاڑی، اگ دا شُعلہ

چنگیرا: چنگا، بہتر

چوبر: اجڈ، بیوقوف

چوری چُپ چپاتی: چُپ کر کے لوکاں

توں اولھے ہو کے

چوڑ چوپٹ: غرق ہو جانا، سارا کم

خراب ہو جان

چوک: بھلیکھا، غلطی

چوگ: چوگا، پکھوناں پھسان لئی پایا

جان والا دانہ پھکا

چوگاون: چراون

چیٹک: چسک، عادت، ہلتر

چیلی: شاگرد، بالکی

چھ

چھان چھٹاونی: چھانا

ماردی، کھلاردی، چھٹادیندی

چھاندے: حصے

چھب بانکی: خوبصورت وکھاوا،

سوہنی شکل شبھا

چھپ جاوے: چُھپ جاوے

چُھٹے: ہٹ جاوے، کھل جاوے

چھلیے: چھل کرن والے، دھوکھہ

دین والے

چھمکاں: تازی گھڑیاں لکڑی دیاں

سوٹیاں

چھلدا: چھیل دا، چھیڑدا

چھنار: چھنال، بدکردار

چھوڑ گمان نہورا: اپنی آکڑ، وہم
اتے شک نوں چھڈ کے
چھوڑ گیا: چھوڑ گیا، چھڈ گیا
چھوون: ہتھ لان
چھیج: سیج، بستر
چھیل: چھلندرے، الوں مُنڈے،
اٹھدی جوانی والے مُنڈے

ح

حشمت: شان، شوکت
حُرمت چیز نیاری: عزت پیاری شے
دے
حسوداں: حسد کرن والیاں، ساڑے
سڑن والیاں
حکیمگی: حِکمت کرن دا کم
حوالت: حوالہ، حالت
حیف: ظُلم، سِتم، افسوس

خ

خاک ڈھیری: مِٹی دا ڈھیر، قبر
خرخواری: کھوتیاں نوں سانبھن دی
کھیچل، پریشانی، مُصیبت
خراباں: جمع خراب دی، اُجڑے
مقدراں والے
خرچ کرائیے: اِنج دے کر دیوے،
قتل کرا دیوے
خُش باشیاں: ہاسے اتے خُشیاں
خفاش: چمگادڑ، چام چڑک
خلاص: خلاصی پاون
خیر: بھیک، بھیکھ
خیش قبیلڑا: اپنے قبیلے دے لوک
خون گذار ساں میں: قتل ہو جاواں
گی
خونن: خون نال بھرے

د

دات میراث: جہیز والی وراثت
داتار: بخشش والا، سخی
داج دہیج: شادی وِچ دِتا جان
والا جہیز
دادکے: پیو دے بھین بھرا
دارو: دُوا، دوائی
دارو درملاں: دُوا دارو، علاج مُعالجہ
داکھ: کھجور
داکھدا: نیڑے آون دیندا، پرواہ

کردا

داس: تابعداری وِچ رہن والا

دان: عطا، عنایت

دانو دیو: ہوادا دیوتا

شیر پلنگوں: شیراں تے چیتیاں توں

دِتیا: دِتی سی

درپایو ای: دروازے تے لبھ لیا

درخشاں: روشن

دُرِّ یتیم: سپ وِچوں کڈھیا جان والا موتی

درد فراق رنجانی: وچھوڑے دے دُکھ دی ماری ہوئی

دردرنجانیاں: دردپاروں ہوئے دُکھیاں

درس: دیدار، ویکھن

دِس آوے: نظر آجاوے

دسیوے: نظر آوے

دُکھ دائی: تکلیف دین والا

دُکھائے: دُکھ دِتا

دُکھسی: دُکھے گا، درد کرے گا

دُکھیارا: دُکھ بھوگن والا، درد برداشت کرن والا

دِس آوے: نظر آوے

دغے: فریب، دھوکھہ

دساوے: دس دیوے

دسیوے: نظر آوے دِسن مصدر

دِل بریاں: دِل ٹوٹے ہو گیا

دِل ڈھوندے: دِل نوں لے جاندے، دِل تے قبضہ کرلیندے

دِل ریش: پیار نال دِل وِچ تھاں بنا لین والا، زخمی دِل

دلک فریب: جھوٹھی چمک اتے لشک پشک

دم جاس خلاصی ہوسی قید فرنگوں: کیہڑے ویلے انگریز دی قید توں جان چھٹے گی

دماں دے رُٹھیاں: جیہناں زندگی توں موہنہ موڑ لیا ہووے

دم لاٹھی دا: قابلیت دا دعویٰ

دمڑی: پرانے زمانے دے پیسے دا چوتھا حصہ

دنگیں: دنگیاں وِچ، فساد وِچ

دواڈے: دو وَنہ رنگاں دے، جگ
چوں باہر ے

دوار: دوارے تے، دروازے تے

دُوت کِنے گل جاتی: کِسے دُشمن نوں
پتہ لگ گیا

دوالیاں: آلے دوآلے دیاں
رسیاں، جال دیاں رسیاں

دُوتیاں: دُشمناں

دوش: اِلزام

دویت: دوئی، دو وَنہ نال پیار کرنا

وہشت تیغ الم دی (فارسی) دُکھ دی
تلوار دا ڈر

دیاوان: دان کرن والا، ہِناں
مُعاوضے دے دین والا

دیسیا: دیوے گا

دیپک: دیوا

دین دُنی: دین اتے دُنیا

دیوا عقل فِکر دا: لوکاں نوں عقل فِکر
دسن والا

دیواوے: دوائے، دیوے

دیوس: دیوے گا

دیو وادیاں: جتاں ورگیاں عادتاں
والیاں نوں

دیئیں: دیویں

دیہا: لبھیا، ڈِیہا

دیہس: دیوے گا

دھاڑ: حملہ، ہلہ، دھاوا

دھویا: دھوبی، کپڑے دھون والا

دِھر دِھر: اِک اِک

دُھر دِھر دا: ہر کِسے دی مدد دا مُحتاج

دُھر پت: کلاسیکی موسیقی دا اِک
پرانا انگ

دھرت آکاش ٹکایا: زمین اُتے
اسمان نوں قائم کر دِتا

دھرسن باڈ نشانہ: نشانہ لے کے ہڈی
تے سٹ مارن لگے

دُھر درگاہ: دربار تائیں، اللہ دے
دربار تائیں

دِھر دی: پاسے دی، کِسے دی وی

دھریندا: دھر دا، رکھدا

دھرو کمائیے: دھکا شاہی کیتی

دھروں: مُڈھ توں، ازل توں

دھگانے: ڈھکے نال، زور نال
ڈھم پئیاں: مشہوریاں ہوگئیاں
ڈھند و کار: ڈھند ورگا ماحول
دھیا: دھیے، بیٹی
دھیان گیان: علم عقل اتے معرفت
پاروں ملیا وجدان
دھینسر: ہندوستان دی رام لچھمن
دی کہانی دا دس سراں والا اِک پاتر
دھول: چٹے رنگ دا وڈھا ڈھگا جیہنے
زمین چکی ہوئی اے

ڈ

ڈاڈھ: تگڑا کرکے، مضبوط کرکے
ڈاراں: جمع ڈار دی، پکھواں دا جُٹ
ڈاری: بدکردار زنانی
ڈانواں ڈول: پریشانی دی حالت
وِچ
ڈبہندے آئے: ڈبدے ای رہے نیں
ڈگیاں: ڈِگ پیاں، ڈھ پیاں، گر
جان پاروں
ڈلھ: سستی، آہلک
ڈوبو وہن: ڈوب کے ماردین والا
دریا
ڈوبوگ: ڈوب دوے گا، برباد کر
دیوے گا
ڈوبو: ڈوب دین والا، ڈوب کے
ماردین والا
ڈور: گڈی اُڈان والا دھاگہ
ڈورا: محبت دا اجال، پریم دی کھچ
ڈول: شکل، طریقہ
ڈولنا ایں: تھڑکنا ایں، پیراں توں
ہلنا ایں
ڈیرے پاوندے: پکے ڈیرے
لاوندے
ڈھا: ڈھہن مصدر، گرانا، ڈیگنا
ڈھال: تلوار توں بچا کرن لئی ورتیا
جان والا توے ورگا ستد
ڈھالیا: بنادِتا، گرم کرکے اپنی مرضی
موجب کرلیا
ڈھانڈ: ڈھانڈری، اگ دا الاو
ڈھٹھیاں نوں: ہاریاں نوں
ڈِھٹھیاں باجھ: ویکھن توں بغیر
ڈھنگ: طریقہ

ڈھنڈورا: ہوکا، مشہوری

ڈھونڈیندا: ڈھونڈدا، تلاش کردا

ڈھوراں: ڈنگراں

ڈھونگاں: گہرے ٹوئے، گہرائی

ڈھوئی: سہارا، اپڑائی

ڈھووے: لوڑے، ورتے

ڈہل: ڈر، لرز

ر

ربانیاں دا: رب نال لولان والیاں دا

راج بتسیاں: راج حکومت تے بیٹھے لوکاں توں

راج بھاگ: راج حکومت اتے شان شوکت

راشک رُوپ سیاہیں: کالے رنگ دیاں بلاواں

رکھش: وچن بھوت

رام: رام چندر جی مہاراج، ہندواں دے اوتار

راوت فیل: بہادر ہاتھی

راڈرانی: راڈ دی بیوی، راجے دی زنانی

راولے: رؤل، لیکھاں دی پتری پھولن والا، قسمت دا حال دسن والا

رُت: موسم

رتّی رت ناہیں: ذرہ وی خون نہیں

رتھ دا: رتھ جوگا، اپنے سفر دے سامان جوگا

رچدا: رچن مصدر، سماجاندا، اِک مِک ہوندا

رچنا: رچن مصدر توں، لکھن، لِکھت

رڑکے: رڑکن مصدر، چُبھن، تکلیف دسن

رُڑایوی: روہڑدِتا، پانی وِچ بہادِتا

رُکھ دِل دا: دِل دا درخت

رگ ریشہ: رگ تے پٹھا، خون پوست

رس پاوگ: فائدہ پاوے گا

رسائن والے: رسائی کران والے، صُلح کران والے

رسائینی: رس جان، سانجھ پکی ہو جان

رسیلہ: رس والا، چنگے سبھاد اوارث

رسیلے رسیے: مٹھے سبھادے رسائی

کرن والے لوک

رماوتے: رماون مصدر، راضی

رکھن، پرچان

رمز قلندر کیشی: قلندر دی درویشی

دے بھیت دی رمز

رمکاں: دِلجویاں، ہلارے، من

پرچاوے

رمکی: رمکن مصدر، ہولی ہولی چل

پئی

رنجان سُٹی: غمگین کر دِتا، دُکھ دے

دِتا

رنجگی: ناراضگی

رِند بازی: آزادی دی موج، مرضی

دا جیون

رنگ رس: خوبصورتی اتے بناو شنگھار

رنگ راتی: کالک وِچ رنگی ہوئی

روپ رسیلڑے چھیل دیہندا: من

بھانی خوبصورتی وِچ گھبرو دِسدا

روح رنجائن ہوڑی: دُکھی روح مر

چلی

روز نشور: فیصلے دا دِن

روپ: حُسن، خوبصورتی

روگ ویہاج: بیماری مُل لین والا

کاروبار

روگی: بیمار، روگ پالن والا

رون تکلاون: رون پٹن، فریاد کرن

رووے نال ویہار لایا: رونا دھونا

پیٹے پالیا، رونا دھونا اپنے جیون نال لا

لیا

روہڑا: پانی وِچ بہا کے

رِیت: رسم، رواج

ریس: ہمسری، برابری

ریش دِلاں دی: زخمی دِلاں دی

رہن سدا مدھ پیتے: سدا شراب

دے نشے وِچ دُھت رہن

رہس: رہوے گا

رہوگ ار ہگ: رہوے گا، رہے گا

ز

زاریاں: فریاداں

زرفشاں: سونا اُگلدی

زردی ورتی: پیلا رنگ ہو گیا، رنگ پھکا پے گیا، بیماری پاورں رنگ بدل گیا
زری بادلہ: تِلّے دیاں تنداں نال بنا سنگھار، سونے چاندی دیاں تاراں نال مڑھن
زُلف گُنوں گھت پھاہی: والاں دا پھندا پا کے
زیر: نیواں، تابع
زورا کرن محال بدیسیں: بیگانے مُلک وِچ زور نہیں چلدا
زینت زیب: خوبصورتی، زیبائش

ذ

ذوق: لُطف، مزہ، شوق
ذوق مانیے: مزہ لیئے

س

ساتھ سنگھوئی: سنگ ساتھ، سہارا
سادھاں: جمع سادھ دی، بھلا مانس، سادھو
سار: قدر، قیمت
سار دی باہ: خبر گیری کرن ویلے
مریض دا ہوکا
سارتھ سگن: ویاہ لئی کیتے گئے رسم رواج
ساس: سانس
ساس چھٹن: ساہ مُکن، موت آوے
ساکھدا: عزت رکھن والا
سان: سن، تھے
سان چڑھاوس: تیز کریس، تکھی کریس
سانگ: نیزہ، بہروپ، وکھاوا
سانورے: مُشکی رنگ، کنک وناں رنگ
ساویاں: جمع ساوی، سبز رنگ
سببیں: سبب نال، رب ولوں
سپورن: مکمل، سداربن والی
ستانے: ستان والے، تنگ کرن والے
ستی: ستاوالا، جت ست نوں پالن والا
سُجھدا: سُجھن مصدر، چیتا رہن، کرن، من چاہن
سُدھ لیسی: ہوش وِچ آجاوے گا

سدھاون: تربیت کرن

سدیندے: بُلاندے، پُکاردے

سراپ: گُناہ پاروں مِلی سزا

سراں: سرا، سرائے

سرجنہارا: پیدا کرن والا

سر طاق نہ ہووے: سر لتھ کے کھڑکی نال نہ ٹنگیا جاوے

سر جھولے: اِنکار وِچ سر پھیرے

سراپوں: سراپ توں، بددُعا، لعنت

سُرجیت: سُرنال جِت لین والا، سدا جِتن والا، ناں نشان والا

سرگرداں (فارسی) آوارہ، پریشان

سرورتیا ہے: ہنڈایا، ویکھیا، جریا

سرو سر: سر ویلے

سرویری: جان دے دُشمن

سرو: فارسی شاعری وِچ محبوب دے قد ورگا بے پھل رُکھ

سریروں: جسم توں

سرے: سرن مصدر، پورا آجاون

سِکدیاں: ترسدیاں، ترلے کردیاں

سکندر: یونان دا بادشاہ

سُکھ سوّن: آرام دی نیند سوّن

سُکھالا: سوکھا، آسان

سُکھیارا: سُکھ پاون والا، آرام پاون والا

سگرے: سارے، تمام

سلھی: سلھن مصدر، برداشت کیتی

سلیٹی: سوہنی، سُندر

سمند: سمُندر

سُنبل: اِک رُکھ جیہنوں سُرخ پُھل لگدے نیں

سنج صباحیں: سویرے سویرے

سندھور: لال سفوف، شِنگرف

سنسار: خطرناک دریائی جانور، دُنیا، جگ

سُنیہا: پیغام

سنے: بمعہ، نال

سوان کتیلہ: جنہیں پے کے وڈھن والے کُتے قبیلے دا بندہ

سوار تھ بکھریے: کِسے مہم تے چڑھیے، کِسے ٹیچے نوں مُکھ رکھن والیے

سوبھا: تعریف، صفت

سُوت: دُرست

سُکھالا: سوُکھا، آسان

سُکھی کایا جانیا: سُکھی وجود والے جمنا

سوکھالروا: سوُکھا، آسان

سواہیں: خاک وِچ

سوگ: دُکھ، کسے دے وچھوڑے

پاروں ہون والا دُکھ

سوگی: درد بھوگن والا، درد وچ رہن والا

سُول: دِل وِچوں اُٹھن والا درد، کنڈا

سُولی سارا گے تھل مارو: اگے سُولی

وانگ مار دین والا ریت دا میدان

اے

سُولی لیکھ سہاوے: مقدر سُولی چڑھن

تے مجبور کر دیندے نیں

سوہاگن: اپنے گھر وِچ وسدی

رسدی

سوہوے: سوہنا لگے

سُوہے ویس: سُرخ لباس

سوَلی: سستی

سوہاگن: مقدراں والی

سوہن: چُبھن، چنگیاں لگن

سویر پچھاتی: صُبح نوں پچھان لیا

سَیج یارانہ: سکون دی دوستی

سمیان: سامان

سُوں: توں، سے

سیتی: پاروں، وجہ نال

سیکھاں چونڈیاں: سلائیاں وگدیاں

سیس اگانہاں دھرنا: سر اگے کر دینا

سیس جو وار ساں میں: اپنا سر قربان

کر دیاں گی

سیس شنگار: سر نوں سوارن، کنگھی

پٹی کرن

سیوُلائی: تاڑی لائی، سیتر لائی

سیونا: سینا، سلائی کرن

سورج جوت سوائی: سورج توں ودھ

چمکدا چہرہ

سہاوندا: من بھاندا، چنگا لگدا

سہائے: خوبصورت بنا دِتے

سہیڑے: سہیڑن مصدر، قبول کرن،

بنان، منن، قبول کرن

سہندی: جردی، برداشت کردی

سہیندا: جردا، برداشت کردا

ش

شابش: آفرین، شاباش

شافعی: شفا دین والی

شاکیاں: شک کرن والیاں

شام گھٹاں: فوج دی ورتوں دیاں

شیواں

شاہدی: گواہی، شہادت

شب واسی: رات رہن والا، مسافر

شتابی: جلدی وچ

شُتروان: اُوٹھاں والے

شمیانے: شامیانے

شناس: پچھانن والا، پہچان کرن والا

شینہ: شیر

سیس گنداویں: کنگھی پٹی کرائیں

ص

صاحب مغز رسیلے: چنگے رس والے

دماغ دے مالک

صد حیف نامرداں (فارسی) نامرداں

اُتے سو لعنت

صدف: سِپ

صِقل ہووے: چمکائی جاوے، چمکے

صلاحیے: تعریف کریے، صفت کریے

ط

طالبی: لالچ، چاہت، طلب کرن

طریق ہمیشی: ہر ویلے دا طریقہ

طول کے: لمباں کر کے

طِلسمیں: جادو والیاں

طوَر: طریقہ

ظ

ظالم نینہ کمبختوں: بدبخت ظالم محبت

کولوں

ظاہر ہوگ اگیرا: اگے جا کے پتہ لگے گا

ع

عطاری: عطر کڈھن والے

عقل گیانوں: عقل راہیں حاصل

کیتی گئی ربی معرفت دی جانکاری

عقلوں ڈول پچھاتی: عقل نال

او سد اقد کاٹھ سنجان لیا

علاج کچیوے: علاج کرے

عموداں: چوٹاں نال، چواڑیاں نال

غ

غرضی: غرض مند، لالچی

غرور ریا: غرور کیتا، تکبّر کیتا

ف

فراق رنجانی: وچھوڑے دے دُکھ وِچ درداں بھوگدی ہوئی

فسق فجور: بدکاری، بُرے دھندے

فوجدار: فوج دا آگو، سپہ سالار

فیل اسوار: ہاتھی دا اسوار

ق

قال تے قیل: تکرار، حُجت، اگھا پچھا

قدح: پیالہ، بھانڈا

قضیوڑے: قضیئے، جھگڑے

قول وساریاں: وعدہ بھُلیاں

ک

کٹ پریم کریندا: محبت ای کاٹ کردی اے، محبت ای گھاندی اے

کاٹھ پریم: پیار دا صندوق

کاراں: جمع کار دی کم

کارن دین پرائے: پرائے ہتھیں پکڑوا دین

کاری: کارآمد، کم دین والا

کاس: کس دے، کس

کافور: کپور، تیز خشبوا تے کوڑے ذائقے والا

کاگ: کاں، کوا

کالوے کیس: کالے وال، سر دے کالے وال

کامنی: ڈاڈھی نازک سوانی، من موہنی نار

کاہے: کاہدے لئی

کت: سوتر بنا

کپتی: لڑاکی، موڈھ زور

کپٹی: دغاباز، دھوکھا دین والا

کپر نال کھہے کر زورا: دُشمن گھیر نال پورے زور نال ٹکر مارے

کِت ول: کیہڑے پاسے

کِت بِد: کس طریقے

کِتے ول مانیاں وے: کیہدے نال مزہ لیا، کتھے لطف لیا

کِتول ملے نہ ڈھوئی: کسے پاسے پناہ نہ ملے

کٹار: تلوار

کٹاری: نِکی تلوار
کٹھن کٹھور: سخت مزاج، کرڑے
سبھادے
کٹھیالی: سونا گالن والی بھٹھی
کُٹھی: حلال کیتی گئی، کوہ دِتی گئی
کچ: کچا، کمزور
کچجی: جیہنوں کوئی سلیقہ نہیں، بے سلیقہ
کچرک: کِناں چر، کدوں
تیک، کب تک
کچے کوٹ: مٹی دے قلعے، کمزور قلعے
کرد: چھُری
کُکرمیں: بد بخت، بھیڑے
کُکھیں: ککھاں وِچ
کسوتیں: بھیڑے حال دی موت
کڈھیرے: کڈھ دِتے گئے
کرگ: کرے گا
کروانی: اُوٹھاں والے
کرودھ: وٹ، غصہ
کریسن: کرن گے
کریندا: کردا
کُرلاونا: کُرلاون مصدر، فریاد کرن

کُرلیندی: کُرلاندی، فریاد کردی
کرنگوں: کرنگ توں، موئے جانور
دیاں ہڈیاں دا ڈھانچہ
کرڑی: سخت
کروڑ منے: کروڑاں من
کرنہار: کرن والا، کرن دا اختیار
رکھن والا
کروانی: اُوٹھاں والے
کرہاں: اُوٹھاں نوں
کڑاوی: سخت
کڑیا: قابو کیتا
کڑمائی: منگنی
کداہیں: کتھے وے
کلجُگ: چار زمانیاں وِچوں آخری
بھیڑا زمانہ
کُمیں: کچھو کُمیں، کچھوے
کُنجن: لیس نال سجایا گیا
کنڈیاری: کنڈیاں والی
ول، کنڈیالی بیل
کنڈیاوے: لوں کنڈے ہو جان،
جسم دے وال ٹھنڈ پاروں کھلو جان

کرّوفر: آکڑ، مان، شان شوکت

کنگال: ماڑا، لِسا، بھکھا

کڈیاں: کواری کڑی

کلا: مُصیبت، پریشانی

کوت: سامان، گزارہ

کوشت: خاوند

کوڈی: کوڑی، پُرانے دیلے دا سِکّہ توں نِکا سکہ

کُوک کے واہراں پاوساں: واجاں مار کے ہندیاں دیاں واہراں سد لاں گی

کوراہیں: بھیڑے راہواں تے، غلط راہواں

کُوکیندڑی: کُوک پکار کردی

کوہ طُور: طُور پہاڑ جیہڑا ربی جلوے پاروں سڑ کے سواہ ہو گیا

کوہیاں: جمع کُوہی دی، اِک قسم دا شکرہ

کہی: کیسی، کسی

کیف چڑھا گئے: نشہ چڑھا گئے

کیچم نار جہنم: کیچ مکران دی دوزخ ورگی اگ

کیچنی: کنچن گان والی زنانی

کیڈک: کیڈی، تگڑی

کیش دھاری: کیسادھاری، لمیں والا

کیمیا: سونا بنادین والی

کھ

کھپاونی: سر کھاندی، تنگ کردی

کھپنا: کھپن مصدر، بے مقصد بولنا، بن فائدے بولنا

کھٹیا: کھٹن مصدر، کمایا، کمائی کیتی

کھدیڑے: کھدیڑن مصدر، دھک کے باہر کڈھ دین، مار کٹ کے باہر کڈھ دین

کُھرا کھوج: پیراں دے نشان

کھریوں: کھرے توں، اصلی سکہ

کھڑک: کھڑے گی، لے جاوے گی

کھڑوتا: کھلوتا، کھلو گیا

کھس لیتو: کھوہ لیا

کھوٹ: ملاوٹ، دھوکھہ

کھوٹا: جعلی سکہ

کھوہواں: کھنڈراں، شہراں دے

رہن ٹکانے

کھوہوندی: پُٹ دی، کھِچ دی

کھس لیتا: کھوہ لیا، چھین لیا

کوپتن: پتن توں ذرا دوری تے

کھتراں: کمینیاں، چھوٹیاں

کھیتڑی: کھیتی

کھیوے: خوبصورت، سوہنے، مست

گالدے: مُکادیندے

گاہی: گاہ دِتی، توڑی دانے وکھ کر

دتے، پھری

گج مستاں: مست ہاتھیاں

گدوداں: بیکار جھے

گرہ سنگھار مویے: آکڑ دے

وکھاوے دی ماریے

گرد: خاک، مٹی

گردن مار: گردن توڑ دین

والیاں، دھون توڑ دین والیاں

گریاں (فارسی) رون، اتھر وکیرن

گڑپندی: گڑاو ساندی، گڑوے

ورہاندی

گل باہنہ سسی دی: گلے وچ سسی دا

باہو

گلن گوئے: گلی مٹی نوں بھانڈے

بنان لئی تیار کرے

گلتیں پرچاوے: گلاں نال راضی

کرے

گمانیا: شک کرن والیا

گُن کاڈھ وکھاوے: خوبی کڈھ کے

وکھا سکے

گُندھیاں: سواریاں، سجائیاں

گُنگ زُبان: گونگی زبان

گوڑھے: قریبی، چوکھے

گواوگ: گواوے گا

گواوسی: گوادیوے گا، مُکادیوے گا

گوار: جاہل، اجڈ

گویل واسیاں: پنچھی

واساں، جنگلاں دے وسنیکاں

گہل: رگلی زمین اندر پیراں دے

نشاناں پاروں بنی راہ

گیتی: رگنتی

گیوس: گئی سی، چلی گئی

گیودم ایوس: زندگی ایویں ای

منک گئی

گھ

گھاتوں: گھات توں، سنھ توں،
چوری دی جگہ توں

گھاہ: زخم

گھایل: زخمی

گھت گھیرا: گھیر اپاکے، گھیر کے

گھتن وردو چھوڑا: جُدائی پادین

گھتی: گھتن مصدر، پاون، بناون

گھتیں: پاویں، دیویں

گھتے ورف غباری: برف دا غُبار
چڑھیا سی

گُھٹ وٹ کے: موہنہ پیہڑا کر کے،
موہنہ سوار کے

گُھٹ وٹیاں: گل نوں لگایاں

گُھجھا: خُفیہ، پردے وِچ کیتا جان والا کم

گھڑیتا: گھڑ وٹا، گھڑو

گھڑیا: گھڑن مصدر، بنایا، تیار کیتا

گھم گھور: گھمکار نال، تبلے دی
تھاپ نال

گُھمن دانی: گھمن گھیری، گرداب

گھن: گھنن مصدر، لے کے

گھنڈ: بدمعاش، لُچے

گھنڈ کڈھیں: موہنہ لکاویں، پردہ
کریں

گھنے گھر گالے: چوکھے گھر برباد کر دِتے

گھنے رنگ رس دے: چوکھے خُبتی
انداز وِچ

گھنیرے: ڈونگھے، گہرے،
تگڑے

گھول گھماون: قُربان کر دین

گھولیا: قُربان کیتا

ل

لاٹ بلے وِن تیلے: تیل توں بناں
جگدی لاٹ

لاج مِٹھی: شرم ای پیاری ہوندی اے

لاڈ لڈ کڑے: پیارے، من چاہے

لاکھ مناں ہٹھ کر کے: اپنے دِل نوں
چوکھا مضبوط کر کے

لاکھ وٹی سُکھ ہیتی: لکھاں دی کمائی
کرلئی، لکھاں دی کمائی کر کے سُکھ
حاصل کیتا

لا گا: مچھیاں پھڑن لئی گنڈی نوں
لان والا گنڈوئے دا ماس

لائے کے: لا کے

لاہ پرے مُکھ لوئی: چہرے توں بھارا
کپڑا اُتار دے، اپنا بہروپ بدل
دے

لاہا: فائدہ، مالی فائدہ

لبانے: لبانا اِک قوم جو مچھیاں پھڑ
کے ویچدی اے

لتھا: لتھن مصدر، اُتریا

لِٹاں: والاں دے جُٹ

لٹور: آوارہ، من مرضی نال پھرن
ٹُرن والے

لُخیا: لُخ لیا، اندازہ لالیا

لڈن پاتنی: پتن تے بیڑی چلان والا
لڈن ملاح

لس کے: رِسے وانگر دی اسمانی بجلی
دی چمک

لساں چمکاراں: لمیاں لشکاں، بدل
دیاں خطرناک چمکاں

لشک: چمک، اسمانوں پین والی چمک

لدھا: لبھیا، ڈھونڈ مگروں پایا

لدھڑا: لدھیا ہویا، پربھوت

لڑ پھڑیا: پلو پھڑ لیا

لڑ کھس ناہیں: اپنا پلہ نہ چھڈا

لُکاء: لُکاون مصدر توں، چھپان،

لُکاونلکاوے: لُکاون مصدر،
چھپاوے

لگوی: لگی

لمڑی راہ: لمبی راہ

لوبھ: لالچ

لوڑیا: طلب کیتی، ضرورت سمجھی

لوڑیندا: لوڑ اے، ضرورت اے

لوگ: لوے گا

لون پایا: نمک چھڑکیا

لوہا چٹ لیتو: توں قسم کھائی

لیکاں لگوی: بدنامیاں بھوگن والی

لیکھ: مقدر، قسمت

م

مارس: مارے گا

مارن ہار دھگانے: دھکو زوری مار
دین والا

مالکی: بھوئیں دی وراثت

مان متیے: حُسن اُتے مان کرن والیے

مانگتے: مانگت، فقیر، بھکاری

مالن گُندو چھائی: مالن نے پھلاں نوں گُند کے سیج وچھا دِتی

ماندے: کمزور، لِسے

مِتراں: جمع مِتر دی، سجن، دوست

مِترائی: سجنائیی، دوستی

متوالیے: مست ہوئیے، مدہوش ہوئیے

متیں: متّاں، سمجھاؤنیاں، سیانف دیاں گلّاں

مُردہ سیت سُٹے کر دیتی: ٹھنڈا پانی جسم نوں مُردہ کر دیوے

مرسی: مرے گا، مر جاوے گا

مُڑ آوساں: پرت کے آ جاواں گا

مِتھ کے ٹُریا: طے کر کے ٹُریا

مِتھی: مقرر کیتی، طے کیتی

مُٹھی جاندے: لُٹ کے لئی جاندے، دھوکھی دئی جاندے

مُحال: مُشکل، اوکھا

محکم کوٹ پناہوں: پناہ دے قلعے اندر مضبوط

محمل: اوٹھ اُتے بیٹھن لئی بنیا ہودا

مجذوب: یار دی مستی وچ گم ہون والے

مسان: بھوت، چڑیل

مست مقرا: منن والا مست

مشائخاں دا: نیک لوکاں دا، بزرگاں دا

مُشک: خشبو

مُفت بری: مُفت وِچ، بے فائدہ

مُکت: برائی چھڈ دین والے

مُکسن: مُکن گیاں، ختم ہون گیاں

مُکرے: مُکر، پچھے

مدپُواکے: شراب پیاکے

مدماتا: مِلن دے نشے وِچ مدہوش

مردانگی: بہادری، مرداں والی کار

مِرگ: شکاری جانور

مریاندے: ہور مری جاندے، ہور مرن والے ہو جاندے

مزاخاں: مخول، مذاق

مِسطر: پیمانہ، پیمائش کرن والا سند

مستک: لیکھ، مقدر

مُشک ختن دی: ختن دی جوہ دی خُشبو

مصلاحت: صلاح

مُلّاں: ماری ہوئی مل، قبضہ

ملک: جائداد

مِلگ: مِلے گا، مِلسی

مِلسن: مِلن گے

مِلن فِکر اہیں: ٹھ ٹھ کے گل

لگن، دھوکھے بازاں وانگر مِلن

ملیدا: مِلن دا اِنعام

ملیسی: مُلاقات کرا دیوے گا

من بھانی: دِل نوں چنگی لگن والی

من پھوٹے: دِل پُھلدا جاوے

مَن نہ آنی اکھیں: کتے اکھیاں دی

آکھی نہ من لویں

مُندری: چھاپ، انگوٹھی

منگیندا: منگدا

منیندا: منیا جاندا، تسلیم کیتا جاندا

منور: سڑکے پانی اُتے ترن والی

حالت

منواں: من توں، دِل توں

من دا کھوٹ لکاوے: دِل دی

بدنیتی اُتے پردہ پا دیندا اے

مورکھ: احمق، بیوقوف

مول: اصل زر، بنیاد، ذریعہ

مولے: اُکّا، ذرا

مولوں: اصلوں، اُکّا

میواتی: میوے والے، میوے دار

میت رقیب: سجن اتے دشمن

میٹی: مِٹا دِتی، ختم کر دِتی

میراں: سرداراں دا

سردار، حضرت معین الدینؒ چشتی

اجمیری اتے حضرت غوث الاعظمؒ

ہوراں دا لقب

مہاں نج خونی: وڈھا خونی ہاتھی

مہاں ہتیارے: جنگوے مار دین

والے

مہانے: ملاح، بیڑی وان

مہیں: مجھاں، بھینساں

میکھ: کِل

میگھ سمیں: بارشاں دی رُت

مینگھلے: بدل کنیاں دا موسم

ن

ناس: نقصان، تباہی

ناگر نچھ: وڈھیاں مچھیاں

نانکے: ننھیال، ماں دے پیکے

نبڑی: مُک گئی

نبیڑے: نبیڑن مصدر، مُکا دین، ختم کر دین

نبھی: گذارہ ہویا

نبھسی: گذارہ ہووے گا

نتھاواں: بے سہارا، جیہدی کوئی رہن تھاں نہ ہووے

نتھورپرانا: بھیڑا پھوڑا جو چھُٹن دا ناں نہ لوے، ناسور

نج: نہ

نجھتی: بھیڑی نسل دی

نربدنی: جسم نوں ہون والے دُکھاں توں بے پرواہ

نرنکار: بے جسم خدا

نرویر: جیہدا کسے نال ویر نہیں، دُشمنی توں پاک

نستارا: نتارا، چھٹکارہ، انکار

نشاناں والے: خاص عُہدیاں والے

نشٹ ہووے کُل ساری: ساری نسل غرق ہو جاوے

نفر: غُلام، داس

نقابل: جو قابل نہ ہووے

نِچ: کمینہ، چھوٹی ذات دا

نقشاں: جمع نقش دی، چہرے دے خد خال

نکارے: نکمے، بیکار

نکرمن: بدنصیب عورت

نڈھی: کُڑی، ناری

نراکار: بے شکل، خداوند تعالیٰ

نلاج: شرم نہ رکھن والا، حیا نہ رکھن والا

نلاجڑی: بے لج، بے انکھ

نمانیاں: کمزوراں، ماڑیاں

نندلن ساس: نند اں تے سس نے

نگینے: قیمتی پتھر ورگے

نیتر ڈنگ: کنڈلاں والے ڈنگ

نیشاں: جمع نیش دی (فارسی) زخم، ڈنگ

نین اگھاڑ: اکھیاں کھول کے

نواتی: پاسے، لاگے چاگے

نوارنا ایں: مُکانا ایں، ختم کرنا ایں

نوحؑ دا قہر: نوحؑ ندی، حضرت نُوحؑ

ویلے چڑھیا نوئیز ے پانی

نِویوں: نیون مصدر، نیواں ہویا

نیونہ: محبت، اکھیاں لادن

نیں: ندی، دریا

نیاز: تابعداری، حلیمی

نیاں نبیڑیاں دی: فیصلے مُکایاں دی

نینہ: نیہ، پیار

نیوں مٹھی: محبت دی ماری ہوئی، محبت ہتھوں لُٹی ہوئی

نین پران تد اٹھیں: ایہ اکھیاں، جسم

اوسے پاسے چلا جاندا اے

نینہ ہنڈاوندی: پیار کردی اے، عشق کردی اے

نینہ مسان جگا بیٹھے: اکھیاں لان دے

بھوت نوں چھیڑ بیٹھے، اکھیاں لان

دی مُصیبت سہیڑ لوے

نیناں: اکھیاں وِچوں

نہ چوہ چیہ دیوانی: پاگلے ضد نہ کر

نہار دے: نظراں لا کے

ویکھدے، تاڑی لا کے ویکھدے

نہورا: طعنہ، مہنا

و

واءوگی: زمانہ آ گیا

وات: خیر، مزاج پُرسی

واٹ: سفر، راہ

واچدی: واچن مصدر، پڑھدی

واری گھول گھمائی: قُربان ہو ہو گئی، جان قُربان کر دِتی

وارے: قُربان جایے، آفرین

وارے عرد کروڑی: کروڑاں

وصفاں دے عرد قُربان کر دِتے

وارے: عہد، زمانے

وارے چلدے: چالو سمیں

واک: قول، کارا، وعدہ

والی: وارث، مالک

وائیدے: مُصیبتاں، وخت

واہراں: ڈہایاں، پیچھا کرن والے

سُوہے

وت: پرت کے، دوبارہ

وتی: گئی، ٹرگئی

وٹے: وٹن مصدر، کماوے، کمائی کرے

وجایا مارؤ: موت دا بگل وجادِتا

واجبی: پورا، ضروری

وچاراں: جمع وچاردی، فکراں، پریشانیاں

وختو ہانیاں: گذر جان والیاں مُصیبتاں

وراواں: وراون مصدر، تسلی دیواں

ورج نہ: ڈک نہ، منع نہ کر

ورچن: راضی ہون، پرچن

وِردا وہناں دے آہیں: ہاواں ای اوہناں دا وظیفہ ہوندیاں نیں

وڑیاں: وڑن مصدر، اندر جان، پیر رکھن

وس: اختیار، ہوندے چارے

وسار: وسارن مصدر، بھلا

وساون پیسی: وسانا پوے گا

وستی: آبادی

وِسرے: وِسرن مصدر، بُھل گئے

وسیندا: وسدا، آباد

وکائے: ویچ دِتے، فروخت کردِتے

وگیندا: وگدا

ودنگوں: طریقے توں، ڈھنگ توں

ورلیاوے: پوری کرے

وسواس: پریشانی، چنتا

ولاجوی: بے شرم، بلجی

ونج کھڑیا: جاکے لے گئے

ونڈایالوڑن: ونڈن دی کوشش کرن، تقسیم کرن دی کوشش کرن

ونے تتے: جسم وِچ ہر پاسے، انگ انگ وِچ

ویہاجن: کاروبار کرن، لین دین

وہندڑے: وگدے، چلدے

وہاوے: وہاون مصدر، گذارے

وہم آزاری: بس وہم پاروں لگی بیماری

وہن: دریا دا وہل، پانی وگن والی تھاں

وہیر: گھیر اپان، بھیڑ کرن

ویدن: علاج، اپا

ویکھ وکھالے: اِک دُوجے نوں ویکھن، اِکدوجے دی دید

ویل: بیل

ڈیل: بُرائی

ویل ودھائی: غم نوں ودھان لئی دُعا کیتی

ویوگ: وچھوڑا، جُدائی، اکلاپا

ویہاج لیا: پٹے پالیا، اپنالیا

ویہار جگت دا: دُنیا دی ورتوں دا ڈھنگ

وہاجڑی یاں: پھس گئی ہاں

وہاجن: مصدر، خریدن، مُل لین

وہاوے: وہاون مصدر، گذارے

وہانے: وہاون مصدر، گذرنے، لنگھنے

وہسی: وگے گی، چلے گی

ہ

ہاتھ لیاوے: پُج سکے، خبر لیاوے

ہارو: ہار کھان والی

ہاشم: دَولت وند، مالدار

ہانسی: ہاسے دی گل، مذاق، مخول

ہاہاکار: چوکھا وَلا، ڈہائی

ہتھیارا: ماردین والا، مسھد نال پیار کرن والا

ہٹھ کر کے: تڑکے، ضِد بنا کے

ہٹھ تپ: اپنی ضِد پاورں چڑھیا آکڑ تے مغروری دا بخار

ہڈ نہ گھت: ہڈیاں وِچ نہ پا

ہرول: انھ، وادھا، طوفان، ہنیر

ہریا: ہرا بھرا

ہسیندے: ہسدے، مذاق وِچ ہسدے

ہنجار: رستہ، راہ

ہنسیارا: دُوکھی، دُکھ کرن والا

ہورا کھیں من ماہیں: ہورا کھیاں نال ویکھیاں من نوں چنگا لگدا اے

ہفت ہزار شُتر (فارسی) ست ہزار اُوٹھ

ہمیش: ہمیشہ، سدا

ہوت: اُوٹھاں والے

ہوکا: اعلان، پرچار

ہوگ: ہووے گا

ہوس: ہووے گا

ہووس: ہووے گی

ہوش جہانی: دُنیا دے ہوش

ہولاس: ہلہ بول کے، رُعب نال

ہوگ: ہووے گی

ہوس: ہووے سو، ہوئی

ہوونہار: تقدیر، قسمت

ہونگدے: ہونگن مصدر، ہونگراں بھردے، آخری ساہواں اُتے پہنچے

ہونی: ہون گذرن والی، تقدیر

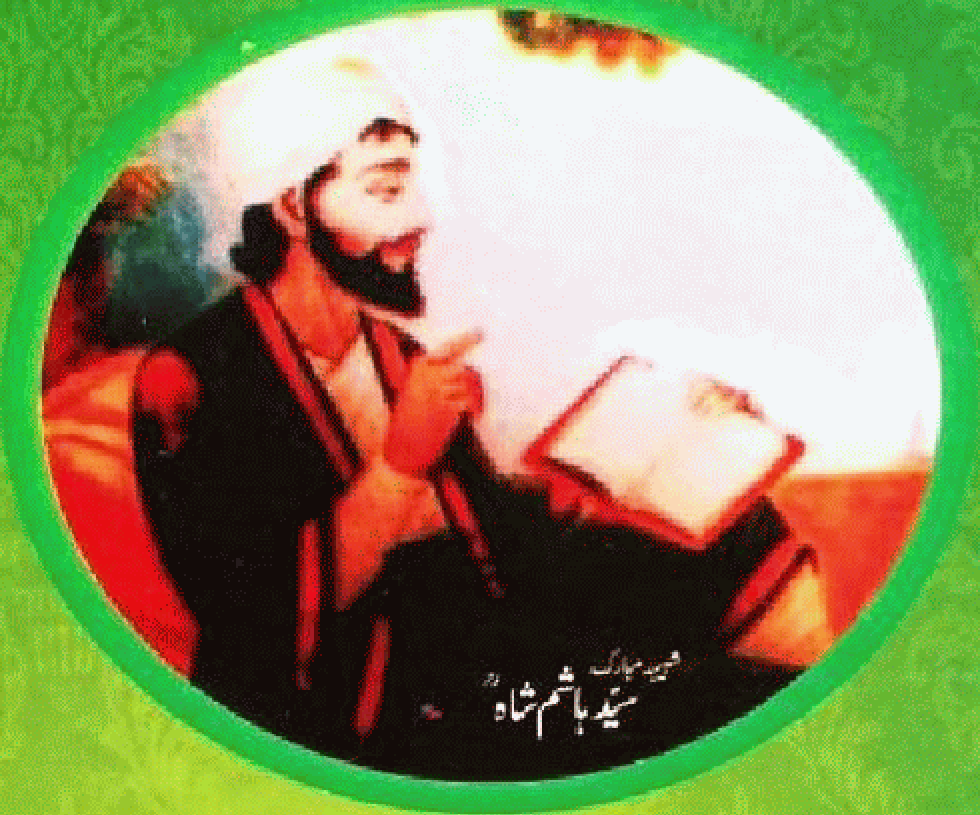
ہووس: ہووے گی

ہیڑے: شکار کرن والے

ی

یاوری: سنگ، ساتھ

☆☆☆☆☆

ہاشم شاہؒ دی حشمت، برکت ، گِنتر وچ نہ آوے
دُرِّ یتیم جواہر لڑیاں ، ظاہر کڈھ لٹاوے
اُوہ بھی ملک سخن دے اندر راجہ سی سرکردا
جِس قصّے دی چڑھے متھے سویو ، سی سرکردا
مختصر کلام اُوہناں دی دردوں بُھجّی بُوٹی
درد ہویا تاں سبھ کُجھ ہویا ، کیا لمّی کیا چھوٹی
بیت ترازو تول بنایوس سارے لذّت والے
کلیاں چُن چُن ہار پرویوس نرگس تے گُل لالے

میاں محمد بخش، سیف الملوک

بہ اشتراک
اورینٹل پبلی کیشنز